

MAGAZIN BIBLIOLOGIC nr. 3-4, 2021

Revistă științifică și bibliopraxiologică

Editori:

Consiliul Biblioteconomic Național
Biblioteca Națională a Republicii Moldova
Societatea Științifică de Bibliofilie și Ex-libris „Paul Mihail” din Moldova

Directorul publicației:

Elena Pintilei

Colegiul de redacție:

dr. hab. Gheorghe Postică, Chișinău
acad. Andrei Eșanu, Chișinău
acad. Mihai Cimpoi, Chișinău
acad. Valeriu Matei, Chișinău
Iurie Colesnic, scriitor, cercetător
Vera Osoianu, dir. adjunct BNRM, Chișinău
dr. hab. Roman Motulski (Minsk)
dr. Hermina Anghelescu, profesor la Facultatea de Biblioteconomie și Știința Informării,
Wayne State University, SUA
dr. Adolf Knoll, secretar pentru știință, cercetare și relații internaționale, Biblioteca Națională a
Republicii Ceha, Praga
Sorina Stanca, manager, Biblioteca Județeană „Octavian Goga”, Cluj-Napoca, președintele Asociației
Naționale a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România
dr. hab. Nelly Țurcan, USM, Chișinău
dr. Mariana Harjevschi, BMC „B.P. Hasdeu”, Chișinău

Redactor-șef:

Ludmila Corghenci

Secretar de redacție:

Tatiana Bahmuteanu

Redactori:

Raisa Plăieșu, Jana Badan,
Tatiana Bahmuteanu

Redactor artistic:

Cristina Ceoinac

Procesare computerizată:

Diana Odobescu

Clasificare / Indexare:

Aliona Muntean, Victoria Vasilica

Traducere în engleză:

Elina Bolgarina

Revista este recomandată spre editare de către Consiliul redacțional al BNRM
(proces-verbal nr. 5 din 3 decembrie 2021)

Răspunderea asupra conținutului materialelor le revine în întregime autorilor
Revista este indexată în Registrul național al revistelor științifice
„Instrumentul Bibliometric Național”

SUMAR

SUB CUPOLA BIBLIOTECII NAȚIONALE

- 6-10** **Lilia CARA.** Impactul pandemiei Covid-19 asupra activității Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova
- 11-23** **Mariana KIRIAKOV.** Activitățile de formare continuă din cadrul proiectului „Hrisoavele basarabene și alte documente istorice din sec. XIX”
- 24-26** **Veronica BORȘ, Rodica BALEANU.** Expoziția-eveniment: „Republica Moldova – 30 de ani de independență”
- 27-30** **Comunicatul Conferinței Internaționale „Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare”, ediția a III-a, 30 septembrie 2021**

CONSOLIDAREA SISTEMULUI NAȚIONAL DE BIBLIOTECI

- 31-35** **Ecaterina DMITRIC, Natalia GHIMPU.** Conferințele zonale online – 2021: integritate profesională și perspective de viitor
- 36-40** **Mihaela STAVER.** Incluziunea digitală a bibliotecarilor din învățământ: forme și metode moderne
- 41-44** **Victoria ȚÎCU.** Incluziunea digitală – provocare sau oportunitate de modernizare a serviciilor de bibliotecă
- 45-51** **Lidia GONTEA.** Practici ale bibliotecilor publice teritoriale din Drochia prin aplicarea curriculumului „Tehnologii informaționale”
- 52-60** **Ludmila OUȘ.** Servicii de bibliotecă prestate în scopul atragerii spre lectură a comunității bălțene
- 61-63** **Elena ZAVTONI.** Serviciul *LAW DOCS* – livrarea documentelor prin e-mail
- 64-69** **Lilia CIOBANU.** O nouă perspectivă asupra lecturii ca proces de comprehensiune în Biblioteca „Ovidius” din Chișinău
- 70-72** **Lucia BREHOI, Victoria AGATIEV.** Utilizarea și promovarea resurselor științifice cu acces deschis la Biblioteca Publică Raională „Alexandru Donici”, Orhei
- 73-75** **Elena BELSCHI, Mariana ANTOCI.** „Copiii cititori în brațele părinților” – serviciu nou la Biblioteca-filială pentru Copii Florești
- 76-78** **Tamara DONICI.** Proiect de succes „Cetățeni instruiți – comunități prospere”
- 79-81** **Aliona MANCIU.** Învățarea pe tot parcursul vieții – cheia succesului pentru femeile moderne. Din experiența Bibliotecii Publice Raionale „Dimitrie Cantemir”
- 82-85** **Raisa BORDEI.** Proiectul STEM în educarea copiilor de la Țibirica, raionul Călărași
- 86-90** **Анна КЁСЯ, Наталия ГАРЧУ.** Поиск новых возможностей в краеведческой работе Библиотеки Комратского Государственного Университета в условиях пандемии

BIBLIOTECI ANIVERSARE

- 91-96** **Natalia CHERADI.** Eveniment aniversar la Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova
- 97-101** **Natalia CHERADI.** Biblioteca Științifică a ASEM – 30 de ani în sprijinul învățământului universitar economic
- 102-104** **Silvia HABAȘESCU.** Prezentarea publicațiilor editate către cea de-a 30-a aniversare a Academiei de Studii Economice din Moldova

MOȘTENIRE CULTURALĂ. VALORI BIBLIOFILE

- 105-106** **Veronica COSOVAN.** În slujba patrimoniului cultural
- 107-115** **Andrei EȘANU, Valentina EȘANU.** Filip Moldoveanul (? - 1553) și începuturile scrisului în limba română

116-121	Tatiana GHEICEANU. Valoarea istorico-literară a Letopiseșelor Țării Moldovei
122-130	Vlad D. GHIMPU. Nume românești și creștinism preslavon în Rusia Kieveană
131-136	Elena IEȚCU. Circulația manuscriselor religioase românești în nordul Moldovei în secolul al XX-lea
137-145	Pr. Maxim MELINTI. Școala Parohială din satul Năpădeni – școală model din Basarabia Țaristă
146-154	Nicoleta VASILIEV, Lucia ADASCALIȚA. Arta ex-librisului
155-159	Daniela MARDARI, Lucia ADASCALIȚA. Sergiu Puică – maestrul graficii de carte pentru copii
	STUDII ȘI CERCETĂRI
160-165	Ecaterina DMITRIC. Reflecții despre importanța, actualitatea și impactul lecturii – aspect istorico-filosofic
166-170	Iurie COLESNIC. Poetul și traiectoria nebănuită a destinului (Sergiu Grossu – 100 de ani)
171-174	Elena BALINSCHI. Contemporanul Eugen Coșeriu – geniu al lingvisticii
175-181	Angela AMORȚITU, Elena RAILEAN, Dana ROTARU. Evaluarea necesităților informaționale ale utilizatorilor în Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova
	EXPERIENȚE. PRACTICI INOVATIVE
182-194	Valentina TOPALO. Capitalul educațional și cultural al Bibliotecii Științifice bălțene pe timp de pandemie
195-197	Viorica GAJA. Depășirea de sine a unui bibliotecar
198-201	Angela OLĂRESCU. Considerații privind contribuția Bibliotecii „Hristo Botev” la dezvoltarea culturii bulgare
202-204	Angela AMORȚITU. Centrul de Informare al Uniunii Europene din cadrul Academiei de Studii Economice din Moldova la 10 ani de activitate
205-210	Nadejda TANOVA. Библиотека и волонтеры – пространство новых возможностей
	ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA LA 30 DE ANI DE ACTIVITATE
211-214	Ludmila CORGHENCI. Codul deontologic al bibliotecarului din Republica Moldova – repere în timp
215-218	Lilia POVESTCA. Academia de vară pentru Bibliotecari – 2021
	OAMENI ÎN PROFESIE. PROFESIE PRIN OAMENI
219-221	Aliona TOSTOGAN. Poți fi întotdeauna mai bun decât ai crezut... Omagiu profesiei
	RECENZII. INFORAFT
222-224	Ludmila CORGHENCI. O carte cât un om: Monografia biobibliografică „Vera Osoianu și Biblioteca din oglinda unui destin”
225-226	Ludmila CORGHENCI. Șoldănești - pe fir
227-228	AUTORII ARTICOLELOR
229-230	GHID PENTRU AUTORI

SUMMARY

UNDER THE CUPOLA OF THE NATIONAL LIBRARY

- 6-10** **Lilia CARA.** The influence of the COVID-19 pandemic on the National Library of the Republic of Moldova's activity and staff
- 11-23** **Mariana KIRIAKOV.** Activities of continuing education as part of the project „Early 19th-Century Bessarabian Charters and Historical Documents”
- 24-26** **Veronica BORȘ, Rodica BALEANU.** The exhibition and event "30 years of the independence of the Republic of Moldova"
- 27-30** **Official statement of the International Conference „Reading as a basis for culture, knowledge and development”, 3rd edition, 30 September 2021**

CONSOLIDATION OF THE NATIONAL LIBRARIANSHIP SYSTEM

- 31-35** **Ecaterina DMITRIC, Natalia GHIMPU.** Online zonal conferences 2021: professional integrity and perspectives for the future
- 36-40** **Mihaela STAVER.** Digital inclusion of the university librarian: modern forms and methods
- 41-44** **Victoria ȚÎCU.** Digital inclusion - a challenge or opportunity to modernize library services
- 45-51** **Lidia GONTEA.** New practices of the Drochia territorial public libraries obtained from applying of the „Information technologies” curriculum
- 52-60** **Ludmila OUȘ.** Library services provided in order to attract the Bălți community to read
- 61-63** **Elena ZAVTONI.** LAW DOGS service – documents delivery via e-mail
- 64-69** **Lilia CIOBANU.** A new vision of reading as a process of comprehension, practiced in the „Ovidius” Library from Chișinău
- 70-72** **Lucia BREHOI, Victoria AGATIEV.** Use and promotion of scientific resources with open access in the “Alexandru Donici” district public library in Orhei
- 73-75** **Elena BELSCHI, Mariana ANTOCI.** „Children-readers in the arms of parents” – a new library service of Florești library-branch for children
- 76-78** **Tamara DONICI.** A successful project “Educated citizens – prosper communities”
- 79-81** **Aliona MANCIU.** Learning throughout life, the key of success for modern women. From the experience of the „Dimitrie Cantemir” district public library.
- 82-85** **Raisa BORDEI.** STEM project in children's education, Țibirica, Călărași district
- 86-90** **Anna KESEA, Natalia GARCIU.** Search of new ways in local history work in pandemic conditions - experience of the Comrat State University Library

LIBRARY ANNIVERSARIES

- 91-96** **Natalia CHERADI.** Anniversary event in the scientific library of the Academy of Economic Studies of Moldova
- 97-101** **Natalia CHERADI.** Scientific library of the Academy of Economic Studies of Moldova - 30 years in support of University Economics Education
- 102-104** **Silvia HABAȘESCU.** Presentation of publications dedicated to the 30th anniversary of the Academy of Economic Studies of Moldova

CULTURAL HERITAGE. BIBLIOGRAPHICAL VALUES

- 105-106** **Veronica COSOVAN.** At the service of cultural heritage
- 107-115** **Andrei EȘANU, Valentina EȘANU.** Filip Moldoveanul (?-1553) and the beginnings of writing in Romanian language

116-121	Tatiana GHEICEANU. Historical and literary valorization of The Chroniclers of the Moldavian Land
122-130	Vlad D. GHIMPU. Romanian names and Pre-Slavic Christianity in Kievan Rus'
131-136	Elena IEȚCU. Circulation of Romanian religious manuscripts on the north of Moldova in the 20th century
137-145	Priest Maxim MELINTI. Parish school in Năpădeni village, a model school from the Tsarist Bessarabia
146-154	Nicoleta VASILIEV, Lucia ADASCALIȚA. The art of bookplate
155-159	Daniela MARDARI, Lucia ADASCALIȚA. Sergiu Puică, a master of children's book illustration
	STUDIES AND RESEACH
160-165	Ecaterina DMITRIC. Reflections on importance, timeliness and impact of reading. Historical and philosophical aspect
166-170	Iurie COLESNIC. The poet and the unexpected trajectory of destiny (Sergiu Grossu – the centennial)
171-174	Elena BALINSCHI. Our contemporary Eugen Coșeriu, genius of linguistics
175-181	Angela AMORȚITU, Elena RAILEAN, Dana ROTARU. Evaluation of users' information need in the Scientific Library of the Academy of Economic Studies of Moldova
	EXPERIENCES. INNOVATIVE PRACTICES
182-194	Valentina TOPALO. Educational and cultural asset of the Bălți Scientific Library in the times of pandemic
195-197	Viorica GAJA. A librarian overcomes himself
198-201	Angela OLĂRESCU. Examination of contribution of the "Hristo Botev" library to development of Bulgarian culture
202-204	Angela AMORȚITU. The Information Centre of the European Union in the Academy of Economic Studies of Moldova at 10 years of activity
205-210	Nadejda TANOVA. Library and volunteers – a place for new opportunities
	LIBRARY ASSOCIATION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA CELEBRATES 30th ANNIVERSARY
211-214	Ludmila CORGHENCI. Deontological/ ethical code for librarians of the Republic of Moldova - highlights in time
215-218	Lilia POVESTCA. Summer Academy for Librarians 2021
	PEOPLE IN PEOFESSION. PROFESSION BY WAY OF PEOPLE
219-221	Aliona TOSTOGAN. I believe you have to be better than you ever thought you could be... A tribute to our profession
	REVIEWS. INFORMATION BOARD
222-224	Ludmila CORGHENCI. A book like a man: biobibliographic research „Vera Osoianu and the Library in the mirror of a destiny”
225-226	Ludmila CORGHENCI. Soldanesti on the line
227-228	JOURNAL AUTHORS
229-230	GUIDE FOR THE AUTHORS

IMPACTUL PANDEMIEI COVID-19 ASUPRA ACTIVITĂȚII BIBLIOTECII NAȚIONALE A REPUBLICII MOLDOVA

Lilia CARA,
Biblioteca Națională a
Republicii Moldova

Rezumat: Pandemia reprezintă un semnal de alarmă important pentru profesioniștii din domeniul biblioteconomic, pentru a elabora mai multe planuri alternative de acces la informație și pentru a atenua riscul prezentat de aceste condiții adverse.

Cuvinte-cheie: pandemie, personal de bibliotecă, utilizatori, impact

Abstract: The pandemic is a signal of important alarm for professionals in the field of librarianship to develop alternative plans of access to information and to soften the risks posed by these disadvantageous conditions.

Keywords: pandemic, library staff, users, impact

„Sănătatea cuprinde nu numai corpul, mintea și spiritul, ci și perspectiva unui om”.
(James H. West)

Încă de la începuturile istoriei, lumea a fost măturată periodic de epidemii cumplite, care au secerat milioane de vieți. Pandemia provocată de infecția COVID-19 reprezintă criza globală de sănătate definitivă pentru timpurile noastre, fiind una din cele mai mari provocări ale secolului XXI. Este prima din istorie provocată de un coronavirus. Pandemia debusolează fiecare țară pe care o afectează, având forța de a genera efecte devastatoare de ordin social, economic și politic, care vor lăsa cicatrici profunde. Fiecare țară reacționează imediat pentru a se pregăti, pentru a răspunde și pentru a se recupera.

Reieșind din situația actuală din țară, este vădit că suntem încă afectați de criza pandemică. Chiar dacă unele țări sunt ca-

pabile să relaxeze controlul asupra vieții și activităților oamenilor, datorită vaccinurilor apărute, altele le prelungesc. Probabil va trece mult până când vom putea vorbi despre o lume post-pandemică. Până atunci, societatea va trebui să învețe să trăiască alături de acest virus și de consecințele acestuia în toate activitățile.

Pandemia provocată de infecția COVID-19 a avut un impact semnificativ și asupra instituțiilor din domeniul cultural. Introducerea carantinei a influențat bazele condițiilor principale de funcționare a bibliotecilor. Pe fondul incertitudinilor alimentate de pandemia COVID-19, fiecare bibliotecă trebuie să ia decizii dificile cu privire la modul de îndeplinire a misiunii ei în condiții de criză, să dezvolte o viziune complet nouă. Bibliotecile se află astăzi în

situația de a decide cum pot oferi în continuare acces la informații, nepericlitând, însă, în niciun fel, siguranța utilizatorilor și a personalului bibliotecii.

Biblioteca Națională a Republicii Moldova (BNRM) a fost nevoită să se acomodeze la noile restricții, să ia decizii rapide, să traseze responsabilități clare și să monitorizeze situația. Nu a fost o sarcină ușoară nici pentru administrație, nici pentru personalul de specialitate, dar nici pentru utilizatori. Dar, în pofida acestui fapt, nu a fost cazul ca utilizatorii să-și piardă dreptul și posibilitatea de a avea acces la informație. De aceea, potențialul personalului a fost folosit la maxim.

În această perioadă toate subdiviziunile BNRM au fost orientate pentru gestionarea corectă a situației pandemice, în beneficiul utilizatorilor și a comunității bibliotecare din țară. Au fost realizate evaluări imediate a proceselor și funcțiilor, care implică intervenții mai intensive pentru a înțelege riscurile cheie, fiind elaborat și un plan de comunicare în caz de criză și desemnate persoanele de contact pentru a facilita colaborarea fără întreruperi. Menționăm și alte activități specifice managementului de criză: identificarea posibilităților excepției de la politicile instituționale pentru gestionarea lor în mod de urgență, elaborarea planului pentru protecția angajaților și a utilizatorilor, pentru activitatea instituției în general.

Respectând securitatea sănătății proprii și a utilizatorilor și cerințele de nerăspândire a infecției, personalul BNRM a reușit să identifice alternative în sprijinul utilizatorilor de a folosi resursele bibliotecii și de acces la informație. Biblioteca a reacționat la provocări, oferind servicii hibride atât în spațiul real, cât și în cel virtual, scopul fiind de a păstra relațiile reale cu utilizatorii și rolul care îi revine în comunitate.

Situația în care s-au pomenit bibliotecile din cauza pandemiei, a determinat BNRM să revadă și să modifice procesul de activitate, să deprioritizeze activitățile pentru a permite re poziționarea eficientă a resurselor disponibile, să includă anumite excepții critice în procesele existente de resurse umane.

Astfel, în contextul pandemiei COVID-19, biblioteca și-a redirecționat ac-

tivitatea în spațiul virtual, contribuind la dezvoltarea serviciilor online pentru utilizatori. Multe activități planificate au fost mutate în spațiul virtual, *încercând astfel să mențină relația cu* utilizatorul și chiar să sporească interesul pentru serviciile din instituție – lansări de carte, organizarea unor expoziții virtuale, participarea la conferințe din țară și străinătate, participarea la seminare, ateliere, traininguri, postări pe rețelele de socializare, pe blog, youtube etc. Serviciile bibliotecare s-au modificat esențial, deoarece s-a modificat modalitatea cererii, precum și serviciile privind informațiile. Deservirea anumitor publicații se realizează în variantă scanată, fiind sporit numărul de furnizări electronice. Biblioteca continuă să asigure accesul la bazele de date (catalogul online instituțional și Catalogul Colectiv al Bibliotecilor Publice Teritoriale SIBIMOL), care sunt cele mai importante surse de informație a utilizatorilor.

Urmare a activității în condiții de pandemie a căpătat o desfășurare mai amplă digitalizarea publicațiilor din colecțiile BNRM. Prin Biblioteca Națională Digitală Moldavica (BND)(<http://www.moldavica.bnrm.md/>) cei interesați, au posibilitatea de a accesa cărți vechi, publicații periodice vechi, cărți poștale, ex-librisuri, manuscrise, hărți, alte documente patrimoniale. BND Moldavica este concepută ca o bază centrală de full-texte ale documentelor patrimoniale, incluse în Registrul Programului Național “Memoria Moldovei”, accesibilă pe site-ul BNRM, și în același timp ca un serviciu Web de asigurare a accesului integrat la copiile digitale ale documentelor patrimoniale neincluse în Registrul, dar făcute disponibile pe serverele bibliotecilor și a altor instituții deținătoare de colecții patrimoniale. BND Moldavica constituie, de asemenea, un portal de acces (prin serviciul Web al Bibliotecii Digitale Europene) al bibliotecilor naționale europene la colecțiile patrimoniale digitizate din Moldova și al utilizatorilor din Republica Moldova la colecțiile patrimoniale digitale ale bibliotecilor naționale din Europa [3].

Portalul Centrului Pro-European de servicii și comunicare oferă acces online

la publicațiile Consiliului Europei. Centrul Pro-European asigură utilizatorii cu informații, precum și o comunicare interactivă. Acesta este unic în felul său, deoarece acoperă nu doar segmentul privind Uniunea Europeană dar și cel al Consiliului Europei, astfel promovând sinergia și cooperarea acestor organisme europene, care împărtășesc aceleași idei, valori și principii, contribuind deopotrivă la construirea comuna a unei Europe democratice (<http://cpescmdt.blogspot.com/>).

O reușită importantă a BNRM ține de constituirea Repozitoriului Național Tematic MoldLIS. Repozitoriul Național Tematic în Biblioteconomie și Științe ale Informării din Republica Moldova reprezintă o arhivă electronică deschisă, cumulativă, constituită și gestionată de Biblioteca Națională a Republicii Moldova, în colaborare cu Biblioteca Sistemului Național în vederea acumulării, stocării, conservării și diseminării rezultatelor activității de cercetare, fiind un mijloc de facilitare a cercetării în domeniile de profil (<http://moldlis.bnrm.md/>).

BNRM pune la dispoziția personalului de specialitate din biblioteci, instrumente în sprijinul formării profesionale continue: tutoriale și ePortofolii educaționale, informații de specialitate pe blogul de Biblioteconomie și Știința Informării, rețele de socializare și informare. ePortofoliile educaționale, oferite comunității profesionale de către Centrul de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării din cadrul BNRM, sunt de două tipuri:

- ePortofolii educaționale, puse la dispoziția formabililor activităților de instruire nonformală, organizate în mare parte online, pe platforma Zoom ori Google Meet; portofoliile includ, de regulă, suporturile elaborate de către formatori, liste de lecturi profesionale, planuri de angajamente ale formabililor etc. și sunt diseminate pe adresele electronice ale acestora;
- ePortofolii educaționale integrate în colecția Centrul de Resurse, pagina WEB BNRM <http://resurse.bnrm.md/ro/for-public-libraries/resource-center> ; avantajele ePortofoliilor țin de accesibilitatea

largă (accesibile tuturor bibliotecarilor interesați), adresabilitatea (pentru toate tipurile de biblioteci), posibilitatea de utilizare (etică și corectă) ca suport documentar în educația non-formală și informală (organizat, dar și individual) și de asigurare a continuității învățării.

În sprijinul comunității profesionale a fost editat info-buletinul online „Mă informez. Particip la proiecte” – destinat bibliotecilor ca centre comunitare și diseminarea de către acestea a informației utilă comunităților.

La inițiativa Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, Centrul tehnic de conservare și restaurare a documentelor a oferit un master-class cu genericul „Procesul de dezinfecție a cărților, consultate de către utilizatori în sală și împrumutate la domiciliu”. Videoclipul, realizat de A.O. „Academia de creație și inovații mediatice” pentru BNRM, a fost postat pe site-ul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării. Astfel, acesta fiind utilizat pentru instruirea personalului din alte instituții.

La eforturile, întreprinse de personalul BNRM în perioada crizei pandemice, se adaugă și activitatea de cercetare bibliografică: realizarea *Calendarului Național 2021*, publicație cu caracter enciclopedic; *Cultura în Moldova*, buletin de informare și documentare care include informații organizate și stocate despre cultură și culte, învățământ și educație, creație artistică, lingvistică, bibliologie, mass-media, turism etc.; *Moldavistica (Exteriorica)*, lucrare bibliografică, parte componentă a sistemului de publicații bibliografice din seriile anuale ale Bibliografiei Naționale a Moldovei, care asigură informarea bibliografică asupra publicațiilor (cărți, articole, recenzii etc.), ce vizează viața social-politică, economică și culturală a Republicii Moldova văzută din exterior; *Publicații oficiale* (serie analitică), un ansamblu sistematizat al datelor despre actele juridice adoptate de către autoritățile publice și este creat în scopul înregistrării documentelor oficiale publicate în Monitorul Oficial al Republicii Moldova; *Teze de doctorat* - o viziune de ansamblu asupra activității de cercetare din Republica Mol-

dova, legată de obținerea titlului de doctor în științe; descrieri bibliografice analitice în catalogul electronic al BNRM, publicarea articolelor etc. Foarte solicitat în această perioadă a fost serviciul „Întreab@bibliotecarul”, oferit online <http://www.bnrm.md/index.php/servicii/servicii-informationale/asistenta-informationala/intreaba-bibliotecarul>.

Toate aceste activități se realizează prin implicarea întregului personal al instituției, care cu dăruire și-au desfășurat activitatea în ”spatele ușilor închise” ale bibliotecii, în această perioadă de grea încercare, cu convingerea că tot acest efort al lor de a reorganiza, dezvolta, completa, digitiza colecțiile, instrui – va fi răsplătit prin prezența numeroasă a utilizatorilor în spațiile bibliotecii.

Una dintre prioritățile BNRM în timpul crizei pandemice, a fost și este siguranța și bunăstarea personalului. Aceștia nu se pot concentra eficient pe responsabilitățile lor profesionale, dacă bunăstarea lor sau a familiilor este în pericol. În consecință, problema esențială de care trebuie să se ocupe conducerea în timpul pandemiei este protecția angajaților, restabilirea moralului și încrederii angajaților, păstrarea stabilității în instituție, urmată de problema disponibilității angajaților pentru a îndeplini funcții critice. Este important monitorizarea situației și acordarea angajaților sprijinului necesar.

În acest context, a apărut necesitatea modificării programului de muncă al personalului de bibliotecă, dezvoltarea de capacități pentru comunicare între aceștia, administrație și utilizatori, organizarea muncii la distanță, a programării concediilor astfel, încât întreruperile activității instituției să fie reduse la minimum. O parte din personal a fost prezent în instituție, alții și-au desfășurat activitatea la distanță, pentru a preveni și pentru a încetini răspândirea infecției.

Folosind mijloace din domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor, comunicarea profesională a fost organizată în două sensuri (colaborare virtuală, familiarizarea bibliotecarilor cu instrumentele și resursele disponibile, monitorizarea activității

celor cu munca la distanță, diseminarea informațiilor critice etc.). La fel, au fost organizate/oferte instruirii, instrucțiuni, resurse și măsuri de sănătate și siguranță prescrise de instituțiile naționale pentru situațiile de pandemie, în scopul creșterii nivelului de pregătire al angajaților și pentru a atenua orice îngrijorare. Comunicarea profesională a contribuit substanțial la sporirea nivelului de conștientizare.

Cu părere de rău, constatăm la moment că 70 de angajați ai BNRM au dus o luptă cu această infecție, ceea ce constituie 36% din numărul total de angajați. Acest fapt a adus la necesitatea închiderii subdiviziunilor și declanșării carantinei, ceea ce a diminuat accesul fizic al utilizatorilor la informație.

Efectele pandemiei s-au reflectat negativ și asupra intrărilor și vizitelor utilizatorilor. În urma unui studiu, efectuat în baza datelor prezentate de către secția Acces general, constatăm că atât numărul de utilizatori, cât și numărul intrărilor a fost într-o constantă scădere. În ultimele luni ale anului 2021 numărul utilizatorilor BNRM este în creștere. Nu în zadar se afirmă că bibliotecile servesc drept „al treilea loc”, al treilea mediu social care completează casa și locul de muncă. Situația se ameliorează. Au loc expoziții, au loc vizite, evenimente, cu participarea fizică a utilizatorilor și invitaților.

În noile condiții se pune accent pe importanța respectării regulilor de igienă, pe măsurile de limitare a răspândirii virusului și garantarea siguranței, deoarece doar astfel utilizatorii pot rămâne în sălile de lectură și pot folosi resursele bibliotecii. Se pune accent pe „recucerirea” utilizatorilor fideli și atragerea utilizatorilor noi. Pandemia ne-a oferit lecția: omul nu poate trăi numai cu pâine, fără informație, că viața virtuală și biblioteca digitală, un ajutor în vreme de restriște, nu va putea substitui nevoile noastre, că nu rezistăm mult timp singuri, numai cu noi înșine. Avem nevoie de informație, colaborare, discuții, stimulente, de divertisment.

Criza pandemică va influența bibliotecile pe termen lung, cu siguranță. Biblioteca fără activitate față în față și utilizatori este ca o casă părăsită... . Dar au fost și lecții

învățate. Oricum, este important de a analiza și a înțelege impactul total al pandemiei asupra activității bibliotecare în scopul

sprijinirii redresării și atenuării unei eventuale situații de criză.

Referințe bibliografice:

1. BIBLIOTECILE în perioada pandemiei. [online] [citată 10 februarie 2021]. Disponibil: <https://www.bcuculuj.ro/ro/bb/bb-numar1-articol1>
2. CUM ar putea arăta o agendă de promovare a bibliotecii pentru lumea post-pandemică? [online] [citată 10 februarie 2021]. Disponibil: <https://blogs.ifla.org/lpa/2020/04/21/adovc8-now-and-next-part-2-what-might-a-library-advocacy-agenda-for-the-post-pandemic-world-look-like/>
3. MOLDAVICA. Biblioteca Națională Digitală. [citată 27 iulie 2021]. Disponibil: <http://www.moldavica.bnrm.md/despre.html#istoric>
4. Biblioteca Județeană Neamț, activități și planuri în vreme de pandemie. [online] [citată 16 februarie 2021]. Disponibil: <https://www.ziarpiatraneamt.ro/biblioteca-judetean-neamt-activitati-si-planuri-in-vreme-de-pandemie>

ACTIVITĂȚILE DE FORMARE CONTINUĂ DIN CADRUL PROIECTULUI „HRISOAVELE BASARABENE ȘI ALTE DOCUMENTE ISTORICE DIN SEC. XIX”

Mariana KIRIAKOV,
Biblioteca Națională a
Republicii Moldova

Rezumat: Autorul descrie activitățile de formare continuă, realizate în cadrul proiectului „Hrisoavele basarabene și alte documente istorice din sec. XIX”, implementat de către Biblioteca Națională a Republicii Moldova și de Asociația Obștească „Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău”. Atelierele internaționale „Politica de preservare a colecțiilor de documente” și „Tehnologii și metode inovatoare în restaurarea documentelor vechi” au fost livrate de către specialiștii Bibliotecii Congresului SUA. Articolul este suplimentat de Anexe, care cuprind și o serie de recomandări în domeniul conservării și preservării documentelor; rezonabile pentru un cerc larg de instituții infodocumentare.

Cuvinte-cheie: proiecte internaționale, preservare, restaurare, conservare, carte veche.

Abstract: The author describes the training activities of continuing education, organized during the project „Early 19th-Century Bessarabian Charters and Historical Documents”, implemented by the National Library of Republic of Moldova and the Public Association „Alexe Rău” Librarians’ League of the Republic of Moldova”. The international workshops „Preservation policy of collection of documents” and “Technology and innovation methods of restoration of old documents” were delivered by the specialists of the Library of Congress of USA. The article is supplemented by Annexes, which include, as well, the recommendations on conservation and preservation, reasonable for a large number of institutions of information and documentation.

Keywords: projects, preservation, restoration, conservation, old books.

În perioada 21-23 martie 2018 doi reprezentanți ai Bibliotecii Congresului a Statelor Unite ale Americii – Nancy Lev-Alexander, specialist în stabilizare a colecțiilor și conservare preventivă și Alan Haley, specialist preservare, au efectuat o vizită profesională la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, în cadrul căreia au livrat Atelierul „Politica de preservare a colecțiilor de documente”. La atelierul memorabil au participat 25 de persoane din bibliotecile, muzeele și instituțiile infodocumentare din Republica Moldova.

Atelierul a fost primul din cele două ateliere organizate în cadrul Proiectului „Hrisoavele basarabene și alte documente istorice din sec. XIX”, susținut financiar de Ambasada SUA în Republica Moldova. Mai jos se sumarizează activitatea primului atelier din cadrul proiectului cu includerea recomandărilor specialiștilor americani, care au fost prelucrate și adaptate de autor (vezi **Anexa nr. 3**).

Recomandările specialiștilor din Biblioteca Congresului a Statelor Unite ale Americii au vizat, în special, Biblioteca

Națională a Republicii Moldova, dar pot fi utilizate cu succes și de alte instituții infodocumentare din Republica Moldova, care se confruntă cu probleme de același gen.

Metodologia de lucru cu participanții a fost diversă. Din metodele practice vom menționa: **expoziția** de materiale, cu care au venit experții și care a cuprins diferite obiecte având o protecție specifică fiecărui obiect (mostre și fotografii); **exercițiul de monitorizare** a situației curente a fondurilor de carte a BNRM; **demonstrația** lucrului practic – de ex., tehnici de lucru de recuperare a obiectelor care, în scopuri de învățare, „au tras apă în urma inundațiilor”. Pentru a elabora recomandările finale, specialiștii din SUA, împreună cu participanții atelierului au efectuat o **tură** a Bibliotecii Naționale ale Republicii Moldova. Participanții au avut sarcina de a aplica cunoștințele acumulate în primele zile ale Atelierului – de a observa de sine stătător și de a nota elementele care necesită îmbunătățire, iar a doua zi de a confrunta observațiile proprii cu cele reflectate în recomandările specialiștilor americani.

Pe lângă aceasta, au fost utilizate metodele **anchetării preventive** și a **prezentării**. Înainte de atelier participanții au completat chestionare cu privire la colecția instituției proprii, procedurile de conservare, monitorizarea condițiilor de mediu, etc. În cadrul atelierului reprezentanții instituțiilor infodocumentare au avut posibilitatea de a prezenta instituția sa și de a vorbi despre problemele elucidate. Toate acestea au fost, desigur, colectate de specialiștii americani și, în măsura posibilităților, puse în discuție și incluse ulterior în recomandări. Astfel, s-a obținut o acoperire cât mai largă a solicitărilor venite de la participanți.

Subiectele atelierului s-au axat pe definițiile și conceptele de bază a prezervării preventive și au inclus:

- discutarea intereselor și provocărilor comune;
- conservarea preventivă: condițiile de mediu, depozitarea colecțiilor, securitatea colecțiilor, gestionarea situațiilor de urgență, conservare;
- evaluarea clădirii și a infrastructurii;
- reformatarea / digitalizarea;

- obiecte pentru expoziții și organizarea expozițiilor;

- utilizarea cercetării;

- demonstrarea tehnicii de recuperare a materialelor colecțiilor care au suferit în urma inundației.

Fiecare sesiune teoretică a fost urmată de o sesiune de întrebări și răspunsuri.

Este de menționat faptul, că specialiștii americani au avut o abordare profesională rațională și echilibrată, precum și o atitudine plină de respect, bunăvoință, colegialitate, egalitate față de specialiștii din Moldova. Această atitudine, în sine, este o manifestare a **valorilor interioare**, atitudine care poate servi drept un **model** pentru toți cei interesați în dezvoltarea profesională și personală. Ei au confirmat încă o dată, că pentru a fi profesionist nu sunt suficiente doar cunoștințele, e nevoie de atitudine, mai ales de suflet, pe care îl pui în toate lucrurile pe care le faci. Specialiștii americani au subliniat, că toate recomandările lor sunt bazate pe experiența de lucru, pe soluțiile găsite și aplicate în instituția proprie (de ei însuși sau de colegii din Diviziunea de Conservare), și, totodată, nu sunt universale, și / sau unicele posibile; la întrebări au fost date răspunsuri clare și simple, fără nuanțe de superioritate. Ei au încurajat creativitatea participanților, apariția soluțiilor noi, și, totodată, au pus în valoare soluțiile locale existente, care de-a lungul anilor s-au adeverit a fi funcționale.

De exemplu, în cadrul vizitei secției Audiovideoteca a BNRM, specialiștii americani au observat felul în care sunt protejate colecțiile – ele sunt acoperite cu fâșii de carton (sub forma de unghi). Nancy și Alan au apreciat faptul că este o soluție practică, care ar putea fi folosită și pentru alte colecții (unde nu sunt soluții de acest gen). Deși unii specialiști locali s-au așteptat la o critică a metodei date, considerând că dacă materialele de protecție sunt vechi, nu arată foarte “modern”, ele ar putea să nu mai fie “bune”, evaluarea specialiștilor americani a fost pozitivă, iar la baza evaluării a stat utilitatea și nu timpul de apariție a metodei sau felul cum arată. Specialiștii americani au menționat, că aici a avut loc o învățare ambidirecțională, unde au învățat

nu numai participanții, dar și trainerii, asigurând astfel o dezvoltare mai adâncă a subiectelor.

Specialiștii americani au făcut sugestii pe loc, direct în secția care era vizitată, în dependență de specificul secției. Pe lângă acesta, specialiștii americani au cules date despre starea mediului înconjurător – în fiecare depozit de carte a fost măsurată temperatura aerului, umiditatea relativă [8; 10, P. 21]; s-a examinat protejarea față de lumina solară, s-a atras atenție la prezența indicatoarelor de evacuare, sistemelor antiincendiar, ordinea locurilor de lucru – în special atunci, când ele sunt organizate direct în depozit. De exemplu, una din sugestii a fost despre necesitatea avertizării asupra excluderii utilizării produselor alimentare în depozite și sălile de lectură. Toate recomandările au fost sumarizate și prezentate în ultima zi a atelierului (vezi *Anexa nr. 3*).

Experții americani au menționat, că BNRM dispune de mai multe spații expoziționale, și, de multe ori, expozițiile sunt organizate concomitent. Reieșind din popularitatea expozițiilor în bibliotecă, experții americani au introdus în tematica atelierului un subiect adăugător de organizare a expozițiilor, oferind, astfel, o plusvaloare activității de expunere a documentelor. Cele mai importante recomandări cu privire la organizarea expozițiilor au fost cu privire la deschiderea cărții sub un unghi, cu o rază mică de deschidere, folosirea suporturilor pentru susținerea cărților (cartea fiind în poziție semideschisă), evitarea benzilor de cauciuc și folosirea unui mic pătrat de hârtie dedesubt dacă se folosesc clame (vezi *Anexa nr 1*, subiectele *Politici pentru organizarea expozițiilor; Expunerea la lumină a colecțiilor; Selectarea materialelor pentru expoziții; Vitrine pentru expoziții*).

BNRM nu are practici de folosire a gelului de silice [3, 8, 13], dar, deoarece îl întâlnim adesea la procurarea anumitor mărfuri, îl putem colecta și plasa în secțiunile vitrinelor de expoziție în cazurile indicate în recomandare și / sau, de exemplu, în cutiile unde se păstrează fotografiile.

Pe lângă faptul că se interzice de a-l con-

suma (substanță toxică la înghițire), pentru utilizarea gelului de silice se cere respectarea măsurilor generale de protecție; mai menționăm că gelul de silice poate fi reutilizat repetat după uscare.

Datorită recomandărilor experților americani, echipa Proiectului „Hrisoavele basarabene și alte documente istorice din sec. XIX” a decis să confecționeze suporturi pentru cărți din sticlă organică pentru a fi utilizate în cadrul expozițiilor de carte rară. Confecționarea suporturilor nu era prevăzută în proiect, dar necesitatea lor a apărut pe parcursul derulării proiectului, în special după confecționarea mobilierului nou de expoziție.

Modelele de suporturi de carte, confecționate de Tipografia *A3plus*, au fost comandate în cantitate suficientă pentru expozițiile curente a secției de Carte veche și rară, iar după o perioadă de timp mai lungă se va face evaluarea și ajustarea, după necesitate, la cerințele noi de organizare a expozițiilor (deja în afara proiectului).

Documentele pentru expoziții se întorc la raft și desigur, tema păstrării cărților în depozite a fost una din cele mai solicitate. O atenție deosebită a fost acordată secției de Artă și hărți, în posesia cărora sunt diverse formate de documente (vezi *Anexa nr. 1*, subiectele *Aspecte generale cu privire la rafturi; Depozitarea stamperilor și / sau a altor formate grafice; Depozitarea albumelor de muzică; Depozitarea cărților rare; Întreținerea spațiilor de depozitare; Condițiile mediului: Monitorizarea, Climatizarea în secția de Carte veche și rară; Sistemul de încălzire, ventilare și aer condiționat; Zonele de depozitare cu risc de umezeală*).

Menționăm, că atelierul a avut loc în faza incipientă a Proiectului „Hrisoavele basarabene și alte documente istorice din sec. XIX” (durata proiectului: 01.10.2017 - 30.09.2019; vezi *Anexa nr. 2*) și recomandările au ajutat la selectarea echipamentelor cu respectarea bugetului planificat și în limitele ofertei pieței locale. Au fost procurate 2 termohigrometre portative, 2 aspiratoare cu seturi adăugătoare de perii, 3 climatizoare și 3 umidificatoare. Pe lângă acesta, BNRM a intrat în posesia a unui set

de micro ustensile, care se ajustează la un aspirator obișnuit. Cadoul a fost făcut de Biblioteca Congresului SUA, pentru care ne exprimăm gratitudinea.

Celelalte recomandări de achiziționare rămân pentru realizare în afara proiectului. Chiar dacă nu avem aceleași șanse ca în Biblioteca Congresului SUA de a căpăta o donație de dulapuri pentru păstrarea documentelor de format mare, cu multe sertare orizontale, putem căuta opțiuni locale, de exemplu, să solicităm confecționarea unor astfel de dulapuri de către producătorii de mobilă sau, eventual, cei de stupi de albine – experiența celor din urmă la confecționarea ramelor poate fi ajustată la nevoia bibliotecilor de a avea dulapuri cu multe sertare înguste de dimensiuni mari.

O atenție deosebită a fost atrasă și secției Colecții digitale a BNRM, și anume: tehnici de scanare, securității scanării cărților, necesității elaborării unui program de digitizare și scrierii proiectelor de digitizare (vezi *Anexa nr. 1*, subiectul *Digitizarea*).

În domeniul managementului situațiilor de urgență (7, P. 21; 8), la fel, este nevoie de lucrat la elaborarea unor documente noi, care să includă detalii referitoare la măsurile concrete de acționare în cazul situațiilor de urgență, precum și la elementele de contracarare a acestor situații (vezi *Anexa nr. 1*, subiectul *Managementul situațiilor de urgență*).

Merită o atenție deosebită recomandările cu privire la crearea rețelelor profesionale, organizarea discuțiilor cu partenerii interesați, activități cu care BNRM este cunoscută și care rămân a fi dezvoltate și aprofundate, și care, probabil, nu au fost considerate ca elemente ce reduc riscul și se referă la managementul situațiilor de urgență.

La 4-7 decembrie 2018 la Biblioteca Națională a Republicii Moldova s-a desfășurat Atelierul „Tehnologii și metode inovatoare în restaurarea documentelor vechi”, formatori - Susan Peckham, conservator senior hârtie și Daniel Paterson, conservator senior carte rară, Biblioteca Congresului SUA. Atelierul a avut loc grație sprijinului financiar al Ambasadei SUA în Moldova, Fondului Ambasadorilor

în cadrul Proiectului “Hrisoavele basarabene și alte documente istorice din sec. XIX”.

Participanții atelierului au fost 25 de specialiști din bibliotecile, muzeele și Arhiva Națională a Moldovei, majoritatea fiind parte a Programului Național “Memoria Moldovei”. Pentru atelier au fost identificate o colecție de carte din fondul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, precum și o parte din colecția de hrisoave basarabene, pentru care participanții trebuiau să confecționeze cutii și mape de protecție.

Cu o zi înainte de începerea atelierului specialiștii americani au pregătit sala pentru sesiunile practice: au acoperit mesele cu hârtie în scop de protecție, au distribuit mici seturi de unelte de lucru, au aranjat materialele și mostrele pentru exercițiile practice. Cu 3 luni înainte de atelier câteva mostre de carton pe care le deține Biblioteca Națională au fost trimise la Biblioteca Congresului SUA pentru a depista rezerva alcalină [7, P. 5]. A fost întreprinsă o tentativă de a procura un set impunător de carton și hârtie cu calitate de arhivare din Marea Britanie pentru a fi utilizată în cadrul atelierului și pentru a confecționa cutii de protecție după atelier. Din păcate, deși Daniel Paterson și Susan Peckham s-au implicat direct în selectarea materialelor, au trimis scrisori de confirmare și au efectuat discuții la telefon cu reprezentanții firmei străine, din cauza lipsei de responsabilitate, setul nu a putut fi îmbarcat la bordul avionului, iar variantele alternative de transport au fost refuzate din cauza prețurilor care erau de două ori mai mari decât însuși setul comandat. Materialele pe care le avea Biblioteca Națională și cele aduse de către specialiștii americani au fost utilizate eficient de către participanți, procurarea setului de carton cu calitate de arhivare rămânând pentru proiectele ce vor urma.

Atelierul a constat din sesiuni teoretice și practice; partea teoretică a inclus o introducere în utilizarea cutiilor de protecție în instituțiile infodocumentare, un studiu asupra mucegaiului, tratamentelor de stabilizare, pregătirii expozițiilor (sprijinirea obiectelor expoziționale, utilizarea șevaletelor, benzilor etc.).

Sesiunile practice au inclus **demonstra-**

rea tehnicii de curățire a cărților afectate de mucegaiul non-toxic cu ajutorul aspiratorului și a unei plase din material rigid; tehnicii de preparare a pastei adezive (cu utilizarea metilcelulozei și a pastei de amidon de grâu (7, P. 8); **exerciții** de confecționare a diferitor tipuri de cutii de protecție, confecționarea chenarelor pentru materiale expoziționale (tablouri ș.a. imagini grafice); tehnici de bază de reparare a cărților, îndepărtarea capselor și clamelor ruginite de pe documente, etc. Participanții au fost împărțiți în 2 grupe, care au făcut rotație (în afara exercițiilor demonstrative comune de grup).

Demonstrarea tehnicii de curățire a cărților afectate de mucegaiul non-toxic a avut loc în curtea Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova. La un aspirator obișnuit a fost cuplată o țevă adăugătoare cu perie de dimensiuni mici – un astfel de set de ustensile a fost donat Centrului Tehnic de Conservare și Restaurare al BNRM. Participanții au avut posibilitatea să încerce să curețe de sine stătător paginile cărții afectate, să cerceteze zonele afectate de mucegai cu lupă pentru a-l putea identifica ulterior și pentru a-l deosebi de petele de rugină.

O altă demonstrație de grup a constat în prepararea pastei adezive utilizate pentru repararea de bază a documentelor. Participanții au avut posibilitatea de a vedea viscozitatea materialului, urmări timpul de preparare, și precum și de a lucra cu el.

Majoritatea timpului atelierului au fost preocupați de exercițiile de confecționare a cutiilor protectoare și a lecternelor. Toate mostrele confecționate de către participanți au fost luate cu ei ca exemple pentru lucrul de replicare în instituțiile sale.

Participanții atelierului au completat un formular de evaluare, în care au solicitat aprofundarea diferitor subiecte, cum ar fi tehnologiile de restaurare a cotorului și a copertei unei cărți – tema fiind solicitată de mai mult de o treime de participanți (36%). După spusele experților americani, această temă este destul de voluminoasă și necesită un atelier aparte.

Cele mai solicitate subiecte ale atelie-

rului au fost prepararea pastei adezive și a tehnicii de aspirare a mucegaiului non-toxic.

Concluzii

Concluzii referitor la proiectele de bibliotecă:

Activitatea de proiect solicită o serie de abilități organizaționale, spirit antreprenorial, creativitate, abilitatea de abordare a sarcinilor necunoscute, cercetate, analiză și sinteză a informației, nivel de receptivitate ridicat al noului, studierea inovațiilor în domeniile conexe, posibilitatea de a prognoza dezvoltarea la scară microeconomică și macroeconomică, promtitudine ș.a.

Implicarea în proiecte a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova este mai mult la nivel individual, efectuată de către câteva persoane, mai rar la nivel de departament, comitet director, sau câteva secții. Implicarea în proiecte oferă Bibliotecii Naționale posibilitatea de a se dezvolta prin:

- încurajarea formării continue în domeniile care dezvoltă abilitățile necesare a personalului BNRM la scară largă (vezi mai sus);
- investirea în formarea continuă a persoanelor care se implică de sine stătător în proiecte – cursurile cu certificare din partea centrelor specializate fiind foarte scumpe;
- încurajarea schimbului de experiență cu alte biblioteci și instituții infodocumentare în acest domeniu, precum și cu ONG-uri care activează în bază de proiecte;
- asigurarea cadrului legal a activității managementului de proiecte, aici incluzând și posibilitatea de management financiar independent a BNRM (la moment, operațiunile bancare se efectuează prin intermediul *Asociației Obștești Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău”*);
- încurajarea valorificării și valorizării rezultatelor și experienței obținute în cadrul implementării proiectelor de succes și orientarea pentru rezultate de lungă durată;
- explorarea relațiilor internaționale în scopul obținerii a mai multor parteneriate posibile în beneficiul ambelor (sau a mai

multor) instituții.

Concluzii pentru domeniul organizării activităților de formare continuă în cadrul proiectelor de bibliotecă:

- Respectul și responsabilitatea colegilor americani a permis livrarea atelierelor cu succes și a fost un bun reper pentru constituirea unor parteneriate trainice; comunicarea cu ei continuă și în prezent, aducând cu sine un impact durabil;

- Atelierele au demonstrat utilitatea sa ca formă de organizare, contribuind la dobândirea și / sau evaluarea anumitor achiziții. Procesul de desfășurare a avut un caracter stimulator, încurajând participanții să-și dezvolte propriile modele de lucru; Biblioteca Națională a Republicii Moldova a avut parte de consultație din partea experților care a permis de a duce la bun sfârșit proiectul „Hrisoavele basarabene și alte documente istorice din sec. XIX”;

- Recomandările experților americani se referă la lucrurile elementare, la necesitățile de primă ordine care sunt la momentul dat suprafață și, pe de altă parte, sunt realizabile; Graduitatea, de la simplu la complicat, pașii mici, însușirea temeinică a lucrurilor, au fost principiile cu care au operat experții;

- Atelierele au avut scop dezvoltarea abilităților practice și abilităților de incluziune a aspectelor de salvagardare a documentelor la nivel de instituție.

- Atelierele au fost foarte solicitate de către instituțiile interesate; pentru a integra solicitările parvenite de la instituții s-a recurs la creșterea numărului de participanți (de exemplu, pentru atelierul al doilea în loc de 15 participanți, planificați inițial,

cifra a crescut la 25) în schimbul reducerii unor teme (umidificarea documentelor și tehnica de netezire a hârtiei);

- Cel de-al doilea, atelierul a demonstrat, că participanții pot efectua reparații de bază a documentului (completarea spațiilor deteriorate a documentului vechi cu hârtie japoneză) și confecționarea cutiilor de păstrare a cărților și altor documente vechi și rare;

- Valorificarea continuă a noilor cunoștințe și deprinderi în lucrul de salvagardare a colecțiilor de documente va permite de a scoate în evidență și alte necesități în domeniu, favorizând dezvoltarea generală a acestuia;

- Atelierele și proiectul, în general, au scos în evidență alte nevoi ale Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, satisfacerea cărora va servi dezvoltării organizaționale, care este nemijlocit legată de calitatea serviciilor oferite utilizatorilor, dezvoltarea unor servicii noi (organizarea expozițiilor din cadrul Muzeului Cărții în baza colecțiilor secție de Carte veche și rară), precum și îmbunătățirea calității lucrului bibliotecarilor din republică (abilitați de reparare de bază a cărților și a documentelor, elaborarea pașaportului cărții vechi și rare, etc.);

- Atelierele au favorizat aprofundarea rolului BNRM în calitate de centru profesional în domeniul de conservare și restaurare a patrimoniului infodocumentar;

- Organizarea activităților de formare continuă pentru bibliotecari în cadrul proiectelor este recomandabilă pentru alte proiecte potențiale, fiind o metodă calitativă de stimulare a dezvoltării în mai multe arii profesionale conexe.

Referințe bibliografice:

1. COSOVAN, Veronica. Proiectele culturale: Oportunitate pentru implementarea politicilor de rezervare. In: Magazin bibliologic. 2019, nr. 1/2, pp. 14-21. ISSN 1857-1476.
2. CU PRIVIRE LA MODUL de aplicare a cotei zero a TVA la livrările de mărfuri, servicii efectuate pe teritoriul țării și de acordare a facilităților fiscale și vamale pentru proiectele de asistență tehnică și investițională în derulare, care cad sub incidența tratatelor internaționale, la care Republica Moldova este parte: [hotărârea nr. 1142 din 20 decembrie 2017 a Guvernului Rep. Moldova]. In: Monitorul oficial al Republicii Moldova. 2017, nr. 451/463, pp. 118-122.
3. GEL de silice: Desiccanții. Întrebări frecvente [online] [citată 13.04.2021]. Disponibil: <https://www.mylarshop.com/ro/mylar-shop-articles/silica-gel-desiccants-faq>

4. LAVENDER, Kenneth. Book repair. A How-To-Do-It Manual. 2nd ed. Neal-Schuman Publishers, Inc.: New York, 2001. 270 p. ISBN 1-55570-408-5.
5. NESTORESCU, Silvia. Conservarea și prezervarea documentelor în bibliotecile publice [online] [citată 13.04.2021]. Disponibil: <http://ghid-pentru-bibliotecari.arc-software.ro/doku.php?id=conservare-si-prezervare-in-bibliotecile-publice>
6. PRESERVATION: Issues and Planning. Editors: Paul N. Banks, Roberta Pilette. American Library Association: Chicago, 2000. 360 p. ISBN 0-8389-0776-8.
7. PRINCIPII de păstrare și mănuire a materialului de bibliotecă. International Federation of Library Associations and Institutions. Traducere de Lăcrămioara Chihai și Elena Ștefănescu. Iași, 2009. 104 p. [online] [citată 04.04.2021]. Disponibil <https://www.ifla.org/files/assets/pac/ipi/ipi1-ro.pdf>
8. PRINCIPII generale privind conservarea preventivă a patrimoniului cultural mobil [online] [citată 13.04.2021]. Disponibil: <https://www.rasfoiesc.com/hobby/arta-cultura/PRINCIPII-GENERALE-PRIVIND-CON64.php>
9. PROJECT Management Institute. PMI Lexicon of Project Management Terms [online]. [citată 02.03.2021]. Disponibil: <https://www.pmi.org/pmbok-guide-standards/lexicon>
10. TENDINȚE în conservarea preventivă. Articole selectate din literatura de specialitate internațională [online]. Editor Marta Guttman. Sibiu: Asta Museum, 2009. 198 p. ISBN 978-973-88607-7-3 [citată 13.08.2020]. Disponibil: <https://conservarepreventiva.wordpress.com/carti-pdf/>
11. TOSTOGAN, Aliona. Proiectul „Salvgardarea hrisoavelor basarabene din perioada țaristă (1812-1917)”: Scop, implementare, impact. In: Magazin bibliologic, 2019, nr. 3/4, pp. 4-11. ISSN 1857-1476.
12. TRANSFORMING FUTURE MUSEUMS. Project Management Toolkit. British Council, International Museum Academy Greece. 58 p.
13. [UTILIZAREA punguțelor de silica gel] [online] [citată 13.04.2021]. Disponibil: <https://www.olx.ro/oferta/silica-gel-ID9BJZn.html>
14. YOUTH CHANGING THE WORLD: Youth Service Project Toolkit. Youth Service America. 22 p.

Anexa nr. 1

Recomandările specialiștilor Bibliotecii Congresului SUA Nancy Lev-Alexander, specialist stabilizare a colecțiilor și conservare preventivă și Alan Haley, specialist prezervare cu privire la diferite subiecte abordate în timpul Atelierului „Politica de prezervare a colecțiilor de documente”, 21-23 martie 2018

Politici pentru organizarea expozițiilor Expunerea la lumină a colecțiilor

- Organizați expoziții pe termen scurt pentru a reduce riscul de deteriorare din cauza expunerii la lumină;

- Preveniți căderea razelor solare directe asupra colecțiilor utilizând la ferestre jaluzele, ecrane sau peliculă de protecție împotriva razelor ultraviolete;

- Pentru determinarea gradului de deteriorare a razelor ultraviolete, plasați în zona de expoziție standartul de lână albastre (blue wool indicator cards).

Selectarea materialelor pentru expoziții

- Evaluați cu atenție cât de tare poate fi deschisă o carte fără a-i cauza prejudicii. Nu forțați cartea pentru a obține o rază de deschidere mult prea mare, care ar

duce la destrămarea paginilor, dez asamblarea blocului de carte de cotor, vătămarea cusăturii blocului.

Îngrijirea cărților în timpul expoziției

- Pentru a preveni tensionarea articulațiilor și a porțiunilor adiacente dintre coperti și forțați / pagini, evitați deschiderea maximă a copertii anterioare și posterioare. Utilizați suporturi, blocuri sau triunghiuri din lemn pentru suportul lor;

- În unele cazuri, pentru a ține pagina deschisă, se poate de pus pe marginea cărții o fâșie de hârtie sau o placă mată de plastic, greutatea cărora este suficientă pentru acest lucru;

- Benzile de cauciuc folosite pentru a ține paginile deschise pot lăsa pete sau un reziduu de cauciuc lipicios; la fel, ele pot cauza

deteriorarea marginilor;

- Dacă se utilizează careva tip de clame (agrafe, clipsuri), puneți între clame și pagină un patrat de hârtie, de exemplu - hârtie pentru scopuri de arhivare, sau un pătrat din poliester. Aceasta se face pentru a evita tensionarea cauzată de marginile clamelor, care poate duce la deteriorarea paginii.

Vitrine pentru expoziții

- Cele mai sigure pentru colecții sunt vitrinele fabricate din sticlă și metal;

- Evitați să așezați colecțiile direct pe suprafețele din vitrine, fie că este vorba de sticlă, metal, lemn sau țesătură. Plasați colecțiile pe o placă mată de plastic sau pe un suport;

- În cazuri separate vitrinele au un compartiment special pentru gel de silice, (desicantul care reduce umiditatea într-un mediu închis). Aceasta nu este obligatoriu în cazul expunerii materialelor pe termen scurt, cu excepția cazului în care vitrina de expoziție este într-un spațiu cu umiditate excesivă sau sunt expuse forme de documente extrem de sensibile (de exemplu, pagini unicate de pergament).

Aspecte generale cu privire la rafturi

- Așternerea de desubt a cartonului de arhivă protejează colecțiile de contactul direct cu metalul ruginit, în special în locurile unde vopseaua se decojește sau suprafețele de lemn;

- Pentru a asigura condiții de siguranță pentru transportarea cărților pe scări utilizați cutii mici, de carton sau de plastic, cu mânere, preferabil formă cubică (coșurile poștale, utilizate în SUA).

Depozitarea stampelor și / sau a altor formate grafice

- Împlerea excesivă a rafturilor cu postere, printuri sau alte documente mari este foarte dăunătoare - legătura de documente se desface la margine din cauza că raftul e mai îngust și nu susține toată legătura;

- Pentru obiectele de artă grafică cea mai bună investiție de valoare sunt dulapurile speciale cu sertare orizontale. Depozitarea documentelor grafice în dulapuri cu sertare orizontale este recomandabilă pentru hărți și alte formate mari. Dulapurile, de obicei, au suprafețele spoite cu cel mai corespunzător material - pulbere de oțel. Valorificați

orice posibilitate de obținere a dulapurilor cu sertare orizontale. Uneori se poate face rost de dulapuri de la organizații și companii care și-au digitizat materialele și nu mai au nevoie de ele;

- Dacă la momentul actual nu este posibil de achiziționat dulapuri orizontale, pentru a stoca seturi de material grafice cu grosimea de 5-7,5 cm se pot folosi cutii de carton (boxe) de mărimea potrivită;

- Puneți o fâșie suplimentară de carton gofrat în partea de jos a cutiei de carton pentru a mări rigiditatea;

- Pentru sporirea rigidității și pentru a evita îndoirea și căderea de pe raft, luați în considerare utilizarea materialelor de „umplură” (în cazul, în care nu este posibilă confecționarea cutiilor);

- Pentru a proteja colecția de praf și lumină acoperiți partea superioară a raftului (în cazul, în care nu este posibilă confecționarea cutiilor);

- Stampele separate pot fi plasate într-un dosar de carton de arhivă sau hârtie grea. Stampele care se păstrează în rulouri pot fi aplatizate și păstrate în formă orizontală. Procedura de umidificare și îndreptare se învață la cursurile specializate de conservare.

Depozitarea albumelor de muzică

- Foliile/mânele transparente din poliester vor fi utile pentru protejarea copertei discurilor de muzică. Aveți grijă să utilizați produse confirmate de calitate - de film poliesteric pur sau polipropilenă fără careva adaosuri sau spoire. Alte materiale plastice pot deteriora colecțiile.

Depozitarea cărților rare

- Soluția ideală pentru păstrarea cărților rare constă în confecționarea cutiilor (boxelor) individuale neacide, ajustate la dimensiunile documentului;

- Se pot folosi și cutii, standard în care se creează spații personalizate pentru document;

- În cazul, în care nu este posibilă confecționarea cutiilor, plasați o fâșie de carton rigid gofrat între volume, care va proteja copertele de abraziune;

- La plasarea în cutii, oferiți prioritarizare documentelor cu elemente vulnerabile, cum ar fi cotorul lipsă sau dezlipit.

Achiziționarea unui cărucior pentru secția de Carte veche și rară va servi unui scop dublu: în primul rând, în calitate a unui spațiu de „odihnă” pentru documentele care sunt selectate de pe rafturi; și, în al doilea rând, pentru transportarea cărților rare către și de la spațiile de expoziție.

Întreținerea spațiilor de depozitare

- Cântăriți nevoia de a păstra spațiile de depozitare curate cu riscul unei frecvențe prea dese de manipulare a colecțiilor;

- Luați în considerare aspirarea cu us-tensile mici sau micro în jurul colecțiilor de pe rafturi pentru a evita mișcarea lor frec-ventă;

- Achiziționarea sau confecționarea unui sau a câtorva cărucioare va servi scoaterii în siguranță a colecțiilor atunci când este necesar;

- Aveți grijă la utilizarea apei sau soluțiilor pentru curățarea umedă în jurul colecțiilor. Păstrați o zonă de delimitare de 2,5 cm între apă/soluție pentru curățare și zona colecțiilor. Nu depozitați găleți cu apă sau apă cu soluție de curățat în zona de de-pozitare.

Condițiile mediului

Monitorizarea

Luați în considerare modernizarea echi-pamentului de măsurare a temperaturii și a umidității relative; treceți la modele de măsurare digitale. Acest lucru oferă posi-bilitatea de a analiza tendințele de bază și, totodată, vă va oferi o înțelegere mai clară a perioadelor de timp și a spațiilor unde riscul pentru colecții este mai mare.

Climatizare

- Folosiți la ferestre ecrane subțiri de protecție care reduc gradul de pătrundere a prafului și a funinginii. Ele vor fi utile, spre exemplu, în timpul verii, când ferestrele se deschid pentru a intensifica circulația aer-ului și a îngădui pătrunderea unui aer mai rece;

- Acordați atenție ajustării temperaturii pe timp de iarnă. Setarea în încăperi a unei temperaturi mai joase va ajuta la proteja-rea de suprauscare a colecțiilor;

- Străduiți-vă să mențineți în marea majoritate a timpului umiditatea relativă între 30% și 55% în zonele de depozitare a cărților ;

- Evitați coborârea sau ridicarea excesivă a umidității relative (sub 25% și peste 60%). Această evitare este primordială, mult mai importantă decât eforturile de a menține umiditatea relativă la un parametru con-stant pe tot parcursul anului;

- Utilizați cutiile care încetinesc impac-tul produs de fluctuația umidității relative.

Climatizarea în secția Carte veche și rară. Sistemul de încălzire, ventilare și aer condiționat

- Luați în considerare dacă este nevoie de umidificare. Înregistrați umiditatea relati-vă în sezonul uscat și porniți umidificatorul numai după confirmarea umidității la nive-le excesive, când aerul este foarte uscat.

- Dacă instalați sistemul de aer condiționat în colecția de carte veche și rară, acordați o atenție deosebită posibilităților de control a umidității relative. Umidifica-rea este binevenită dacă aerul este uscat, dar ea vine cu mai multe riscuri în cazul în care umidificatorul are o funcționare defectuoasă;

- Colecția de Carte veche și rară repre-zintă cel mai important spațiu care necesită o monitorizare amănunțită. Monitorizarea permite identificarea zonelor care devin ex-cesiv de reci și umede. Cel mai recomanda-bil ar fi identificarea tendințelor, mai ales că echipamentele moderne permit să faceți aceasta și online. Dar, dacă acest lucru nu este posibil, verificați echipamentele de mă-surare în mod regulat;

- Verificați, dacă există picături de apă sau semne de condensare în zonele cele mai apropiate de conducta prin care aerul răcit și umidificat intră în depozit;

- Dacă umidificatorul este separat de condiționar, întrebați producătorul dacă el poate fi oprit în anotimpurile când nu este necesar pentru a evita supra-umidificarea;

- Asigurați-vă că BRNM are posibilita-tea de a obține o deservire imediată pentru a opri echipamentele de umidificare sau a reduce gradul ei.

Zonele de depozitare cu risc de ume-zeală

- Colecțiile și suprafețele de construcție, care demonstrează semne de mucegai vor prezenta un risc continuu atât pentru con-servare, cât și pentru sănătatea personalului;

- Luați în considerare plasamente mai sigure pentru aceste colecții. Există săli de lectură sau porțiuni a sălilor de lectură mai puțin utilizate, care pot fi transformate în rafturi și folosite pentru depozitarea colecțiilor;

- Pentru a permite circulația aerului păstrați colecțiile la minim 10 cm pe podea și câțiva centimetri distanță de pereții umezi;

- Utilizați ventilatoarele de podea pentru a organiza circulația aerului unde este posibil. Nu folosiți ventilatoare în zonele în care mucegaiul este activ pentru a evita răspândirea sporilor;

- Dacă nu este posibil să mutați colecții întregi, luați în considerare mutarea celor mai valoroase colecții într-o locație mai bună.

Digitizarea

Susținem eforturile BNRM de a investi în procesul de digitizare, urmărind scopul de a face colecțiile sale mai accesibile atât pentru publicul larg din Moldova, cât și cel internațional. Este oportun să manifestăm prudență, să recunoaștem riscurile acestui proces și să facem eforturi pentru a diminua riscurile de deteriorare, deoarece pe parcursul oricărei operațiuni de scanare pot apărea anumite daune, iar documentele originale sunt neînlocuibile.

- Continuați să utilizați elemente-suporturi unghiulare pentru scanarea materialelor legate când aceasta este posibil. De ex, suportul unghilar pe care îl are echipamentul de scanare Atiz din secția "Colecții digitale" a BNRM. Evitați, atunci când este posibil, scanarea cărților în poziția orizontală.

- Captarea imaginilor din partea de sus a documentului este întotdeauna mult mai preferabilă decât scanarea imaginilor din partea de jos, când, pe de o parte, documentul este așezat pe orizontală, și pe de alta, este necesară inversarea documentului. Dacă nu este posibilă scanarea de sus, minimalizați riscurile posibile în procesul de utilizare a scannerelor orizontale. Folosiți în permanență reguli optime de scanare și manevrare cu documentele, pe care operatorii, eventual, le pot învăța la un training special sau la o lecție instructivă. Astfel de lecții - de manevrare cu multă prudență a

documentelor, - trebuie organizate pentru toți operatorii noi de scanare, precum și pentru orice alt personal nou al bibliotecii. Lecțiile instructive la subiectul dat ar fi un plus excelent pentru practicile necesare la locul de muncă.

- Elaborarea unui program general de scanare al Bibliotecii, o parte integrantă a cărui va fi procesul de revizuire a stării tuturor materialelor care urmează a fi scanate. Revizuirea este efectuată, de preferință, de către un conservator instruit; ea va permite identificarea elementelor, care nu pot fi scanate din cauza nerespectării condițiilor de siguranță - caz, în care aceste elemente ar trebui retrase din lista de scanare. În acest fel, va exista o oportunitate de a stabili riscurile sau de a face o altă listă cu documente care necesită o atenție deosebită înainte de scanare.

- Existența unui proiect de digitizare, includerea în planul de lucru a proiectului a etapei de revizuire a stării documentelor oferă, de asemenea, posibilitatea de a planifica și realiza confecționarea dosarelor și/sau cutiilor, pentru obiectele care necesită un grad de protecție mai înalt.

Managementul situațiilor de urgență

BNRM dispune de facilități suficient de bune pentru păstrarea colecțiilor; pe lângă aceasta, personalul este foarte vigilent în ceea ce privește scurgerile de apă și daunele posibile a colecțiilor. Venim cu următoarele sugestii, care ar putea fi pe viitor incluse în calitate de politici și/sau pregătiri pentru incidente.

- Cea mai ușoară metodă de oprire a focarelor de mucegai din cărțile umezite constă în congelarea cărților. Astfel, achiziționarea unui congelator nou, mic (de tip „chest-type freezer”), ar fi de mare folos. De asemenea, el poate fi folosit pentru a face față infestării cu insecte a colecțiilor de ziare și reviste, prin separarea în pungi sigilate a legăturilor, pe care le suspectați de contaminare și plasarea lor în congelator pentru cel puțin 2 săptămâni;

- Cărțile, afectate de mucegai, care a devenit inactiv după uscarea lor, pot fi curățate în afara instituției, pe vreme senină, folosind perii și cârpe moi de bumbac. Personalul, care curăță documentele, trebuie să se protejeze cu mănuși de nitril, ochelari și o mască de praf; la fel, personalul ar trebui să-și protejeze îmbrăcămintea sau să o spele după curățarea urmelor de mucegai;

– Documentele nu trebuie returnate în spații umede și neventilate, care permit sau înca mai continuă să permită dezvoltarea mucegaiului. Achiziționarea unui ventilator de podea pentru sporirea circulației aerului în zonele vulnerabile la mucegai ar fi, de asemenea, o investiție înțeleaptă;

– Experiența noastră ne spune, că evitarea tratării chimice a mucegaiului nu face cărțile mai vulnerabile la mucegai; condițiile de mediu, care creează mucegaiul pot fi controlate prin:

- a) O carantină a documentelor afectate;
- b) O circulație a aerului;
- c) Prin o monitorizare periodică.

Siguranța sporită a întreruperii tratamentului chimic al mucegaiului este un beneficiu, avantajele cărui se răsfrâng cât asupra documentelor, atât și asupra sănătății personalului;

– În cazul incidentelor în urma cărora cărțile se umezesc, în blocurile cărților umede se introduce hârtie absorbantă pentru a accelera procesul de uscare. Plasați cărțile umede în zone cu circulație lină a aerului și, în același timp, monitorizați-le pentru implicații la momentul oportun. Implicațiile sunt cu scopul minimizării distorsiunii și remodelării lor. Faceți aceasta în timpul us-

cării, care poate dura câteva zile, atunci când este posibil. Scoateți hârtia absorbantă în momentul când devine saturată. Pentru scopurile date poate fi utilizată hârtia de ziar, care se vinde în role. De obicei, ea este disponibilă în majoritatea țărilor și are un preț accesibil. Alte opțiuni mai scumpe sunt hârtia blotter sau Tek-Wipe, care au un grad de absorbție mai mare și sunt reutilizabile;

– Un beneficiu pentru BNRM ar constitui elaborarea unui Plan de urgență la nivelul personalului corespunzător, implicând custodele colecțiilor în procesul de planificare;

– Crearea unei rețele de sprijin și suport cu participanții din regiuni ar fi, de asemenea, un instrument de protecție împotriva unor pierderi mai mari, cum ar fi, de exemplu, în cazul unui eveniment cu pagube în cadrul unei instituții;

– Suportul metodic pentru organizarea discuțiilor ocazionale cu privire la Planurile de urgență poate aduce beneficii participanților interesați din regiuni. Informațiile pot fi partajate într-o astfel de rețea, iar participanții vor fi capabili să acorde sprijin reciproc în caz de inundații, incendii sau alte catastrofe, care afectează colecțiile și activitățile instituțiilor infodocumentare.

Anexa nr. 2

Proiectul „Hrisoavele basarabene și alte documente istorice din sec. XIX” 01.10.2017 - 30.09.2019

Deținător al colecției: Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Datare: sec. XIX

Materiale componente: Hrisoavele / Actele basarabene sunt tipărite pe hârtie manuală cu cerneală neagră

Volum colecție: 200 documente, cca 400 pagini, marimea A3

Scopul proiectului : Prezervarea colecției „Hrisoave basarabene” din cadrul secției Carte veche și rară a BNRM

Durata proiectului: 01.10.2017 - 30.09.2019

Administrarea proiectului: Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău”

Starea inițială de conservare a colecției

- Fragilitatea sporită a suportului papetar;
- Depuneri provenite din degradarea suportului component, halouri de umiditate, îmbrunire;
- Rupturi, îndoituri și lacune cauzate de factorii de degradare specific mediului de păstrare neadecvat;
- Deformări și plieri a hârtiei produse în mod aleatoriu, urme de arsură, pete de murdărie;
- Urme de atac xilofag, prezența petelor de mucegai în structura hârtiei;
- Urme de ceară – atât pe față, cât și pe verso-ul filelor.

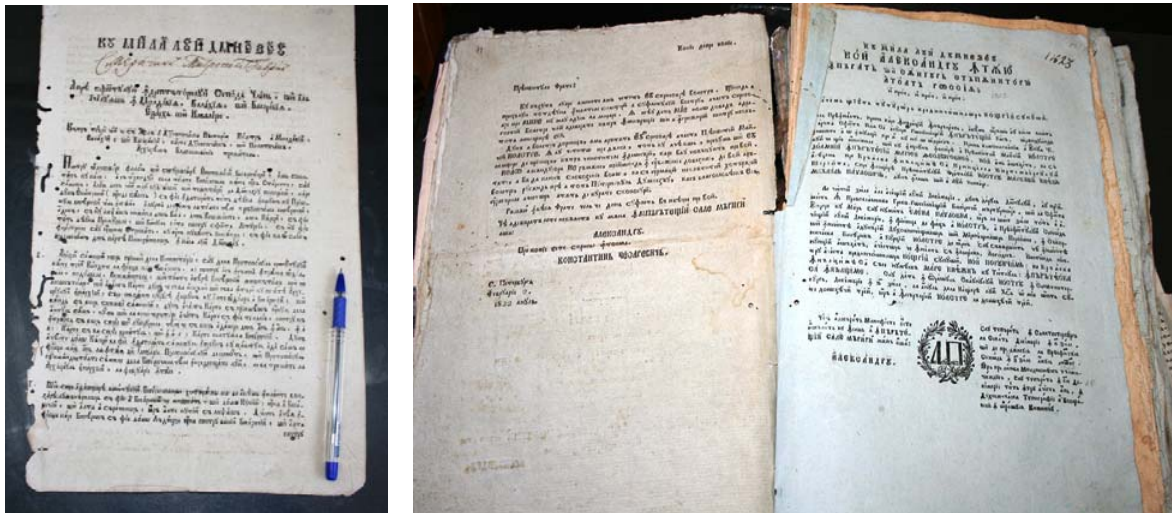

Foto 1, 2 : Hrisoavele Basarabene înainte de restaurare

Intervenții de conservare-restaurare

- Studierea stării fizice a documentelor, evaluarea individuală a integrității fiecărui document și identificarea gravității deteriorărilor
- Completarea fișei de conservare pentru fiecare exemplar în parte
- Aplicarea procedurilor de conservare-restaurare: curățarea mecanică cu guma;

completarea zonelor lipsă cu hârtie japoneză; eliminarea surplusului de hârtie și finisarea ancorării; presarea între filtre uscate a filelor restaurate; confecționarea cutiilor protectoare.

- Crearea unui mediu sigur pentru depozitarea lor;
- Organizarea spațiului adecvat de expunere;

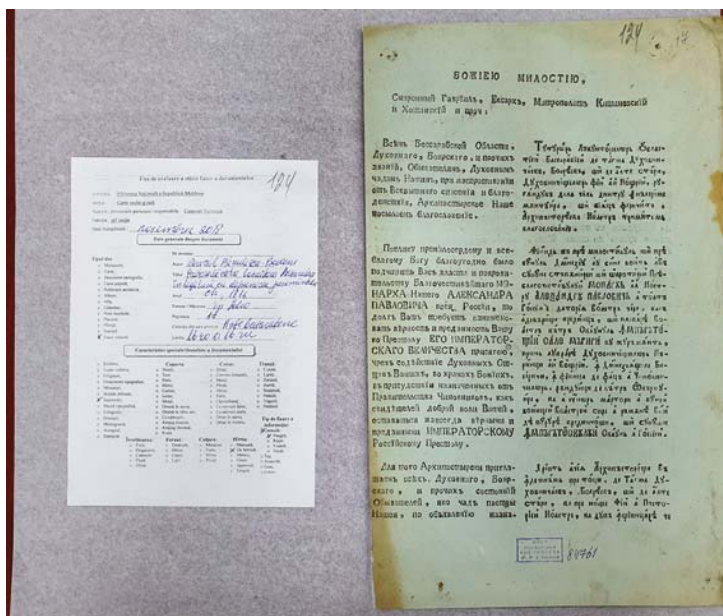

Foto 3: Hrisoavele basarabene după intervenție

Rezultatele proiectului

- 200 “Hrisoave basarabene” restaurate
- 25+ bibliotecari specialiști instruiți în domeniul prezervării în cadrul a 2 ateliere cu specialiștii Bibliotecii Congresului SUA

și a unei mesei rotunde cu specialiștii Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (75 participanți, 4 trainerii internaționali);

- Obținerea informațiilor complexe privind conservarea patrimoniului documentar;

- Promovarea patrimoniului în general și a patrimoniului mobil al Bibliotecii Naționale;
- Acumularea experienței necesare în domeniul organizării spațiilor expoziționale speciale și expunerea documentelor de valoare;
- Dotarea cu condiționere (3), umidificatoare (3), hidrometre (2) și aspirator (1)

- a depozitului cărților vechi și rare;
- Dotarea cu mobilier expozițional a secției Carte veche și rară a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova;
- Dotarea cu cameră de dezinfecție (1), cutter (1) și aspirator (1) al Centrului tehnic de conservare și restaurare a documentelor a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova

Foto 4,5: Mobilierul de expoziție

Beneficiarii instituționali ai atelierelor de instruire:

Biblioteca Națională a Republicii Moldova
 Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”
 Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”
 Serviciul de Stat de Arhivă al Republicii Moldova
 Camera Națională a Cărții din Republica Moldova
 Biblioteca Științifică Medicală a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițeanu”
 Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți

Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a Academiei de Științe a Moldovei
 Biblioteca Centrală Universitară de Stat din Moldova
 Biblioteca Republicană Științifică Agricolă a Universității Agrare de Stat din Republica Moldova
 Muzeul Național de Artă al Republicii Moldova
 Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală
 Muzeul Literaturii Române „Mihail Kogălniceanu”
 Muzeul Pedagogic Republican.

EXPOZIȚIA-EVENIMENT:
„REPUBLICA MOLDOVA – 30 DE ANI DE INDEPENDENȚĂ”

Veronica BORȘ,
Rodica BALEANU,
Biblioteca Națională
a Republicii Moldova

Rezumat: *Articolul reflectă experiența organizării activităților culturale, în special a expoziției-eveniment din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, ca formă de valorificare și promovare a patrimoniului cultural național.*

Cuvinte-cheie: *expoziție-eveniment, 30 de ani de independență, Republica Moldova.*

Abstract: *Article reflects the experience of the organizing of cultural activities, in particular an exhibition and event in the National Library of the Republic of Moldova, as a form of valorisation and promotion of the national cultural heritage.*

Keywords: *exhibition and event; 30 years of the Independence; The Republic of Moldova*

Misiunea Bibliotecii Naționale este de a constitui, dezvolta, organiza, conserva, prezerva, cerceta, comunica și a pune în valoare, sub multiple forme, patrimoniul documentar național, de a fi la dispoziția comunității prin serviciile și programele oferite, răspunzând nevoilor de informare, lectură, educare, instruire, cercetare, învățare pe tot parcursul vieții.

Biblioteca Națională a Republicii Moldova a fost mereu preocupată de valorificarea patrimoniului național, de promovarea și accentuarea importanței colecțiilor de patrimoniu pe care le deține. În programele anuale de activitate, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, programează o agendă amplă a activităților cultural-științifice, propunând utilizatorilor, cât și vizitatorilor bibliotecii, diverse activități care contribuie la promovarea patrimoniului documentar și cultural al țării. Avem în vedere evenimente culturale, expoziții tematice, personale, informative, lansări de carte, prezentări, cluburi de discuții, lecții interactive etc.

Expozițiile contribuie la accentuarea și valorificarea patrimoniului de ieri și de

azi, fiind una din metodele primordiale de a interacționa cu utilizatorii, cultivându-le interesul și aptitudinile pentru carte și bibliotecă, oferindu-le multiple interese pentru informare și documentare. Expozițiile tematice au un rol deosebit de important, eficacitatea acestora fiind în mare măsură determinată de titlul, relevanța subiectului, de designul expoziției și de modul în care este prezentat.

Expozițiile-eveniment sunt o formă consacrată unor fapte marcante sociale, economice, politice, culturale și istorice. De regulă, expozițiile-eveniment prezintă o privire largă, creativă și în ansamblu asupra subiectului. Biblioteca Națională a Republicii Moldova este mereu în căutare de forme inovative și creative de organizare și decorare, creând expoziții atractive, care trezesc un viu interes utilizatorilor. Din acest motiv, expozițiile-eveniment ocupă un loc special în activitatea instituției.

La 27 august 2021, Republica Moldova a aniversat 30 de ani de la proclamarea Independenței. În contextul evenimentelor celebrării Zilei Independenței, Biblioteca Națională a Republicii Moldova a

organizat Expoziția-eveniment cu genericul: „**Republica Moldova – 30 de ani de Independență**”, accentuând importanța rolului istoric, științific și cultural al evenimentelor din anii de Renaștere Națională. În cadrul expoziției au fost integrate, într-un aspect mai larg, documente și publicații, cărți poștale, ediții periodice din anii renașterii naționale din colecțiile Bibliotecii Naționale.

Expoziția a avut drept scop valorificarea și promovarea valorilor naționale prin expunerea documentelor și publicațiilor seriale din acea perioadă, referitoare la mișcarea de rezistență, activitățile literare, științifice ale înaintașilor independenței, simbolurile naționale, limba română, podul de flori, primul Parlament al R. Moldova, conflictul transnistrean, Republica Moldova pe arena internațională ș.a. Docu-

mente au fost expuse în 8 compartimente tematice, oferind prilejul de a ne aminti de unde am pornit, ce am reușit în acești 30 de ani de independență:

- **Din negura trecutului: crâmpie de amintiri** a inclus documente ce reflectă rolul mișcării de rezistență și Renașterii Naționale, evoluția evenimentelor în timp, podul de flori, Parlamentul independenței;

- **Înaintași ai Independenței Republicii Moldova** a reliefat activitatea și rolul înaintașilor în evoluția evenimentelor istorice dintre anii 1988-1991; impactul activității lor asupra societății (C. Obo-roc, Gh. Ghimpu, P. Buburuz, M. Snegur, M. Druc, P. Lucinschi, T. Țopa, A. Țăranu, P. Soltan, I. Ungureanu, A. Plugaru, O. Reniță, I. Ciuntu, M. Volontir, V. Mândăcanu, N. Costin, V. Șoimaru etc.);

- **Simbolurile naționale ale Republicii Moldova** a pus în evidență evoluția în timp a simbolurilor naționale (stema, drapelul, imnul);

- **Poeți ai independenței** a reunit documente ce reflectă rolul poezilor basarabeni în mișcarea de Renaștere Națională (N. Dabija, Gr. Vieru, L. Lari, I. Hadârcă, D. Matcovschi, I. Vatamanu, V. Matei, I. Druță, L. Istrati, R. Verejanu, V. Beșleagă ș.a.);

- **Transnistria – „Lacrima de dor a Basarabiei”** a reliefat evenimentele istorice și politice din anul 1992, problema Transnistreană și Războiul de pe Nistru;

- **Republica Moldova pe arena internațională** a inclus documente ce reflectă statutul internațional al independenței Republicii Moldova;

- **Republica Moldova în familia europeană** a accentuat relațiile cu Consiliul Europei și Uniunea Europeană, procesul integrării europene a Republicii Moldova etc.;

- **Ediții periodice ale Renașterii Naționale** a marcat importanța evenimentelor istorice, actelor oficiale publicate în ziarele din acea perioadă, eco-ul evenimentelor

Renașterii Naționale, primul ziar "Glasul", tipărit în grafia alfabetului latin.

Pentru a spori interesul utilizatorilor, au fost armonizate și alte elemente care au făcut o simbioză, promovând cultura și valorile naționale. În parteneriat cu Agenția Națională a Arhivelor au fost expuse măturii documentare (dosare) din arhivele Agenției; monede jubiliare comemorative din arhiva Băncii Naționale a Moldovei; colecția de piese vestimentare pictate manual cu genericul "**Purtăm Cultura**" (Coreli Moldov), designer Corina Hamureac. Lucrările pictorilor ce reprezintă peisajele basarabene, în cadrul expoziției de picturi și costum tradițional "**Albastru de Butuceni**" a artistului plastic Olesia Enachi, precum și expoziția „**Pe-un picior de plai, pe-o gură de rai...**”, a artiștilor plastici Vitalie Grișciuc și Antonina Grișciuc, au consemnat sărbătoarea de 30 de ani de la proclamarea Independenței Republicii Moldova.

Prin multitudinea de elemente specifice, cărțile poștale din colecția de cartografie a Bibliotecii Naționale, se bucură de un succes deosebit. Cărțile poștale documentare, cu imagini din diverse locuri ale țării, etnografice, care reproduc scene ce țin de cultura, obiceiurile și particularitățile populare - reflectă diverse evenimente politice, culturale, științifice, portrete ale personalităților notorii ale neamului. La fel o colecție impunătoare de ilustrate, având rolul de popularizare iconografică și, în același timp, de comunicare la distanță, au alcătuit un tot întreg al pieselor cartofile editate pe parcursul ultimilor 30 ani.

Expoziția a inserat peste 300 de documente și publicații variate din colecțiile Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova.

La inaugurarea evenimentului au fost prezenți: Maia Sandu, președintele Republicii Moldova, Sergiu Prodan, ministrul Culturii al R.Moldova, Daniel Ioniță, ambasadorul României în RM, scriitorii: Vladimir Beșleagă și Ion Hadârcă, foști deputați din primul Parlament al R. Moldova, oameni de cultură și artă.

Președintele Republicii Moldova, Maia Sandu, a îndemnat cetățenii să nu uite lecțiile de istorie: "Prin respectiva expoziție, cei care au avut ocazia să fie în Piața Marii Adunări Naționale în acele timpuri, când se luptau pentru independența țării, acum au posibilitatea de a retrăi emoțiile de atunci, iar pentru generațiile tinere e o ocazie să afle mai multe despre acele timpuri.

În acești 30 de ani s-au întâmplat lucruri bune, s-au întâmplat și lucruri mai puțin bune și e important să învățăm din lecțiile istoriei, și să facem în continuare efort ca să consolidăm societatea în jurul valorilor adevărate și să putem construi acasă o țară prosperă”.

Domnul Sergiu Prodan, ministrul Culturii al RM a accentuat: „30 de ani din viața unui om înseamnă foarte mult, în viața unei țări e prea puțin. Această expoziție chiar mi-a dat emoții pentru că am văzut istorie, o istorie adevărată, istoria oamenilor care au făcut posibilă această sărbătoare”.

Excelența Sa, Daniel Ioniță, ambasadorul României în Republica Moldova a subliniat, că: „Putem spune, că Republica Moldova este o tânără și restaurată democrație, dar acești 30 de ani au însemnat enorm pentru dumneavoastră, pentru cetățenii Republicii Moldova, care iată, așa cum au demonstrat inclusiv ultimele alegeri din iulie, anul curent, ați dovedit că v-ați maturizat și că ați înțeles, că singura șansă este ca să faceți din Republica Moldova casa dumneavoastră bună, care trăiește în bună prietenie cu partenerii internaționali. Folosesc acest prilej pentru a vă asigura că prin parteneriatul strategic, prin tot ceea ce a făcut România, am susținut valori, am susținut principii și am susținut proiecte în folosul dumneavoastră.”

Domnul Ion Hadârcă, scriitor, semntar al Declarației de Independență a relatat: „Viitorul fără trecut nu poate fi ctitorit. Noi acum dorim ca toate aceste simboluri, deziderate pe care le-am apărut, le-am promovat până acum în cei 30 de ani de independență să fie preluate și duse mai departe. Pentru ele au luptat înaintașii noștri, ele sunt în toate cântecele lui G. Vieru, Ion și Doina Aldea-Teodorovici, N. Dabija.”

Expoziția și-a propus să valorifice și să promoveze valorile naționale, pentru a accentua importanța istorică și culturală a evenimentelor din ultimii 30 de ani de independență.

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA
DIRECȚIA CERCETARE ȘI DEZVOLTARE ÎN BIBLIOTECONOMIE ȘI ȘTIINȚA
INFORMĂRII

CONFERINȚA INTERNAȚIONALĂ „LECTURA CA BAZĂ PENTRU CULTURĂ,
CUNOAȘTERE ȘI DEZVOLTARE”, EDIȚIA A III-A
30 SEPTEMBRIE 2021

COMUNICAT

Organizatori: Ministerul Culturii al Republicii Moldova (MCRM), Biblioteca Națională a Republicii Moldova (BNRM), Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM)

Scop: mobilizarea eforturilor bibliotecilor, instituțiilor educaționale, organizațiilor de creație, comunităților și factorilor de resort privind dezvoltarea lecturii și competențelor de cultura lecturii ca fundament pentru cunoaștere și ascendență.

Moderatori:

Nelly ȚURCAN, doctor habilitat, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova

Iulian FILIP, doctor în filologie, poet, scriitor, dramaturg și folclorist

Elena PINTILEI, director general, BNRM

Mesaj de salut: Elena PINTILEI, director general, BNRM

Aspecte distinctive ale conferinței:

▪ conform datelor FB de la lansarea evenimentului și până la 27 septembrie 2021, 11150 de utilizatori FB au ajuns la postare,

706 de persoane și-au anunțat participarea sau au anunțat că sunt interesați, dintre care 33 cu prezentări;

▪ organizată în cadrul ediției a 4-a a Programului Național LecturaCentral, proiect cultural susținut de către Ministerul Culturii;

▪ acest eveniment s-a bucurat cu prezența participanților din 7 țări: Republica Moldova, România, Polonia, Lituania, Ucraina, UK și Germania;

▪ păstrarea conceptului de a antrena în discuții, în cadrul evenimentului, a diferitor actori cheie responsabili pentru promovarea lecturii: bibliotecari, scriitori, editori, cercetători, istorici, critici literari, etc.

▪ transmisiune live online pe contul de YouTube a BNRM: <https://www.youtube.com/watch?v=arweyJ6m--Q&t=2783s>

Evaluarea lucrărilor Conferinței:

▪ **participanții on-line** pe contul de YouTube a BNRM – 143 (Republica Moldova (Chișinău și alte localități), România (Iași, Timișoara), Ucraina (Odessa).)

▪ **participanții în conferința Zoom: 35**

▪ în urma analizei mesajelor scrise în timpul desfășurării evenimentului s-a constatat că la Conferință au participat specialiști din mai multe domenii (bibliotecari din biblioteci naționale, raionale/municipale/orășenești/sătești, din învățământ universitar, ale centrelor de excelență și colegiilor, școlare, specializate, reprezentanți ai Direcțiilor Generale Educație din mai multe raioane și a secțiilor/direcțiilor raionale cultură, cercetători științifici, scriitori, pedagogi etc.)

▪ **număr de vizualizări** la 3 octombrie 2021 - **803**

▪ **comunicări** prezentate publicului - **14**

▪ **temele abordate:**

✓ *Cărți, autori, cititori: expozeu privind situația din Republica Moldova* (Gheorghe ERIZANU, editor, directorul Editurii Cartier);

✓ *Lecturi – reper: între ficțiune și realitate* (Oleg SEREBRIAN, istoric, diplomat, scriitor, Ambasadorul Republicii Moldova în Germania);

✓ *National Reading Development Program 2.0. (Polonia)* (Tomasz GRUSZKOWSKI, The National Library of Poland, Head of IFLA PAC Centre);

✓ *Reading promotion program in Lithuania: a successful re-start? (Lituania)* (Inga MITUNEVIČIŪTĖ, Martynas Mažvydas National Library of Lithuania);

✓ *Reading with friends and pleasure - opportunities and activities for reading promotion in Germany* (Sandra NIEBUHR-SIEBERT, prof. dr. University of Applied Sciences Clara Hoffbauer, Potsdam (Germania));

✓ *Literacy in dialogue - reading promotion activities of the Goethe-Institut in Bukarest* (Susanne TEICHMANN, Head of Information & Library, Goethe Institute Bucharest (Germania));

✓ *Summer Reading Challenge is quite visual.* (Ian ANSTICE, editor (Anglia));

✓ *The role and place of the All-Ukrainian exhibition-forum „Ukrainian Book in Odesa Region” in the promotion of books and reading in Ukraine* (Iryna BIRIUKOVA, General Director of Odesa National Research Library (Ucraina));

✓ *Dezvoltarea competențelor de promo-*

vare a cărții și a culturii lecturii – constanta formării profesionale continue a personalului din biblioteci. (Ludmila CORGHENCI, șef secție, Centrul de Formare Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării, Biblioteca Națională a Republicii Moldova);

✓ *Lectura ca o formă de consum* (Ivan Pilchin, redactor-șef al revistei BiblioPolis, BM „B.P. Hasdeu”);

✓ *Importanța parteneriatelor instituționale pentru atragerea publicului* (Melania Luana BUTNARIU, Universitatea din București/Biblioteca Județeană „George Barițiu” Brașov, Centrul de Excelență pentru Copii și Tineret);

✓ *Cercetarea literară într-o bibliotecă publică* (Maria PILCHIN, cercetător, critic literar, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”);

✓ *Istoriografia și terminologia resurselor multiculturale spre definirea accesului la informație* (Natalia GHIMPU, specialist principal, Biblioteca Națională a Republicii Moldova)

Mesaj de final. Sesiune de întrebări și răspunsuri: Vera OSOIANU, director adjunct, BNRM

Reflecții în urma desfășurării conferinței internaționale:

▪ diseminarea bunelor practici de promovare a lecturii și dezvoltarea culturii lecturii din Polonia, Letonia, Germania, Anglia, România și Republica Moldova;

▪ preluarea, adaptarea și replicarea bunelor practici în promovarea lecturii din alte țări pe plan local;

▪ argumentarea rolului lecturii în dezvoltarea culturală și intelectuală a cetățenilor și comunităților ;

▪ implicarea activă a bibliotecilor în promovarea lecturii;

▪ constatarea necesității de asigurare a interconexiunii actorilor cheie responsabili pentru promovarea lecturii, începând cu familia, educatori, cadre didactico-științifice, bibliotecari, continuând cu scriitori, editori, comercianți de cărți etc. (drept exemple ne pot servi: Agenția Lecturii din Anglia, Fundația Prolectură din Germania, Institutul Cărții și al Lecturii din Franța

și România, Fundația Lectură și scris din Olanda).

- constatarea faptului că pentru a avea succesul scontat în promovarea lecturii pe plan național este nevoie de o Strategie Națională, iar în programele de lectură să fie inclusă întreaga țară;

- un program de lectură eficient trebuie să fie structurat conform managementului bazat pe rezultate cu indicatori setați care să fie măsurabili.

Prezentările din cadrul Conferinței, precum și cele mai bune din rândurile celor care n-au încăput în agendă vor fi înserate în culegerea de articole „*Lectura și scările*”, volumul III, lucrarea va fi publicată în Acces Deschis în Repozițional Tematic Național Mold-LIS: <http://moldlis.bnrm.md/>.

Aprecieri:

Mihaela Mihai: Vă ascult cu mult drag și interes de la biblioteca Liceului Tehnologic „Ion Mincu” Vaslui! Vă mulțumim cu recunoștință pentru împărtășirea atâtor informații prețioase!

Mariana Harjevschi: Mulțumim frumos pentru aceasta conferință utilă! Prezentările sunt adevărate surse de inspirație pentru bibliotecari pentru inovarea serviciilor de lectură!

Maria Savin: Vă mulțumesc pentru informații utile.

Biblioteca Ialoveni: Mulțumim pentru informații utile. Interesante comunicări.

Elena Zanet: O Conferința Internațională de înaltă ținută profesională! Felicitări tuturor invitaților! Bravo și felicitări organizatorilor pentru construirea unui asemenea eveniment profesional dar și pentru diseminarea informației cercetate și documentate a lucrărilor prezentate!

BMB „Eugeniu Coșeriu” Bălți: Felicitări, dragi colege! Bravo!

Galina Davidic (Biblioteca Publică „Mihai Eminescu”, Rezina): Bravo! O conferință de nota 10+! Felicitări!

Nadia Pădure (Biblioteca Publică Raională „M.Sadoveanu” Strășeni): Mulțumim frumos! O conferință foarte interesantă și valoroasă! A fost o plăcere să ascult!

Reflectarea evenimentului în presă:

1. CEBANU, Marina. Conferința Internațională „Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare”. [Accesat 01.10.2021]. Disponibil: <https://youth.md/conferinta-internationala-lectura-ca-baza-pentru-cultura-cunoastere-si-dezvoltare/>

2. Conferința Internațională „Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare”, ediția a 3-a. [Accesat 01.10.2021]. Disponibil: <http://profesor.md/conferinta-internationala-lectura-ca-baza-pentru-cultura-cunoastere-si-dezvoltare-editia-a-3-a/>

3. Conferința internațională „Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare” va fi organizată la Biblioteca Națională. [Accesat 01.10.2021]. Disponibil: <https://diez.md/2021/09/27/conferinta-internationala-lectura-ca-baza-pentru-cultura-cunoastere-si-dezvoltare-va-fi-organizata-la-biblioteca-nationala/>

4. Persoanele care nu citesc deloc pierd memoria cu 48% mai repede. [Accesat 01.10.2021]. Disponibil: <https://stiri.md/article/social/persoanele-care-nu-citesc-deloc-pierd-memoria-cu-48-mai-repede>

5. Reprezentanți din șase țări vor participa la o conferință internațională despre lectură. [Accesat 01.10.2021]. Disponibil: <https://radiochisinau.md/reprezentanti-din-sase-tari-vor-participa-la-o-conferinta-internationala-despre-lectura---143274.html>

Vera OSOLANU,
director adjunct, BNRM

Tullian FILIP, doctor în filologie,
poet, scriitor, dramaturg și folclorist

Tomasz GRUSZKOWSKI, The National Library of
Poland, Head of IFLA PAC Centre

Susanne TEICHMANN, Head of Information & Library,
Goethe Institute Bucharest

Ivan PILCHIN, Redactor-șef al Revistei BiblioPolis, BM
„B.P. Hasdeu”

Iryna BIRIUKOVA, General Director of Odesa National
Research Library (Ucraina)

Elena PINTILEI,
director general, BNRM

Gheorghe ERIZANU, editor, directorul Editurii
Cartier

Inga MITUNEVIČIŪTĖ, Martynas Mažvydas
National Library of Lithuania

Ian ANSTICE, editor (Anglia)

Melania Luana BUTNARIU, Universitatea din
București/Biblioteca Județeană „George Barițiu”
Brașov, Centrul de Excelență pentru Copii și Tineret

Natalia GHIMPU, specialist principal, BNRM

Nely ȚURCAN, doctor habilitat, profesor
universitar, Universitatea de Stat din Moldova

Oleg SEREBRIAN, istoric, diplomat, scriitor,
Ambasadorul Republicii Moldova în Germania

Sandra NIEBUHR-SIEBERT, prof. dr.
University of Applied Sciences Clara Hoffbauer,
Potsdam (Germania)

Ludmila CORGHENCI, șef secție, Centrul de
Formare Continuă în Biblioteconomie și Științe
ale Informării, BNRM

Maria PILCHIN, cercetător, critic literar,
Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

Victoria VASILICA, șef secție Studii și
cercetări, BNRM

Elaborat: Angela Drăgănel

CONFERINȚELE ZONALE ONLINE – 2021: INTEGRITATE PROFESIONALĂ ȘI PERSPECTIVE DE VIITOR

**Ecaterina DMITRIC,
Natalia GHIMPU,
Biblioteca Națională a Republicii
Moldova**

Rezumat: Articolul reflectă principalele subiecte abordate în cadrul Conferințelor Zonale 2021, specificând cele mai importante experiențe inovatoare implementate în perioada provocată de pandemia COVID-19, de către bibliotecile din cadrul Sistemului Național de Biblioteci. De asemenea au fost luate în dezbateri prioritățile profesionale ale anului 2021, reliefând diverse probleme și provocări profesionale. În acest context aspectele ce țin de: competențele de lectură într-o perspectivă a învățării pe tot parcursul vieții; digitalizarea activității bibliotecare: proiecte, programe, infrastructură; incluziunea digitală a personalului de specialitate din biblioteci; dezvoltarea serviciilor în bază de TIC, accesibile de la distanță; dezvoltarea și promovarea Științei Deschise rămân a fi actuale și oportune din perspectiva tendințelor secolului al XXI-lea.

Cuvinte-cheie: conferințe zonale, personal de bibliotecă, servicii de bibliotecă, incluziune digitală, prioritățile bibliotecarilor.

Abstract: The article reflects the main topics discussed at the 2021 Zonal Conferences, specifies important innovative experiences implemented by libraries of the National Library System in the period caused by the COVID-19 pandemic. Professional priorities of the year 2021 were approached, highlighting various professional issues and challenges. In this context, the following aspects to remain current and timely from the perspective of 21st century: reading skills for lifelong learning, digitization of library activity (projects, programs and infrastructure), digital inclusion of specialized library staff, development of ICT-based distant services, enlargement and promotion of Open Science.

Keywords: zonal conferences, library staff, library services, digital inclusion, library staff priorities.

Conferințele Zonale (CZ) 2021, organizate de către Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova (MECC), Biblioteca Națională a Republicii Moldova (BNRM), Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” (BNC „I. Creangă”) în parteneriat cu administrațiile publice locale, Centrele biblioteconomice naționale, teritoriale și departamentale au fost organizate în perioada 22-29 iunie 2021 cu genericul „Biblioteca în era post-COVID: digitalizare, disponibilitate, dezvoltare”. Prin tradiția și importanța semnificativă în mediul profes-

sional biblioteconomic din Republica Moldova, CZ erau organizate în patru zone ale Republicii în formatul tradițional. Potrivit acestei structuri, activitatea acestei întruniri profesionale, deja de doi ani consecutiv se organizează în formatul online pe platforma online de comunicare ZOOM care întrunește personalul de specialitate din Sistemul Național de Biblioteci (SNB). Astfel au fost organizate pentru 4 zone: Nord (22 iunie 2021 cu participarea următoarelor centre biblioteconomice: Biblioteca Științifică a Universității de Stat „A. Russo”, Bălți; Biblioteca Municipală (BM)

„Eugeniu Coșeriu”, Bălți; Biblioteca Publică Raională (BPR) Briceni; BPR „I. Druță”, Dondușeni; BPR Edineț, Biblioteca Publică Orășenească (BPO) „I. Creangă” Florești; BPR „V. Coroban”, Glodeni; BPR „Iu. Filip”, Drochia; BPO „E. Loteanu”, Ocnița; BPR Sângerei), Centru 1 (24 iunie 2021, cu participarea următoarelor centre biblioteconomice: BM „B.P. Hasdeu”, Chișinău; Direcția Generală Educație, Tineret și Sport, mun. Chișinău; BPR Anenii Noi; BPR „Gr. Vieru”, Călărași; BPR „A. Donici”, Orhei; BPR „M. Eminescu”, Rezina; BPO Râșcani; BPR „M. Sadoveanu”, Strășeni; BPO Șoldănești; BM „M. Sadoveanu”, Soroca; BPR „V. Alecsandri”, Telenești), Centru 2 (25 iunie 2021, cu participarea următoarelor centre biblioteconomice: Biblioteca Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, BPO Basarabeasca; BPR „I. Ungureanu”, Căușeni; BPO „T. Isac”, Criuleni; BPR Dubăsari, BPR „ÎPS A. Plămădeală”, Hâncești; BPR „P. Ștefănuță”, Ialoveni; BPR „M. Eminescu”, Fălești; BPR Nisporeni; BPR „D. Cantemir”, Ungheni); Sud (29 iunie 2021, cu participarea următoarelor centre biblioteconomice: Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul, BPR „A. Ciurunga”, Cahul; BPR Cantemir; BPO „M. Eminescu” Cimișlia; BPR „V. Matei”, Leova; Universitatea de Stat din Comrat, Biblioteca Centrală UTAG; BPO Ștefan Vodă; Universitatea de Stat din Taraclia, BPR Taraclia).

Scopul CZ reprezintă sprijinirea bibliotecilor în implementarea priorităților profesionale, stabilite pentru anul 2021 de către Forumul Managerilor din cadrul Sistemului Național de Biblioteci (din 4 noiembrie 2020) și în vederea implementării Programului Național Lectura Central, ediția a IV-a, 2021. Conferințele zonale sunt considera-

te reuniuni specifice în scopul diseminării celor mai bune practici, experiențe, inovații și reprezintă o modalitate eficientă de comunicare, promovare și dezvoltare a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova. Echipa de experți din acest an au fost: Ana Plămădeală, Elena Pintilei, Vera Osoianu, Eugenia Bejan, Lilia Tcaci, Ludmila Corghenci, Ecaterina Dmitric, Margareta Cebotari, Lilia Povestca, Natalia Ghimpu, Victoria Vasilica, Angela Drăgănel, Valentin Popa, Svetlana Ucrainciuc.

Agenda conferințelor din acest an a inclus: mesaje de inaugurare din partea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării (A. Plămădeală, consultant superior, DAIC, MECC); mesajul directorului general BNRM, președinte ABRM (E. Pintilei); abordare generală privind activitatea bibliotecilor în era post-COVID (reliefață de către moderatoarele CZ (V. Osoianu, director adjunct BNRM, E. Bejan, director general BNC „I. Creangă”), urmată de cinci sesiuni constituite din următoarele componente, cu implicarea experților și personalului de specialitate din biblioteci după cum urmează:

- Dezvoltarea competențelor de lectură într-o perspectivă a învățării pe tot parcursul vieții – experți: E. Dmitric, M. Cebotari;
- Digitalizarea activității bibliotecare: proiecte, programe, infrastructură – experți: V. Popa, S. Ucrainciuc;
- Incluziunea digitală a personalului de specialitate din biblioteci – expert: L. Povestca;
- Dezvoltarea serviciilor în bază de TIC, accesibile de la distanță – experți: L. Tcaci, E. Dmitric, N. Ghimpu;
- Dezvoltarea și promovarea Științei Deschise – experți: V. Vasilica, A. Drăgănel.

Evaluarea lucrărilor Conferințelor zonale:

- **Componența numerică și funcțională a participanților: 301 în total, inclusiv:**

Zona	MECC	Biblioteci naționale	Biblioteci publice teritoriale, reprezentanți APL	Biblioteci din învățământ (școlare, universitare)	Biblioteci specializate	Total
Zona Nord	1	11	35	1-USARB	-	48
Zona Centru (1)	1	11	63	10 (ASEM, dir. învăț. liceu, colegiu)	-	85
Zona Centru (2)	1	11	60	8 (Dir. învăț și liceu)	-	80
Zona Sud	1	11	75	1 (US din Comrat)	-	88
Total	4	44	233	20		301

▪ **Comunicări:**

Locație	Comunicări, intervenții ale experților	Comunicări ale reprezentanților rețelelor de biblioteci
Zona Nord	10	7
Zona Centru (1)	9	8
Zona Centru (2)	10	7
Zona Sud	10	6

▪ **Prezentarea experiențelor inovative, practicilor de succes ale bibliotecilor privind implementarea priorităților profesionale ale anului 2021:**

Zona Nord (22 iunie 2021):

✓ Biblioteca Municipală „E. Coșeriu”, Bălți – „Servicii de bibliotecă livrate în scopul atragerii spre lectură a comunității bălțene”, Ludmila Ouș, Maria Caraștefan.

✓ Biblioteca Municipală „E. Coșeriu”, Bălți – „Incluziunea digitală – provocare sau oportunitate de modernizare a serviciilor de bibliotecă”, Victoria Țicu.

✓ Biblioteca Științifică a Universității de Stat „A.Russo”, Bălți, – „Incluziunea digitală a bibliotecarilor din învățământ: forme și metode moderne”, Mihaela Staver.

✓ Biblioteca Publică Raională „Iulian Filip” Drochia – „Practici ale rețelei teritoriale Drochia prin aplicarea curriculumului „Tehnologii informaționale”, Lidia Gontea.

✓ Biblioteca Publică Orășenească „Emil Loteanu”, Osnița – „Интернет - круиз продолжается...” = Serviciul „Croaziera pe internet continuă...”, Tatiana Gîlcă.

✓ Biblioteca Publică Orășenească „Ion Creanga” Florești – „Copii cititori în brațele părinților”, Elena Belschi, Mariana Antoci.

✓ Biblioteca Publică Raională „Alexandru Donici”, Orhei – „Utilizarea resurselor cu acces deschis în activitatea bibliotecilor orheiene”, Lucia Brehoi, Victoria Agatiev-Iarmacov.

Zona Centru (1)(24 iunie 2021):

✓ Biblioteca Municipală „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” din Chișinău, filiala „Ovidius” - *Metode și tehnici moderne de exploatare a textului utilizate în cadrul atelierilor de lectură, desfășurate la biblioteca „Ovidius”, - o nouă perspectivă asupra lecturii ca proces*

de comprehensiune”, Lilia Don-Ciobanu.

✓ IPÎ Liceul Teoretic Orizont, Chișinău - *Proiect Transnațional Educație online fără hotare Cartea în viziunea copiilor Republica Moldova*, Corina Hartea.

✓ Biblioteca Municipală „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” din Chișinău, Biblioteca Publică de Drept – *Serviciul Law Docs „Livrarea documentelor prin email”*, Elena Zavtoni

✓ Biblioteca Publică Gura Bîcului, Anenii Noi – *Digitalizarea activității Bibliotecii Publice Gura Bîcului prin parteneriate și proiecte*, Svetlana Palii.

✓ Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova – *Fortificarea competențelor digitale ale bibliotecarului în formatul online de activitate*, dr. Natalia Cheradi, Silvia Habașescu.

✓ Biblioteca Publică Orășenească Șoldănești – *GSuite: formarea formatorilor*, Adriana Tiron.

✓ Biblioteca Publică Raională “Vasile Alecsandri”, Telenești – *„Serviciul Interconexiuni Multiculturale”*, Maria Furdui. Mod de acces: <https://prezi.com/p/twf08dgaod4e/de-la-servicii-cu-prezenta-fizica-la-cele-cu-prezenta-virtuala/>

✓ Biblioteca Municipală ”B.P. Hasdeu”, filiala, „A. Mickiewicz” – *Serviciul „Parentingul în bibliotecă - serviciul care a rezistat pandemiei”*, Svetlana Gumeni.

✓ Biblioteca Municipală „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Chișinău, *BM Hapes – repozitoriul instituțional al Bibliotecii Municipale B.P. Hasdeu*. Revista BiblioPolis online, dr. Mariana Harjevschi, Ludmila Pânzari

Zona Centru (2)(25 iunie 2021):

✓ Biblioteca Publică Raională „Dimitrie

Cantemir”, Ungheni – *Învățarea pe tot parcursul vieții – cheia succesului pentru femeile moderne*. Din experiența BPR Ungheni „D. Cantemir”, Aliona Manciu.

✓ Biblioteca IPÎ Liceul Teoretic „Mitropolit Nestor Vornicescu” Lozova, Strășeni. *Biblioteca – spațiu nelimitat al cunoașterii și rememorării*, Vera Ciocan.

✓ Biblioteca Publică Raională „Petre Ștefănuță”, Ialoveni – *Digitizarea patrimoniului cultural: Colecția de publicații seriale locale. Experiențe de digitalizare a activității bibliotecii din bibliotecile comunale/rețea*, Lidia Rusu.

✓ Biblioteca Publică Raională „Ion Ungureanu” Căușeni – *Dezvoltarea sistemului de formare profesională continuă - prioritate strategică a BPR „Ion Ungureanu” Căușeni*, Liuba Osipov.

✓ Biblioteca Publică Raională „Dimitrie Cantemir”, Ungheni – *Serviciu de bibliotecă „Pământeni noștri. Personalități marcante unghenene”*, Struc Elena.

✓ Biblioteca Publică pentru Copii Țibirica, Călărași – *Serviciul „Proiectul STEM în educarea copiilor de la Țibirica”*, Raisa Bordei.

✓ Biblioteca Publică Raională „ÎPS Antonie Plămădeală” Hâncești – *Dezvoltarea competențelor utilizatorilor de a utiliza sursele cu acces deschis EU Bookshop*, Tatiana Darii.

Zona Sud (29 iunie 2021):

✓ Biblioteca Raională „Andrei Ciurunga”, Cahul – *Proiect de succes: „Cetățeni instruiți – comunități prospere”*, Tamara Donici.

✓ Библиотека Комратского Государственного Университета – *Поиск новых возможностей в краеведческой работе библиотеки Комратского Государственного Университета в условиях пандемии*, Анна Кёся.

✓ Biblioteca Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” – *Bibliotecile școlare în contextul pandemiei COVID-19: analiza indicatorilor*, Ecaterina Scherlet.

✓ Biblioteca Publică Regională Comrat – *Актуальные вопросы работы Центральной библиотеки Гагаузии в онлайн режиме, как библиотечного цен-*

тра для Публичных библиотек Гагаузии, Maria Nedeașcova.

✓ Biblioteca Publică Crihana Veche, Cahul – *Serviciul „Sunet și culoare pentru fiecare”*, Maria Cudlenco.

✓ Biblioteca Publică Raională „M. Sadoveanu” Strășeni – *Experiențe și bune practici de utilizare a Accesului Deschis*, Natalia Grițco.

▪ **Evaluarea finală** a lucrărilor conferințelor zonale reprezintă sinteza chestionarului online (completat de 36% dintre participanți). Analiza chestionarului de evaluare finală specifică orientările și tendințele profesionale din perspectiva priorităților naționale ale anului 2021, bazate pe experiențe și bune practici în domeniu. Astfel se constată următoarele concluzii și recomandări:

✓ Prin răspunsurile la întrebarea 1, referitor la identificarea priorităților Anului profesional 2021, a fost demonstrat faptul că participanții la conferință cunosc genericul anului 2021, care ține de fortificarea digitalizării activității bibliotecare, dar mai puțin cunosc toate prioritățile de bază ale anului profesional.

✓ În vederea sprijinului metodologic privind implementarea Programului Național LecturaCentral, ediția a IV-a, 2021, dar și alte activități de bibliotecă, participanții au specificat diverse propuneri dintre care menționăm: axarea activității de promovare/educare a lecturii pe cercetarea necesităților de lectură ale utilizatorilor; dezvoltarea competențelor privind managementul proiectelor (de promovare a cărții și lecturii); promovarea lecturii în familie; cunoașterea bunelor practici de activități și servicii online; îmbunătățirea achizițiilor privind publicațiile scriitorilor autohtoni; dezvoltarea competențelor de cultura lecturii; organizarea serviciilor informaționale la distanță; promovarea bazelor de date în acces deschis; organizarea concursurilor privind lectura și altele.

✓ *Participanții au apreciat experiențele prezentate în cadrul conferințelor zonale, considerându-le foarte importante pentru rețelele concrete de biblioteci*: Incluziunea digitală – provocare sau oportunitate de modernizare a serviciilor de bibliotecă; Servicii

de bibliotecă pentru copii în mediul virtual; Utilizarea resurselor cu acces deschis în activitatea bibliotecilor orheiene; Fortificarea competențelor digitale ale bibliotecarului în formatul online de activitate; Digitalizarea activității Bibliotecii Publice Gura Bîcului prin parteneriate și proiecte; Serviciul „Parentingul în bibliotecă – serviciul care a rezistat pandemiei”; Digitizarea patrimoniului cultural: Colecția de publicații seriale locale. Experiențe de digitalizare a activității bibliotecii din bibliotecile comunale/rețea; Dezvoltarea competențelor utilizatorilor de a utiliza sursele cu acces deschis EU Bookshop; Învățarea pe tot parcursul vieții - cheia succesului pentru femeile moderne. Din experiența BPR Ungheni „D. Cantemir”; Servicii de bibliotecă pentru copii în mediul virtual; Proiect de succes: „Cetățeni instruiți - comunități prospere”; Serviciul „Sunet și culoare pentru fiecare” etc.

✓ *Dintre reperatele cheie ale implicării bibliotecilor în implementarea Agendei ONU 2030 participanții la conferințele zonale au identificat:* „Fără sărăcie. Eliminarea sărăciei în toate formele sale pretutindeni” prin combaterea/eradierea sărăciei educaționale și materiale prin carte și lectură și depășirea situațiilor de criză cu ajutorul psiholecturii”; „Pace și justiție”, „Promovarea societăților pașnice și favorabile incluziunii pentru dezvoltarea durabilă, asigurarea accesului la justiție pentru toată lumea și construirea instituțiilor eficiente, responsabile și favorabile incluziunii la toate nivelurile”, „Educație de calitate. Asigură o educație de calitate cuprinzătoare și echitabilă și promovează oportunitățile de învățare pe tot parcursul vieții pentru toți”, „Parteneriat pentru dezvoltare durabilă”, „Consolidarea mijloacelor de punere în aplicare și revitalizare a parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă”, „Inovație și infrastructură bogată”, „Construirea unei infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și favorabile incluziunii și încurajarea inovației”.

▪ *ePortofoliul conferințelor zonale (diseminat tuturor centrelor biblioteconomice) a inclus:*

✓ agenda conferințelor zonale pentru fiecare zonă;

✓ afișul conferințelor zonale;

✓ prioritățile profesionale ale anului 2021 (aprobate la Forumul Managerilor din cadrul Sistemului Național de Biblioteci, 4 noiembrie 2021);

✓ prezentări-suport metodologic (ale experților);

✓ prezentări ale experiențelor și reușitelor din rețele de biblioteci;

✓ sinteze ale chestionarului privind evaluarea conferințelor zonale (pe zone);

✓ alte materiale.

Impactul lucrărilor Conferințelor zonale:

▪ cunoașterea/diseminarea practicilor, experiențelor de succes ale bibliotecilor publice

▪ evaluarea situației privind mersul implementării priorităților profesionale ale anului 2021 și identificarea domeniilor de centrare a eforturilor de sprijin metodologic din partea centrelor biblioteconomice naționale și teritoriale:

✓ Dezvoltarea competențelor de lectură într-o perspectivă a învățării pe tot parcursul vieții

✓ Programul Național LecturaCentral, ediția a IV-a: diseminare de informații, parteneriate, colaborări, prezențe în spațiul virtual

✓ Digitalizarea activității bibliotecare: proiecte, programe, advocacy, infrastructură

✓ diversificarea serviciilor prin participarea la diverse proiecte locale, naționale, internaționale, contribuția bibliotecilor la implementarea Agendei ONU 2030

✓ Incluziunea digitală a personalului de specialitate din biblioteci

✓ dezvoltarea competențelor bibliotecarilor privind Știința Deschisă, componentele care asigură funcționarea acesteia: conținut științific, infrastructuri și cultura științifică deschisă

▪ platformă de comunicare profesională și schimb de experiență

▪ publicarea materialelor, prezentate în cadrul conferințelor zonale în revista „Magazin bibliologic” (instituirea unei rubrici speciale).

INCLUZIUNEA DIGITALĂ A BIBLIOTECARILOR DIN ÎNVĂȚĂMÂNT: FORME ȘI METODE MODERNE

Mihaela STAVER,
Biblioteca Științifică a Universității
de Stat „Alec Russo”, Bălți

Rezumat: *Articolul reflectă dezvoltarea competențelor, abilităților și deprinderilor de a utiliza tehnologiile informaționale și comunicaționale a bibliotecarilor din învățământ. Sunt reliefate rezultatele studiilor privind identificarea și implementarea diverselor instrumente, platforme, forme și metode moderne de incluziune digitală a bibliotecarilor și utilizatorilor.*

Cuvinte-cheie: *incluziune digitală, bibliotecă de învățământ, competență digitală, metode moderne, formare profesională continuă.*

Abstract: *The article reflects the process of skills and practical abilities development of librarians in Higher Education institutions, in order to use modern information and communication technologies. The studies result highlights identification and implementation of various modern tools, platforms, methods and forms of digital inclusion of library staff and users.*

Keywords: *digital inclusion, university libraries, digital competence, modern methods, continuing professional education.*

În era informațională bibliotecile se afirmă tot mai mult în calitate de actori importanți privind incluziunea digitală.

Prioritățile anului 2021 și situația generată de pandemie au avut un impact decisiv asupra incluziunii digitale a bibliotecarilor din învățământ. În aceste condiții pentru asigurarea accesului la cunoștințe, bibliotecarii trebuie să posede anumite competențe digitale pe care le pot obține de sine stătător, însă o mai mare eficiență le au instruirile organizate privind formarea profesională continuă.

Incluziunea digitală a bibliotecarului înseamnă:

- informarea și gestionarea informației;
- comunicarea digitală;

- crearea și utilizarea de conținuturi digitale;
- siguranța în utilizarea echipamentelor digitale;
- rezolvarea problemelor privind accesarea resurselor informaționale;
- cunoașterea și respectarea normelor etice și legale în spațiul digital și altele.

Incluziunea digitală implică utilizarea cu încredere, critică și responsabilă a tehnologiilor digitale, precum și aplicarea lor în procesul de instruire, la locul de muncă. Competența digitală include patru tipuri de subcompetențe esențiale:

- asamblarea cunoștințelor (knowledge assembly);
- căutarea informației în Internet (Internet searching);

- navigarea hipertextuală (hypertextual navigation);

- evaluarea conținutului.

A fi inclus digital în lumea de astăzi înseamnă nu doar deținerea abilităților și deprinderilor de a accesa și utiliza tehnologiile informaționale și comunicaționale, ci și cunoștințe, dexterități și atitudini adecvate integrării acestora în servicii și produse de bibliotecă, transferul acestora către utilizatori.

Incluziunea digitală reunește accesul la internet, tehnologiile informaționale și alfabetizarea digitală promovând succesul persoanelor care încearcă să navigheze și să participe în domeniul digital. Incluziunea digitală urmărește trei aspecte largi: accesul, adoptarea și aplicația.

Pentru a atinge aceste obiective, bibliotecile promovează incluziunea digitală în patru moduri semnificative, oferind:

- acces gratuit la tehnologiile de acces public (hardware, software, conexiune la internet) în comunitățile lor;

- acces la o serie de conținuturi digitale;

- servicii de alfabetizare digitală care îi ajută pe utilizatori să navigheze, să înțeleagă, să evalueze și să creeze conținuturi digitale folosind o gamă largă de tehnologii ale informației;

- programe și servicii în jurul unor domenii cheie ale comunității, cum ar fi învățarea și cercetarea online.

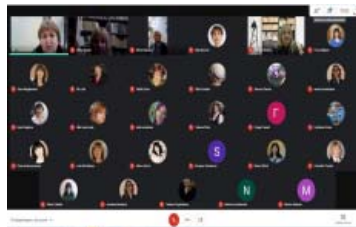
Cea mai importantă resursă a societății o reprezintă potențialul uman. După cum afirma Galileo Galilei: „Nu poți învăța pe nimeni nimic, dar îl poți ajuta pe fiecare, să descopere în sine aceea ce trebuie să învețe”.

Prin formarea profesională continuă se urmărește dezvoltarea unor capacități noi, îmbunătățirea capacităților existente, acumularea de cunoștințe profesionale suplimentare formării de bază.

Pentru a face față provocărilor lumii contemporane bibliotecarii trebuie să învețe continuu în mod adecvat, rapid și eficient, inovativ, valorificându-și la maximum potențialul de care dispun.

„Strategia de dezvoltare a Bibliotecii Științifice USARB 2017-2022” http://libruniv.usarb.md/images/pdf/strategii_politici/strategie_2017-2022.pdf include provocări

privind formarea profesională continuă și recalificarea personalului, diversificarea formelor și metodelor de instruire a personalului de specialitate, diversificarea serviciilor informaționale, dezvoltarea vertiginoasă a societății informaționale, globalizarea și integrarea informațională.

Pandemia COVID-ului a transferat instruirile profesionale în formatul online, bibliotecarii având posibilitatea să participe la mai multe ateliere, traininguri organizate la nivel național și internațional, inclusiv de Centrul de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării din cadrul BNRM:

- „Servicii de referințe: definiții, organizare, conținut, evidență” - atelier;

- „Servicii de împrumut de documente: definiții, standardizare, conținut” - training;

- „Utilizarea Licențelor Creative Commons: cerințe, avantaje” – training on-line;

- „Statistica și evaluarea activității de bibliotecă” - seminar;

- „Bibliotecarul – formator al competențelor de lectură critică” – training online;

- „Marketingul lecturii” - seminar;

Internaționale:

- „Wikidata/Wikidata, organizat de Eifl” - atelier virtual, Vilnius, Lithuania;

- „Oportunitățile de lucru cu Sistemul electronic bibliotecar și Discovery, servicii noi pentru educație și cercetare la distanță” - webinar, Moscova;

- Seminar „Măsurarea impactului accesului deschis asupra colecțiilor instituției”, webinar, SUA;

- „The Importance of Digital Archives in 2020”, webinar, Berlin, Germania;

- „How libraries can use free CORE content discovery tools”, REM, webinar on-line.

Conform Politicii de formare profesională, BȘ USARB a elaborat un model sistemic de instruire, optând pentru *face to face* și on-line stabilind un set de etape și com-

ponente. Datorită lor bibliotecarul dobândește competențe și comportamente necesare în exercitarea atribuțiilor de serviciu.

Incluziunea digitală se produce mai ușor prin diverse canale informaționale, crearea platformelor profesionale de comunicare și utilizarea tehnologiilor web: pagina web, blogul profesional.

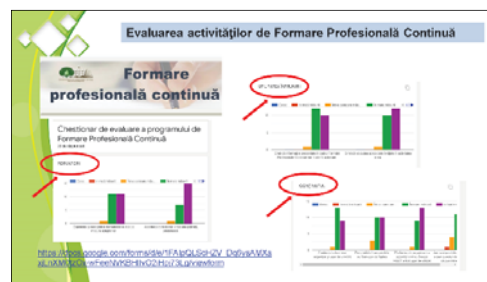
Lunar bibliotecarii universitari bălțeni propun pentru lectură în pagina blogului profesional (<https://bsusarbprofesional.blogspot.com>) articole pe care le consideră că merită a fi recomandate colegilor în mod deosebit. Proiectul explorează dezvoltarea cunoștințelor prin pasiunea pentru lectura profesională. Pagina *Reviste* <https://bsusarbprofesional.blogspot.com/p/reviste.html> oferă linkuri către revistele de specialitate on-line, astfel, se produce informarea virtuală a bibliotecarilor despre apariția resurselor noi în domeniu.

Incluziunea digitală a bibliotecarilor universitari bălțeni se desfășoară prin organizarea mai multor traininguri pe diverse subiecte. IFLA recomandă, în acest sens, până la 10 % din timpul de muncă pentru participarea la instruire, workshopuri, învățare la locul de muncă.

Programul de formare profesională continuă conține, conform Programului anual, circa 30 de activități de instruire pe diverse subiecte pentru bibliotecarii universitari, cât și din instituțiile din învățământul general, profesional tehnic postsecundar din zona de Nord (15 raioane și mun.Bălți).

Obiectivele principale sunt orientate spre extinderea culturii digitale, dezvoltarea noilor competențe în TIC, aplicarea instrumentelor de comunicare online, asimilarea de noțiuni și instrumente noi: tehnici de verificare a imaginilor, identitatea virtuală a bibliotecii Științifice USARB, tehnici de organizare a colecțiilor, aplicarea mixului de marketing.

Evaluarea activităților de Formare Profesională Continuă are loc prin completarea unui formular de feedback (<http://libruniv.usarb.md/index.php/ro/despre-noi/formare-profesionala>) localizat în pagina web a Bibliotecii.

Annual se desfășoară Școala de vară pentru bibliotecari, inițiată în anul 2017 în BȘ USARB.

În anul 2021, conform unui program prestabilit din timp, Școala de Vară (<http://libruniv.usarb.md/images/pdf/formare-profesionala/scoala-de-vara-2021.pdf>) a avut loc pentru prima dată online, timp de 6 zile, prin intermediul aplicației Google Meet. Școala de Vară este dedicată schimbului de experiențe, de idei și informații. Prin intermediul noilor tehnologii, atât de necesare în vremurile pe care le trăim, bibliotecarii au învățat împreună cum să dezvolte strategii de creare a unor servicii noi și inovative de bibliotecă: aplicațiile Zoom și Google Meet, cum să elaboreze materiale în aplicația Canva, etc. Au fost cercetate mai multe instrumente și create video tutoriale în aplicația Loom și spoturi video, care se regăsesc în rubrica Media (<http://libruniv.usarb.md/index.php/ro/media-bsusarb>) de pe site-ul Bibliotecii Științifice USARB:

- Serviciul „Întrebă bibliotecarul”
- Repozitoriul Instituțional ORA USARB

- Repozitoriul European ZENODO
- Baza de date CEEOL
- Catalogul electronic LibUniv
- Catalog LibUniv

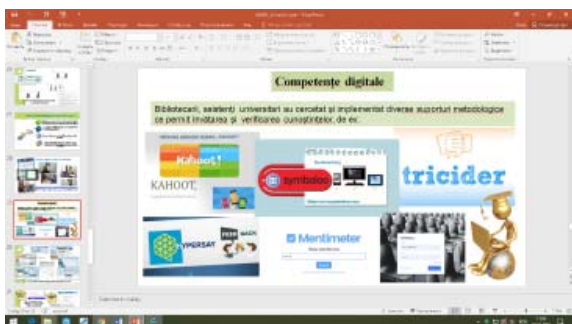
Feedback-ul formării (<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfTTPQyhEsoJlk0bXEB87Xt5RXhpqzSQ7jTm4FVm4c5Vx1P0A/viewform>) a fost posibil prin realizarea sondajului în care au fost evaluate utilitatea, prezentarea, prestația formatorului, timp acordat.

Impactul formării profesionale în cadrul Școlii de Vară:

- Bibliotecarii și-au aprofundat și consolidat competențele digitale fiind implicați în studierea și aplicarea produselor informaționale;
- Cunoștințele și abilitățile asimilate sunt și vor fi implementate în activitatea profesională;
- Generarea noilor produse și îmbunătățirea ofertei educaționale la distanță;
- Utilizarea tehnologiilor moderne în serviciile și procesele infodocumentare, inclusiv promovarea Cursului de Cultură a Informației.

Bibliotecarii – asistenți universitari au cercetat și implementat diverse suporturi metodologice ce permit învățarea și verificarea cunoștințelor în cadrul orelor de curs, de ex: Kahoot, Mentimeter, Hypersay.

În anul 2021 cursul *Bazele Culturii Informației*, 4 module, a fost promovat prin intermediul aplicației Google Meet, conform orarului stabilit la toate facultățile, fiind instruiți circa 900 de studenți.

Incluziunea digitală a bibliotecarilor din învățământ are loc și prin indexarea lucrărilor în Biblioteca digitală, Repozitoriului Instituțional ORA USARB, platforme deschise. Inregistrarea

Repozitoriului în motorul de căutare BASE, unul dintre cele mai voluminoase motoare de căutare din lume, în special pentru resursele web academice a crescut mult vizibilitatea produsului științific USARB la nivel internațional. Astfel bibliotecarii au contribuit la plasarea USARB pe locul 4 în topul celor mai bune universități din Republica Moldova (raportul Webometrics, ianuarie 2021), iar Repozitoriul Instituțional ORA USARB - pe locul 3 la nivel de țară în prestigiosul clasament Ranking web of Repositories by Google Scholar (Mai 2021).

Tema incluziunii digitale a bibliotecarilor din învățământ a fost extinsă în cadrul întrunirilor profesionale on-line pentru bibliotecarii din învățământul preuniversitar din Nordul RM, organizate de BȘ USARB, Centrul Biblioteconomic Departamental de comun acord cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al RM, Organele Locale de Specialitate în Domeniul Învățământului din 15 raioane de Nord și mun. Bălți. Formele și metodele implementate în serviciul metodologic sunt produse a potențialului creativ al bibliotecarilor, iar tematica întâlnirilor a fost axată pe dezvoltarea competențelor și abilităților de operare web, marketing bibliotecar, tehnologii Microsoft Office Excel, Word, PowerPoint, instrumentele Google meet, Zoom, Inteli-

gența Media ca componentă importantă a culturii generale.

Cunoștințele asimilate de către bibliotecari sunt deosebit de utile și importante în vederea diversificării și implementării unor

noi produse inovatoare și relevante pentru utilizatori.

Succesul vine doar acolo unde-i dorit și realizat de către oameni.

Referințe bibliografice:

1. CORGHENCI, Ludmila. Incluziunea digitală a personalului de specialitate din biblioteci: competențe, învățare orientată [on-line]. [citată 13 iunie 2021]. Disponibil: https://zenodo.org/record/4636776#.YNv_l-gzaM8.
2. HARCONIȚA, Elena. Biblioteca universitară contemporană: spații reale și virtuale = Contemporary university library real and virtual spaces. In: Tradiție și inovare în cercetarea științifică. Materialele Colloquia professorum, ed. a 3-a, 12 oct. 2012, Bălți]. Bălți: Bibl. Șt., 2012, p. 128. ISBN 978-9975-931-89-2.
3. LEGE cu privire la biblioteci: nr. 160 din 20.07.2017. [on-line]. [citată 11 iunie 2021]. Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=371219>.
4. STRATAN, Elena. Formarea profesională continuă: diversitate și actualitate. In: Confluente Bibliologice. 2010, nr.1-4, pp.113-115. ISSN 1857-0232.
5. STRATEGIA de dezvoltare a Bibliotecii Științifice USARB 2017-2022 [on-line]. [citată 11 iunie 2021]. Disponibil: http://libruniv.usarb.md/images/pdf/strategii_politici/strategie_2017-2022.pdf.
6. ȚURCAN, Nelly. Competențele profesionale ale specialiștilor în informare și documentare și Procesul de la Bologna [on-line]. [citată 13 iunie 2021]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/39_42_Compententele%20profesionale%20ale%0specialistilor%20in%20informare%20si%20documentare.pdf.

INCLUZIUNEA DIGITALĂ – PROVOCARE SAU OPORTUNITATE DE MODERNIZARE A SERVICIILOR DE BIBLIOTECĂ

Victoria ȚÎCU,
Biblioteca Municipală „Eugeniu
Coșeriu”, Bălți

Rezumat: *Articolul reflectă provocările întâmpinate de bibliotecari în perioada restricțiilor impuse de situația excepțională globală COVID-19, dar și oportunități de dezvoltare a serviciilor prestate de bibliotecă.*

Cuvinte-cheie: *oportunitate, bibliotecă, digitalizare, servicii on-line, echipament, competențe digitale, schimbare.*

Abstract: *The article considers the challenges faced by library staff during the constraints of the exceptional global situation – the outbreak of COVID-19, and analyses the new opportunities to develop the library services.*

Keywords: *opportunity, library, digitization, on-line services, equipment, digital skills, change.*

Anul 2020 a fost un an deosebit de alți ani și, totodată, unul provocator, care a afectat în mare măsură activitatea multor companii, întreprinderi și desigur instituții, iar biblioteca nu este, în această ordine de idei, o excepție, cauza fiind restricțiile impuse de situația excepțională globală COVID 19. Totodată, a fost anul care ne-a dat de înțeles că activitatea bibliotecii trebuie reconceptualizată și urmează stabilirea unor direcții noi de orientare a bibliotecilor în activitatea de zi cu zi, mai ales în anumite situații excepționale în așa mod ca să nu fie nici în detrimentul procesului de formare a utilizatorului, nici în detrimentul instituției.

Incluziunea digitală a angajaților Bibliotecii Municipale „Eugeniu Coșeriu” Bălți este un proces continuu, care a început mult mai degrabă până a sosi COVID-ul.

Majoritatea bibliotecarilor cunoșteau foarte bine platformele de comunicare, dar le utilizau foarte puțin și, doar anul 2020 a arătat necesitatea deplasării bibliotecarului din mediul off-line în mediul on-line. Încă în anul 2017, în calitate de Centru Regional de Excelență Profesională Bălți, am organizat pentru prima dată o reuniune profesională în format on-line cu bibliotecile din Zona de Nord, utilizând platforma de comunicare Google Hangouts. Am realizat acest eveniment cu un pic de emoții, dar care ne-a reușit de minune într-o perioadă foarte mică de timp. Eram mândri de realizarea noastră și cu toate că feedback-ul participanților a fost unul pozitiv, aceștia menționând că au economisit timp și bani. Metoda n-a luat foc, bibliotecarii fiind fermi convinși că așa tip de eveniment se organizează numai în cazul când suntem în

criză de timp și nu dispunem de resurse.

În anul 2020 – începutul perioadei pandemice, bibliotecarii, ca și toți ceilalți s-au pomenit brusc în izolare, înspăimântați și dezorientați, neștiind ce-i așteaptă. E de laudat faptul că la Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu”, Bălți spiritul de echipă este foarte bine dezvoltat: la atingerea unui scop comun depun efort toți și se susțin reciproc. Perioada de adaptare a bibliotecarilor de la Bălți a fost una nu ușoară și provocatoare: emoții, revolte, lacrimi grele, ca mai apoi să ne mobilizăm forțele, să identificăm metode noi/creative pentru a surprinde utilizatorii bibliotecii cu servicii de bibliotecă prestate în format nou și accesibil.

Sigur că la prima etapă am realizat o cercetare, utilizând platforma Google Forms, în scopul identificării în contextul necesității incluziunii digitale a personalului de specialitate din bibliotecă. Cercetarea dată a pus în evidență mai multe tipuri de nevoi ale celor 22 de respondenți care au participat la sondaj. Răspunsurile au fost dintre cele mai diverse, bibliotecarii menționând atât serviciile de formare a competențelor cât și serviciile obligatorii prestate de bibliotecă. La întrebarea ce ține de dificultățile întâmpinate de bibliotecari la livrarea serviciilor în perioada pandemică răspunsurile au fost următoarele: „Restricțiile de carantină ne impun noi metode, cum ar fi on-line”; „Sunt necesare abilități informaționale de cunoaștere mai profunde”; „Schimbarea radicală a activității bibliotecii, insuficiență cunoaștere a programelor Zoom, Meet”; „Este complicat de ales grupul de elevi, deoarece nu toți au conexiune la Internet”; „Utilizatorii de vârstă a treia nu au tehnologii informaționale și conexiune la Internet”; „Schimbarea radicală a activității bibliotecii, probleme în organizarea evenimentelor on-line în programele Zoom, Meet ș.a.”; „Lipsa deprinderilor de-a livra serviciile on-line”; „Не все партнеры имеют возможность работать в программах, предлагаемых нами или у них представлены другие программы. Личные - недостаток знаний в работе с программами”; „Зависимость от технических решений”. La întrebarea „Care ar fi căile/soluțiile de evitare

a acestor dificultăți?”, respondenții au venit cu următoarele sugestii: „Învățare, studiere”; „Livrarea mai multor servicii online”; „Redirecționarea activității bibliotecii, reconceptualizarea”; „Am găsit modul de a petrece activități! Noi pregătim prezentări, filmulețe, profesorii le iau pe stick și organizăm activitățile programate”; „Programarea unei tematici conform situației la ora actuală”; „Autoinstruire”; Vârșnicii solicită participare la sesiunile de alfabetizare digitală la bibliotecă, aceștia au nevoie de socializare. Aceasta e o cauză și desigur accesul limitat la Internet”. „De a primi informațiile prin poșta electronică”; „Tehnologii performante”; „Formarea capacităților de prestare a serviciilor online”; „Повышение профессиональных знаний в процессе обучения (тренинги, онлайн консультации, издание методических пособий)”; „Să ne modificăm activitatea. Să ne învățăm a lucra în noile condiții”; „Получить больше опыта в налаживании программ для формата онлайн”; „Prestarea serviciilor online”. Fiind întrebați „Care sunt necesitățile de formare în contextul livrării serviciilor la distanță?”, intervievații au venit cu următoarele sugestii: „A afla diverse forme de organizare a activităților online”; „Instruire. Organizarea unor training-uri ce țin de utilizarea a astfel de platforme ca Zoom și Meet”; „Autoinstruire, participarea la webinar. Este normal ca bibliotecarii să știe cum să organizeze activități aplicând ZOOM și altele platforme similare și cum să comunice eficient cu diferite instituții pentru promovarea serviciilor de bibliotecă”; „Avem deja unele abilități de livrare a acestor servicii, iar practica vine cu timpul. Desigur, ar fi necesar de organizat niște activități model de livrare a serviciilor la distanță”; „Perfecționarea cunoștințelor în utilizarea rețelelor de socializare prin care am putea livra serviciile”; „Studierea Zoom”; „Formarea continuă. Instruiri pentru prestarea serviciilor online”; „Formarea continuă a abilităților de livrare a serviciilor on-line”; „Să alegem acele platforme de comunicare care le vom putea aplica în lucru. Învățarea aplicației ZOOM” ș.a. Evaluând răspunsurile primite, am ajuns la concluzia că bibliotecarii stau în fața unei mari provo-

cări, fiind puși în situația de a face alegerea corectă. Totodată, ei menționează faptul că este prezentă stringenta necesitate de a se forma într-o dobândirea abilităților de livrare a serviciilor prin intermediul aplicațiilor ZOOM, Google Meet ș.a.

Primii pași spre identificarea oportunităților în situația creată au fost consultațiile individuale la telefon, selectarea metodelor optime deja cunoscute de bibliotecari de livrare a serviciilor de bibliotecă, ghidarea și încurajarea continuă a bibliotecarilor, utilizarea la maximum a echipamentului tehnic de care dispune biblioteca, autoinstruirea. Totodată, în baza răspunsurilor primite de la bibliotecari a fost elaborată oferta educațională a Bibliotecii Municipale „Eugeniu Coșeriu”, Bălți cu următoarele subiecte:

- *Managementul timpului* (prima activitate educațională organizată în timpul pandemiei). Această activitate a pus începutul activităților educaționale pentru bibliotecari livrate on-line. Noi am constatat că dispunem de echipament tehnic și rămâne să acumulăm competențele necesare de utilizare a acestora la prestarea serviciilor de bibliotecă.

- *Anul 2021 – Anul reconceptualizării activității Bibliotecii. Motivarea utilizatorului ca factor esențial în procesul de livrare a serviciilor on-line. Direcții de orientare;*

- *Aplicația de teleconferință ZOOM – o oportunitate de a virtualiza relația bibliotecă-utilizator;*

- *Poziționarea strategică a rețelei Bibliotecii Municipale „Eugeniu Coșeriu” Bălți în educarea pentru lectură. Utilizarea formelor și metodelor inovative de promovare ale lecturii;*

- *Programele și activitățile cu caracter literar, cultural, educativ, social, academic, de recreere în bibliotecă. Principii și modalități de organizare a acestora;*

- *Aplicația de grup Google Hangouts în scopul livrării serviciilor de bibliotecă;*

- *Promovarea serviciilor livrate de Bibliotecă pe rețelele de socializare;*

- *Cercetarea – element imperativ instituțional. Elaborarea unui chestionar de determinare a necesităților de formare a comunității on-line.*

- *Bibliotecarul în contextul necesității de reconceptualizare și re poziționare a instituției info-documentare în comunitate”.*

Totodată, au fost elaborate câteva tutoriale preconizate pentru formarea continuă a bibliotecarilor la subiectele :

- *„Aplicația de teleconferință ZOOM – o oportunitate de a virtualiza relația bibliotecă-utilizator;*

- *„Aplicația de grup Google Meet în scopul livrării serviciilor de bibliotecă;*

- *„Cum se realizează o revistă bibliografică” – disponibil pe blog-ul Bibliotecii.*

Ca urmare a participării la activitățile menționate, bibliotecarii, înarmându-se cu competențe noi, au început a presta servicii de bibliotecă on-line foarte diverse atât ca subiect, cât și modalitate de livrare pentru a fi mai aproape de comunitatea bălțeană. Am vrea să menționăm unele servicii de educație non-formală a utilizatorilor prestate la distanță cu un impact puternic în comunitate: „Ora să ȘTIM”; „Booktrailer”; „Cartea pe monitor”; „В ростях у сказки”. La început era cam dificil de adunat beneficiarii serviciilor date fiindcă și utilizatorii/partenerii Bibliotecii treceau și ei la rândul lor prin această perioadă de adaptare, fiind nevoiți să învețe de la distanță utilizarea tehnologiei pentru a putea să se conecteze online la serviciile oferite de bibliotecă. Au fost și eșecuri, cauza fiind internetul de proastă calitate, sau, pur și simplu din lipsa abilităților de utilizare a tehnologiilor informaționale, ca mai târziu, aceste servicii să fie foarte solicitate în comunitate și bibliotecarii, să fie în fața unei alte provocări – nu reușeau fizic să răspundă solicitărilor partenerilor în prestarea serviciilor menționate.

Interesul manifestat de comunitatea bălțeană față de serviciile prestate de bibliotecă ne-a sugerat o altă oportunitate de dezvoltare a acestora: a fost elaborat Proiectul instituțional „Stai acasă, dar fii informat!”, care a fost unul de impact: fiind limitat accesul comunității bălțene la serviciile off-line oferite de bibliotecă, echipa Bibliotecii a dispus elaborarea unor activități (27 filmulețe) către diverse evenimente și postarea acestora pe pagina de Facebook a Bibliotecii și pe site-ul Primăriei municipiu-

lui Bălți, astfel facilitând procesul de informare și cunoaștere al publicului bălțean: „O crimă-i să lovești în pace, / O crimă-i să nu crezi în ea...”; „Străzile municipiului Bălți – pagini din istoria celui de-al Doilea Război Mondial”; „Tezaur bălțean: compozitori și interpreți”; „Lăcașuri sfinte ctitorite de Ștefan cel Mare”; „Gulagul siberian – o istorie scrisă cu durere și stropită cu lacrimi amare” (71 de ani de la al doilea val de deportări); „Țara mea, pământ frumos cu obraji de codru verde” (Sărbătoarea Națională Ziua Independenței); „El vine din adânc de vreme Pe căi de suflet și poeme... Graiul” (Sărbătoarea Națională Limba Noastră); „Ne-nchinăm de sănătate, Doctore!” (Ziua lucrătorului medical și a farmacistului) ș.a. Acest proiect a fost o experiență de succes, fiindcă am demonstrat că bibliotecarii sunt flexibili la schimbare, dețin abilități de utilizare a diverse platforme on-line pentru elaborarea filmulețelor, ne-a reușit să fim alături de utilizatorii bibliotecii. Deși am fost nevoiți să facem rasturnări de program, comunitatea a beneficiat de o diversitate impunătoare de subiecte livrate pentru aceasta. Totodată, menționăm faptul că biblioteca bălțeană a fost una dintre primele instituții de cultură care s-a adaptat destul de repede la situația creată și a activat pe toată perioada pandemică. O altă oportunitate este aplicarea la Proiectul „Centrul Cultural Transfrontalier Multietnic” - proiect internațional implemen-

tat în parteneriat cu Biblioteca Județeană „Mihai Eminescu” din Botoșani, România, prin Programul Operațional Comun România-Republica Moldova 2014-2020. Grație proiectului dat resursele extrabugetare atrase de Bibliotecă vor constitui 40455 Euro, dintre care 5000 euro vor fi utilizați pentru achiziționarea echipamentului tehnic performant și necesar pentru buna funcționare a Centrului Cultural Multietnic în cadrul Bibliotecii. Achiziționarea a șase e-readere, șase laptop-uri, un computer și o imprimantă color este o oportunitate bună de dezvoltare a serviciilor prestate de bibliotecă, de dobândire a unor competențe profesionale noi pentru bibliotecari și va facilita procesul de reînnoire a echipamentului de care dispune biblioteca. Bibliotecarii din rețeaua Bibliotecii, deși au întâmpinat dificultăți în procesul de livrare a serviciilor de bibliotecă în perioada pandemică, au găsit metode și și-au remodelat activitatea, astfel asigurând accesul la cunoaștere a comunității bălțene. Și după cum spunea Napoleon Hill: „Puterea și dezvoltarea vin numai prin efort și provocări continue”, considerăm că orice provocare trage după sine mai multe oportunități de dezvoltare atât a bibliotecarului, cât și a instituției unde își desfășoară activitatea. Deci, am putea zice cu toată certitudinea că provocarea menționată în acest articol a dus după sine schimbarea.

Referințe bibliografice:

1. *Raportul analitic al Bibliotecii Municipale „Eugeniu Coșeriu” Bălți 2020* [online] [citat 01.06.2021]. Disponibil: <https://bibnordcoseriu.files.wordpress.com/2021/02/raport-analitic-biblioteca-balti.pdf>

PRACTICI ALE BIBLIOTECILOR PUBLICE TERITORIALE DIN DROCHIA PRIN APLICAREA CURRICULUMULUI „TEHNOLOGII INFORMAȚIONALE”

Lidia GONTEA,
Biblioteca Publică Raională
„Iulian Filip”, Drochia

Rezumat: Autorul prezintă exemple din pregătirea profesională a bibliotecarilor din rețeaua teritorială Drochia prin aplicarea Curriculum-ului pentru programul de instruire, modulul Tehnologii informaționale. Curriculumul a fost dezvoltat pentru a instrui bibliotecarii cheie în competența rețelei – competență digitală, bibliotecarii să fie dispuși și capabili să învețe și să se adapteze la noile cerințe dictate de era digitală, pentru a dobândi cunoștințele și abilitățile necesare profesioniștilor din domeniul bibliotecilor, pentru a face față fluxului în continuă creștere de informații și cerințelor utilizatorilor. Se oferă modelul de organizare a unei formări, care include Forme și strategii de organizare a activității didactice și Impactul pregătirii profesionale a bibliotecarilor în domeniul IT.

Cuvinte-cheie: tehnologie digitală, competență digitală, personalul bibliotecii, tehnologia informației, abilități profesionale

Abstract: The author offers examples from the library staff professional training in Drochia territorial network, where the Curriculum of the training program, Information Technologies module, was applied. The Curriculum was developed to train librarians in the network/digital competence. Librarians were able to learn and adapt to new demands of the digital age: to acquire knowledge and skills necessary for library professionals to cope with the ever-increasing flow of information and user requirements. The presented model of training includes: Forms and strategies for organizing of teaching activity, and The impact of the librarians professional training in the IT field.

Keywords: digital technology, digital competence, library staff, information technology, professional skills

Trăim într-o societate aflată în continuă schimbare, în care tehnologia digitală transformă fiecare aspect al vieții umane: politice, economice, sociale și de mediu, inclusiv domeniul biblioteconomic care trece prin cele mari transformări conceptuale, structurale, de activitate, resurse.

Pentru a face față schimbărilor semnificative care au loc în ultimii ani în toate activitățile desfășurate de biblioteci, este necesar ca angajații acestor instituții să fie

dispuși și capabili să învețe și să se adapteze la noile cerințe dictate de era digitală, să obțină cunoștințe și competențe necesare profesioniștilor în domeniul biblioteconomic. Bibliotecile au nevoie astăzi de specialiști capabili să opereze cu tehnicile tradiționale, dar care să se descurce și cu tehnicile moderne, să facă față fluxului informațional și cerințelor, mereu crescânde, ale utilizatorilor.

Un imbold pentru transformarea bibli-

otecilor a fost Programul Novateca. Grație Programului Novateca, bibliotecile s-au modernizat: au fost dotate cu echipament modern, iar bibliotecarii au beneficiat de oportunitatea de a fi instruiți nu numai în domeniul TI, dar și e-guvernare, educație mediatică, liderism etc., bibliotecile transformându-se în centre comunitare, care au permis cetățenilor să se bucure de acces gratuit la tehnologii moderne și servicii inovatoare de bibliotecă, ce corespund nevoilor moderne de informare.

O prioritate în domeniul biblioteconomic al anului 2021, determinată la Forumul managerilor din cadrul sistemului național de biblioteci „*Identitatea bibliotecii în noua normalitate: tendințe și priorități 2021*”, este *Incluziunea digitală a personalului de specialitate din biblioteci*, obiectivele acestei priorități sunt: elaborarea standardelor de competență digitală a personalului de specialitate din biblioteci; centrarea procesului educațional de caracter formal și non/formal pe domeniile de competențe digitale.

Biblioteca Publică Raională „Iulian Filip”, Drochia (BPR), deținând statutul de centru biblioteconomic teritorial, are menirea de a contribui la elaborarea *Programelor de formare profesională continuă*, asigură dobândirea unor competențe profesionale în conformitate cu standardele ocupaționale sau calificările recunoscute la nivel național. Competențele cheie sunt prezentate ca rezultate ale învățării, fiind ansambluri de cunoștințe, abilități și atitudini care urmează să fie formate ca instrumente pentru învățarea pe tot parcursul întregii vieți.

Dezvoltarea la bibliotecari a *competenței digitale* – una dintre cele opt competențe-cheie, care constă în utilizarea cu încredere și în mod critic a întregii game de tehnologii ale informației și comunicațiilor pentru informare, comunicare și soluționare a problemelor în toate domeniile vieții, este una dintre prioritățile pentru formarea profesională continuă a bibliotecarilor din rețea.

Pentru formarea profesională a bibliotecarilor, Centrul Biblioteconomic Teritorial Drochia, dispune de un Centru de Formare Profesională pentru Bibliotecari (CFPB) al BPR „Iulian Filip” Drochia, dotat cu echi-

pament modern, în cadrul căruia bibliotecarii sunt instruiți în domeniul Tehnologiilor informaționale.

CBT Drochia asigură formarea profesională a bibliotecarilor, având la bază:

- Program de formare profesională pentru toată rețeaua teritorială, inclusiv pentru personalul BPR;
- Program divizat corespunzător nivelului de pregătire: începător, mediu, avansat;
- Un calendar pentru ateliere, traininguri și cursuri care se vor desfășura mai mult de un an, dar adaptat pentru fiecare an;
- Curriculum pentru programul de formare profesională continuă

Curriculum-ul pentru programul de formare, include 4 tipuri de instruiți: (în curriculum sunt specificate ca moduli)

Modulul B - „Biblioteconomie. Management și marketing biblioteconomic”;

Modulul I - „Organizarea informației în condițiile diversificării resurselor”;

Modulul TI – „Tehnologii informaționale noi pentru biblioteci”;

Modulul C – Comunicare, care include subiecte privind modul de organizare a instruirilor, planificarea activităților de instruire și neapărat evaluarea post-instruirilor.

Mă voi opri la Modulul (curriculumul) „Tehnologia informațională”, care are scopul de a forma la bibliotecarii din rețea o competență cheie – competența digitală ce include: instruiți privind programe pentru procesarea textelor, lucru cu tabelele, aplicații de birou, designul programelor web, și gestionarea echipamentului.

Obiective curriculare și generale ale curriculei vor contribui la consolidarea competențelor generale și specifice ale bibliotecarilor:

Competențe cognitive:

- să posede un ansamblu de idei despre informatică, știința calculatoarelor, rețelelor și mijloacelor digitale de comunicare;
- să descrie importanța procesoarelor textuale, documentele de calcul tabelar, prezentărilor, browsere-lor;
- să cunoască diverse tehnici de căutare a informației;
- să cunoască regulile de tehnoredactare a documentelor;

- să cunoască etapele de realizare a prezentărilor electronice.

Competențe de învățare:

- să definească noțiuni ca: informație, produse software, hardware, procesoare textuale, tabelare, etc.
- să identifice noțiunile: prezentare electronică, rețea, rețea locală, rețea globală, Internet, poșta electronică, motor de căutare), videoconferință, discuție online, tablă interactivă, blog, enciclopedie electronică, browser, site web.

Competențe de aplicare practică:

- să aplice cunoștințele teoretice în rezolvarea problemelor ce țin de crearea, gestionarea fișierelor, crearea chestionarelor online;
- să posede tehnici de tehnoredactare a documentelor;
- să creeze prezentări electronice, info-grafice, video-uri, filmulețe ;
- să utilizeze diferite browsere, servicii Internet în activități culturale;
- să utilizeze și să instruiască utilizatorii în serviciile e-guvernare;

ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Forma de învățământ (zi, online)	Denumirea disciplinei	Semestrul/luna	Ore total			Evaluarea	
			Total	Inclusiv			
				C, T	P		LI
						Test, Lucrare practică	
Zi	Tehnologii informaționale		192	87	77	28	

Nr. d/o	Tema instruirii	Numărul de ore			
		Total	Teoretice	Practice	Lucru individual
1.	Structura și funcționarea calculatorului.	8	4	3	1
2.	Utilizarea tastaturii.	8	4	2	2
3.	Lucrul cu perifericele.	8	4	3	1
4.	Microsoft Word.2010.Instrumente de culegere și formatare a textelor.	8	4	3	1
5.	Instrumente de lucru cu tabelele ale programului Word	8	4	3	1
6.	Microsoft Excel 2010. Instrumente de elaborare a documentelor de calcul tabelar;	16	8	6	2
7.	Selectarea, formatarea celulelor Excel.	8	4	3	1
8.	Utilizarea funcțiilor Excel. Însurarea automată	16	5	8	3
9.	Instrumente de elaborare a prezentărilor electronice. Power Point; Prezzi.	8	5	2	1
10.	Servicii Internet	8	3	3	2
11.	Servicii e-mail și agenda electronică	8	2	2	4
12.	Găsirea și gestionarea informațiilor	8	2	4	2

13.	Sistemul de operare: funcții și comenzi.	8	5	2	1
14.	Statistica de bibliotecă. 6C, Raportarea lunară ORT	16	6	8	2
15.	Crearea unui blog și a unui Website (Google Sites, Wordpress, Blogger, Weebly).	8	5	2	1
16.	E-guvernare	16	6	8	2
17.	Chestionare online: operativ, eficient, gratuit (Google Forms și Survey Monkey).	8	3	4	1
18.	Utilizarea aplicației Fotojet, Canva. Crearea afișelor în Canva.	8	4	3	1
19.	Crearea poveștilor digitale. Movie Maker.	8	4	3	1
20.	Platforme de comunicare online: Zoom, Meet, Skype, Messenger.	8	3	4	1
	TOTAL:	192	85	76	31

Unități de competențe (abilitățile digitale necesare unui bibliotecar modern) dezvoltate bibliotecarilor în cadrul aplicării curriculei „Tehnologii informaționale”:

UC.1. Cunoașterea structurii și a funcțiilor sistemelor de calcul și de comunicații;

UC.2. Aplicarea sistemelor de management al conținuturilor și al învățării;

UC.3. Utilizarea serviciilor Internet;

UC.4. Găsirea și gestionarea informațiilor;

UC.5. Utilizarea serviciului e-mail și a agendei electronice;

UC.6. Identificarea instrumentelor hardware și software;

UC.7. Utilizarea instrumentelor de culegere și formatare a textelor;

UC.8. Folosirea instrumentelor de verificare și corectare a textelor;

UC.9. Utilizarea instrumentelor de elaborare a documentelor de calcul tabelar;

UC.10. Folosirea instrumentelor de elaborare a prezentărilor electronice;

UC.11. Gestionarea instrumentelor de realizare a materialelor promoționale;

UC.12. Utilizarea serviciilor electronice e-guvernare;

UC.13. Utilizarea platformelor online de comunicare;

UC.14. Folosirea instrumentelor de creare a video-urilor, filmulețelor;

UC.15. Crearea chestionarelor online.

UC.16. Formarea abilităților de învățare online.

FORMELE ȘI STRATEGIILE DE ORGANIZARE A ACTIVITĂȚILOR DE FORMARE PROFESIONALĂ

(drept exemplu este analizată tema Statistica de bibliotecă online. Sistemele de raportare online 6C, ORT)

Tema: Statistica de bibliotecă online. Sistemele de raportare online 6C, ORT

<i>Obiectivele de referință + conținuturi</i>	
<i>Obiective de referință:</i>	<i>Unități de conținut:</i>
<p>La finele instruirii bibliotecarii vor putea:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Să posede competențe de utilizare a sistemelor de raportare 6C și ORT; - Să cunoască structura rapoartelor online; - Să cunoască etapele generale de raportare online; - Să cunoască și să poată utiliza meniurile de bază al sistemului de raportare; - Să cunoască și să completeze corect blocurile de întrebări din cadrul raportului; - Să posede competențe de corectare a erorilor la introducerea datelor; - Să posede competențe de aplicare în practică a meniului "Vizualizarea datelor și descărcarea raportului, centralizatorului"; - Să posede competențe de descărcare a rapoartelor, generare a diagramelor și editare a profilului utilizatorului. 	<p>Manualul sistemului de raportare online 6C Formularul 6 C Ghidul sistemului de raportare ORT</p>

<i>Forme și strategii de organizare a activității didactice</i>		
<i>Forme de organizare/ tipuri de evaluare:</i>	<i>Nr. de ore</i>	<i>Strategii și activități didactice dominante:</i>
Curs introductiv	4	Prelegere.
Laborator, practică	8	Exerciții de: - Accesare a sistemului de raportare online; - Completarea blocurilor de întrebări.
Activitatea individuală a bibliotecarilor	4	Activitatea nr.1. Exersarea de realizare a diagramelor cu datele din raport. Activitatea nr.2. Editarea Profilului utilizatorului.
Evaluarea punctuală		Descărcarea raportului lunar ORT

Impactul formării profesionale ale bibliotecarilor în domeniul TI:

1. Dețin competențe:

- utilizarea și înțelegerea funcționării computerului
- utilizarea serviciilor Internet;
- găsirea și gestionarea, informațiilor din Internet;
- utilizarea serviciului e-mail și a agenției electronice;
- utilizarea instrumentelor de culegere, formatare și verificare, corectare a textelor;

- de creare a tabelelor, care pot efectua calcul tabelar;
- de elaborare a prezentărilor electronice;
- de realizare a materialelor promoționale tradiționale și online;
- de utilizare a programelor Canva; Fofojet;
- de utilizare a serviciilor electronice e-guvernare;
- de elaborare a unui video, filmuleț tematic;

- care pot utiliza platformele de comunicare Zoom, Meet, Messenger, Skype etc.

- de creare a chestionarelor online;

Toate competențele obținute la instruire se aplică în activitatea bibliotecii, organizând instruire pentru utilizatorii și membrii comunității în care activează.

2. *Bibliotecarii au inițiat pentru utilizatorii bibliotecilor 44 SMB-uri, domeniul TI:*

- „Calculatorul pentru toți” – Sofia, Șalvirii Noi, Chetrosu;

- „Calculatorul în ajutorul utilizatorului (agricultorului)” – Gribova, s. Drochia, Fîntînița, Maramonovca, Ochiul Alb;

- „Temele bine vei ști, de vei folosi IT” – Hăsnășenii Mari, Pelinia, Șuri, Zgurița, Micurin, Șalvirii Vechi;

- „Dacă vrei să fii dotat, învață limba altui stat” – Sofia „Studiez franceza la calculator” – Măcăreuca;

- Șahul – sportul minții – Mîndic;

- „Codelab – învață coding la bibliotecă” – Cotova, Mîndic, Ochiul Alb, filiala copii Pelinia;

- „e-Guvernare, îți face viața mai ușoară” – Sofia, Ochiul Alb, Șuri;

- „Tabletel istețel” – Mîndic;

- „SeniorȘChOOL” – Nicoreni;

- „Creativitate & Accesibilitate” – filiala copii BPR „Iulian Filip”, Drochia;

- Clubul „Robo Drochia” – Filiala copii BPR „Iulian Filip”, Drochia;

- FabLab Drochia – BPR „Iulian Filip” Drochia;

- „Dialoguri online cu personalități marcante” – BPR „Iulian Filip”, Drochia;

- „Acces la informație de interes public” – BPR „Iulian Filip”, Drochia;

3. *Organizează activități culturale online:*

1. Programul Național Lectura Central-întâlnire online cu scriitorul Aurelian Silvestru, moderată de Iulian Filip.

2. Programul Național Lectura Central-Concursul raional online a Filmului de promovare a cărții „Cartea bună ne adună”.

3. *Simpozionul literar-științific „Scriitorii drochieni”* în cadrul proiectului „Acasa spiritului nostru” – BPR „Iulian Filip” Drochia, transmis online în direct. Impact – peste 1000 vizualizări.

4. SMB „Dialoguri online cu personalități marcante” – întâlniri online cu Iulian Filip, Claudia Partole, Ianoș Țurcanu, Boris Ma-

rian, Damian Spinei, Aurelian Silvestru.

5. *Festivalul online „FILUPIADA-2021”* – 11 concursuri, peste 200 participanți.

6. *Ora de poezie „Mai simplu decât iarba nu pot fi”*, consacrată lui Gr. Vieru, cu participarea a 7 bibliotecă din rețea.

7. „*Lecturi de neuitat*” – promovarea personalităților și creației clasice române prin realizarea și prezentarea filmulețelor – 12 scriitori români (BPR „Iulian Filip”).

8. *Vino, poveste! – Maratonul cu povești* – SMB, filiala copii BPR „Iulian Filip” – de 2 ori în lună.

4. Bibliotecarii au obținut abilități de elaborare a materialelor promoționale.

Bibliotecarii din rețea au fost inițiați în utilizarea programului Canva, obținând abilități de lucru cu imaginile, modificarea lor, ceea ce le-a oferit oportunitatea de a crea postere, infografice pentru promovarea activității bibliotecii, atât în format obișnuit, dar și online.

5. *Competențe de realizări ale videourilor, filmulețelor.*

Bibliotecarii din rețea, obținând competențe de elaborare a unui video, filmuleț tematic au început să realizeze foarte multe videouri cu o tematică diversă, ajungând la concluzia, că aceasta le este de ajutor în activitatea zilnică cu utilizatorii, iar activitățile culturale desfășurate în bibliotecă, cu demonstrarea acestora sunt mult mai atractive. Plus la toate, plasate pe pagina facebook a bibliotecii, aduce la creșterea imaginii în comunitate și în mediul profesional din întreaga republică. Menționez doar câteva bibliotecă cu un număr mai mare de video și filmulețe realizate:

Biblioteca Publică „L.Istrati” Sofia: a realizat 92 de videouri și filmulețe:

22 aprilie – Ziua Internațională a Pământului:

<https://www.facebook.com/1195775413783850/videos/200772234960848>

Iulian Filip – poet al plaiului sofian – <https://www.facebook.com/1195775413783850/videos/268487494645899>

Filiala copii Pelinia – 94 ; Mîndic – 44; Biblioteca Publică Pelinia – 38; Fîntînița – 34; s. Drochia – 32; Ochiul Alb – 20; Cotova – 16; Șuri – 15, iar BPR „Iulian Filip” și Filiala copii – peste 350.

6. *Generarea noilor produse* (utilizarea

platformelor de comunicare Zoom, Meet, Messenger, Skype) și îmbunătățirea ofertei educaționale prin *instruirile online*. Tehnologiile informaționale evoluează zilnic, iar pandemia de COVID-19 a diversificat spectru de servicii electronice pentru populație, inclusiv și în domeniul biblioteconomic: instruirile și evenimentele profesionale s-au desfășurat online. Biblioteca raională a organizat 12 instruirii online cu bibliotecarii din rețea cu tematică diversă, deoarece din cauza pandemiei nu ne puteam întâlni în mod tradițional.

Instruirile online sunt o oportunitate excelentă pentru toți bibliotecarii din rețea, dar și din întreaga republică de a participa la instruirile organizate de Centrele metodice naționale, care sunt BNRM, BN „Ion Creangă”, Centrul de Excelență pentru Bibliotecari, instruirii, livrate de formatori profesioniști, care au împărtășit din experiența lor, bibliotecarii obținând

cunoștințe, competențe și abilități necesare unui bibliotecar modern, fiind pregătiți pentru a răspunde la nevoile de informare și culturale ale utilizatorilor.

În condițiile actuale, când principalele direcții spre care se orientează biblioteconomia sunt modernizarea serviciilor și diversificarea resurselor de informare și documentare prin utilizarea noilor tehnologii informaționale, Bibliotecarul este pus în situația de a-și dezvolta continuu cunoștințele, competențele și abilitățile profesionale de bază, una dintre cele mai importante fiind competența digitală, deoarece tehnologiile sunt prezente în activitatea bibliotecii.

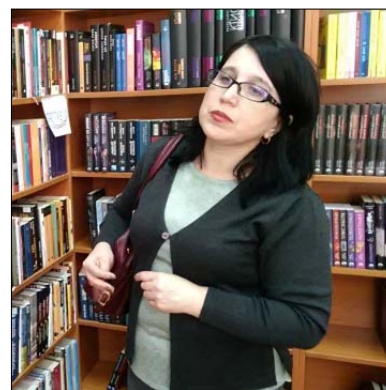
Toate aceste cunoștințe sunt necesare pentru a face față cerințelor și nevoilor informaționale tot mai complexe ale utilizatorilor, pentru a oferi acces la o gamă cât mai largă și variată de resurse și servicii informaționale, educaționale și socioculturale.

Referințe bibliografice:

1. CURRICULUM la disciplina Tehnologii informaționale și comunicaționale. Universitatea de Stat „Alec Russo”, Bălți. Bălți : Biblioteca Științifică, 2008. 30 p.[on-line] [citată în 07.06.2021]. Disponibil: <http://tinread.usarb.md:8888/tinread/fulltext/bsu/curriculum.pdf>
2. CURS de instruire pentru adulți în domeniul cetățeniei digitale. [on-line] [citată 11.06.2021]. Disponibil: http://dq-skills.eu/wp-content/uploads/2018/07/DQSkills_Training-Itinerary-_RO-2.pdf
3. FORUMUL Managerilor din cadrul Sistemului Național de Biblioteci „Identitatea bibliotecii în noua normalitate”: tendințe și priorități.- [on-line] [citată în 07.12.2020] Disponibil: <http://libruniv.usarb.md/images/pdf/2020/Prioritati-profesionale-2021.pdf>
4. LUPU, Ilie, GREMALSCHI, Anatol, PRISACARU, Angela. Dezvoltarea curriculară în informatică. In: Acta et commentationes. Științe ale Educației. 2018, nr. 1 [on-line] [citată în 10.06.2021]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/4-14.pdf
5. OSOIANU, Vera. Biblioteca în era internetului: tendințe și prognoze. In: BiblioScientia. 2013, nr. 10, pp. 42-50. ISSN 1857-2278. [on-line] [citată 11.06.2021]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Biblioteca%20in%20era%20internetului%20tendinte%20%C5%9Fi%20prognoze%20.pdf.pdf
6. POVESTCA, Lilia. Competențele profesionale ale bibliotecarului în societatea cunoașterii. (Studiu de caz). [on-line] [citată 07.06.2021]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/69-72_23.pdf
7. SOBIESKI-CAMERZAN, Rodica, CANȚĂR, Lilia. Profesionalismul personalului bibliotecar în era tehnologiilor informaționale. [on-line] [citată 8.06.2021]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/370-375_3.pdf
8. STANDARDE de competențe digitale pentru cadrele didactice din învățământul general. Aprobate prin ordinul Ministerului Educației nr. 862 din 7 septembrie 2015.[on-line]. [citată 15.06.2021]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/cnc4_finalcompetente_digitale_profesori_22iulie2015.pdf
9. VEVERIȚA, Tatiana. Metodologia dezvoltării competenței digitale în procesul formării inițiale a cadrelor didactice filologi. 532.02 – DIDACTICĂ ȘCOLARĂ (PE TREPTE ȘI DISCIPLINE DE ÎNVĂȚĂMÂNT) Teză de doctor în științe pedagogice. Chișinău, 2019. 234p.[on-line] [citată 8.06.2021]. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2019/55250/tatiana_everita_thesis.pdf

SERVICII DE BIBLIOTECĂ PRESTATE ÎN SCOPUL ATRAGERII SPRE LECTURĂ A COMUNITĂȚII BĂLȚENE

**Ludmila OUȘ,
Biblioteca Municipală
„Eugeniu Coșeriu”, Bălți**

Rezumat: Articolul reflectă rezultatele unui sondaj de opinie, desfășurat în rețeaua Bibliotecii Municipale „Eugeniu Coșeriu”, Bălți, cu privire la rolul Cărții și a Lecturii în viața utilizatorilor Bibliotecii și solicitările acestora în vederea îmbunătățirii serviciilor prestate de Bibliotecă în scopul dezvoltării abilităților de Lectură ale membrilor comunității, precum și cadrul legal din domeniul biblioteconomic care vine să susțină Lectura ca bază a cunoașterii. De asemenea, autorul vine cu o prezentare amplă a serviciilor prestate de Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu”, Bălți în scopul atragerii comunității bălțene spre Carte și Lectură.

Cuvinte-cheie: carte, lectură, servicii, comunitate, dezvoltare.

Abstract: The article reflects the results of the survey conducted in the „Eugeniu Coșeriu” Municipal Library Balti network on the role of books and reading in lives of library users. Their requests help to develop reading skills of community members, to improve the services provided by the Library, such as the legal framework in the field of librarianship that comes to promote reading as a basis of knowledge. Also, the author comes with an extensive presentation of the services provided by the „Eugeniu Coșeriu” Municipal Library in Balti in order to encourage the Balti community to read.

Keywords: book, reading, services, community, development.

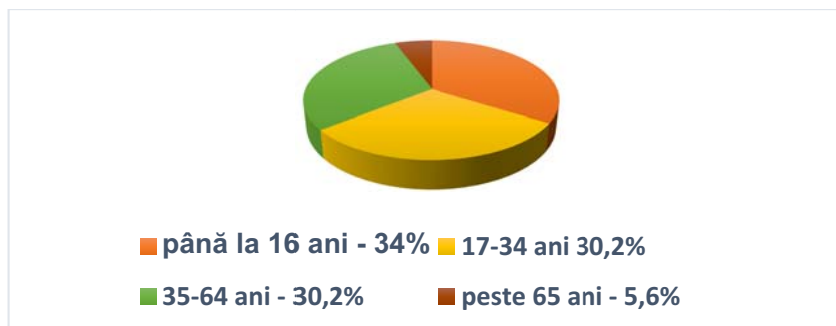
Despre Carte și Lectură s-a scris în toate timpurile. De la Democrit și Horațiu până la clasicii literaturii universale, personalități cu renume s-au pronunțat asupra importanței Cărții și a Lecturii în viața omului: William Shakespeare, Mihai Eminescu, Feodor Dostoievski, Aleksandr Pușkin, Grigore Vieru, Nicolae Dabija ș.a. Semnificative în acest sens sunt cuvintele lui Ion Luca Caragiale, care afirma că: „O carte de citire bună, în vârstă fragedă, este poate una dintre împrejurările cele mai hotărâtoare ale vieții unui om. Multe cariere intelectuale nu se datoresc altei împrejurări decât unei cărți căzute la vreme în mâinile

unui copil, tot așa precum umbra multor stejari seculari se datorește întâmplătoare căderi a unei ghinde pe pământ prielnic”. Și aici vin cu o întrebare, mai mult retorică: Oarea nu Biblioteca este cea care trebuie să pună la timp, vorba scriitorului, cartea în mâna cititorului? Și vorba nu e despre o carte întâmplătoare, ci despre o „carte bună”, care să dea roade asemenea ghindei căzute într-un „pământ prielnic”.

Menționam anterior că multe personalități s-au pronunțat asupra importanței Cărții și a Lecturii, lucru care m-a făcut să-mi pun întrebarea: „Da oare ce cred cititorii Bibliotecii despre Măria sa Cartea? Care este rolul

Lecturii în viața lor? În acest scop, în perioada 5-11 aprilie 2021, Biblioteca a organizat un sondaj de opinie, la care au participat 253 de persoane – 34% din respondenți sunt copii până la 16 ani, câte 32,2% – persoane

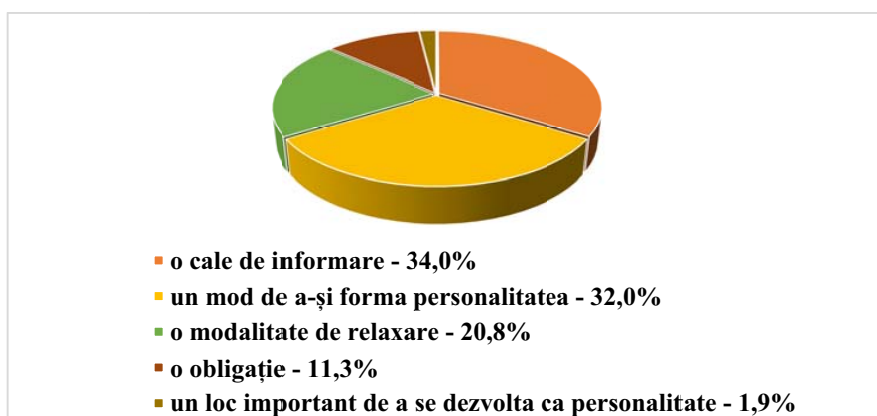
cu vârstele cuprinse între 17 și 34 de ani și, respectiv, 35-64 de ani, iar persoanele cu vârsta de peste 65 de ani constituie 5,6% din persoanele intervievate.

La întrebarea „Ce reprezintă Cartea pentru Dvs. (întrebare deschisă), răspunsurile au fost dintre cele mai diverse, dar, vreau să cred, sincere și spuse din suflet. Menționez doar câteva dintre acestea, cele mai reprezentative: „un hobby”, „cunoștințe” „sursă de inspirație”, „sursă de informarea și dezvoltarea înțelepciunii”, „un bun prieten”, „cartea dezvoltă, informează și modelează viziunea copilului asupra lumii”, „un vocabular de cunoștințe, o bună inspirație ...”, „un mijloc de cunoaștere și descoperire a lucrurilor noi”, „sursă de informare, teleportare imaginată, relax mental”, „un izvor de lumină și hrană pentru suflet”, „o cale de informare, plăcere”, „o formă alternativă de existență”, „bogăție sufletească”, „sursă de cultură”, „mă caut în ele și, de asemenea, caut o ieșire din situația în care mă aflu” etc. Cel mai mult însă m-au impresionat

următoarele cuvinte: „E universul lumii pe hârtie, e gândul omului bun ce-l împarte cu lumea întreagă, e dăruirea de sine pentru ochii celor ce ar vrea să-și îmbunătățească gândirea. O carte e munca depusă pentru ca unii să se regăsească pe sine, pentru alții ca să ia învățăminte. O carte e viața de după copertă”.

În același sondaj de opinii persoanele intervievate au mai fost întrebat „Ce înseamnă lectura în viața Dvs.?” fiind propuse câteva variante de răspunsuri. Astfel, pentru 34,0% din persoanele intervievate lectura reprezintă o cale de informare, pentru 32,1% – un mod de a-și forma personalitatea, pentru 20,8% – o modalitate de relaxare, pentru 11,3% – o obligație, pentru 1,9% – un loc important de a se dezvolta ca personalitate.

Evident că persoanele participante la sondajul de opinie au fost întrebate și „Ce ar trebui să întreprindă Biblioteca pentru a atrage comunitatea la Lectură?”. Vă prezint câteva dintre răspunsuri: „mai multe cărți noi”, „mai multă literatură de aventuri” „organizarea concursurilor”, „să creeze cărți interesante pentru tineri”, „să invite copiii la lectura cărților, a povestirilor, a istoriilor interesante, organizarea concursurilor asupra acestora”, „știi că biblioteca are un program divers de activități, dar cu regret, tehnologiile atrag mai mult decât cartea”, „să promoveze diverse activități de încadrare a comunității în lumea miraculoasă a cărților” și „consider că, dorința arzătoare trebuie să existe din partea cititorului. Biblioteca își realizează de minune misiunea în scopul promovării lecturii în rândul tinerei generații”. Acest din urmă răspuns ne-a bucurat foarte mult și ne-a motivat să credem că Biblioteca își realizează cu succes misiunea sa de promovare a Lecturii, desigur neuitând de faptul că întotdeauna este loc de mai bine și, totodată, rămânând pe poziția că Lectura și Cartea trebuie să facă parte din viața omului contemporan, Biblioteca fiind răspunzătoare de calitatea informațiilor și resurselor oferite comunității, având rolul de bază în gestionarea resurselor informaționale. Totodată, menționez și faptul că „consolidarea rolului bibliotecii în societatea modernă prin dezvoltarea ei ca un serviciu public de asigurare a accesului la lectură și a interesului pentru informare” constituie scopul principal al Legii cu privire la bibliotecă nr. 160 din 20.07.2017 (art. 1 „Scopul și obiectul legii”). Și în alte articole din noua Lege a bibliotecilor, lectura este stipulată ca prioritară în activitatea bibliotecilor. Astfel, în art. 3 „Noțiuni de bază”, fiind dată o explicație a noțiunii de „bibliotecă”, este utilizată următoarea sintagmă: pentru a satisface necesitățile de lectură. Cu alte cuvinte, „bibliotecă – instituție sau subdiviziune structurală a unei instituții, al cărei scop principal este oferirea accesului la resurse informaționale, la servicii și facilități pentru a satisface necesitățile de lectură, informare, instruire, cercetare, educaționale, culturale și de recreere ale utilizatorilor

acesteia”. Tot aici, în această definiție, găsim și ideea adusă ceva mai înainte – oferirea accesului la resursele informaționale. Iar în art. 5 „Funcțiile bibliotecii” unde este stipulat că biblioteca „promovează alfabetizarea și cultura informației, lectura și educația nonformală”. Totodată, vreau să menționez că e departe de mine gândul că celelalte funcții ale bibliotecii nu sunt importante, dar totuși Cartea și Lectura rămân a fi prioritatea de bază. Cât privește tehnologiile informaționale, prezența acestora în bibliotecă și stereotipul că din cauza tehnologiilor informaționale se citește foarte puțin (unii consideră că chiar deloc!), idee întâlnită și în chestionarul despre care am vorbit anterior, acestea trebuie și vor rămâne a fi niște facilități în amplul proces al cunoașterii.

Conștientizând importanța Lecturii pentru toate vârstele (și departe de mine gândul de a vorbi în acest articol despre importanța Lecturii, or la subiectul dat se pot scrie cărți întregi), Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu” vine către publicul bălțean cu o diversitate de servicii (servicii în aspectul noului cadru de reglementare: conform Anexei nr. 1 „Serviciile de bibliotecă prestate în mod gratuit” la Regulamentul privind serviciile prestate de bibliotecile publice, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 24/20). Menționez că prestarea de către Bibliotecă a serviciilor de promovare a Cărții și Lecturii reprezintă obiectivul de bază în activitatea Bibliotecii. Totodată, aceasta tinde spre identificarea și diversificarea/personalizarea metodelor de promovare a Lecturii, bazate pe creativitate și idei inovative. Convențional, am putea împărți aceste activități în două tipuri:

1. *Participarea/ încadrarea Bibliotecii în activitățile de promovare a Lecturii organizate la nivel național:*

- Festivalul Național al Cărții și Lecturii, inițiat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova în anul 2011, conceput, din spusele Verei Osoianu, drept „o mare sărbătoare a cărții”;

- Campania Națională „Să citim împreună”, inițiată de către Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” în anul 2012, fiind numită inițial „Copiii Moldovei citesc o carte”;

- Concursul Literar Internațional „La izvoarele înțelepciunii”, organizat în scopul promovării și comemorării unor personalități notorii din literatura națională și universală, care a fost inaugurat în anul 1990;

- Săptămâna Cărții și a Lecturii, organizată în perioada 1-7 aprilie în scopul promovării Cărții și a Lecturii;

- Zilele Creangă, organizate anual în perioada 1-7 martie începând cu anul 1992, un ciclu de activități în scopul promovării creației scriitorului și povestitorului Ion Creangă;

- Alte proiecte și inițiative ale Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă”, Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova.

2. *Activități organizate de Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu”, Bălți.*

În continuare voi relata despre cele mai frumoase experiențe ale Bibliotecii Municipale „Eugeniu Coșeriu”, Bălți de promovare a Cărții și Lecturii, inițiative care au avut un impact benefic în comunitatea bălțeană.

Serviciul de educație non-formală „Book Trailer@Biblioteca” – un serviciu de bibliotecă conceput ca urmare a necesității popularizării lecturii în rândurile tinerii generații, întru crearea/dezvoltarea la această categorie de utilizatori ai Bibliotecii a dragostei pentru lectură și încurajării acestora să citească cât mai multă literatură, să descopere minunata lume a cărților.

Grupul țintă al serviciului îl constituie 80 de elevi cu vârstele cuprinse între 12 și 16 ani. Aceștia s-au familiarizat cu conceptul de trailer pentru cărți, sarcinile principale și istoria apariției acestora, cu tipuri și exemple de trailere pentru cărți. Tinerii au studiat metodele și etapele de creare a videoclipurilor despre cărți; acumulând abilitățile pentru a crea un trailer de carte pe baza celor citite. Astfel, creându-și deprinderi și abilități de creare a book trailerelor într-o formă artistică, dar neapărat convingătoare, tinerii au creat book trailere la diverse opere literare de valoare, printre care „Romeo și Julieta” de William Shakespeare, autor Igor Spelciuc; „Micul Prinț” de A. S. Exupery, autoare Tatiana Balțan; „Po-

vestea timpului pierdut” de E. Șvarț, autor Oleg Ostaficiuc.

Serviciul de educație non-formală „Ora poveștii la Bibliotecă”. Este cunoscut faptul că lectura orală este o modalitate incredibilă de a-i oferi copilului un început minunat în viață, pornind de la faptul că aceasta constituie o bază solidă pentru învățare și cultivarea plăcerii pentru lectură, spre dezvoltarea optimă a creierului, și finisând cu relațiile de încredere stabilite între părinte și copil. Frumusețea cărților nu este doar în experiențele intelectuale, ci și în cele emoționale. Cititul îl ajută pe copil să facă cunoștință cu experiențe pe care nu le-a trăit în viața reală. În același timp, copiii se dezvoltă socio-emoțional, deoarece ei fac cunoștință cu anumite modele de comportament în situații dificile, precum și modalitățile de soluționare a acestora.

Grupul țintă al serviciului dat îl constituie 12 familii cu copii de vârstă preșcolară. Aceștia au posibilitatea să asculte o poveste citită la Bibliotecă, de bibliotecar. Lectura este însoțită de jocuri, sarcini, ghicitori, puzzle-uri, oferind o atmosferă favorabilă de concentrare asupra a ceea ce se citește. Însoțită de prezentarea ilustrațiilor, lectura îi ajută pe copii să facă legături asociative între personajele basmului și întâmplarea din poveste; contribuie la amplificarea relației dintre părinte și copil. Având acest argument, a fost creat serviciu „Ora poveștii la Bibliotecă”, scopul cărui este promovarea Cărții și educarea Lecturii în familie.

În cadrul celor șase ateliere organizate, au fost lecturate copiilor, dar și părinților acestora cărțile: „Anița cu bondița...” de Luiza Ciolac și „Cel mai bun tată” de Ghenadii Melameda. Copii și-au dezvoltat capacitatea de a asculta o operă de artă, de a evalua comportamentul eroilor, și-au dezvoltat capacitatea de a răspunde la întrebări, să mențină o conversație, dar și să-și exprime punctul de vedere. Remarc faptul că unul dintre ateliere, organizat, din cauza pandemiei, online, s-a transformat într-o întâlnire emoțională dintre copii și părinții plecați la muncă peste hotare. Astfel, pe lângă faptul că s-au revăzut, părinții au avut posibilitatea să afle care sunt ocupațiile copiilor și preferințele acestora de lectură.

Cititul cu voce tare este utilizat pe larg în Bibliotecă, stabilind niște relații de încredere și o mai mare apropiere a copilului-utilizator față de bibliotecar, oferind copilului un start excelent în viață și contribuind la dezvoltarea limbajului și a unui vocabular consistent, insuflând plăcerea lecturii și cunoașterii în general, or, de câte ori îi citim copilului, îi trimitem un mesaj de plăcere creierului acestuia, îi oferim o mai bună stimulare a dezvoltării cerebrale, îi creștem puterea de concentrare și memoria, îi dezvoltăm multiple abilități ce duc la succesul academic, îi îmbogățim imaginația și creativitatea. Și mai convingător este atunci când copiilor le citesc personalități renumite din localitate. În acest sens, Biblioteca bălțeană dispune de o experiență frumoasă, în calitate de personalitate cu cartea în mână fiind invitată Lidia Noroc-Pânzaru, artistă emerită a Republicii Moldova. Evenimentul, fiind organizat în preajma sărbătorilor de iarnă, s-a transformat într-o adevărată sărbătoare, copiii ajungând la concluzia că pentru a deveni un om de valoare trebuie să citești. La aceeași concluzie au ajuns și copiii cărora li s-au citit, într-o manieră teatralizată, fabulele lui Ivan Krîlov de către Natalia Comcova, directorul Grădiniței nr. 3 „Povestea” din localitate.

Cititul cu voce tare este pe larg utilizat și în cadrul *Lecturilor verii*, acestea fiind organizate într-o formă atractivă, ludică sau teatralizată, uneori urmate de concursuri, accentul fiind pus pe lecturile din plăcere, ce nu țin de programul școlar.

Story sack în calitate de metodă interactivă de atragere a copiilor spre carte și lectură este tot mai frecvent utilizată în Bibliotecă. Fiind însoțită de un sac cu un set de obiecte și materiale ilustrative ce reprezintă conținutul cărții lecturate, această metodă captivează atenția copilului la anumite momente din carte, îi trezește curiozitatea anume datorită prezentării de către bibliotecar a unor materiale ce caracterizează acțiunea din textul citit, iar faptul că bibliotecarul poate extrage din sac o altă carte, făcând trimitere la colecțiile bibliotecii la un subiect sau altul, îi dă posibilitate copilului să-și dezvolte cunoștințele, să afle despre faptul că în Bibliotecă sunt diverse

cărți ce țin de subiectul abordat. Totodată, metoda *story sack* impresionează prin faptul că participanții pot fi atrași în ateliere de creație pentru a fi implicați în procesul de pregătire a materialelor ce vor forma conținutul sacului. În acest mod, Biblioteca se implică în procesul de creare/dezvoltare la copii a abilităților de lucru în echipă, a imaginației, a creativității și chiar a unor abilități motorice, iar metoda în întregime contribuie la dezvoltarea interesului pentru citire, contribuind la dezvoltarea generală a personalității copiilor. Astfel, la moment, circa 200 de copii au fost implicați în procesul de lectură în spațiile Bibliotecii, fiind utilizată metoda *story sack*.

Programul *Cartea în mâna cititorului. Ce îl face pe om OM*, organizat în rețeaua Bibliotecii Municipale „Eugeniu Coșeriu” Bălți în scopul dezvoltării abilităților de lectură a copiilor din mun. Bălți, accentul fiind pus pe interconexiunea „cine citește acela cunoaște, cine cunoaște acela devine OM”. În cadrul programului sunt organizate diverse tipuri de activități: recitaluri de poezie, lecturi publice, ore de citire și experimentare, medalioane și ore literare, lecții publice. Subiectele sunt dintre cele mai diverse: Grigore Vieru, plecat printre stele; Aurelian Silvestru. „Povești pentru adulți” și „Medaliatul”; Povestitorul Ion Creangă - basmul care nu se termină niciodată; Cole Joanna. „Autobuzul magic. În stupul de albine” ; Un tei în amurg... și Eminescu ș.a. Categoriile de vârste implicate în program, dar și interesele acestora sunt diverse.

Programul *Scriitorii care ne-au format destinul cititoresc* (anul 2021). Scopul acestui program este de a valorifica opera scriitorilor de valoare, care au contribuit la formarea culturii lecturii mai multor generații de cititori. Accentul este pus pe valoare unor opere literare concrete, dar și pe schimbul de experiență dintre generațiile mai vechi de cititori și cititorii începători. Astfel, în cadrul programului, este valorificată opera literară a „poetului fără pereche” Mihai Eminescu”, a „scriitorului de-o seamă cu copiii” Spiridon Vangheli, a „pictorului satului moldovenesc” scriitorului Ion Druță ș.a.

Proiectul *Ora să ȘTIM* – un proiect de

citire cu voce tare și experimentare destinat copiilor de la 3 la 10 ani. Acesta a fost lansat în Germania, în anul 2015, apoi a fost preluat și organizat în Austria, Polonia, România. La inițiativa Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova, în parteneriat cu Fundația Progress din România și cu susținerea Deutsche Telecom Stiftung din Germania, proiectul a fost implementat și în Republica Moldova, în toamna anului 2019. Proiectul s-a desfășurat în 101 de biblioteci publice din 30 de raioane și municipii. Una din ele este Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu”, Bălți, care, pe de o parte, a instruit, în anul 2019, 13 bibliotecari din zona de nord a Republicii Moldova să citească copiilor cu vârste cuprinse între 3 și 10 ani, cărți cu tematica ȘTIM (Știință, Tehnologie, Inginerie și Matematică) și să organizeze experimente din domeniile respective. În acest scop, Bibliotecile au primit câte un set de 27 de cărți. Pe de altă parte, Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu”, Bălți s-a implicat activ în realizarea obiectivelor proiectului dat la Bălți. Astfel, în perioada noiembrie 2019 – martie 2020 au fost organizate 32 de lecturi cu voce tare a cărților din colecția STEM, au fost organizate 44 de experimente atractive în baza cărților citite. Numărul total de participanți a fost de 1054: copii de 3-6 ani constituie 43,5% din numărul total al participanților; copii de 7-10 ani – 51,5% și adulții – 4,9%.

Prin intermediul unei colecții de cărți frumos ilustrate, cititul cu voce tare și experimentare s-a organizat într-o formă interactivă. Participanții și-au putut consolida interesul față de aceste teme și pe înțelesul lor să afle noi informații științifice și să-și dezvolte imaginația. Nu întâzdar, cotidianul New York Times scria: „Cea mai originală și amuzantă abordare a științei pentru copii” sunt cărțile din seria „Autobuzul magic”: „Să explorăm simțurile”, „În adâncul oceanului”, „În interiorul corpului uman”, „În stupul de albine”. Din aceste cărți ei au descoperit că: fără simțuri vom fi complet pierduți, văzul și auzul sunt cele mai importante simțuri pentru oameni, de ce oceanul e sărat, cum se formează valurile, corpul uman este făcut din celule, din

ce este compus sângele, albinele „vorbesc” prin intermediul mirosurilor, de ce înțepă albinele etc.

Cărțile din seria „Orice copil merită o poveste” sunt cu mai puțin text, dar cu ilustrații deosebite, care le plac copiilor de vârsta preșcolară. Din cărțile „Ursule brun, ursule brun, tu ce vezi?” și „Cu toții au văzut o pisică” copiii au aflat că diferite animale văd în mod diferit, au învățat unde trăiesc și cum se deplasează aceste animale. Totodată, ei au învățat și culorile. Din cărțile „Sus – jos și de jur – împrejur” și „Să mâncăm multe culori” ei au învățat că mâncarea bună crește în aer liber, în natură, în pământ. Despre prietenie, sprijinul reciproc și încă multe alte învățăminte, copiii au învățat din cărțile „Amos e răcit”, „Ai o pasăre pe cap”, „Leul și pasărea”, iar, cartea „Pete Motanul. Ador tenișii albi” a fost cea mai preferată carte a copiilor din mun. Bălți. De fiecare dată, fiind citită cu drag de diferite grupe de copii, pentru unii copii Pete a devenit un model de urmat, „fiindcă indiferent ce s-ar întâmpla, Pete continuă să meargă și să fie cool, cântându-și întruna cântecul... pentru că totul e minunat”.

Fiecare întâlnire cu copiii se transforma „într-un laborator” de lectură, întrebări, răspunsuri, explicații, experimente, jocuri, idei, opinii, mirări, exclamări și în... dorința de a reveni la o altă oră și anume la *Ora să ȘTIM* – o oră de formarea abilităților de lectură și cunoaștere a copiilor care are un impact benefic și desigur are și continuitate. Chiar dacă evenimentul final a avut loc deja, fiind organizat online de Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” (16 iulie 2020), ora să știm continuă și astăzi.

Proiectul *Pungața cu 2 cărți* este dedicat încurajării lecturii în rândul copiilor începând de la nașterea lor. Proiectul este inițiat de Asociația OvidiuRo și implementat în Republica Moldova de către Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” în parteneriat cu Centrul Național de Excelență Profesională pentru Bibliotecari din cadrul Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” și Fundația „Progress” din România. Proiectul are ca scop stimularea lecturii în grădinițe și acasă prin îmbogățirea vocabularului preșcolarilor și dezvoltarea

competențelor de comunicare.

În cadrul proiectului 20 de bibliotecari au participat la o sesiune de formare privind metodologia de desfășurare a atelierelor de literație pentru părinți și copiii de până la 3 ani. Astfel, 100 de familii defavorizate din 20 de localități au participat la aceste ateliere și au primit câte o punguță cu două cărți ilustrate, pentru a fi citite copiilor. Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu”, aderând la acest proiect, a adus o contribuție deosebită comunității bălțene în procesul de promovare a lecturilor în familie, încurajând părinții să le citească copiilor de la o vârstă cât mai timpurie.

Proiectul *Centrul Cultural Transfrontalier Multiethnic*, finanțat prin Programul Operațional Comun România-Republica Moldova 2014-2020 și implementat în parteneriat cu Biblioteca Județeană „Mihai Eminescu” din Botoșani, România, în perioada aprilie 2020 – ianuarie 2022. În cadrul proiectului este inaugurat Centrul Cultural Transfrontalier Multiethnic. Obiectivul general al proiectului este creșterea cooperării transfrontaliere în domeniul culturii și al înțelegerii reciproce, cu impact direct asupra recuperării și evidențierii patrimoniului istoric și cultural comun celor două domenii ale proiectului, și anume comunitățile etnice din Bălți și Botoșani (evrei, armeni, lipoveni ruși, ucraineni, polonezi, romi). În acest scop, Centrul este dotat cu cărți ce reprezintă minoritățile etnice din mun. Bălți și e-ridere pe care vor fi descărcate cărți electronice. În cadrul proiectului, vor fi organizate întâlniri cu scriitorii, lansări de carte, ateliere de discuție pentru a atrage spre Carte și Lectură reprezentanții grupurilor etnice din municipiu. În cadrul proiectului vor mai fi organizate, în scopul promovării valorilor culturale ale etniilor din mun. Bălți, dar și în scopul formării acestora prin intermediul Cărții și a Lecturii, ateliere de lucru pentru a evidenția contribuția minorităților etnice la conservarea, promovarea și dezvoltarea moștenirii culturale; festivaluri culturale și sesiuni de informare pentru evidențierea moștenirii culturale a minorităților etnice; un iarmaroc al comunității (tarabe-expoziții, recitaluri, prezentări, master-classuri ale

meșterilor populari, flash-mob, înscenare teatralizată); laboratoare și activități specifice (lectură publică, vizionare de filme despre etniile participante la proiect, recitaluri de poezii ale autorilor aparținând minorităților etnice).

Proiectul instituțional *Cartea mea editată la Bibliotecă*. În cadrul ședințelor Cenaclului „Sfânta casă de acasă” s-a identificat că mulți din beneficiarii acestuia ar dori să-și publice într-o culegere poeziile create de ei pe parcursul anilor. Totodată, aceștia au menționat că ei nu posedă nici abilități de machetare a unei cărți, nu dispun de tehnologii informaționale în aceste scopuri și nici de resurse financiare, problemă identificată și în cazul altor autori din municipiul Bălți. Acesta a fost motivul pentru care un grup de inițiativă a purces la realizarea proiectului instituțional „Cartea mea editată la Bibliotecă”. Prin acest proiect echipa de implementare și-a propus de a susține membrii comunității bălțene care, la anumite etape ale vieții lor, au creat poezii sau au venit cu unele amintiri despre traseul lung al vieții, însumându-le în anumite culegeri. Din lipsa surselor financiare, aceștia nu au avut posibilitatea de a-și edita lucrările, de aceea, Biblioteca, având abilități de a redacta texte, dar și de a le macheta, a venit cu un suport în această ordine de idei. În perioada 1.06.2020-1.11.2020, echipa de implementare a proiectului „Cartea mea editată la bibliotecă” a întreprins pașii necesari pentru a elabora cărțile a trei autori bălțeni:

- Valerian Belinschi „Un cuvânt despre Uzina electrotehnică din Bălți”, ediția a doua – publicație consacrată aniversării a 60-a de la fondarea uzinei cu același nume;
- Elena Belinschi „Taina amintirilor” – publicație care înglobează poeziile membrilor Cenaclului „Sfânta casă de acasă” din cadrul Bibliotecii;
- Ludmila Belova „Нет у любви каникул” – culegere de poezii consacrată aniversării de 75 de ani de la nașterea poetei.

Menționez pe această cale colaborarea Bibliotecii cu Filiala „Lira” din municipiul Bălți a Uniunii Scriitorilor „Alexandr Pușkin” din Republica Moldova, în persoana Zoiei Dubaeva, președinte.

Zilele Creangă sunt organizate anual,

În perioada 1-7 martie, la inițiativa Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă”, atât de către Filiala pentru copii „Ion Creangă”, cât și de către alte subdiviziuni ale Bibliotecii, care prestează servicii pentru copii. Acestea sunt consacrate marelui povestitor Ion Creangă și au ca scop promovarea Cărții și a Lecturii în rândurile copiilor, accentul fiind pus pe tradițiile culturale ale poporului moldovenesc, atât de bine conturate în opera crengiană. Astfel, în cadrul Zilelor Creangă, sute de copii din mun. Bălți trăiesc feeria basmului popular și a șezătorilor organizate în trecut de către bunicile și străbunicile acestora. Într-o manieră teatralizată, aceștia fac cunoștință cu poveștile lui Ion Creangă, cu adevărații eroi, care devin pentru ei exemple bune de urmat, iar participând în calitate de invitați la șezătorile organizate în stilul epocii în care a trăit marele povestitor, aceștia se apropie tot mai mult de tradiția populară. A devenit o tradiție frumoasă la Bălți, ca pe lângă activitățile organizate în cadrul Zilelor Creangă (expoziții, ore literar-muzicale, întâlniri cu scriitorii), copii-utilizatori ai Bibliotecii să meargă la bustul lui Ion Creangă de pe Aleea Clasicilor, să-i depună flori, ca simbol al recunoștinței față de opera-i lăsată drept moștenire, întru creșterea generațiilor ce urmează a fi, și Mărțișoare ca simbol al renașterii naturii.

Campania Națională *Să citim împreună*, organizată de către Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” și desfășurându-se pe întreg teritoriul Republicii Moldova, scopul campaniei este de a atrage copii și adolescenții la lectură, de a promova cărțile de valoare ale autorilor autohtoni, de a încuraja lecturile în familie. Anual, în cadrul campaniei date, Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu”, Bălți, găzduiește întâlniri cu scriitorii, opera cărora a fost selectată de către Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” pentru a fi citită și promovată. Astfel, copii și adolescenții bălțeni, ca și cei din toată țara, au posibilitatea de a face cunoștință cu adevărate opere, care-i farmecă prin atractivitate și actualitatea temei expuse, originalitatea stilului și a conținutului, valoarea cognitivă, educativă și estetică a acestora, precum și conținut

accesibil. De remarcat întâlnirea copiilor bălțeni cu Aurelian Silvestru, scriitor, psiholog, publicist și pedagog; Claudia Partole, poetă, eseistă, prozatoare, autoare de piese și jurnalistă; Ianuș Țurcanu, poet și eseist și Titus Știrbu, scriitor. Menționez faptul că, deoarece mulți copii, mai ales dintre cei mai mici, cred că scriitorii au existat cândva, și nu mai există scriitori în viață, pentru ei întâlnirile cu scriitorii se transformă în adevărate clipe de revelație și explozii de emoții, copii având posibilitatea de a dialoga cu scriitorii, de a-i îmbrățișa și a primi autografe. Cei mai activi participanți ai Campaniei sunt delegați la Conferința de totalizare, care se desfășoară de obicei în luna decembrie la Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”.

Programul Național *LecturaCentral* se desfășoară anual și are scopul să centreze aporturile bibliotecilor, comunităților și factorilor de resort pentru optimizarea interesului față de carte, promovarea lecturii și dezvoltarea culturii lecturii. În acest scop sunt conjugate eforturile comune ale bibliotecilor cu cele ale instituțiilor de cercetare, de învățământ, ale editurilor, uniunilor de creație. În anul 2021, Programul Național *LecturaCentral* a ajuns la ediția a IV-a. Specificul acestei ediții ține de prioritățile profesionale pentru anul 2021 aprobate la Forumul Managerilor din cadrul Sistemului Național de Biblioteci la 4 noiembrie 2020: tehnologiile informaționale în activitatea bibliotecilor – imperativul supraviețuirii, incluziunea digitală a personalului de specialitate din biblioteci, dezvoltarea serviciilor în bază de tehnologii de informare și comunicare moderne, accesibile de la distanță, dezvoltarea și promovarea științei deschise. Bibliotecile pot contribui substanțial la dezvoltarea competențelor enumerate prin mijloace specifice – lectură, acces la informație, cultura lecturii și cultura informației.

Programul prevede două etape de realizare. La prima etapă sunt organizate activități cu caracter metodologic, dirijate de Biblioteca Națională a Republicii Moldova, în vederea dezvoltării la bibliotecarii din țară a abilităților necesare pentru implicarea în Program și realizarea obiectivelor acestuia.

În acest sens, Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu”, Bălți anual, în parteneriat cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova și Biblioteca Națională a Republicii Moldova, organizează Conferința zonală pentru bibliotecile din zona de nord a Republicii Moldova.

În a doua etapă, bibliotecile din țară, iar Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu”, Bălți nu este o excepție, organizează activități ce țin de educația și promovarea lecturii: campanii de promovare a lecturii (anul 2021 - Campania „Nici o zi fără lectură”, Campania „20 de scriitori/20 de întâlniri”, Campania „10 cercetători/10 întâlniri); concursuri: „Cel mai activ cititor”, „Cel mai original proiect de promo-

vare a cărții și lecturii”, „Cel mai bun eseu despre carte” ș.a.

Derulând în luna septembrie, Programul Național *LecturaCentral* la Bălți are și o altă semnificație – este anotimpul când elevii și studenții revin la procesul de învățământ, iar Biblioteca organizează diferite evenimente (lecturi în glas, ore literare, conferințe, lansări de carte și întâlniri cu scriitorii, ateliere, vizite ghidate, Zilele Bibliotecii Municipale „Eugeniu Coșeriu” ș.a.) pentru a reaminti acestei categorii de utilizatori că Biblioteca, Cartea și Lectura sunt trei elemente ale unui lanț fără de care nu poți să devii o personalitate, nu poți crește intelectual și nu poți lua o profesie.

Referințe bibliografice:

1. 9 BENEFICII ale cititului cu voce tare - Cutiuța cu povești [online][citată 2 iun. 2021]. Disponibil: <https://www.cutiuța-cu-povești.ro/blog/9-beneficii-ale-cititului-cu-voce-tare/>
2. LECTURACENTRAL. În ajutorul activității de promovare a cărții și a lecturii, ca bază pentru cunoaștere, știință și cultură : Platforma on/off line pentru bibliotecari / Biblioteca Națională a Republicii Moldova [online] [citată 1 iun. 2021]. Disponibil: <http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1176/Publicatii-metodologice-Lectura-Central.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
3. LEGE cu privire la biblioteci: nr. 160 din 20.07.2017 [online][citată 2 iun. 2021]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/accesDedicat/Lege-cu-privire-la-biblioteci.pdf>
4. PROIECT-PILOT „Punguța cu două cărți” [online][citată 2 iun. 2021]. Disponibil: <https://mecc.gov.md/ro/content/fost-lansat-proiectul-pilot-punguta-cu-2-carti>
5. RAPORTUL analitic al Bibliotecii Municipale „Eugeniu Coșeriu”, Bălți, 2019 [online][citată 1 iun. 2021]. Disponibil: https://issuu.com/bpmbalti/docs/ffinal_revista_noiembrie__biblio-info__2019
Начало формы
6. RAPORTUL analitic al Bibliotecii Municipale „Eugeniu Coșeriu”, Bălți 2020 [online][citată 1 iun. 2021]. Disponibil: <https://bibnordcoseriu.files.wordpress.com/2021/02/raport-analitic-biblioteca-balti.pdf>
7. МЕТОДИЧЕСКИЕ рекомендации по проведению «Сторисек» [online] [citată 2 iun. 2021]. Disponibil: <https://www.kniga-na-volge.ru/wp-content/uploads/2017/01/методические-рекомендации-по-проведению-сторисек.pdf>

SERVICIUL *LAW DOCS* – LIVRAREA DOCUMENTELOR PRIN E-MAIL

Elena ZAVTONI,
Biblioteca Publică de Drept,
filiala Bibliotecii Municipale
„B.P. Hasdeu”

Rezumat: *Articolul descrie experiența Bibliotecii Publice de Drept din municipiul Chișinău privind implementarea noului serviciu online pentru utilizatori: Law Docs – livrarea documentelor solicitate prin E-mail, care s-a dovedit a fi de o utilitate și funcționalitate considerabilă. Serviciul Law Docs permite utilizatorilor aflați la distanță să obțină informație în variantă electronică, prin e-mail, din bazele de date la care biblioteca este abonată: MoldLex, Sintact.ro, EBSCOhost și altele.*

Cuvinte-cheie: *serviciu online, serviciu Law Docs, Biblioteca Publică de Drept.*

Abstract: *The article describes the experience of the Public Law Library in Chisinau in implementation of the new online service for users: Law Docs - delivery of requested documents by e-mail, which proved to be of considerable utility and functionality. The Law Docs service allows remote users to obtain information in the electronic form, via e-mail, from the databases MoldLex, Sintact.ro, EBSCOhost and others, to which the library is subscribed.*

Keywords: *online service, Law Docs service, Public Law Library.*

Aspectele și constrângerile crizei, generate de pandemia COVID-19, sunt fără precedent. Restricțiile stării de urgență au afectat nemijlocit și activitatea sistemului de bibliotecă. În această schimbare și restructurare globală, Internetul a devenit unica posibilitate de a asigura continuitatea activității în majoritatea sferelor de lucru.

Bibliotecile au fost nevoite să demonstreze responsabilitate, solidaritate și eficiență în fața acestei stări de urgență, continuând să mențină legătura cu utilizatorul, încercând să depună efort maxim de a restructura serviciile cât mai eficient și sigur pentru utilizatori.

Crearea unui serviciu online pentru satisfacerea necesităților informaționale și documentare ale utilizatorilor la distanță a fost primordială pentru Biblioteca Publică de Drept din Chișinău (BPD). Biblioteca a reușit să lanseze un nou serviciu online pentru utilizatori: *Law Docs – livrarea documentelor solicitate prin E-mail*, care s-a dovedit a fi de o utilitate și funcționalitate considerabilă.

Lansarea serviciului *Law Docs*, la 22 martie 2020, a fost un răspuns operativ la solicitările insistente (telefonice și prin mesaje ale utilizatorilor) după închiderea bibliotecii din cauza stării epidemiologice.

Serviciul *Law Docs* permite utilizatori-

lor aflați la distanță să obțină informație în variantă electronică, prin e-mail, completând în prealabil un *Formular web* cu următoarele câmpuri obligatorii:

- adresa de E-mail la care trebuie transmisă informația;
- numele, prenumele și localitatea în care trăiește;
- locul de muncă sau studiu, domeniul de activitate;
- tema sau titlul documentelor (maximum 5 surse; dacă se solicită mai multe titluri, utilizatorul este rugat să completeze mai multe formulare);
- tipul documentelor: legislație sau articole științifice;
- sursa din care solicită informația.

Documentele solicitate sunt selectate din Bazele de date la care biblioteca este abonată:

- *MoldLex* – legislația Republicii Moldova, practica judiciară;
- *Sintact.ro* – legislația României și 7 reviste juridice publicate de editura „Wolters Kluwer”;
- *Monitorul fiscal FISC.md* – revistă informativ-explicativă care are în vizor domeniile de activitate ale Serviciului Fiscal de Stat;
- *EBSCOhost* – platformă de cercetare online cu acces la peste 18 200 de reviste full text, 2500 cărți, broșuri, ediții de referință în limba engleză;
- *Heinonline* – legislația SUA și una din cele mai mari baze de date în domeniul cercetărilor juridice.

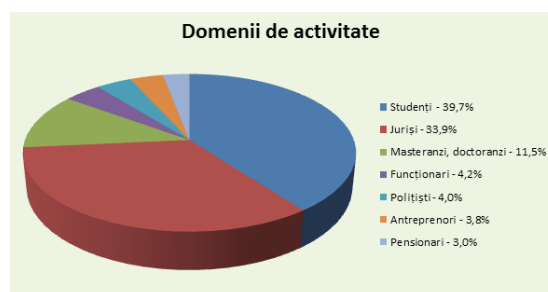
Un punct foarte important este faptul că utilizatorul își rezervă responsabilitatea de a nu folosi documentele livrate decât în scopuri necomerciale sau pentru studii și nu va furniza o copie a acesteia oricărei alte persoane. Adicional sunt expediate și copii scanate din colecția de carte și reviste a bibliotecii.

Serviciul funcționează de luni până vineri (09.00-18.00). Informația solicitată în Formularele trimise în zilele de sâmbătă și duminică este livrată în prima jumătate a zilei de luni.

Ca să ne convingem de utilitatea serviciului dat și pentru a îmbunătăți calitatea livrării informației, încă de la început s-a

realizat un chestionar de evaluare *Utilitatea serviciului „Law Docs – livrarea documentelor solicitate prin E-mail”*. Impactul și eficiența acestui serviciu sunt analizate de către echipa BPD.

Analizând răspunsurile primite la întrebarea *Care este domeniul dvs. de activitate?*, observăm că cea mai mare parte din solicitanți sunt studenții și anume studenții facultăților de drept (39,7%), după care urmează: 33,9% juriști, 4,2% funcționari publici, 4,0% polițiști, 3,8% specialiști din domeniul economic și contabili. Și nu în ultimul rând, o categorie la fel de importantă de utilizatori reprezintă pensionarii cu 3,0%.

La întrebarea *De unde ați aflat pentru prima dată despre Serviciul LawDocs?* majoritatea răspunsurilor (37%) fac referință la pagina de Facebook a BPD; la blogurile bibliotecii – 29%; la colegii de muncă sau de facultate – 23%; la panourile informative din bibliotecă – 11%.

Serviciul este utilizat foarte intens, fiind rapid, eficient, accesibil și disponibil la distanță nu numai pentru utilizatorii BPD. Avem solicitări din majoritatea localităților din Republica Moldova, cele mai active fiind raioanele Sângerei, Ungheni, Strășeni, Cahul, Comrat și Edineț. Solicitățile vin și din România (17%), SUA (5%), Germania (4%) etc.

Am primit multe mesaje de mulțumire și apreciere de la beneficiarii serviciului. Iată unele dintre cele mai valoroase răspunsuri referitoare la calitatea serviciului *Law Docs*, de care ne mândrim:

„Sunteți printre puținele biblioteci care au implementat în mod solidar această idee de a transmite online diverse documente care ne interesează. Despre acest lucru trebuie de spus public, la radio, pe

internet, la TV. Noi suntem martori care putem confirma că sunteți extraordinari. După părerea mea, din lipsă de timp, care se va simți după carantină, recomand ca și atunci să transmiteți legi, articole, solicitate de studenți. Iar pentru acest lucru să aveți un adaos la salariu, în funcție de numărul de solicitări!”

„Este eficient serviciul dat, anume în perioada de pandemie.”

„Este foarte util și comod serviciul! Bravo!”

„Funcționează perfect așa cum este.”

„Serviciile bibliotecii sunt destul de calitative.”

„Este totul la cel mai înalt nivel.”

„E foarte util acest serviciu!”

Unele sugestii sau doleanțe ale utilizatorilor BPD se referă la dorința de a avea acces direct la bazele de date la care biblioteca este abonată; acces la o platformă digitală cu cărți și chiar livrarea cărților la domiciliu:

„Ar fi bine implementarea unui serviciu prin care cărțile să fie împrumutate (transmise prin curier) către solicitanții și utilizatorii din alte zone ale țării (achitarea serviciului va fi de către solicitant). Întrucât nu toate cărțile pot fi găsite în format electronic, iar situația existentă la moment îngreunează atât deplasarea, cât și activitatea restricționată a bibliotecii.”

„Poate, de logat pe o platformă de unde se poate accesa sursele.”

„Este foarte util acest serviciu! Ne-am dori o bază de date online cu toate cărțile pe care le aveți fizic!”

„Extinderea bazelor de date disponibile.”

78,9% din respondenți sunt „foarte mulțumiți” de calitatea serviciului; 21,1% – „mulțumiți”; 89% ar recomanda și altor colegi acest serviciu.

97% din utilizatori spun că vor mai solicita serviciul *Law Docs*!

Statistica pe perioada martie 2020 – iunie 2021 reflectă următoarele: solicitări – 954; documente livrate – 27 203, documente scanate 20 170.

Desigur, aceste rezultate și aprecieri ne încurajează și avem toată convingerea că accesibilitatea online a resurselor informaționale este o realizare care sporește eficiența și argumentează utilitatea și vizibilitatea activității Bibliotecii Publice de Drept în întreaga comunitate.

Deoarece serviciile online au devenit un element indispensabil al secolului XXI, serviciul *Law Docs* va rămâne un instrument de lucru permanent și în perioada de după pandemie.

În conformitate cu toate recomandările în sănătate publică, BPD încurajează utilizatorii să acceseze intens serviciile online ale bibliotecii pe toată perioada stării de urgență în scopul informării corecte și din surse de încredere.

BIBLIOTECA PUBLICĂ DE DREPT

Accesează Serviciul LawDocs

Serviciul oferă utilizatorului posibilitatea să obțină informație în variantă electronică prin e-mail din bazele de date la care biblioteca este abonată.

Serviciul funcționează: Luni - Vineri 09:00 - 18:00
Informație solicitată în Formularul de cerere în zilele de sâmbătă și duminică va fi livrată în prima zi lucrătoare a zilei de lucru.

Obține informația necesară prin e-mail | Completează formularul

SCAN ME

MoldLex - Legislația RM
Incluzând act normative (legi, hotărâri, decreturi, convenții), practica judiciară (hotărâri CJL, CEDO) și articole științifice.

Sintact - Legislația României
O platformă pentru cercetare juridică ce oferă toate informațiile de care ai nevoie: legi și decreturi, comentarii, reviste etc.

Monitorul Fiscal
Revistă informativă specializată ce are în vizor domeniile de activitate ale Serviciului Fiscal de Stat.

HeinOnline - Legislația S.U.A.
O sursă de materiale juridice tradiționale, documente istorice, guvernamentale și politice, declarații legislative, rapoarte etc.

EBSCOhost
Platformă de cercetare online utilizată de mii de instituții și milioane de utilizatori din întreaga lume.

Colecția de carte
Incluzând circa 20000 de titluri în limbă română, rusă, engleză și franceză.
Colecția este disponibilă în următoarele adrese:

Contactează-ne

Biblioteca Publică de Drept
mun. Chișinău, str. Armenească, 42

022 275 278
022 275 393

biblioteca.pli@gmail.com
facebook.com/BPD.Hasdeu

O NOUĂ PERSPECTIVĂ ASUPRA LECTURII CA PROCES DE COMPREHENSIUNE ÎN BIBLIOTECA „OVIDIUS” DIN CHIȘINĂU

Lilia CIOBANU,
Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”,
Filiala „Ovidius”

Rezumat: Prezentul articol conține o serie de exemple de bune practici în aplicarea diverselor strategii de explorare a textului literar în cadrul proiectelor și programelor de promovare a lecturii. Noua perspectivă asupra lecturii ca proces de comprehensiune este elucidată prin intermediul metodelor și tehnicilor de explorare a textului și prezintă puncte de reper pentru organizarea activităților, având în vedere desfășurarea procesului de receptare a operei literare: activități care asigură pregătirea emoțională și intelectuală a participanților (8-12 ani) pentru procesul de decodificare a textului, diverse modalități de lectură a textului și activități de analiză și interpretare. Pentru buna desfășurare a activităților sunt propuse metode și tehnici interactive de lucru cu textul literar, care facilitează receptarea eficientă a textului de către participanți și stimulează potențialul emoțional, nu doar cognitiv al copilului.

Cuvinte-cheie: text literar, metode și tehnici de explorare a textului, competență de lectură, lectură interpretativă, comprehensiune, atelier de lectură, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, filiala „Ovidius”.

Abstract: The article includes examples of good practice in applying strategies that help to explore a literary text in various reading promotion projects and programs. Perspective of reading as a process of comprehension opens up in text exploration methods/techniques, presents highlights for organization of this activity. We consider correct the process of perception of the literary work through the tasks that ensure emotional and intellectual training of participants (8 -12 years) by decoding the text, using various ways of reading, analysis and cognition. For the good progress of activity, the interactive methods and techniques are proposed that facilitate the efficient reception of literary text by participants, stimulate both emotional and cognitive potential of children.

Keywords: literary text, methods and techniques of text exploring, reading competence, interpretive reading, comprehension, reading workshop, „B.P. Hasdeu” Municipal Library – „Ovidius” branch.

„Știm că citim, chiar dacă suspendăm ultima rămășiță de neîncredere, știm de ce citim, chiar și atunci când nu știm cum, având în minte, în același timp, cum s-ar spune, textul iluzoriu și faptul că citim. Citim ca să aflăm sfârșitul, de dragul poveștii. Citim ca să nu ajungem la acesta, de dragul lecturii în sine. Citim prevăzători, ca niște copoi, uitând de tot ce ne înconjoară. „Ce-i cu această emoție?” se întreabă Rebecca West după ce citise „Regele Lear”?... (Istoria lecturii, Alberto Manguel). [4, p. 141].

În primul secol al celui de-al treilea mileniu, marcat de pornirea celei de-a patra revoluții industriale, având la bază inovații din domeniul cibernetic (rețele de socializare, servicii virtuale, industria jocurilor video, telefoanele inteligente), pentru ca tânărul să corespundă timpurilor actuale, trebuie să fie autonom, să se descurce singur în anumite situații de viață, mai ales când punem accent pe dezvoltarea de competențe, să fie instruit să observe lumea, să pună întrebări, să o descopere, să se integreze armonios în societate, să învețe a lua decizii importante, să vină cu o abordare holistică în rezolvarea problemelor, să construiască relații cu cei din jur etc. În acest sens, „dezvoltarea competenței lecturale este condiția *sine qua non* a dezvoltării competențelor specifice pentru transformarea copilului într-un cetățean activ” [5, p. 41].

Competența de lectură de-a lungul timpului a constituit obiectul de studiu a numeroși cercetători; s-au propus teorii, s-au implementat concepte. Dezvoltarea competenței de lectură rămâne însă o problemă mereu deschisă. Necesitatea de revenire asupra acestei teme mult cercetate se explică prin faptul că atât în țara noastră, cât și în țări mult mai dezvoltate, se atestă o scădere evidentă a motivației pentru lectură, a comprehensiunii textului citit, crește numărul de analfabeți funcționali: elevi de 15 ani eșuează în atingerea nivelului doi de competență (care să asigure condiția de cetățean activ) în toate cele trei dimensiuni: „recuperarea informației”, „interpretarea textelor”, „reflecția și evaluarea” (conform testării PISA – Program Internațional de Evaluare a Elevilor, 2018) [5, p. 48]. Cu toate că știe să citească, copilul nu e capabil să identifice în text informația cerută, întâmpină probleme la formularea ideii principale, nu poate raporta textul la experiența personală.

Pentru a-l implica în actul lecturii, în primul rând, considerăm că copilul trebuie activizat prin inteligențele pe care le are ca bază și este extrem de important să activăm și potențialul emoțional, nu doar cognitiv al copilului.

În acest context, credem că prin inter-

mediul aplicării metodelor, tehnicilor de lectură adecvate, pregătindu-i pe copii cu strategii de citire, încurajându-i, implicându-i, putem să-i ghidăm spre dezvoltarea competenței de lectură și formarea cititorului activ pe parcursul întregii vieți.

Pentru motivarea lecturii de plăcere, este important, în calitate de ghid, să determinăm atitudinea copiilor față de lectură, predilecțiile literare/nonliterare ale copiilor, timpul acordat citirii. Analiza datelor unui asemenea chestionar permite ajustarea listei de lecturi astfel încât aceasta să includă și domeniile de interes ale copiilor, să respecte principiile relevanței, al accesibilității, al atractivității.

Pentru a stabili zonele de interes ale copiilor, cu vârsta cuprinsă între 8-12 ani, cei care nu citesc bibliografia recomandată la școală, am studiat preferințele lor de lectură, menționate la întrebarea „Care sunt predilecțiile tale literare?”, astfel am lansat proiectul „Predilecțiile literare ale ovidienilor” în cadrul căruia am identificat faptul că copiii sunt pasionați de mitologie, SF, detectivă, cultură japoneză, ceea ce ne-a determinat să proiectăm o serie de ateliere de lectură care să le ofere oportunitatea de a prezenta temele lor preferate, aceasta contribuind la creșterea stimei de sine. Copiii au ocazia în cadrul proiectului „Predilecțiile literare ale ovidienilor” să facă prezentări de carte fără ca să respecte vreun algoritm, subiectele abordate să le raporteze la viața lor. E foarte importantă deschiderea copilului. Pornind de la curiozitățile, pasiunile, predilecțiile sale, acestea ne permit să creăm un demers educativ centrat pe nevoile, posibilitățile și ritmurile fiecărui copil.

Abordarea lecturii la atelierele desfășurate la Biblioteca „Ovidius” în cadrul programului estival „Provocarea verii”, proiectelor de promovare a lecturii „Bătălia cărților”, Clubul de lectură ZOOM-ZOOM, lansat în perioada pandemică etc., rămâne o provocare și rolul facilitatorului este esențial în a găsi soluții, mai mult sau mai puțin inovative, netradiționale, pentru a-i face pe copii să descopere frumusețea lecturii.

Astfel, primul pas constă în motivarea copiilor pentru lectură, prin metode

moderne, active, prin proiectarea unor activități interesante, care să-i transforme pe copii, din cititori neimplicați, dezinteresați, în cititori avizi. Ce poate face bibliotecarul? Încurajează copiii să vorbească despre impresiile de lectură și să le descrie folosind registrul emoțional. Le propune jocuri/experimente literare simple (ex.: Haiku-ul, Cvintetul, Aleea figurilor de stil, Acrostihul ș. a.) prin care se urmăresc dacă copilul poate identifica cuvintele-cheie, poate realiza un plan simplu de idei al textului: imaginează activități prin care să încurajeze entuziasmul în a descoperi cititul (de exemplu: dramatizări ale unor episoade, prezentarea unor filme legate de ceea ce au citit și discuții pe marginea lor, crearea unei povești grafice pornind de la cartea citită, ilustrarea prin desen a planului de idei etc.). Încurajează copiii pentru răspunsurile oferite și le adresează mesaje pozitive: „Ai reușit după prima lectură să desprinzi din text ideile esențiale! Felicitări! Ai pătruns în profunzimea textului! Îmi place cum ai formulat răspunsul!. Ai reușit să faci conexiuni cu alte texte, ai reușit să explici semnificația titlului, folosind metoda ciorchinelui, pe care o utilizăm și în fază de evocare, dar și în fază de reflecție!..” etc.

Bibliotecarul-facilitator adună și folosește experiențele pozitive legate de lectură. În acest fel, copiii stabilesc legături între experiențele familiale, situații și figuri din viața reală și cele din cartea citită.

În acest punct, e esențial ca facilitatorul să îi încurajeze pe copii să se implice în „lumea” cărții, să citească pentru a-și lărgi cunoștințele despre viață.

Există posibilitatea grupării tehnicilor curente de lectură în funcție de două modalități de abordare a textului, prima, numită de Escarpit: hipologografică – este stângace, dependentă, de slab randament și constituie un stadiu al perioadei de ucenicie, iar a doua hiperlogografică – este avizată, autonomă, potențial productivă și se bazează pe recunoașterea simultană a mai multor cuvinte.

Pornind de la premisa că avem un cititor avizat, există mai multe feluri prin care acesta poate parcurge un text și, în funcție de interesul său, el poate opta pentru ur-

mătoarele tipuri de lectură hiperlogografică: lectura liniară, lectura receptivă, lectura literară, informativă globală, lectura exploratorie, lectura de cercetare, lectura rapidă.

În vederea receptării textului literar, propunem următoarele metode interactive de lucru cu textul, care facilitează receptarea eficientă a operei de către participanți și stimulează implicarea lor cognitivă, afectivă și creativă în procesul de lucru. Printre metodele moderne, inovative folosite pentru valorificarea lecturii în cadrul atelierelor, menționăm: Metoda pălăriilor gânditoare, Jurnalul cu dublă intrare, Diagrama Venn-Euler, Tehnica PRES, Tehnica TASC ș.a. În continuare vom descrie câteva metode utilizate în baza operelor literare studiate la atelierelor de lectură, desfășurate la Biblioteca „Ovidius”:

Ciorchinele – metodă activ-participativă de ultimă generație. Este utilizată individual sau în grup. Constă în evidențierea de către copii a legăturilor dintre idei, pe baza găsirii altor sensuri ale acestora și a relevării unor noi asociații. De asemenea, este utilă în schematizarea informației.

Metoda poate fi folosită atât în faza de evocare cât și în cea de reflecție, stimulând gândirea. În analiza romanului „Robinson Crusoe” de Daniel Defoe, încă din primele etape ale analizei literare, cea de interpretare a titlului, le cerem copiilor să enumere principalele elemente la care se gândesc atunci când au în vedere titlul „Robinson Crusoe”, sub forma unor termeni pe care îi notează în ciorchine.

Metoda *Pălăriilor Gânditoare* (Edward de Bono) [2, p. 134] – evidențiază diferite posibilități de abordare a unei teme: de exemplu „învierea copiilor pietrificați” „Deciziile noastre, Harry, arată cine suntem cu adevărat, mai mult decât însușirile noastre, Dumbledore” în *Harry Potter și Camera secretelor*. Metoda a fost utilizată la atelierelor de lectură din cadrul programului estival „Provocarea verii”. Pălăria galbenă prezintă – care este tipul de comportament pe care l-ai imita, raportându-te la fragmentul dat?, cea roșie – explică de cine îți place și de cine nu, din textul dat, cea neagră – prezintă dacă ești de acord cu revenirea la viață a copiilor pietrificați, cea albă – prezintă, în

3-5 rânduri, informațiile din text care fac referire la tema dată, cea verde – ar fi putut proceda personajele și în alt mod? iar cea albastră – ești și tu unul dintre copiii pietrificați. Cum primești vestea revenirii la viață? Avantajele metodei pălăriilor gânditoare: stimulează creativitatea copiilor, gândirea colectivă și individuală; încurajează și exersează capacitatea de comunicare a gânditorilor; poate fi folosită pe baza textelor literare și nonliterare; determină și activează comunicarea și capacitatea de a lua decizii; încurajează gândirea constructivă, complexă și completă.

Metoda *Cadranelor creative* – este o modalitate de rezumare și sintetizare a unui conținut informațional, solicitând participarea și implicarea copiilor în înțelegerea acestuia. Stimulează atenția și gândirea; scoate în evidență modul propriu de înțelegere; conduce la sintetizare/esențializare. Metoda *Cadranelor creative* fiind utilizată în baza unui fragment din „Călătoriile lui Gulliver” de Jonathan Swift (atelier de lectură în cadrul programului estival „Provocarea verii”) i-a îndemnat pe participanți să citească textul cu creionul în mână pentru a identifica cuvintele-cheie din text, pentru a realiza o prezentare a personajului principal, pentru a desprinde ideea principală a textului și pentru a-și imagina un final posibil.

Harta conceptuală (organizatorul grafic) utilizată în baza povestirii filozofice „Micul Prinț” de Antoine de Saint-Exupéry. Metodă modernă de evaluare (a apărut ca urmare a teoriilor cognitiviste ale lui David Ausubel, ulterior dezvoltată în cercetările lui Joseph D. Novak). Teoria lui Ausubel în ceea ce privește conceperea hărților conceptuale se bazează pe temeiul: „Învățarea temeinică a noilor concepte depinde de conceptele deja existente în mintea elevului și de relațiile care se stabilesc între acestea” [1, p. 485]. Esența cunoașterii constă în modul cum se structurează cunoștințele. Important este nu cât cunoști, ci relațiile care se stabilesc între cunoștințele asimilate. Participanții sunt invitați să respecte următoarea structură pentru a utiliza această metodă: localizarea evenimentului (spațiu geografic, cultural, social); problema, mo-

tivul, aspectul generativ; evenimentele, etapele, fragmentele; personajele; soluțiile; concluziile.

Metoda *Harta conceptuală* – este o formă de organizare și sintetizare a conținutului informațional al unui text.

În continuare vom elucida prin exemple de opere explorarea textului literar prin intermediul metodelor și tehnicilor moderne de învățare utilizate în cadrul atelierelor de lectură: brainstorming (în baza Mitului „Cutia Pandorei”, fragmentului din „Hotarul nestatornic” de Ionel Teodoreanu; explorarea textului după Tehnica PRES, (în baza unui fragment din „Cavalerii floirii de cireș”, C. Chiriță). Alte exemple de activități de învățare prin care s-au urmărit competențele de lectură și comprehensiunea textului utilizate în cadrul atelierelor de lectură: harta conceptuală a textului (în baza unui fragment „Aventurile lui Sherlock Holmes”, Arthur Conan Doyle); prezentarea de carte/opere poetice sub forma unei caligrame, ex. „Casa lui Socrate”, Jean de la Fontaine; benzi desenate în baza operei poetice „Măinile mamei” de G. Vieru; harta suspectilor, în baza „Sfidare la adresa cititorului”, după Vlad Mușatescu; prezentarea textului prin metoda Caligrama – fabula „Casa lui Socrate” de J. de La Fontaine; legenda „Vârsta de aur”, adaptare după „Metamorfozele” de P. Ovidius Naso; metoda Jurnalul Dublu (universul operei/universul meu): „Nisipul din clepsidră” de Guillaume Apollinaire; Harta cuvântului Suspect („Aventurile lui Sherlock Holmes” de A.C. Doyle); Reprezentare De-a detectivii (în baza romanului polițist „De-a puia gaia”, Vlad Mușatescu); organizatorii grafici cu tema „O călătorie spre centrul pământului” de Jules Verne (Ciorchinele); tehnica PRES (Marile invenții abordate în romanul lui J. Verne); predarea reciprocă (copiii repartizați în echipe, au rolul de a realiza planul de idei pe baza fragmentului citit și de a-l expune în fața celorlalte echipe, se discută, se reflectează; copiii sunt implicați în procesul de elaborare a unui scenariu, a unui quiz); lectură interpretativă – abordarea textului scris prin intermediul strategiilor de învățare, diagrama Venn, tehnica PRES, utilizate pe baza articolului „Com-

puter games forever” de Mircea Cărtărescu.

Studiile arată că atunci când copiii creează reprezentări non-lingvistice ale cunoștințelor lor, are loc o creștere a activității creierului ” [2, p. 41]. Fie că copiii creează o hartă conceptuală, o diagramă de proces sau o simplă schiță, ei trebuie să apeleze la capacitățile de analiză pentru a clarifica relațiile, a-și organiza gândurile și a formula planuri sau pașii procesului. Procesul de creare a reprezentărilor îi ajută pe copii să rețină informațiile și le dezvoltă abilitatea de a transmite și a face schimb de idei în activitățile care se desfășoară prin colaborare. Utilizarea metodelor și tehnicilor de explorare a textului este o modalitate eficientă de a-i face pe cititori să gândească, să vizualizeze și să-și aranjeze cunoștințele.

Pe fundalul pandemiei de coronavirus, care a dus la închiderea bibliotecilor pe o perioadă care s-a extins pe mai multe săptămâni, bibliotecarii au fost provocați să se adapteze rapid și să transmită un mesaj important copiilor participanți la ateliere: „Lectura continuă dincolo de bibliotecă și cu instrumente online accesibile tuturor și multă determinare, am făcut progrese împreună și, mai mult decât oricând, am reușit să încurajăm copiii să citească și să exploreze cele citite”. În acest context s-a creat un parteneriat cu cititorii fideli ai bibliotecii, scopul fiind prin a încerca să se conștientizeze, în rândul copiilor și părinților, importanța, plăcerea și frumusețea lecturii. Astfel am lansat proiectul „Ritualul lecturii înainte de culcare”, în fiecare seară pe parcursul a șase luni, la ora 21.00, voluntarii noștri citeau un fragment din cartea preferată, înregistrările fiind publicate pe paginile de facebook și youtube ale bibliotecii.

Cea de-a doua ediție a programului estival „Provocarea verii” s-a desfășurat online, pe platforma Zoom. Cu multă pregătire și un efort mai mare de coordonare pentru bibliotecari, cu motivație și multă răbdare, și o planificare foarte bună la biblioteca „Ovidius” a continuat să se promoveze lectura. Crearea unui grup pe viber „Provocarea verii”, le-a oferit ocazia participanților să-și prezinte produse realizate în baza textelor studiate prin

organizatori grafici: ilustrații prin desen/colaj a caracteristicilor timpului, spațiului, evenimentelor importante desfășurate în text, însușirilor personajelor principale etc. Utilizarea organizatorilor grafici este o modalitate eficientă de a-i face pe copii să se gândească, să vizualizeze și să-și aranjeze cunoștințele obținute în procesul lecturii.

La începutul lunii august 2020, după finalizarea celei de-a doua ediții a Programului estival „Provocarea verii”, am pus în practică un Club de lectură: „ZOOM-ZOOM”. În fiecare zi de marți și joi după-amiază, moderatorul clubului le dă întâlnire împătimiților de lectură (pe platforma zoom și în incinta bibliotecii). Cărțile pentru lectură și dezbateri sunt alese atât de către moderatorul clubului cât și de către participanți. Aceste momente de lectură oferită, selectată, sunt mai ales momente de partaj de emoții date de lectura unor lucrări valoroase. Prin participare activă la clubul de lectură „ZOOM-ZOOM”, participanții pot vedea semenii lor bucurându-se de lectură, devenind și ei părtași la predilecțiile lor literare. Acesta e locul în care pasionații de lectură pot descoperi ce gen de cărți li se potrivesc și printr-o abordare modernă, prin utilizarea tehnicilor și metodelor de interpretare a textului, copiii împărtășesc cele citite, reușind să-și structureze ideile într-o prezentare video complexă și foarte bine argumentată. Prezentările de carte sunt publicate pe pagina de facebook a bibliotecii cu scopul de a-i provoca și pe alți cititori să împărtășească impresiile postlectorale.

Pe parcursul ultimilor ani, am acordat o atenție sporită identificării în cadrul atelierelor participanților capabili de performanță în domeniul lecturii/literaturii și a lucrului diferențiat cu aceștia, orientându-i spre participarea la concursul de lectură „Bătălia cărților”, organizat de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, implicarea în promovarea lecturii în diverse campanii. De asemenea, participanții cu un înalt nivel de dezvoltare a competenței literare au obținut performanțe la „Concursul de limbă, cultură și civilizație românească” din cadrul Festivalului „Primăvara românească, pretutindeni!”, eveniment organizat de

Fondația Romanian Business School în parteneriat cu Școala de Gramatică, Asociația ActHarsis, Asociația LER, UNIFERO, unde ai noștri ovidieni s-au învrednicit de locul întâi.

Proiectele de lectură, toate evenimentele culturale desfășurate la bibliotecă, rezultatele copiilor la diverse proiecte de lectură, ateliere, și-au găsit ecoul în paginile revistei „Campus Junior”, lansată în cadrul SCI. Revista este un bun feedback al performanțelor copiilor. Responsabilitatea acestei acțiuni o poartă echipa redacțională: membrii Clubului de lectură, aparținându-le atât conceptul cât și designul. Această practică evidențiază succesele înregistrate de bibliotecă și prezentate ca o carte de vizită, utilă celor interesați să cu-

noască realitățile bibliotecii. Obiectivele specifice ale acestui produs sunt: încurajarea creativității copiilor care sunt înzestrați cu talent literar, dezvoltarea personalității copiilor dornici de afirmare, formarea la copii a spiritului critic în perceperea și analiza evenimentelor cotidiene. Preocuparea pentru editarea revistei antrenează copiii și bibliotecarii într-o muncă de echipă.

În concluzie, experiențele pe care le acumulăm la ateliere demonstrează de fiecare dată că formarea de competențe lectorale și de interpretare a lecturii se produce efectiv prin valorificarea potențialului intelectual propriu al participanților-cititori în interacțiune cu situația de învățare, în care rolul determinant îl au metodele și tehnicile aplicate.

Referințe bibliografice:

1. AUSUBEL, David P., ROBINSON, Floyd G. *Învățarea în școală. O introducere în psihologia pedagogică*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1981. 797 p.
2. Conferința națională cu participare internațională. *O altfel de educație pentru o altfel de generație – caleidoscop de ateliere practice*. Casa Corpului Didactic a Municipiului București. București: Editura Atelier Didactic, 2016. 55 p. [citată 11 august 2021]. Disponibil: https://ccd-bucuresti.org/images/PDF/Evenimente/Brosura_conferinta_CCD_Aletheea_2016.pdf
3. DE BONO, Edward. *Șase pălării gânditoare: Metodă de gândire rapidă*. România: Curtea Veche, 2007. 184 p.
4. MANGUEL, Alberto. *Istoria lecturii*. București: Nemira, 2011. 498 p.
5. REPUBLICA Moldova în PISA 2018: Raport. Chișinău, 2019. 170 p. Disponibil: https://ance.gov.md/sites/default/files/raport_pisa2018.pdf

UTILIZAREA ȘI PROMOVAREA RESURSELOR ȘTIINȚIFICE CU ACCES DESCHIS LA BIBLIOTECA PUBLICĂ RAIONALĂ „ALEXANDRU DONICI”, ORHEI

**Lucia BREHOI,
Victoria AGATIEV,
Biblioteca Publică Raională
„Alexandru Donici”, Orhei**

Rezumat: *Articolul reliefează importanța resurselor informaționale în acces deschis pentru bibliotecă publică teritorială, accentuând experiența Bibliotecii Raionale „Alexandru Donici”, Orhei. Autorul prezintă exemple concrete de utilizare a repozitoriilor instituționale, altor baze de date, în scopul satisfacerii necesităților informaționale ale utilizatorilor.*

Cuvinte-cheie: *acces deschis, repozitoriu, baze de date.*

Abstract: *The article highlights the importance of open access information resources for the territorial public library, emphasizing the experience of the “Alexandru Donici” District Library, Orhei. The author presents concrete examples of the use of institutional repositories, other databases, in order to meet the information needs of users.*

Keywords: *open access, repository, databases.*

Biblioteca Publică Raională „Alexandru Donici” Orhei oferă acces nelimitat la resursele informaționale pe care le deține. Întrucât Biblioteca Publică Raională „Alexandru Donici” Orhei, face parte din categoria bibliotecilor publice teritoriale, își formează colecțiile din literatură artistică, publicații de referință și documente de popularizare a științei din toate domeniile.

Achiziția de publicații științifice nu intră în prioritățile bibliotecilor publice, deși biblioteca din Orhei posedă colecții valoroase de documente științifice, mai ales din domeniul istoriei și medicinei. Majoritatea acestor documente provin din donații, multe dintre ele fiind aduse de la Biblioteca Județeană „G. T. Kirileanu” Neamț, care dezvoltăm un parteneriat frumos încă din anul 1992. Datorită acestor publicații reușim să găsim răspunsuri la cerințele de

informare ale utilizatorilor noștri.

Până acum doi ani, atunci când ni se solicitau informații specifice și/sau noi pentru cercetări complexe (de exemplu: teze de licență /master), redirectionăm utilizatorii noștri către bibliotecile științifice și către Biblioteca Națională a Republicii Moldova sau apelăm la împrumutul interbibliotecar.

Cu toate că auzisem de mai multe ori despre resursele științifice în acces deschis, consideram că acestea reprezintă un domeniu de interes pentru colegii din bibliotecile științifice. Mi-am schimbat părerea în primăvara anului 2019, când am urmat Cursul de Formare Profesională Continuă din cadrul Universității de Stat din Moldova. Printre alți profesori era și doamna Nelly Țurcan, profesor universitar, doctor habilitat. În cadrul sesiunilor de formare, dumneaei a reușit să ne convingă că este

obligatoriu pentru un bibliotecar modern, indiferent de tipul bibliotecii în care activează, să cunoască și să promoveze resursele științifice și educaționale cu acces deschis.

La câteva zile după absolvirea acelui curs, a venit la bibliotecă un utilizator fidel, care spera să găsească la noi informații proaspete despre un subiect îngust de cercetare din domeniul ecologiei. Întrucât subiectul a fost mult prea specific și informațiile solicitate trebuiau să fie publicate în ultimii 5 ani, ne-am amintit de resursele în acces deschis. I-am propus acelui utilizator să căutăm informații „pe internet”, răspunsul pe care l-am auzit a fost: „Deja am căutat pe Google și nu este nimic”. Am deschis prezentarea doamnei Țurcan și am accesat pe rând fiecare platformă. Utilizatorul nostru a fost încântat de volumul informațiilor obținute, astfel încât, peste o perioadă să revină și să ne spună că profesorul a fost uimit de calitatea lucrării sale. De atunci, sporadic am mai oferit utilizatorilor noștri informații științifice cu acces deschis.

În timpul pandemiei primeam solicitări pe facebook și pe poșta electronică. Era perioada în care studenții și masteranzii își conturează tezele. Obişnuiam să scanăm documente sau părți din acestea (cu respectarea dreptului de autor) și să le expediem.

O provocare pentru noi au fost cele două săptămâni în care biblioteca era închisă pentru carantină. Solicitățile continuau să vină, dar conform restricțiilor impuse nu aveam voie să intrăm în bibliotecă. Situația creată ne-a determinat să apelăm la resursele cu acces deschis. Impactul a fost unul puternic. Numărul solicitărilor creștea zilnic, la fel și nivelul de satisfacere al utilizatorilor noștri.

În acea perioadă am studiat mai multe articole ale specialiștilor din domeniul biblioteconomiei, astfel încât să găsim platforme în acces deschis din diferite domenii.

Chiar și după ce am re(deschis) ușile bibliotecii și aveam acces la colecțiile noastre, pentru informații științifice actualizate apelam la resursele cu acces deschis. Inițial o singură persoană căuta răspunsuri on-line la solicitările mai sofisticate. Odată cu

creșterea numărului de solicitări, era dificil ca acest lucru să fie realizat de un singur bibliotecar. Acel moment a scos în evidență necesitatea instruirii tuturor colegilor, în special a celor care au contact direct cu publicul.

Acum toți colegii de la Biblioteca Publică Raională „Alexandru Donici” știu ce este „știința deschisă”, avantajele ei și cum putem utiliza resursele deschise în bibliotecă.

Vă prezentăm mai jos un exemplu în care am apelat la resursele cu acces deschis pentru a răspunde unei cerințe on-line, venită de la un orheian, student la o instituție cu profil agrar din România. Subiectul de cercetare era „Tehnologii noi de cultivare a ardeiului dulce *capsicum annuum*”

- Întrucât era un subiect din domeniul agriculturii, mai întâi am căutat după cuvintele cheie „capsicum annuum” în repozitoriul Universității Agrare din Moldova - <http://dspace.uasm.md/> . Căutarea a dat 8 rezultate, adică 8 articole la acest subiect, ceea ce a fost util, dar insuficient pentru utilizatorul nostru.

- Apoi am căutat pe Instrumentul Bibliometric Național <https://ibn.idsi.md/> și pe <https://stiu.md/> . Nici aceste rezultate nu au fost suficiente.

Atunci l-am întrebat pe utilizatorul nostru ce limbi cunoaște. Ne-a răspuns că rusa și engleza, dar rusa mai bine.

- Dacă avem nevoie de informații științifice în limba rusă, de cele mai multe ori apelăm la biblioteca electronică a Bibliotecii de Stat a Rusiei <https://www.rsl.ru/> . Dacă introducem cuvintele-cheie în căsuța de căutare a site-ului, obținem aproape 1000 de rezultate, însă trebuie să ținem cont de faptul că nu toate sunt cu acces deschis (adică disponibile gratuit și pentru non-utilizatorii bibliotecii) și nu toate corespund cerinței noastre, adică unele dintre ele nu sunt în rusă, iar altele sunt mai vechi de 5 ani (așa cum era specificat în cerința utilizatorului). În acest caz bifăm căsuța „Открытый доступ” (acces deschis) și filtrăm din colonița din stânga după limbă, anul publicării, domeniul publicării (biologie, științe agrare, alimentație publică etc.).

- O altă platformă la care apelăm des este

Biblioteca Științifică Electronică CyberLeninka (Научная электронная библиотека «КиберЛенинка») <https://cyberleninka.ru/>. Toate documentele de aici sunt în acces deschis și de fiecare dată rezultatele sunt bogate, însă pentru precizie aplicăm aceleași filtre.

De această dată am oferit utilizatorului nostru peste 280 de documente științifice noi și care corespund exact subiectului lui de cercetare.

Avem cerințe unde utilizatorii preferă documente în engleză, atunci utilizăm DOAB (Directoriul cărților cu acces deschis) <https://www.doabooks.org/>, DOAJ (Directoriul revistelor cu acces deschis) <https://doaj.org/> sau ROAR (Registrul Repozitoriilor cu acces deschis) <http://roar.eprints.org/>.

Uneori apelăm la platformele de căutare prin toate resursele cu acces deschis, cum ar fi ZENODO <https://zenodo.org/> și <https://www.researchgate.net/>.

Rezultate foarte bune în diferite limbi putem obține atunci când utilizăm motorul de căutare <https://base-search.net/>, motor operat de Biblioteca Universitară din Bielefeld (Bielefeld University Library).

Oferim link-uri cu toate rezultatele căutărilor, totuși, de fiecare dată și pentru fie-

care platformă, obligatoriu, instruiem utilizatorii, astfel încât să poată să citească documentele sau să le descarce și să le citeze corect în lucrările lor.

Sursele cu informații științifice disponibile în acces deschis sunt mult mai multe. Noi, bibliotecarii din bibliotecile publice, le căutăm continuu și le explorăm, astfel încât să reușim să răspundem la un nivel profesionist, rapid și exhaustiv la cerințe, chiar dacă e vorba de domenii înguste de cercetare.

Avantajele utilizării resurselor cu acces deschis sunt evidente:

- deși suntem o bibliotecă publică, reușim să oferim membrilor comunității acces la informații științifice noi, de calitate, referitoare la domenii înguste de cercetare;
- oferim un volum mare de informații într-un timp scurt;
- nu implică costuri suplimentare;
- utilizatorii pot fi deserviți și de la distanță;
- crește imaginea bibliotecii și a bibliotecarului, întrucât „reușim să găsim informații on-line chiar și atunci când Google dă eroare”;
- contribuim la sporirea vizibilității științifice ale savanților;
- ghidăm utilizatorii privind utilizarea bazelor de date cu acces deschis.

Referințe bibliografice:

1. STAYER, Mihaela. Repozitoriile instituționale – componentă esențială în sistemul de comunicare științifică. In: Magazin bibliologic. 2018 nr.1-2, p. 104-112. ISSN 1857-1476.
2. STAYER, Mihaela. Surse electronice de informare utilizate în formarea culturii informației utilizatorului [on-line]. [citată 7.05.2021]. Disponibil: http://dspace.usarb.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/4299/Stayer_M_surse_electronice.pdf?sequence=1&isAllowed=y
3. STRATAN, Elena. Lucrările conferinței „Impactul accesului deschis la informație asupra calității rezultatelor cercetării științifice” la Biblioteca Științifică Medicală a USMF „Nicolae Testemițanu”, Chișinău, 23 octombrie, 2012 [on-line]. [citată 7.05.2021]. Disponibil: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/2857/1/Stratan_Elena_lucrurile_conferintei.pdf.
4. ȚURCAN, Nelly. Accesul deschis pentru facilitarea cercetării și informării pe timp de criză: [comunicare în cadrul mesei rotunde online „Accesul Deschis – construirea echității structurale și a incluziunii” parte din Săptămâna Internațională a Accesului Deschis, ASEM, 21 octombrie 2020]. Chișinău, 2020. 23 slide. Prezentare PowerPoint.
5. ȚURCAN, Nelly. Accesul la informație (conținut) și licențe deschise. Lecție publică online în cadrul Zilelor Științei, BNRM, 6 noiembrie, 2020. Chișinău, 2020. 72 slide. Prezentare PowerPoint.
6. ȚURCAN, Nelly. Situația privind știința deschisă în Republica Moldova [on-line]. [citată 7.05.2021]. Disponibil: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1103/%c8%9aurcan_Acces_Deschis.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
7. URSACHI, Lenuța. Surse de informare utilizate în activitatea de cercetare. [on-line]. [citată 7.05.2021]. Disponibil: <http://www.slideshare.net/lursachi/surse-de-informare-utilizate-n-activitateade-cercetare>

„COPIII CITITORI ÎN BRAȚELE PĂRINȚILOR” – SERVICIU NOU LA BIBLIOTECA-FILIALĂ PENTRU COPII FLOREȘTI

**Elena BELSCHI,
Mariana ANTOCI,
Biblioteca Publică Orășenească
„Ion Creangă”, Florești**

Rezumat: *Articolul este axat pe organizarea și conținutul noului serviciu de bibliotecă „Copiii cititori în brațele părinților”, inițiat de Biblioteca Orășenească „Ion Creangă”, Florești. Impactul activităților este demonstrat prin indicatori statistici, reușite ale participanților, dovezi colectate.*

Cuvinte-cheie: *serviciu nou de bibliotecă, Biblioteca Orășenească „Ion Creangă”, Florești, impact al serviciului.*

Abstract: *The article focuses on organization and content of the new library service "Reading children in the arms of parents", initiated by the "Ion Creanga" City Library, Floresti. The impact of the activity is demonstrated by statistical indicators, achievements of participants, collected evidence.*

Keywords: *new library service, "Ion Creangă" City Library Floresti, impact of the service.*

Biblioteca este puntea de legătură și un loc ideal de inițiere a unui serviciu, ce poate contribui la formarea unei relații sănătoase: părinte – copil. Credem că un părinte pregătit poate face un copil fericit prin diferite mijloace. Biblioteca Publică Orășenească „Ion Creangă”, Florești (BPO), s-a orientat spre un serviciu la care să participe părinții (mame sau tătici) și bunicii, care voiau să dezvolte o relație frumoasă: copil – părinte – bunic. De ce la bibliotecă? Pentru că aceasta este liantul între școală, grădiniță și familie și este locul unde copiii vin însoțiți de părinți sau bunici.

Astfel serviciul „Copiii cititori în brațele părinților” a fost inițiat la 17 februarie 2019, în cadrul Bibliotecii-filiale pentru Copii. Denumirea noului serviciu a fost determinată de faptul că primele ședințe au fost organizate cu copii mici de la grădiniță. Interesul pentru citit nu vine de la sine, ci

se formează printr-o muncă a factorilor educaționali – familia, școala, biblioteca. Gustul lecturii se altoiește cel mai reușit la vârsta fragedă, din grădinițe. Părinții sunt un exemplu pentru copii, iar copiii sunt cei care îi copiază în toate pe părinți. Văzând părinții cu cartea în mână, vor citi și copiii. Până la începutul pandemiei de COVID-19, atelierelor se desfășurau tradițional, în ziua de duminică a fiecărui sfârșit de lună. Subiectele atelierelor sunt diverse, mai jos fiind prezentate doar câteva dintre acestea.

„La revedere, grădiniță, bună ziua școală!”. Activitatea s-a petrecut într-o atmosferă plăcută, cu poezii și cântece despre școală, elevi etc. Participanții au vizionat povestea „Ridichea uriașă”, după care au fost implicați în lucru de echipă (să pună în ordine eroii din poveste și să caute intrușii), apoi s-au jucat în jocul energetic „Ridichea”. Copiii au fost veseli și au dat dovadă de

agerime și inteligență deosebită.

La activitatea „Drumul Cărții”, organizată în cadrul Săptămânii Cărții și a Lecturii pentru Copii și Tineret, copiii împreună cu părinții au descoperit „Drumul Cărții”. Prin joc și dans, au parcurs toate etapele realizării unei cărți. Au recitat poezii, au expus gânduri despre carte. Cel mai fascinant și entuziasmant moment a fost atunci când fiecare familie și-a prezentat propria sa carte, fiind provocați să intre în pielea unui scriitor... La final de activitate, participanții au privit un film în desen animat „Jack cel ciudat” (după Hans Christian Andersen). Și pentru că au fost ingenioși, inteligenți, creativi, buni oratori, au primit în dar câte o carte de colorat.

„Din pomul verde și frumos, o frunză cade, încă una...” e denumirea altui atelier. În cadrul acestuia, copiii i-au dedicat anotimpului toamna cele mai frumoase poezii, cântece și ghicitori. Au dansat „Valsul toamnei”, au participat la jocuri educative și distractive: „Ghici ce ai mâncat”, „Coșulețul cu legume și fructe”. Copiii au rezolvat rebusuri despre fructele și legumele anotimpului toamna, au colorat fișe „Conservele toamnei”, antrenând creativitatea și cunoștințele. Cel mai așteptat a fost momentul când copiii au primit în dar un ceas în formă de dovleac, pentru participarea activă, pentru curaj, creativitate și pentru a-i motiva pe copii să fie activi în continuare. Atelierul a avut loc într-o atmosferă veselă și prietenoasă.

„Eminescu și Vieru - mari poeți ai neamului nostru”. În cadrul activității, copiii au recitat poezii, au auzit cântece pe versurile marilor poeți ai neamului - Mihai Eminescu și Grigore Vieru, au alcătuit din litere numele poezilor, au primit fișe de colorat pe baza operei eminesciene și vieriene. La final de activitate, au primit diplome pentru implicare și participare activă, au vizionat filmul în desen animat „Luceafărul”, realizat după poemul lui M. Eminescu.

„Luna cadourilor, luna moșilor celor buni”. Atelierul s-a petrecut într-o atmosferă magică, feerică, fiind simțit spiritul sărbătorilor de iarnă, a lui Moș Nicolae și Moș Crăciun. În cadrul ședinței, copiii împreună cu părinții au primit fișe de lucru,

au rezolvat un rebus cu titlul activității, au recitat poezii și cântece despre iarnă, Moș Nicolae și Moș Crăciun. Cu ajutorul unor figurine din hârtie au format „portretul” sărbătorilor de iarnă. Dar cel mai frumos moment a fost surpriza de la Moș Crăciun: un mesaj dedicat copiilor și o felicitare. Fiindcă surprizele încă nu se terminase, copiii au avut însărcinare să caute prin încăperile clădirii cadourile de la Moș Crăciun și Moș Nicolae. S-a simțit spiritul de echipă, a fost o activitate de suflet, cu emoții pozitive, de neuitat. La final de activitate, copii au primit dulciuri și au privit un film în desen animat „Lista Moșului”.

De câțiva ani, copiii acestui club, în cadrul sărbătorilor de iarnă, merg cu uratul și semănatul prin instituțiile din oraș. În timpul pandemiei de COVID-19, activitatea acestui club a trecut în format online. Bibliotecarul anunța tematicile atelierelor și copiii desenau, recitau poezii, cântau, iar părinții și bunicii filmau, apoi expediau filmulețele la Biblioteca pentru Copii, unde acestea erau montate. Colajele, videourile, expozițiile virtuale au fost plasate în mediul online.

Impactul noului serviciu

Sunt relevanți următorii indicatori statistici. Inițial, erau înscrise 19 familii cu 19 copii. În anul 2020, au participat la activități 24 de familii cu 25 de copii. Pe parcursul prestării serviciului, a crescut interesul și cererile din partea părinților și a copiilor. Astfel, în prezent acest serviciu este oferit pentru 35 de familii și 39 de copii. A fost posibilă conexiunea a trei generații: copii, părinți, bunici.

Participanții la SMB „Copiii cititori în brațele părinților” au obținut rezultate frumoase la etapa națională (secțiunea întâia) *Creații plastice/colaje* în cadrul Concursului Literar-Artistic „Ion Creangă - Mărțișorul literaturii române”, inițiat de Liceul Teoretic „Principesa Natalia Dadiani”, or. Chișinău. La etapa I, au participat 240 de elevi din toate raioanele Moldovei. Au fost menționați 11 copii din acest serviciu: (6 fete și 5 băieți, elevi ai clasei a II-a „E” și „C”, Școala Primară, Florești):

Premiul Mare - 3 copii;

Diplomă de gradul I - 3 copii;

Diplomă de gradul II - 1 copil;

Diplomă de gradul III - 4 copii

La secțiunea a doua, *Interpretare artistică*, au participat 180 de elevi din țară. Au fost menționați 10 copii (5 fete și 5 băieți) din serviciul nostru:

Premiul Mare - 3 copii;

Diplomă de gradul I - 2 copii

Diplomă de gradul II - 2 copii

Diplomă de gradul III - 1 copil

Mențiune - 2 copii

La secțiunea a III-a, *Scrisori către Ion Creangă*, au participat 120 de elevi din țară. Au fost menționați 7 copii ai serviciului „Copiii cititori în brațele părinților”, respectiv:

- Locul I - 1 copil

- Locul II - 1 copil

- Locul III - 4 copii

- Mențiune - 1 copil

La concursul de desene „Ion Creangă - un basm fără sfârșit”, ediția a XI-a, inițiat de BNC „Ion Creangă”, or. Chișinău, au participat 576 de copii din 23 de raioane. Șase copii au fost din serviciul nostru, dintre care 2 au fost câștigători. Cu diplomă de gradul III a fost apreciată Zaplitnii Ilo-na-Matrona (premiul de 300 de lei) și cu mențiune, Belschi Mihai (premiul de 200 de lei).

Copiii, participanți la acest club, sunt activi și la concursurile inițiate de Consiliul Raional Florești, Primăria orașului Florești, alte instituții cultural-educative. De Ziua Familiei, copiii au participat la Concursul online de eseuri și desene dedicate familiei. De asemenea, au participat la concursurile organizate de Ziua Internațională a Copilului, unde au fost apreciați și motivați cu dulciuri și mici cadouri.

Pentru măsurarea impactului serviciului nou sunt relevante și următoarele dovezi colectate:

▪ „Acest serviciu este bine-venit. Așteptăm cu nerăbdare următoarele întâlniri, pentru că petrecem timpul calitativ” (Svetlana Calmațui, participantă cu copilul ei, Evelina Calmațui);

▪ „Sunt mama unui elev plin de energie. Participând la activitățile din cadrul acestui serviciu, copilul și-a schimbat viziunea asupra multor lucruri despre care era curios să afle, a acumulat cunoștințe noi. Astfel, acest serviciu ne-a sprijinit în dezvoltarea personală și antrenarea memoriei, iar prin recitalul de poezii online, am descoperit că Nichita are un talent de a recita poezii într-un mod artistic (implicând mimica și gesturile). Activitățile desfășurate în cadrul Bibliotecii-filială pentru Copii sunt benefice. Suntem bucuroși să participăm activ la toate activitățile organizate” (Cristina Botnariuc);

▪ „Inițial, copiii mei erau timizi, însă, implicându-se în activitățile din cadrul acestui serviciu, au căpătat încredere în sine, și-au dezvoltat capacitățile de comunicare, au devenit mai curajoși și sunt încântați să meargă la bibliotecă și să se implice activ la lucrările atelierelor” (Ina Rîbalchin, mamă a 2 copii).

Fiind chestionați referitor la faptul ce și-ar dori să fie organizat în cadrul atelierelor, au fost colectate din partea copiilor următoarele sugestii:

▪ să fie desfășurate „jocuri de rol”, unde copiii ar interacționa și ar interpreta rolurile personajelor din povestioare lecturate;

▪ organizarea teatrului de păpuși la bibliotecă.

Maria Chitic, director adjunct și sufletul acestui serviciu nou de bibliotecă, crede că impactul cel mai mare al serviciului este: descătușarea de emoții, de sfilă a unor participanți, dezvoltarea vocabularului, dezvoltarea multilaterală a copilului, părintelui, dorința lor de a participa la noi și noi ateliere, creșterea numărului de solicitări parvenite de la familii să se înscrie la acest serviciu, mulțumirea părinților de schimbările petrecute la copilașii lor. Unii copii își doresc mai multă implicare acum când sunt în vacanța mare. Asta ne duce cu gândul că ar fi bine în aceste luni să organizăm o „tabără de vară” cu acești copii, cu activități interactive, sugerate de ei. Dar asta deja poate va constitui subiectul altor comunicări în cadrul altor evenimente...

PROIECT DE SUCCES „CETĂȚENI INSTRUIȚI – COMUNITĂȚI PROSPERE”

Tamara DONICI,
Biblioteca Publică Raională
„Andrei Ciurunga”, Cahul

Rezumat: *Articolul prezintă etapele de realizare în Biblioteca Publică Raională „Andrei Ciurunga”, Cahul a Proiectului „Cetățeni instruiți – comunități prospere”, care a avut ca obiectiv ajutorarea cetățeanului să înțeleagă mai bine realitatea culturală, viața comunitară și să interacționeze mai reușit cu semenii săi. Scopul major al proiectului a fost motivarea cetățenilor de a învăța pe tot parcursul vieții, pentru facilitarea participării civice în dezvoltarea durabilă, culturală, socială și economică în Republica Moldova.*

Cuvinte-cheie: *biblioteci publice teritoriale, învățarea pe tot parcursul vieții, proiecte de instruire a adulților, impact asupra persoanelor, impact social.*

Abstract: *The article presents the stages of realization of the project "Educated citizens - prosperous communities" in the "Andrei Ciurunga" district public library in Cahul, which aimed to help the citizen to understand better new cultural realities, his/her community life and interact more successfully with the neighbours. The aim of the project was to motivate citizens to learn throughout life, facilitate civic participation in sustainable, cultural, social and economic development of the Republic of Moldova.*

Keywords: *territorial public libraries, lifelong learning, adult education projects, impact on people, social impact.*

Învățăm împreună, ne susținem reciproc, menținându-ne în aceeași barcă, vâsbind cu optimism, ca să nu ne ducă apele tulburi din ziua de azi înapoi, precum ne învăța o veche zicală japoneză.

Bibliotecile au devenit centre în care adulții își pot dezvolta abilitățile, iar bibliotecarii și-au asumat, în mod voluntar, rolul de mentori ce posedă multe cunoștințe și în diverse domenii. Ținând cont de particularitățile educației adulților în biblioteci s-a constatat că acestea sunt caracterizate, mai ales, prin gratuitate, durabilitate și caracter individual; acest tip de învățare este mai potrivit pentru persoanele în vârstă, deoarece se desfășoară în ritm propriu, concentrându-se pe subiectele care îi

interesează. În plus, bibliotecile, pe lângă funcțiile lor principale, oferă servicii de consultanță gratuite.

În perioada august-decembrie 2020, educația adulților în bibliotecile din rețeaua raionului Cahul a primit un sprijin eficient prin proiectul „Cetățeni instruiți – comunități prospere”, implementat de Asociația Obștească „AZI” în parteneriat cu Biblioteca Publică Raională „Andrei Ciurunga”, cu suportul financiar al DVV Internațional Moldova din alocațiile oferite de BMZ (Ministerul German pentru Cooperare Economică și Dezvoltare), care a avut ca obiectiv dezvoltarea și facilitarea accesului adulților la servicii nonformale de educație bazate pe nevoi reale de învățare. Scopul major al proiectului a fost motivarea cetățenilor de a învăța pe tot parcursul vieții, pentru facilitarea participării civice în dezvoltarea durabilă, culturală, socială și economică în Republica Moldova.

Este vorba despre un proiect ce ține de educația adulților pe tot parcursul vieții și acoperă domeniul formării generale a persoanelor, care are ca obiectiv ajutorarea cetățeanului să înțeleagă mai bine realitatea culturală, viața comunitară; să interacționeze mai reușit cu semenii săi. Argumente în favoarea educației adulților sunt oferite de Malcom Knowles (1950): adulții învață mai bine și mai eficient în contexte mai puțin formale, prin intermediul unor activități, prin metode și tehnici flexibile, adaptate nevoilor, intereselor și aspirațiilor lor.

Biblioteca Publică Raională „Andrei Ciurunga”, Cahul, având statut de centru regional de formare, a desfășurat în cadrul proiectului trei cursuri: „Drepturile omului și mobilizare comunitară”, „Sănătatea accesibilă pentru toți” și „Protecția mediului înconjurător și a apelor”. A fost elaborat un curriculum flexibil și variat cu implicarea a 36 de biblioteci, propunându-li-se participanților activități diverse și atractive.

Prin acest proiect s-a reușit să fie instituite 38 servicii noi de bibliotecă în funcție de interesele și de aspirațiile membrilor comunității. În urma instruirilor, 348 adulți din localități au învățat să identifice nevoile și problemele din localitate, s-au familiarizat cu drepturile fundamentale ale omului,

au studiat conceptul de mobilizare comunitară și participare, organizare de activități comunitare în colaborare cu APL. Au fost instalate două rampe de acces la bibliotecă și un scaun, pentru persoane cu dizabilități locomotorii; două căsuțe cu cărți în aer liber pentru cei pasionați de lectură, care vor putea citi cărțile pe loc sau la domiciliu. Pe parcursul perioadei de derulare a proiectului au fost întemeiate trei acorduri de parteneriate (AO AZI; DVV Internațional Moldova; Primăria municipiului Cahul). De asemenea au fost elaborate trei curricule: „Sănătatea accesibilă pentru toți”, „Drepturile omului și mobilizare comunitară”, „Protecția mediului înconjurător și a apelor”.

Instruirile în cadrul cursului „Protecția mediului și a apelor” au motivat bibliotecarii din rețea să lanseze campania de curățenie în preajma localităților lor, cu genericul „O comunitate curată – un mediu protejat”. Au fost organizate acțiuni comunitare în beneficiul comunității lor: plantarea copacilor și florilor, amenajarea a două izvoare din două localități, curățarea terenurilor de joacă și odihnă, și a stațiilor de autobuz din localitate. În așa fel 14 localități din raion au făcut un pas înainte spre amenajarea cu gust a unor spații publice. Toate aceste realizări sunt spre beneficiul membrilor comunităților cahulene, care reprezintă o prioritate în activitatea bibliotecilor.

Acțiuni comunitare s-au desfășurat în fiecare localitate implicată în proiect și au fost susținute de echipa AO AZI și de echipele bibliotecilor participante la proiect. Este de remarcat atitudinea pozitivă, inițiativa, responsabilitatea față de implicarea adulților în acțiuni comunitare.

La finele proiectului, Palatul de Cultură „Nicolae Botgros” din municipiul Cahul a fost gazdă a evenimentului de finalizare a „Activității Publice de Promovare a Educației Adulților” din cadrul Proiectului „Cetățeni instruiți – comunități prospere”, implementat de către Asociația Obștească „AZI” cu suportul financiar DVV Internațional Moldova.

La eveniment au participat formatori, bibliotecarii, beneficiarii a cursurilor din cadrul proiectului din raioanele Cahul și

Cantemir. Fiecare bibliotecar a prezentat impactul proiectului în comunitatea sa și a fost menționat cu diplomă pentru un parteneriat durabil.

Ce ține de continuitatea proiectului menționăm, că în cadrul proiectului s-a elaborat ghidul participantului, care a fost inclus în suportul metodologic al bibliotecarilor. Serviciile din cadrul proiectului își mențin continuitatea, deoarece bunele practici implementate în acest proiect vor fi preluate de alte biblioteci și sunt recomandate de către respondenți rudelor și prietenilor din alte raioane.

Succesul și realizările acestui proiect au fost posibile doar grație parteneriatului durabil, în urma căruia am reușit să valorifi-

căm potențialul cognitiv al oamenilor fără să le numărăm anii, iar aceasta înseamnă să le transmitem încredere, simțul utilității și valoare în comunitatea lor. Criteriul de vârstă nu este un indicator de incapacitate pentru a învăța ceva nou – acesta a fost unul din obiectivele noastre majore din acest proiect.

În concluzie s-a constatat: schimbările din biblioteci, ca instituții de educație pentru adulți pe tot parcursul vieții, sunt de mare interes. Bibliotecarii ar trebui să difuzeze mai multe informații despre aceste activități atractive, iar problemele întâlnite în activitatea lor zilnică ar trebui să fie prezentate unui public mai larg.

Referințe bibliografice:

1. BIBLIOTECILE Publice Teritoriale din raionul Cahul în anul 2020. Raport analitic anual. Manuscris.
2. BOSÂNCIANU, Lidia, Mihaela Lesenciuc, Nicu Miron. Învățarea pe tot parcursul vieții: Ghid - de la teorie la practică. Iași: Taida, 2010. 94 p.

ÎNVĂȚAREA PE TOT PARCURSUL VIEȚII – CHEIA SUCCESULUI PENTRU FEMEILE MODERNE Din experiența Bibliotecii Publice Raionale „Dimitrie Cantemir”

Aliona MANCIU,
Biblioteca Publică Raională
„Dimitrie Cantemir”, Ungheni

Rezumat: Competențele-cheie, care reprezintă un pachet multifuncțional, transferabil de cunoștințe, abilități și aptitudini, pot fi dezvoltate la bibliotecă în contexte de învățare formală, nonformală și informală. Autoarea prezintă experiența bogată de dezvoltare a competențelor-cheie în rândul adulților; și anume al femeilor, prin inițierea și organizarea unui complex variat de activități la Biblioteca Publică Raională „Dimitrie Cantemir” din Ungheni.

Cuvinte-cheie: competențe-cheie, învățare pe tot parcursul vieții, proiecte de dezvoltare a adulților; Biblioteca Publică Raională „Dimitrie Cantemir”, Ungheni.

Abstract: Key competencies that represent a multifunctional and transferable set of knowledge, various skills and attitudes can be developed in the library in formal, non-formal and informal learning contexts. The author presents a rich experience of developing key competencies among adults, namely women, by initiating and organizing a complex of activities at the "Dimitrie Cantemir" District Public Library in Ungheni.

Keywords: key competencies, lifelong learning, adult development projects, "Dimitrie Cantemir" Ungheni District Public Library.

„Îmbătrânesc și tot învăț.”

(Eschil, dramaturg grec antic, considerat părintele tragediei clasice)

Cerințele noului secol au ridicat peste tot în lume întrebări precum: „Până când?” și „Prin ce metode?” învățăm. De la angajatori, autorități și până la fiecare individ în parte, răspunsul pare să fie unanim: învățarea permanentă nu mai e un lux, ci o condiție necesară pentru adaptarea la cerințele profesionale, sociale, economice și informaționale mereu în schimbare. Învățarea pe tot parcursul vieții se concentrează pe formarea și dezvoltarea competențelor-cheie și a competențelor specifice unui domeniu, unei calificări sau unei specialități. Aceste competențe-cheie, care reprezintă

un pachet multifuncțional, transferabil de cunoștințe, abilități și aptitudini de care au nevoie toți indivizii pentru împlinirea și dezvoltarea personală, incluziunea socială și găsirea unui loc de muncă, pot fi dezvoltate la bibliotecă în contexte de învățare formală, nonformală și informală [1].

Biblioteca publică în prezent este un spațiu de învățare pe tot parcursul vieții. De ce? Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a bibliotecilor publice din Republica Moldova prevede asigurarea necesităților de educație, informare, dezvoltare personală, recreere și delectare ale membri-

lor comunității. În conformitate cu *Liniile directoare IFLA/UNESCO pentru dezvoltare*, un rol important al bibliotecii publice constă în „susținerea atât a educației individuale și a autoinstruirii, cât și a educației instituționalizate la toate nivelurile” [2, p. 12].

Conceptul educației pe tot parcursul vieții deschide mai multe perspective a motivației adulților pentru dezvoltarea personală.

Pe parcursul ultimilor ani, Biblioteca Publică Raională „Dimitrie Cantemir”, Ungheni, a acumulat o experiență bogată de dezvoltare a competențelor-cheie în rândul adulților, anume al femeilor, prin inițierea și organizarea unui complex variat de activități.

1. **Inițierea serviciilor de bibliotecă**

- „Clubul femeilor de succes”. Scopul acestui serviciu: promovarea femeilor de succes din raionul Ungheni, care se bucură de succese pe plan personal, financiar sau în carieră.

- „Ceaiul de la ora 16.00”. Scopul serviciului este dezvoltarea competențelor sociale și civice, prin participarea femeilor, într-un mod efektiv și constructiv, la viața socială.

2. **Conlucrarea cu ONG**

- Biblioteca are un parteneriat fructuos cu ONG „ProFemeia”, care este o organizație obștească pentru femei și are scopul de a susține și promova femeile, dezvoltând o societate democratică și prosperă. O parte din activitățile proiectelor implementate cu caracter social, cultural și economic au fost realizate în bibliotecile din raionul Ungheni cu implicarea nemijlocită a bibliotecarilor.

- În prezent, BPR „Dimitrie Cantemir” are creat un *Spațiu democratic* pentru învățarea și practicarea cetățeniei active prin organizarea întrunirilor publice, în special ale femeilor emancipate și cu viziuni democratice, care a fost suplinit cu echipament din cadrul proiectului „Bibliotecile publice ca hub-uri pentru cetățeni activi”, implementat de Fundația „Progress”. <http://www.progressfoundation.ro/despre-noi/>

3. **Implementarea proiectelor** prin intermediul cărora ne-am propus realizarea ODD-5 „Egalitatea de gen”, care au avut ca scop reducerea barierelor psihologice ale femeilor din raionul Ungheni ce țin de

prejudecăți, prin instruire, informare și comunicare.

- Proiectul „Femeile pot reuși și de acasă”, cu un buget de 12 675,00 lei, finanțat de Uniunea Europeană și cofinanțat de Departamentul de Stat American (DRL), implementat de Biblioteca Ungheni. Această activitate s-a realizat în cadrul proiectului „Moldova împotriva tuturor formelor de discriminare” (Act. 2.1) și „Consolidarea presei independente și a educației mediatică” (Act. 3.b) implementat de IREX Europe/ERIM, Gender Centru GENDERDOC-M și ABRM.

- Proiectul „Bibliotecile publice ca hub-uri pentru cetățenie activă”, cu un buget de 500\$, implementat de Fundația „Progress”. Finanțator: Black Sea Trust of Regional Cooperation. Partener: Biblioteca Publică Raională „Dimitrie Cantemir”. <http://www.progressfoundation.ro/proiecte/>

Conceptul de învățare pe tot parcursul vieții a fost evident și a prins contur în rândul femeilor la BPR „Dimitrie Cantemir” anume în perioada pandemică, atunci când echipa bibliotecii a inițiat campania „Femeile pot reuși și de acasă”, care a avut ca scop susținerea femeilor afectate negativ de pandemia de COVID-19.

Am pornit de la ideea că femeia poate fi promotorul schimbării în comunitate și poate reuși și de acasă, astfel realizând activități de schimbare a mentalității, de reducere a barierelor psihologice ce țin de prejudecăți, prin instruire, informare și comunicare. În cadrul ședințelor am discutat despre importanța implicării femeilor în procesul decizional, utilizarea noilor media ca oportunitate în dezvoltarea personală și profesională, cum hobby-ul poate aduce venit utilizând noile media și de ce femeile de succes sunt modele de urmat.

Ne-am propus să abordăm temele date, deoarece existența prejudecăților că femeia este inferioară bărbatului, formate atât în familie, cât și în societate, au adus la intimidarea femeilor, în special din mediul rural, în vederea participării la procesul decizional. De asemenea, lipsa de informare, sărăcia și insuficiența acordării atenției problemelor femeilor din partea autorităților locale impune migrarea femeilor peste hotare, iarăși preponderent din mediul rural. Astfel, ma-

joritatea femeilor ratează șansa de a deveni cetățeni activi. Prin urmare, a apărut indiferența față de problemele comunității, generând lipsa motivației implicării sociale, apariția complexului inferiorității, barierelor psihologice și gândurilor de tipul: „Ce va spune lumea?”, „Oare îmi va da voie soțul?”. De aici apare stringent necesitatea implicării femeilor în viața socială, în special la luarea deciziilor.

Principalele domenii ale competențelor-cheie care au fost dezvoltate în cadrul campaniei sus-numite sunt:

- **Competențe sociale și civice** – organizarea mesei rotunde *Femeia – promotorul schimbării în comunitate*. În cadrul acestei activități, grupul de femei participante la activitate, prin analiza unui studiu de caz, au identificat problemele din comunitate, le-au priorizat și au propus soluții. Aceste femei au antrenat la rândul lor alte femei, asociindu-se în grupe de inițiativă, care au încercat să-și promoveze ideea.

- **Competențe digitale** – organizarea *Atelierului IT pentru femei*, în cadrul căruia am valorificat competențele IT care ne ajută să economisim timpul, privind serviciile de furnizare a informațiilor sigure. Participantele au cunoscut și explorat instrumentele de evaluare a nivelului de siguranță al site-urilor, au cunoscut regulile utilizării cardului pentru achitări online în siguranță. Cunoașterea platformei <https://bancamea.md/> pentru deschiderea unui card bancar, noutățile bancare și alte informații difuzate în cadrul atelierului au fost benefice pentru femeile participante.

- **Competențe de studiu după principiul „A învață să înveți”** – discuție publică *Noilor media – oportunitate în dezvoltarea personală și profesională*. În cadrul activității, participantele au conștientizat în ce mod mass-media modelează personalitatea și cum poate o cetățeană conștientă și curioasă să realizeze *fact-checking* (verificarea credibilității/autenticității informațiilor publicate în mass-media), pentru a nu

asista pasiv în viața comunității, ci pentru a schimba lucrurile în țara sa.

- **Spirit de inițiativă și antreprenoriat** – workshopul *De la hobby la business. Procurăm și vindem în siguranță online*. În cadrul acestei activități, am discutat și am analizat detaliat cum hobby-ul femeilor poate aduce venit. Am încurajat mai multe femei să vândă produsele în siguranță în mediul online.

- **Sensibilizare culturală și exprimare artistică** – cafeneaua publică *Femei de succes, modele de urmat*. În cadrul activității am discutat subiectul de bunăstare psihologică și respect de sine și am definit conceptul *femeie de succes*.

Concluzii

Conceptul de instruire pe tot parcursul vieții, care a fost valorificat în cadrul proiectelor sus-numite, implementate de Biblioteca Publică Raională „Dimitrie Cantemir”, nu s-a limitat doar la transferul de cunoștințe, abilități și aptitudini. Pe parcursul activităților, au fost promovate femeile de succes prin găzduirea expozițiilor cu lucrări create de ele, organizarea master-clasurilor, publicarea interviurilor în mass-media, crearea cartelelor de vizită, organizarea orelor de informare, discuții etc.

Învățarea pe tot parcursul vieții la Biblioteca Publică Raională „Dimitrie Cantemir” a devenit cheia succesului pentru femeile moderne din raionul Ungheni.

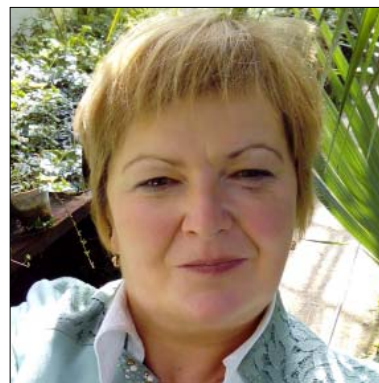
Abordarea conceptului de învățare pe tot parcursul vieții continuă și în anul 2021 prin inițierea unei noi campanii de încurajare și promovare a cetățeniei active „Fii și TU!”, care va fi susținută financiar de Uniunea Europeană. Activitatea face parte din proiectul „Moldova împotriva tuturor formelor de discriminare” (Act. 2.1) și „Consolidarea presei independente și a educației mediatice” (Act. 3.b), implementat de IREX Europe/ERIM, Gender Centru GENDER-DOC-M și Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova.

Referințe bibliografice:

1. *Învățarea pe tot parcursul vieții* [online]. [citat 10 iulie 2021]. Disponibil: <https://mecc.gov.md/ro/content/invatarea-pe-tot-parcursul-vietii>
2. Rolul și scopul bibliotecii publice. In: *Biblioteca publică. Linii directoare IFLA/UNESCO pentru dezvoltare*. Chișinău: Epigraf, 2007, pp. 12-14.

PROIECTUL STEM ÎN EDUCAREA COPIILOR DE LA ȚIBIRICA, RAIONUL CĂLĂRAȘI

Raisa BORDEI,
Biblioteca Publică Teritorială
pentru Copii Țibirica, Călărași

Rezumat: Ca și alte aspecte din activitatea umană, pe timp de pandemie, serviciile de bibliotecă s-au extins în mediul online. Experiența Bibliotecii Publice Țibirica, Călărași s-a axat pe serviciul de bibliotecă din cadrul proiectului național „Ora să ȘTIM”, „Educația STEM”. În acest sens unele activități din cadrul serviciului au fost livrate online în ceea ce privește recomandările bibliotecarului în colaborare cu părinții prin intermediul tehnologiilor informaționale: viber, zoom, google meet, dar și postarea conținutului digital pe canalul de youtube al bibliotecii.

Serviciul implementat are scopul de a descoperi la copii plăcerea cunoașterii și formează abilități de lectură în voce tare, dar și experimentarea celor citite prin diverse activități de creativitate inspirate din cărțile ilustrate cu tematică STEM. Importanța implementării acestui serviciu de bibliotecă destinat copiilor în comunitate, a adus multe schimbări prin diversificarea activităților inovative a lecturii, dezvoltarea parteneriatelor noi, vizibilitate, frecvențe mai multe, atragerea utilizatorilor noi la bibliotecă.

Cuvinte-cheie: servicii de bibliotecă, creativitate, STEM, ora să ȘTIM.

Abstract: Like other forms of human activity, library services extended into online environment during the pandemic. The experience of the Țibirica Public Library, Călărași focused on a library service within the “Time to KNOW” national project, called “STEM Education”. In new conditions, some activities of this service were delivered online (in terms of the library's recommendations, in collaboration with parents) through information platforms: Viber, Zoom, Google Meet, but also by posting digital content on the library's Youtube channel.

The new implemented service aims to bring and grow the pleasure of knowledge in children, to form their reading aloud skills, to influence on reading content through various creative activities inspired by illustrated books with STEM topics. The implementation of this important library service for children has brought many changes in the community, e.g.: diversification of innovative reading activities, development of new partnerships, more frequencies and visits to the library and new users.

Keywords: library services, creativity, STEM, Time to KNOW.

Pe parcursul anul 2020, Biblioteca Publică pentru Copii Țibirica, raionul Călărași a depășit dificultățile generate de pandemia virusului COVID-19, respectând toate regulile de protecție în condiții

de pandemie.

Reieșind din prioritățile anului, a fost atrasă atenția la dezvoltarea, promovarea serviciilor și metodelor inovatoare a activităților de bibliotecă. Au fost continu-

ate activitățile din cadrul proiectului „Ora să ȘTIM” în mediul online, cât și offline. În acest context au fost organizate activități cu două grupe de copiii de 3-6 ani și 7-10 ani, în baza acordurilor de parteneriat cu instituțiile de învățământ din teritoriu (GET, LTȚ).

În acest context, Biblioteca pleca cu laboratorul experimentelor și lectura cu voce tare la grădiniță pentru grupul de copii de 3-6 ani. Nu a fost deloc ușor deoarece, copiii de această vârstă fără efortul părinților, educatorilor nu puteau să participe la atelierele noastre prin aplicația ZOOM sau Google MEET. Astfel plecam la grădiniță, însă grădinița nu deține calculatoare și acces wi-fi. Din această perspectivă, sunt foarte multe aspecte de învățat și explorat. Astfel copiii au fost ajutați să nu se plictisească, să înțeleagă conceptele abstracte prin experimentare și joacă. Biblioteca propunea diverse activități, experimente ușoare, furnizate prin aplicația Viber și canalului de Youtube al bibliotecii. La baza acestor activități au fost incluse următoarele sarcini: *„Citiți cartea și după prima pagină întrebați ce crede copilul că s-a întâmplat; Anunțați titlul și întrebați-i despre ce cred că e vorba în această carte? Cum să facem o grădină de legume acasă, Citește cartea despre prietenie la tine acasă; Citește cartea cei 7 papă lapte! Regăsește-te printre personaje, ce fel de copil ești tu?”*. În așa mod copiii erau implicați în diverse jocuri și experimente prin care erau explorate împreună cu părinții. Atelierele creative de desen care nu lipseau până atunci de la fiecare atelier, s-au transformat în tema pentru acasă, copiii desenau, după care prezentau desenele la bibliotecă. Părinții au beneficiat din plin de oferta bibliotecii în ceea ce privește dezvoltarea abilităților și deprinderilor de lectură. Astfel, metode ca lectura cu voce tare, desfășurarea experimentelor curioase acasă, facilitează orizontul creativ-inovativ al copiilor într-un mod distractiv, curios și facil de la distanță. Grupele de 7-10 ani erau invitați o dată pe săptămână la bibliotecă, unde erau organizate ateliere cu respectarea restricțiilor sanitaro-epidemiologice. Pe parcursul perioadei de pandemie copiii și-au dezvoltat abilitățile digitale și au învățat

cum să utilizeze o platformă educațională online.

Prin acest serviciu s-a reușit amplificarea curiozității, interesului utilizatorilor pentru știință, tehnologie, inginerie. Astfel, biblioteca încadrându-se în implementarea priorităților anului profesional 2021 – intensificarea implicării bibliotecilor publice în dezvoltarea științei cetățenilor (participativă). Pornind de la lectură interactivă, întrebând și căutând explicații, copiii descoperă noțiuni elementare despre lucrurile și fenomenele din jurul lor pentru pregătirea tinerelor generații pentru viitor. De exemplu, pot înțelege cum se construiește o casă, cum funcționează un motor sau chiar ce poți face cu o idee, cum colectăm plantele, cum funcționează corpul nostru, poți face cu aubobuzul magic o călătorie în stupul de albine, în adâncul oceanului, să explorăm simțurile, despre o alimentație sănătoasă, totul într-un mod proactiv și chiar distractiv.

Proiectul „Ora să ȘTIM” în Republica Moldova a fost la început gestionat de către Fundația Progres România și supervizat de Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM) prin intermediul Centrului de Excelență Profesională pentru Bibliotecari (CEPB). Atunci, educația STEM a fost un concept relativ nou la noi în comunitate, care a produs copiilor un interes deosebit.

În cadrul proiectului biblioteca a beneficiat de un set de cărți, care a provocat curiozitatea științifică, tehnologică, inginerescă și matematică din primii ani de formare a copiilor. Atractivitatea titlurilor de cărți constă în faptul că ele prezintă/reflectă aspecte ale științei, care sunt apropiate și pot fi folosite în viața reală, oferind informații explicite, realități fascinante, descriind experiențe despre felul cum funcționează lumea. Cărțile sunt absolut fascinante nu doar pentru copii, ci și pentru adulții captivați de știință, care nu au avut parte de asemenea materiale în copilăria lor. Am descoperit o mulțime de adulți fascinați de experimente, care doresc să participe la ateliere, ceea ce dovedește că, cel puțin în materie de educație interactivă, noi, adulții, avem multe de recuperat.

Scopul serviciului de dezvoltare a competențelor: stimularea și promovarea interesului copiilor pentru lectură și alte subiecte din aria Stim (Știință, Tehnologie, Inginerie, Matematică). În cadrul acestuia au fost realizate următoarele activități:

- Lectura Cărții cu voce tare : „Ziua când au plecat creioanele colorate” pentru copiii cu vârsta de 3-6 ani. Un atelier colorat, cognitiv, fiind întreținute discuții despre importanța unei nutriții sănătoase pentru copii și părinți, despre culori;

Experiment: Bomboane colorate MSM – Curcubeul dulce în farfurie, Curcubeu din prosoape de hârtie – un experiment accesibil, ușor de realizat, spectaculos și colorat;

- Lectura Cărții cu voce tare: „Sus, jos și de jur împrejur” destinată copiilor cu vârsta de 3-6 ani. Copiii au ascultat cu mare atenție și interes, au fost provocați la diverse discuții despre culorile legumelor, despre felul cum cresc ele, în sus și jos, pe pământ, despre diverse bucate din legume. Micii utilizatori au fost foarte entuziasmați de această nouă activitate, care a inclus lecturarea cărții și experimentul.

Experiment: Facem brazda în pământ, semănăm diferite semințe și urmărim împreună cum vor crește – experiment, care ajută copiii să înțeleagă exact cum funcționează acest lucru.

- Lectura Cărții cu voce tare: „Omida mâncăcioasă”. Cartea se referă și la diferite greșeli. Omida greșește mâncând într-o singură zi prăjituri, înghețată, salam, cârnați, briose etc., observând pe pielea ei consecințele (de exemplu, dureri de burtă). Este o situație reală din viața de zi cu zi. Uneori, oricâte explicații am da copiilor, mai trebuie să-i lăsăm să și greșească pentru a descoperi singuri ceea ce le face bine. Informația găsită de ei va fi cu atât mai valoroasă.

Experiment: atelier creativ, în cadrul căruia a fost confecționată omida din sârma care să treacă prin mai multe găuri, observând etapele de creștere în fiecare zi. Este vorba despre un joc de învățare a zilelor săptămânii, de discuție despre alimentele sănătoase. Sigur, a fost un prilej grozav să discutăm despre cât de sănătoase sau nesănătoase sunt unele alimente. Mancate în

exces, unele mâncăruri dau dureri de burtică. Omiduța a fost atât de poficioasă încât a gustat din fiecare...și uite cum, în ziua de duminică nu se simțea deloc bine. A salvat-o însă o frunză proaspătă și verde. Copiii au înțeles că nu tot ce este colorat, este neaparat și bun...nu tot ce are un ambalaj arătos, are și un conținut gustos și hrănitor.

- Lectura Cărții cu voce tare: „Călătorie printre ierburi și lumină”: au fost antrenați copii cu vârsta între 7-10 ani. Atelierul s-a bazat pe o metodă activă și constructivă - de a „învăța prin a face”.

Experiment: oră de botanică, care a bucurat ochii și sufletul copiilor. Copiii au cîndat câmpia, au colectat și au împărtășit din tainele plantelor, florilor, după care a fost preparată o băutură delicioasă din plante, dulce, cu busuioc și miere, pe care copiii au savurat-o cu plăcere. Informațiile acumulate au fost diseminate la școală, în familie, adaptând ceea ce au învățat și acasă;

- Lectura Cărții cu voce tare: „Ai o pasăre pe cap”: destinată copiilor de 7-10 ani. O carte despre prietenie, care a fost înscenată și prezentată interactiv: cum ajutam noi pe cel mai bun prieten, povestioare despre prietenie, fapte bune, animale, cunoscute, (purceluș, elefant, păsări).

Experiment - baloane care se umflă singure cu amestec de oțet și bicarbonat de sodiu – a fost interesant, amuzant, copiii curioși, pasionați de lectură și experimente științifice. Copiii au învățat cum să detectezi vitamina C în alimente (culoarea violet indică prezența amidonului!), a fost explorat conținutul de vitamina C în suc;

- Lectura Cărții cu voce tare: „Cei șapte papă-lapte”: pentru copiii cu vârsta între 3-6 ani. Atelierul a fost bazat pe o istorioară frumos ilustrată despre pățaniile și obiceiurile fiecărui bebeluș apărut în viața familiei, fiecare are câte o preferință culinară. Și povestea se repeta de șapte ori la rand! Însă când ai o familie atât de numeroasă, căreia îi oferi tot timpul și iubirea ta, primești recompense exact când te aștepti mai puțin. Cei prezenți sau implicați în discuții despre dragostea de mamă, răbdare, bunăvoință, rolul de a fi mamă-dulce, cadoul mamei preferat, despre pofte și preferințe culinare.

Experiment: confecționare de inimioare pentru fiecare mămică – simbol al dragostei.

Care este impactul serviciului? Menționăm în acest sens îmbunătățirea competențelor avansate de lectură cu voce tare; sporirea interesului și plăcerii lecturii, cunoașterii despre fenomenele din jurul nostru; consolidarea relațiilor de colaborare între bibliotecă-utilizatori (părinți, bunici) și instituțiile educaționale (liceu, grădiniță) din localitate; amplificarea lucrului în echipă și colaborarea cu alți copii; formarea unor abilități de comunicare verbală și alte forme de comunicare, exprimare de gânduri și idei curioase; elevii au devenit mai sociabili, mai prietenoși și încrezuți în sine.

Atelierele captivante de lectură și învățare prin experimentare, organizate în bibliotecă generează un interes deosebit față de comunicarea verbală și alte forme de comunicare. Aici copiii trebuie să identifice și să descrie fenomenele cercetate și să-și exprime gândurile și ideile... Copiii de vârstă între 3-10 ani, învață noțiuni elementare despre lucrurile și fenomenele din jurul lor (despre importanța igienei personale, despre celule și bacterii), bunele maniere. Descoperă aici plăcerea cunoașterii, își formează abilități de lectură în voce tare

și de experimentare pe baza cărților ilustrate cu tematică STEM. Importanța implementării acestui serviciu de bibliotecă destinat copiilor, în comunitatea noastră a adus multe schimbări, anume, diversificarea activităților inovative a lecturii, dezvoltarea partenerilor noi, frecvențe multe, vizite și utilizatori noi. Este un serviciu unic în comunitate, motivează și sprijină elevii să devină mai performanți, prin metode de lucru interactive, bazate pe 20 minute de lectură + 20 minute de experimente. Activitatea copiilor este cu siguranță monitorizată să limiteze timpul, în siguranță în procesul experimentelor.

La ateliere copiii sunt curioși, admiră cu mult interes lectura cărților, experimentele, observând, adresând întrebări, formulând idei, și transmitând concluziile impresionante.

Biblioteca deja are un suport teoretic și practic experimentat, care va fi utilizat și în relații cu alte categorii de utilizatori, membri ai comunității. Conchidem, că biblioteca a devenit un laborator de experimente, loc de întâlnire și socializare, plină de dragoste și energie pentru lecturi, o alternativă sigură de petrecere a timpului liber a copiilor.

ПОИСК НОВЫХ ВОЗМОЖНОСТЕЙ В КРАЕВЕДЧЕСКОЙ РАБОТЕ БИБЛИОТЕКИ КОМРАТСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ

Анна КЁСЯ, Наталия ГАРЧУ
Библиотека Комратского
Государственного Университета

Rezumat: Articolul reflectă impactul activității Bibliotecii Universității de Stat din Comrat privind dezvoltarea colecțiilor de conținut local, digitalizarea acestora, cercetarea bibliografică și studiile locale. Această activitate are loc în contextul facilitării și lărgirii accesului utilizatorilor; membrilor comunității universitare la resursele informaționale.

Cuvinte-cheie: Biblioteca Universității de Stat din Comrat; baze de date; digitalizarea colecțiilor.

Abstract: The article reflects the impact of activity of the Library of the State University of Comrat on development of local content collections, their digitization, bibliographic research and studies in local history. This activity takes place in the context of facilitating and expanding of access of users and members of the university community to information resources.

Keywords: Comrat State University Library; databases; digitization of collections.

Библиотека Комратского государственного университета является одним из крупных информационно-образовательных центров региона. Она начала свою работу в 1991 году, когда Гагаузский национальный университет получил статус Комратского государственного университета. Создание университета было продиктовано необходимостью обучения и воспитания национальных кадров, сохранения национальной культуры региона, подготовкой кадров по истории, филологии гагаузского языка, специалистов в области культуры, сельского хозяйства и экономики региона. Необходимость информационного

обеспечения учебного процесса подготовки национальных кадров обусловило развитие краеведческой работы и национальной библиографии и является важным направлением в библиографической работе библиотеки.

Определяющим критерием отбора документов в краеведческую коллекцию является тематика и содержание документов, прямо или косвенно связанных с территориальным аспектом, а также высокая научная, социальная и культурно-историческая значимость, их ценность для изучения и понимания процессов формирования и развития, а также современного состояния админи-

стративно-территориальной единицы. Отбор краеведческих документов осуществляется по двум системным параметрам: содержательному и формальному.

Содержательные параметры:

- История народа и территории в целом

- Художественная литература. Фольклор

- Культура, искусство

- Наука

- Социология и сведения демографического характера

- Географические и экономические особенности

- Персоналии

Формальные параметры:

- Авторская принадлежность к региону

- Принадлежность к региону других лиц, участвующих в создании документа – редакторы, составители, переводчики, художники – оформители др.

- Место издания, издающие организации, учреждения

Краеведческий фонд включает в себя весь доступный документальный поток: авторские издания; материалы конференций, симпозиумов, круглых столов; периодические и продолжающиеся издания; издания органов власти и различных организаций; брошюры, листовки, буклеты; неопубликованные материалы, письма, ксерокопии документов местных органов управления, отчеты, заметки; АВ материалы. Охватывается весь спектр публикующихся материалов по гагаузоведению и гагаузологии, изданных как в пределах страны, так и за рубежом, а также местные, малотиражные и нетиражируемые издания.

Библиотека сотрудничает с авторами, труды которых отражают краеведческую тематику, Управлением культуры Гагаузии, библиотеками Молдовы и России. Это позволяет расширять возможности комплектования краеведческого фонда.

Библиотека КГУ ведет работу по сбору и классификации краеведческих до-

кументов с целью создания библиографических путеводителей и указателей. Сочетая в себе исторические данные с ретроспективной библиографической информацией, они играют значительную роль в развитии современной науки и культуры. Кроме того, являются важным источником для преподавателей и исследователей.

В период пандемии COVID-19 ограничительные меры сделали необходимо ускоренный переход к дистанционным формам работы. Библиотеки вынуждены адаптироваться к сложившимся обстоятельствам и переходить на новые формы работы, которые позволяют привлечь внимание к имеющейся интеллектуальной продукции и оказываемым услугам по ее предоставлению. Использование удаленного доступа в работе библиотек применяется довольно широко и позволяет назвать их дистанционной обслуживающей системой. Сегодня Интернет предоставляет возможности для дистанционного обслуживания и формирования эффекта присутствия. На территории университета все сотрудники и студенты пользуются бесплатным интернетом (WiFi). Библиотека предлагает доступ к электронным базам данных, большинство из которых представляют собой полнотекстовые лицензионные научные ресурсы, доступ к которым можно получить на сайте Научной библиотеки КГУ: Web of Science, Taylor and Francis, Cambridge University Journals <https://www.cambridge.org/core> (доступ с 2019 по 2021), SAGE Research Methods. Университету предоставлен доступ на пять лет к Базе Данных Research4Life <http://login.research4life.org/tacgw/login.cshtml> (доступ с 2019 по 2023гг), которая включает 5 баз данных:

- AGORA (доступ к глобальным сельскохозяйственным онлайн-исследованиям) под эгидой FAO;

- OARE (доступ к исследованиям окружающей среды), основанная UNEP;

- ARDI (доступ к исследованиям в целях развития и инноваций), основанный WIPO;

▪ Hinari (доступ к исследованиям в области здравоохранения) под эгидой ВОЗ (Всемирная организация здравоохранения);

▪ GOALI (глобальный онлайн-доступ к правовой информации), основанный МОТ (Международной организацией труда).

В информационном пространстве библиотека представлена на сайте Комратского госуниверситета с 2014 г. Информация на сайте представлена на 4-х языках: румынском, гагаузском, английском и русском.

В 2018 году библиотека совместно с центром информационных технологий университета начала работу над созданием полнотекстовой базы данных, в которой документы расположены в алфавитном порядке библиографических описаний. В Электронной библи-

отеке КГУ все публикации распределены по разделам: Сборники научных трудов КГУ, Труды преподавателей по факультетам (национальный, экономический, юридический и аграрный), Краеведение, а также представлены работы сотрудников научной библиотеки КГУ: указатели, презентации и статьи. Основной формат представления электронных документов - PDF. Документы Электронной библиотеки КГУ доступны для поиска в Google, Yandex и других поисковых системах. Преимущественно доступ к полным текстам свободный в сети Интернет. Поиск документов в электронной базе осуществляется по стандартным видам поиска – автор, название, тема, год издания, вид документа.

По итогам учебного года проводится статистический анализ по ЭБД.

Показатели	Июнь 2019 г. – июнь 2020 г.	Июнь 2020г. – июнь 2021г.
Визиты	2038	4409
Просмотры	12284	22223
Источники трафика: поисковые системы прямые заходы	39% 27,1 %	60.9% 17,3 %
Тип устройства: компьютеры смартфоны	68% 31%	72,5% 27%
Возраст пользователей: младше 18 лет 18 -24 лет 25 – 34 лет 45 – 54 лет	- 43% 25% 13%	13% 37% 22% 11,5%

Анализ статистических показателей за период пандемии показал:

▪ интерес к электронному ресурсу возрос в два раза;

▪ увеличился заход в ЭБД через поисковые системы. Это означает, что интерес к библиотечным продуктам и услугам вышел за рамки пользователей библиотеки КГУ, позволяя расширить круг пользователей библиотеки;

▪ появился новый показатель возраста – младше 18 лет. Материалы краеведческого фонда представляют инте-

рес не только среди университетской и исследовательской аудитории, но и для учащихся гимназий и лицеев, которые изучают историю, традиции и обычаи малых народов.

Количество прямых и удаленных читательских запросов позволяет определить, что краеведческий электронный ресурс библиотеки КГУ является самым востребованным. Тенденция увеличения интереса к краеведению наблюдается не только в среде специалистов в данной области деятельности, но и сре-

ди представителей смежных профессий и населения в целом.

Продуктом взаимодействия информационных технологий на краеведческую деятельность стало создание электронных краеведческих информационных ресурсов библиотеки.

Основными краеведческими электронными ресурсами библиотеки КГУ являются:

- краеведческий электронный каталог;
- краеведческая электронная полнотекстовая база данных;
- краеведческие электронные библиографические издания.

Краеведческий электронный каталог является наиболее полным источником библиографической информации, включающим библиографические записи на все виды изданий, и является также основой для дальнейшего создания всех краеведческих ресурсов.

Внедрение электронного каталога началось в 2016 году благодаря сотрудничеству с Российским Центром науки и культуры г.Кишинев, который предоставил программу MARK SQL. Он отражает все виды краеведческих документов, поступающих в библиотеку КГУ: книги, в том числе ретроспективный фонд; статьи в периодических и непериодических изданиях; машинописные и рукописные документы; АВ издания и др.

Диапазон поисковых элементов краеведческого электронного каталога достаточно широк – автор, название документа, источника, организации, предметная рубрика, классификационный индекс, год издания и др. Виртуальный электронный каталог значительно расширяет возможности потенциальных пользователей. Однако библиотека КГУ располагает локальным электронным каталогом без возможности удаленного сетевого доступа.

Формирование краеведческой полнотекстовой базы данных связано с одной стороны, необходимостью наиболее полного раскрытием краеведческого фонда не только для пользователей библиотеки КГУ, но и для исследо-

вателей за пределами страны, а с другой стороны – возрастающим спросом краеведческих документов, особенно среди молодых пользователей. Дистанционное образование актуализировало использование ЭБД, что в свою очередь сделало необходимым поиск новых форм работы с документами. В период изоляции необходимым условием для обслуживания пользователей является оцифрованный фонд.

Отбор изданий для сканирования определяется по следующим критериям:

- Ценность документа – сканируются наиболее ценные и уникальные документы. К ним относятся первые сборники гагаузской художественной литературы и учебники гагаузского языка, изданные в конце 50-х – начале 60-х годов и практически не сохранившиеся в библиотеках региона, рукописные документы, письма, неопубликованные статьи.

- Сохранность документа – сканируются документы в единичном экземпляре, которые пользуются повышенным спросом. К ним также относятся копии документов из фондов библиотек Молдовы, России и частных коллекций; книжные памятники из фондов краеведческих музеев, Научно – исследовательского центра Гагаузии имени М. В. Маруневич и т.д.

- Угроза утраты информации – угасание текста для документов на бумажной основе.

Электронные издания, защищенные авторским правом, хранятся в локальной базе данных, доступной для чтения в помещении библиотеки. Для документов, размещенных в локальной базе данных, используется электронная доставка документов. Библиотека предоставляет электронные копии только для личных, научных и образовательных целей.

В виду того, что электронные документы составляют пока еще незначительную часть краеведческого фонда, библиотека использует и такой формат как фотографирование документов. Однако это не является эффективной

формой библиотечного обслуживания и применяется редко, в основном для пользователей, находящихся за пределами страны и нуждающимся в уточнении некоторых библиографических данных.

Основными краеведческими электронными изданиями библиотеки являются библиографические пособия. В библиотеке КГУ они представлены 3 видами:

- тематические – раскрывают различные аспекты краеведения;
- персоналии – посвящены авторам, связанным с регионом своей деятельностью, местом жительства или местом рождения;
- универсальные – как одна из форм информирования о пополнении библиотечной коллекции.

Важным требованием к электронным библиографическим ресурсам является их регулярная актуализация. Однако в виду того, что комплектование в последние годы значительно снизилось в количественном выражении, информация обновляется раз в полгода. В связи с этим не теряет актуальность такой вид библиографической услуги как виртуальная выставка, которая регулярно обновляется и содержит информацию о последних поступлениях.

Учитывая тот факт, что пользователи активно используют социальные сети, библиотека пересмотрела свою онлайн деятельность и стала намного более активно предоставлять необходимую информацию о своих мероприятиях на странице Facebook.

В условиях дистанционного образования библиотека использовала для проведения своих мероприятий платформы ZOOM и MEET. Это презентации книг, круглые столы, встречи – семинары, вечера памяти и другие.

Современный информационный ресурс позволяет обеспечить переход на новый качественный уровень обслуживания удаленных пользователей, что, в свою очередь, делает возможным активное потребление читателями ин-

формационных ресурсов и услуг. В этом аспекте большую роль имеет обратная связь «читатель – библиотека», которая помогает оценить качество предоставляемых библиотечно-библиографических услуг. Сегодня мы видим некоторые результаты нашей работы - услуги в онлайн - формате интересны читателям. Об этом можно судить по записям в «Книге отзывов и предложений», датированными июнем 2021 года.

Электронные краеведческие ресурсы библиотеки развиваются и воплощаются в новые формы. Краеведческая информация вышла за стены библиотеки. Представляя ее в сети Интернет или на локальных носителях, библиотека не только обеспечивает доступность создаваемой информации, но повсеместно распространяет ее, способствуя формированию и развитию информационных краеведческих потребностей.

Столкнувшись с новыми вызовами, библиотека КГУ обозначила направления, которые требуют дальнейшего развития и актуализации. Здесь можно выделить некоторые из них, работа по которым возможна в тех технологических условиях, которыми располагает библиотека КГУ:

- опрос пользователей с целью улучшения качества обслуживания с учетом дистанционного доступа;
- создание новых баз данных на сайте университета с учетом запросов пользователей;
- сотрудничество с авторами изданий по индивидуальным соглашениям в области авторских прав.

Подводя итог, можно сказать, что потенциал современной библиотеки оценивается не только по объему и полноте книжного фонда, но и по способности библиотеки предоставить новейшую и актуальную информацию в кратчайшие сроки для всех категорий пользователей. Организация доступа к краеведческим ресурсам через различные электронные формы – наиболее перспективный путь для дальнейшего развития этого направления работы в библиотеке.

EVENIMENT ANIVERSAR LA BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ A ACADEMIEI DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA

Natalia CHERADI,
**Biblioteca Științifică a Academiei
de Studii Economice din Moldova**

Rezumat: Această lucrare relatează despre masa rotundă „Noi roluri și funcții ale bibliotecilor în dezvoltarea comunicării virtuale în mediul online”, organizată de Biblioteca Științifică a ASEM și dedicată aniversării a 30 de ani de la fondarea Academiei de Studii Economice din Moldova. Acest eveniment profesional s-a desfășurat în cadrul Conferinței Științifice Internaționale „30 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic”, 24-25 septembrie 2021, Chișinău, Secțiunea „Carpe Scientiam: evoluțiile științelor sociale și umanitare în economia cunoașterii”.

Cuvinte-cheie: biblioteca universitară, eveniment profesional, comunicare virtuală, mediul online.

Abstract: The article reports on the round table entitled “The new role and functions of libraries in development of virtual communication”, organized by the Scientific Library of ASEM and dedicated to the 30th anniversary of the Academy of Economic Studies of Moldova. Remarkable professional event took place at the International Scientific Conference “30 Years of economic reforms in the Republic of Moldova: Economic progress via innovation and competitiveness” (September 24-25, 2021, Chișinău), being a part of the section “Carpe Scientiam: the Evolution of Social Sciences and Humanities in the Knowledge Economy”.

Keywords: university library, professional event, virtual communication, online environment.

Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova la 23 septembrie 2021 a organizat masa rotundă „Noi roluri și funcții ale bibliotecilor în dezvoltarea comunicării virtuale în mediul online”. Evenimentul a fost dedicat aniversării a 30 de ani de la fondarea Academiei de Studii Economice din Moldova

și s-a desfășurat în cadrul Conferinței Științifice Internaționale „30 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic”, 24-25 septembrie 2021, Chișinău, Secțiunea „Carpe Scientiam: evoluțiile științelor sociale și umanitare în economia cunoașterii”.

Acest for profesional s-a desfășurat în format hibrid, având ca locație fizică Sala de lectură publică a Bibliotecii Științifice a ASEM și platforma Zoom pentru participare online. Moderatori ai mesei rotunde au fost prof., dr. hab. Nelly ȚURCAN și dr. Natalia CHERADI.

Obiectivele mesei rotunde:

- Prezentarea experiențelor bibliotecilor din Republica Moldova în contextul consolidării tendințelor digitale;
- Discutarea problemelor dezvoltării conținutului digital în Republica Moldova;
- Stimularea dialogului cu specialiștii din sfera tehnologiilor informaționale, în scopul extinderii colaborării în domeniul dezvoltării resurselor electronice din biblioteci.

În discuție:

- Inițiativele naționale, locale și instituționale în domeniul dezvoltării bibliotecilor;
  - Contribuția bibliotecilor din Republica Moldova la creșterea vizibilității interne și internaționale a conținutului digital;
  - Prezervarea patrimoniului cultural și științific în format electronic (politica, selecția materialelor, metodologia);
  - Dezvoltarea serviciilor în bază de TIC, accesibile de la distanță;
  - Dezvoltarea și promovarea Accesului Deschis și a Științei Deschise;
  - Amplificarea rolului bibliotecii în procesul de înregistrare a revistelor științifice în baze de date internaționale indexate;
  - Sporirea vizibilității, impactului și evaluării academice prin intermediul indicatorilor scientometrici;
  - Asigurarea accesului utilizatorilor la baze de date locale și internaționale;
  - Crearea unui mediu adecvat de formare și informare a utilizatorilor, prin realizarea cursurilor de inițiere în Cultura Informației și dezvoltarea competențelor digitale;
  - Dezvoltarea parteneriatelor, colaborării și coordonării strategice între biblioteci.
- La eveniment aniversar au participat prietenii fideli ai Bibliotecii Științifice a ASEM din bibliotecile universitare și publice din Republica Moldova și partenerii noștri din Universitatea din Bergen, Norvegia, Universitatea Transilvania, Brașov, România.

Prin acest for profesional am dorit mult

să stimulăm o discuție privind dezvoltarea conținutului digital în Republica Moldova și să evidențiem contribuția bibliotecilor la creșterea vizibilității interne și internaționale a conținutului digital.

În cadrul mesei rotunde au prezentat comunicări: Natalia CHERADI, Academia de Studii Economice din Moldova, „Biblioteca Științifică a ASEM – 30 de ani în sprijinul învățământului universitar economic”; Diana SILIVESTRU, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, „Transformarea digitală a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova: este pregătită pentru următorul deceniu al schimbărilor digitale sau nu?”; Irina COJOCARU, Universitatea de Stat din Moldova, „Metadatele din cadrul bazelor de date bibliografice – provocări și soluții”; Mihaela STAVER, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, „Instrumente de promovare a vizibilității cercetătorilor USARB și evaluarea impactului producției științifice”; Lilia POVESTCA, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, „Mediu virtual de învățare pentru personalul de specialitate din biblioteci. Studiu de caz”; Viorica LUPU, Biblioteca Republicană Științifică Agricolă a UASM, „Bibliotecarul de date: necesitate, competențe și abilități”; Angela AMORȚITU, Elena RAILEAN, dr., Academia de Studii Economice din Moldova, „Evaluarea necesităților informaționale ale utilizatorilor în Biblioteca Științifică a ASEM”; Silvia HABĂȘESCU, Academia de Studii Economice din Moldova, „Dezvoltarea unui mediu universitar adecvat de formare a utilizatorilor prin realizarea programelor de inițiere în Cultura Informației”; Natalia SUVAC, Academia de Studii Economice din Moldova, „Biblioteca universitară în spațiul informațional modern: noi oportunități, probleme, riscuri”; Ina NICUȚĂ, Academia de Studii Economice din Moldova, „Gradul de satisfacție al doctoranzilor privind serviciile Bibliotecii Științifice a ASEM”. Aceste lucrări vor fi publicate în curând în volumul aniversar al Conferinței Științifice Internaționale „30 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic”.

În cuvântările de salut oaspeții oficiali au felicitat colectivul Bibliotecii Științifice

a ASEM cu cea de-a 30-a aniversare și au menționat contribuția acesteia la creșterea vizibilității interne și internaționale a conținutului digital, dezvoltarea serviciilor electronice, promovarea Accesului Deschis și a Științei Deschise.

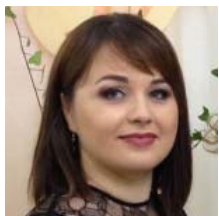
Grigore BELOSTECINIC, rector ASEM,

prof. univ., dr. habilitat în științe economice, academician, a menționat că biblioteca este o componentă foarte importantă în infrastructura universitară. Dl Belostecinic a adresat felicitări colec-

tivului Bibliotecii Științifice a ASEM și a adus mulțumiri pentru tot ce au făcut bibliotecarii de-a lungul acestor 30 de ani în sprijinul învățământului economic: *Eu sunt persoana care activează în ASEM din anul 1991 și îmi amintesc de primele evenimente care au avut loc în bibliotecă. Acum văd foarte clar cât de mult s-a schimbat ASEM-ul. S-au schimbat nu doar oamenii care au fost la conducere, s-a schimbat totul. Lumea a devenit mult mai dinamică și ține acest ritm accelerat. S-a schimbat foarte mult și biblioteca noastră. Chiar ieri am văzut că ați postat pe facebook un filmuleț „Biblioteca Științifică a ASEM: 30 de clipe din istoria de succes”, mi-a plăcut foarte mult această idee lansată de dumneavoastră. Chiar și în acest filmuleț văd cât de mult s-a schimbat biblioteca în timp. Conducerea a făcut tot ce a fost posibil să facă, am făcut totul și noi și voi și doamna Silvia Ghinculov în calitate de primul director al acestei biblioteci. Fiecare dintre dumneavoastră a avut contribuții. La Mulți Ani, Biblioteca Științifică a ASEM, la mai multă schimbare!*

Ana PLAMADEALA, Direcția arte și

industrii creative, Ministerul Culturii a Republicii Moldova a venit cu un mesaj de felicitare adresat Bibliotecii Științifice a ASEM cu ocazia aniversării a 30-a de la fondare:

Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova are misiunea de a contribui la dezvoltarea învățământului universitar și științei economice prin satisfac-

ționarea nevoilor informaționale complexe ale studenților, cadrelor didactice, cercetătorilor și altor categorii de utilizatori.

Rolul Bibliotecii Academiei de Studii Economice, în viața cetății academice și în cadrul universului cunoașterii individuale este de a configura o nouă pedagogie adaptată contemporaneității. Societatea în care trăim este o societate a informației și a schimbării. Așadar, serviciile oferite de bibliotecă trebuie să se înscrie în actualitatea societății, dezvoltându-se în interiorul limitelor care despart, dar și unesc biblioteca tradițională de cea virtuală.

Biblioteca Științifică a ASEM marchează 30 de ani de existență și implicare activă în viața educativă și culturală a țării. Această aniversare este un bun prilej de a adresa colectivului instituției mesajul ministerului de felicitare și apreciere pentru profesionalismul și dăruirea cu care își realizează misiunea de promovare a valorilor educativ/culturale naționale, de formare intelectuală și spirituală a tinerelor generații.

Instituția dumneavoastră a apărut acum 3 decenii din stringenta nevoie de culturizare și educație economică prin carte a societății. Biblioteca a avut un parcurs în continuă ascensiune, reușind să se afirme ca instituție educativ-informațională de primă importanță, punct de reper pe harta republicii. Și-a urmat cu fidelitate misiunea, valorificându-și tradițiile și modelizându-se permanent pentru a se menține la nivelul așteptărilor sau chiar pentru a le anticipa și a face față provocărilor societății în continuă schimbare. Astăzi, Biblioteca Științifică a ASEM este o instituție performantă, implicată activ în dezvoltarea domeniului profesional. În calitate de Centru biblioteconomic și metodologic național, susține plener activitatea unor importante organisme profesionale, contribuie la perfecționarea cadrului legislativ și normativ în domeniu, promovează dezvoltarea serviciilor moderne de bibliotecă.

Apreciem în mod deosebit deschiderea către modernitate și inovație, preocuparea pentru dezvoltarea unor parteneriate interne și externe, din care au rezultat mai multe proiecte de succes. Toate aceste realizări se datorează, desigur, colectivului de profesioniști pentru care ne exprimăm recunoștin-

ța și aprecierea - celor care au contribuit la crearea și dezvoltarea în timp a instituției și celor care astăzi muncesc cu mult entuziasm și abnegație, continuând să înscrie pagini de referință în istoria bibliotecii și a culturii. Urăm colectivului Bibliotecii Științifice a ASEM un sincer La mulți ani prosperi și rodnici, iar instituției - continuitate ascendentă în timp! În acest context a fost semnat de către ministrul culturii, dl Sergiu Prodan, Ordinul 1252 din 20.09.2021 privind decernarea a 5 diplome pentru bibliotecari cu cele mai mari performanțe. Vă mulțumesc personal, pentru perioada 2002-2011 (licență, masterat și școala doctorală), când m-am format ca specialistul și omul de azi!

Elena PINTILEI, director general, Bi-

blioteca Națională a Republicii Moldova, președinte ABRM: Doresc foarte mult să împărtășesc cu dumneavoastră această bucurie - aniversarea a 30 de ani de la înființare.

Ca să vorbim despre toate succesele acestei minunate bibliotecii, nu-mi ajunge formatul unei conferințe! Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice este integrată în mai multe proiecte de colaborare internațională care orientează activitatea instituției spre noile tehnologii și standarde de calitate. În acest termen de 30 de ani Biblioteca Științifică a ASEM s-a afirmat ca o instituție de valoare cu remarcabile realizări, a ocupat un loc important în Sistemul Național de Bibliotecii.

Biblioteca s-a manifestat și ca un centru de organizare a informației economice, aducând aportul său la activitatea științifică în arealul academic. Profesionismul colectivului Bibliotecii Științifice a ASEM este dovedit prin activitățile de anvergură realizate în cadrul Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova și prin prezidarea Consorțiului REM (Resurse Electronice pentru Moldova). ABRM și colectivul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova adresează acest mesaj de salut și felicitare întregului colectiv al bibliotecii cu frumoasa aniversare de 30 ani de activitate. Vă urăm succese mari în activitate, realizări frumoase, și mulți ani întru prosperarea instituției!

Rodica AVASILOAIE, director, Biblioteca Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, vicepreședinte al Consiliului Biblioteconomic Național: Dragi colegi de la Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Eco-

nomice din Moldova! Am onoarea și plăcerea să vin cu un mesaj aniversar către dvs din partea Consiliului Biblioteconomic Național, Consiliu, la care Biblioteca Științifică ASEM și-a adus din plin contribuția la dezvoltarea domeniului biblioteconomic și la îndeplinirea agendei CBN-ului, fapt pentru care ne exprimăm întreaga apreciere pentru responsabilitatea cu care ați tratat atribuțiile în cadrul Consiliului.

CBN se bazează în mare măsură pe principiul de colaborare, de aceea mizăm pe o colaborare eficientă și în continuare pentru a ține pasul împreună cu schimbările care remodelează activitatea noastră, acomodându-ne la efervescența mediului digital și reconfigurând arhitectura informațională.

Cu 30 de ani în urmă, Biblioteca dvs a apărut pe piața bibliotecară ca o ofertă nouă, atractivă, cu multe speranțe, care pe parcursul anilor s-a justificat cu brio. Făcând reflecții despre Biblioteca ASEM, ne oprim la rolul ei în procesul de informatizare, în promovarea Accesului Deschis, Culturii Informației, studiilor de marketing, cercetări bibliografice, promovarea valorilor naționale, inițierea/coordonarea/participarea în cadrul proiectelor instituționale, naționale și internaționale.

Putem constata că sunteți lideri de opinie în domeniul nostru. În bibliotecă se întâmplă mereu lucruri extraordinare. Lucruri extraordinare se întâmplă și în Biblioteca dvs. Ați fost o gazdă ospitalieră la multe activități profesionale și culturale, pentru care vă mulțumim.

În numele CBN-ului felicit Biblioteca ASEM, fiecare bibliotecar, precum și întreaga instituție cu această aniversare, dorind-vă să rămâneți o bibliotecă puternică, prestigioasă, cu aprecieri din partea comunității academice în calitate de veritabili intelectuali care recoltează, depozitează și valorifică.

De asemenea, familia bibliotecilor universitare din Republica Moldova vă este

alături și vă urează La mulți ani binecuvântați cu realizări importante, performanțe profesionale și personale! E suficient să ne amintim despre participarea noastră în cadrul proiectului „Modernizarea serviciilor bibliotecilor universitare din Moldova”, inițiat și coordonat de Biblioteca ASEM, în parteneriat cu Biblioteca Universității din Bergen, Norvegia și Biblioteca Transilvania din Brașov. Grație acestui proiect, 18 biblioteci universitare din Republica Moldova au beneficiat de noi produse și servicii informaționale, au obținut acces la prestigioase baze de date științifice internaționale ca Web of Science, Cambridge, Sage și altele.

Tot de către Biblioteca ASEM a fost inițiat acordul de colaborare între bibliotecile universitare. Dragi colegi, avem multe lucruri de realizat în comun, armonizându-ne vom reuși să ne consolidăm și să devenim o comunitate puternică, avându-vă ca partener de încredere. La mulți ani, dragi colegi!

Silvia GHINCULOV, director al Biblio-

tecii Științifice a ASEM în perioada 1991 - 2020: Stimate domnule rector, academician, prof. univ., dr. hab. Grigore Belostecinic, stimați colegi, sunt ono-

rată și foarte emoționată să vin cu un cuvânt de salut în fața dumneavoastră. Activitatea mea în calitate de director al Bibliotecii Științifice a ASEM a cuprins perioada de 29 ani și 3 luni. Astăzi bibliotecile din Republica Moldova se integrează într-un sistem complex de informare. Biblioteca Științifică a ASEM ocupă un loc distinct în acest sistem. Consider că sunt omul devotat instituției bibliotecare pe care am slujit-o cu bună credință și am realizat în cadrul Bibliotecii Științifice a ASEM multiple proiecte, fiind un specialist în domeniul biblioteconomiei și managementului, doctor în științe economice.

CV-ul meu este bogat în activități și evenimente. Cariera mea profesională a început la Universitatea de Stat, am activat la Biblioteca Republicană Tehnică și am deținut postul de director al bibliotecii din orașul Kabul, Afganistan. Odată cu întemeierea Academiei de Studii Economice a fost organizată Biblioteca Științifică, având ca bază fondul

de publicații al Facultății de Economie și Merceologie a Universității de Stat, unde din anul 1991 până în anul 2020 am exercitat funcția de director. Am reușit să constituim o bibliotecă ce este un centru important de informare și documentare, un centru modern ce susține activ procesele de studii și cercetare în domeniul economiei. M-am implicat activ în realizarea obiectivelor ASEM și am sprijinit multe proiecte instituționale. La 26 septembrie 2002 am susținut cu succes teza de doctor în științe economice. Am contribuit la stabilirea relațiilor de colaborare cu biblioteci din 60 de țări. Cele mai importante realizări în evoluția mea profesională sunt proiectele internaționale de colaborare cu Banca Internațională pentru Reconstrucții și dezvoltare, Comisia Europeană și Programul Norvegian de Cooperare în domeniul învățământului superior cu Eurasia. Nu putem trece cu vederea și realizarea unor programe de informatizare a activității bibliotecii care s-a reflectat în 5 proiecte internaționale.

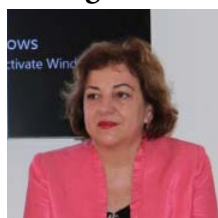
Am fost o membră activă a Consiliului Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova exercitând și funcția de președinte al Consorțiului REM. Profesionalismul meu este dovedit de peste 200 de publicații ce-mi aparțin în domeniul managementului resurselor informaționale, apărute în presa de specialitate, de participările la conferințe, simpozioane naționale și internaționale. Am contribuit mult la editarea revistei moldoromână „Drept, Economie și Informatică” (ASEM, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, Universitatea „Ovidius” din Constanța). Sunt decorată cu medaliile „De onoare a Republicii Afganistan”, „Meritul civic”, „Mihai Eminescu”, „Paul Bran” și ordinul „Gloria muncii”. Dețin titlul „Cel mai bun bibliotecar al anului” în anii 1996 și 2002.

Biblioteca Științifică a ASEM a devenit un centru modern de informare economică, este liderul în utilizarea celor mai avansate tehnologii biblioteconomice, participantă activă la diferite proiecte atât naționale, cât și internaționale. Sunt un manager fericit pentru că am avut alături și o echipă profesionistă. Aceasta din urmă are ambiții sănătoase pentru marea dorință de sporire a gradului de integrare în spațiul virtual al bibliotecilor din învățământ. La Mulți Ani, Biblioteca Științifică a ASEM!

Ane LANDOY, Universitatea din Bergen, Norvegia: *Sunt fericită să vin cu un cuvânt de salut la acest eveniment aniversar. Totodată sunt foarte și foarte mândră pentru noi toți și pentru toată munca pe care noi am făcut-o împreună cu dumneavoastră și cu profesorul Angela Repanovici. Eu cred că această ocazie de la aniversarea instituției dumneavoastră toți am așteptat-o cu nerăbdare, ca să vedem impactul de lungă durată asupra bibliotecilor academice din Republica Moldova.*

Proiectul de modernizare a bibliotecilor universitare realizat de Biblioteca Științifică a ASEM și Biblioteca Universității din Bergen a depins mult de colaborarea eficientă dintre parteneri. Contribuția fundamentală a proiectului, din punctul meu de vedere, este că am finanțat și am facilitat întâlnirile comune și construirea unei rețele la care participă liderii bibliotecilor academice din Republica Moldova. Aceste rezultate remarcabile au fost posibile prin munca dumneavoastră grea, a bibliotecarilor din toate bibliotecile universitare, parteneri din proiect, dar mai ales, a bibliotecarilor de la Academia de Studii Economice din Moldova.

Angela REPANOVICI, prof. univ., Universitatea Transilvania, Brașov, România: *Nu a fost un moment în această perioadă de pandemie să nu-mi amintesc de dumneavoastră, de clipele petrecute împreună, să nu mă gândesc la realizările noastre frumoase. Pentru că în aceste proiecte, pe lângă faptul că am început să iubesc această mare familie, am reușit să văd tradițiile culturale deosebite ale Moldovei, ospitalitatea dumneavoastră, dorința de cunoaștere, cât de harnici sunteți, cât de inovativi sunteți în orice activitate. A*

fost și este o prietenie deosebită care am dobândit-o cu familia dumneavoastră. Cred că colaborarea noastră va continua, sunt multiple direcții și mobilități pentru care putem accesa fonduri. Universitatea Transilvania este foarte deschisă pentru colaborare în cercetare, putem lansa noi proiecte. Vă urez să fiți sănătoși, să fiți feriți de pericole. Vă urez mult succes în activitatea dumneavoastră, să rămâneți entuziasmați, inovativi și vă mai urez fericire și sănătate. La mulți ani, ASEM!

Întâlnirea bibliotecarilor la evenimentul aniversar a prilejuit dezbaterea celor mai importante aspecte ale modernizării transferului de informații și contribuția pe care o pot avea oamenii bibliotecii în acest proces.

În ciuda greutăților din ultima perioadă, cu eforturi deosebite, s-au creat o serie de premise favorabile pentru ca bibliotecile noastre să se încadreze într-un învățământ modern de înaltă ținută științifică cu cerințele actuale ale dezvoltării societății bazate pe cunoaștere.

Ne bucurăm că am găsit un sprijin din partea conducerii ASEM în vederea dezvoltării colecțiilor, sprijinirea sistemului informatizat, accesul la Internet și bazele de date. Simțim obligația să depunem în continuare eforturi pentru a realiza integral obiectivele privind asigurarea pregătirii superioare a economiștilor din țara noastră.

Aducem sincere mulțumiri celor care au fost alături de noi în aceste 3 decenii pentru munca dedicată afirmării învățământului superior și vă urăm cât mai multe împliniri în procesul de satisfacere a nevoilor informaționale comunității universitare.

Biblioteca Științifică a ASEM este profund interesată în continua dezvoltare și modernizare a învățământului economic din Republica Moldova și asigură întreaga sa disponibilitate pentru o colaborare durabilă cu instituțiile infodocumentare din țară și din străinătate.

Referințe bibliografice:

1. MASA rotundă „Noi roluri și funcții ale bibliotecilor în dezvoltarea comunicării virtuale în mediul online” [online]. [cit. 17.10.2021]. Disponibil: <https://eiffoamoldova.wordpress.com/2021/10/07/masa-rotunda-noi-roluri-si-functii-ale-bibliotecilor-in-dezvoltarea-comunicarii-virtuale-in-mediul-online/>

BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ A ASEM – 30 DE ANI ÎN SPRIJINUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI UNIVERSITAR ECONOMIC

Natalia CHERADI,
**Biblioteca Științifică a Academiei
de Studii Economice din Moldova**

Rezumat: Această lucrare prezintă cele mai importante realizări ale Bibliotecii Științifice a Academiei de Studii Economice din Moldova care la 25 septembrie 2021 a marcat cea de-a 30-a aniversare de la înființare. Participarea la realizarea unui număr impunător de proiecte a permis modernizarea Bibliotecii Științifice a ASEM și dezvoltarea unor servicii noi pentru utilizatorii bibliotecii.

Cuvinte-cheie: biblioteca universitară, servicii informaționale, utilizatori de informații, modernizarea bibliotecilor.

Abstract: The article presents the most important achievements of the Scientific Library of the Academy of Economic Studies of Moldova. Library's 30th anniversary was celebrated on September 25, 2021. Participation in realization of a large number of projects allowed Scientific Library of ASEM to modernize and develop new services for the library users.

Keywords: university library, information services, information users, modernization of libraries.

În prezentarea de față nu venim cu multe detalii, cifre, fapte care să reflecte traseul de 30 de ani în care Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova s-a maturizat și a ajuns în Topul celor mai dezvoltate tehnologic biblioteci din Republica Moldova. Vom prezenta pe scurt doar câteva succese înregistrate în cei 30 de ani de existență a bibliotecii, contribuțiile pe care le-a avut biblioteca noastră în satisfacerea cerințelor de informare în arealul academic.

Înființată în anul 1991, Biblioteca Științifică a ASEM are misiunea de a susține procesul de instruire, formare și educație, precum și activitatea de cercetare ce se desfășoară în cadrul instituției. Nu putem astăzi să nu vorbim despre cel care a pus temelie instituției noastre. Paul Bran a adus

o contribuție aparte la dezvoltarea acestei structuri din Academia de Studii Economice, punând baza unei colecții exhaustive de documente din domeniul economic și a unui sistem informatizat de gestiune a bibliotecii. Domnul Paul Bran a susținut mereu că informația este esențială pentru dezvoltarea societăților evaluate în plan politic, economic, social și spiritual.

Pe parcursul a 30 de ani de activitate Biblioteca Științifică a ASEM a înregistrat o dezvoltare continuă, datorită suportului acordat de conducerea instituției. Cele mai remarcabile realizări sunt următoarele:

- A fost creată cea mai reprezentativă colecție de publicații cu profil economic din țară, care a înregistrat o creștere considerabilă de la 158 de mii în anul 1991 la 300 de mii în prezent, totodată dezvoltând

și componenta electronică a resurselor documentare;

- Au fost deschise 4 săli de lectură, oficiul „Împrumut”, Sala de referințe, Laboratorul de restaurare a publicațiilor, Centrul Multimedia. Două săli de lectură ale Bibliotecii sunt numite în memoria rectorilor ASEM – Paul Bran, primul rector și Eugeniu Hrișcev, al doilea rector, care au contribuit la dezvoltarea învățământului economic superior în Republica Moldova și patrimoniului documentar al Bibliotecii Științifice a ASEM;

- Au fost editate peste 100 de publicații – monografii, bibliografii, biobibliografii, culegeri ale conferințelor organizate de bibliotecă, pentru care au fost obținute 26 de premii la Concursul Național „Cele mai reușite lucrări în domeniul biblioteconomiei și științei informării”;

- Rezultatele cercetărilor ale personalului Bibliotecii Științifice a Academiei de Studii Economice din Moldova, reflectate în lucrările scrise și publicate pe durata ultimilor 30 de ani constituie 490 lucrări, contribuții în reviste științifice, teze ale comunicărilor la congrese, conferințe naționale / internaționale, atât în format tradițional, cât și în format electronic;

- În vederea dezvoltării colecțiilor Bibliotecii Științifice a ASEM au fost încheiate convenții de colaborare cu asemenea organisme internaționale ca Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional, Comisia Europeană, cât și cu peste 40 de parteneri din țară și de peste hotare;

- Au fost implementate peste 46 proiecte internaționale, cele mai importante fiind: Proiectele de dezvoltare a colecțiilor și de informatizare a bibliotecii, finanțate de Fundația Soros; Proiectul finanțat de Banca Mondială în care Biblioteca ASEM a fost numită Depozit oficial pentru publicații și alte materiale informative editate de această organizație; Proiectul „Centrul de Informare al Uniunii Europene”; Consorțiul REM (Resurse Electronice pentru Moldova); Proiectul TEMPUS „Servicii Informaționale Moderne pentru Îmbunătățirea Calității Studiilor”; două proiecte importante - „Dezvoltarea noilor servicii informaționale pentru Învățământul Eco-

conomic superior din Moldova” și „Modernizarea serviciilor bibliotecilor universitare din Republica Moldova”, finanțate de Programul Norvegian de Cooperare în domeniul învățământului superior cu Eurasia au fost realizate în parteneriat între Academia de Studii Economice din Moldova, Universitatea din Bergen, Norvegia, Universitatea Transilvania din Brașov, România și încă 17 biblioteci universitare din țara noastră. La momentul actual Biblioteca Științifică a ASEM participă la Proiectul MINERVA „Consolidarea capacităților de gestionare a cercetării și a Științei Deschise ale instituțiilor de învățământ superior din Republica Moldova și Armenia” și la Proiectul „Inițiative Naționale pentru Știința Deschisă în Europa”;

- Participarea la realizarea unui număr impunător de proiecte a permis modernizarea serviciilor Bibliotecii Științifice a ASEM și dezvoltarea unor servicii noi pentru utilizatorii bibliotecii;

- A fost obținut statutul de Bibliotecă cu categorie de calificare superioară în anul 1996 și de Bibliotecă Științifică în anul 2006;

- Au fost organizate numeroase manifestări științifice de mare anvergură: Conferința internațională „Managementul resurselor electronice în bibliotecile din Republica Moldova” (trei ediții – 1997, 2004, 2006);

- Fiind coordonatorul Consorțiului Resurse Electronice pentru Moldova, Biblioteca Științifică a ASEM a impulsionat apariția, răspândirea pe scară largă a publicațiilor electronice și integrarea lor ca parte componentă a colecțiilor din bibliotecile Republicii Moldova. Astăzi biblioteca oferă accesul la 17 baze de date, majoritatea reprezentând resurse științifice licențiate full-text, care pot fi regăsite cu ușurință pe pagina web a instituției.

Biblioteca contribuie esențial la creșterea vizibilității cercetărilor științifice din cadrul ASEM prin promovarea modelelor Accesului Deschis – a fost elaborată Politica instituțională a Academiei de Studii Economice din Moldova privind Accesul Deschis (aprobată de Senatul ASEM în anul 2012), a fost creat Repozitoriul Instituțional IREK – ASEM, catalogul Web OPAC integrat pe

platforma de căutare PRIMO, a fost înregistrată revista *Economica* în 6 baze de date internaționale. Repozitoriul instituțional a fost înregistrat în Directoriul OpenDOAR și Registrul ROAR. Toate aceste împreună au reorganizat circuitul cunoștințelor și au îmbunătățit calitatea serviciilor oferite utilizatorilor de informații.

Din anul 1998 Biblioteca Colegiului Național de Comerț este integrată în structura Bibliotecii Științifice a ASEM. În anul 2015 Biblioteca Științifică a ASEM a devenit Centru biblioteconomic departamental pentru bibliotecile instituțiilor de profil economic din învățământul superior și profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar.

Bibliotecile din Republica Moldova au în față o mulțime de provocări, dar și multe oportunități. Una dintre realizările noastre incontestabile este că am făcut pași importanți spre integrarea resurselor noastre informaționale în circuitul internațional. Avem publicații înregistrate în cataloage colective, reviste înregistrate în baze de date internaționale, utilizăm platforme comune și ne simțim confortabil în spațiul virtual al educației electronice.

Bibliotecile nu înseamnă doar cărți și resurse electronice, dar și oameni care le conferă ordinea și funcționalitatea, care prestează servicii de calitate utilizatorilor de

informații. Ca și în orice știință, și în știința organizării bibliotecilor evoluția ideilor și faptelor se datorează unor personalități.

Colectivul Bibliotecii Științifice a ASEM pe parcursul anilor a fost completat cu profesioniști de înaltă calificare, absolvenți ai Universității de Stat din Moldova. În perioada de 30 ani de activitate a Bibliotecii Științifice a ASEM realizările cele mai importante sunt datorate acestei echipe de specialiști. În galeria numelor de referință ale biblioteconomiei din Republica Moldova se înscriu colegii mei, profesioniști consacrați, oameni devotați instituției bibliotecare pe care o slujește cu bună-credință. Numele acestor persoane este reflectat în bibliografia publicațiilor [1], care a fost lansată către aniversarea a 30-a de la fondarea ASEM: Ghinculov Silvia, Amortitu Angela, Arutiuneanț Larisa, Bejan Ana, Capcelea Ecaterina, Căldare Eugenia, Cebotari Aurelia, Cemberji Galina, Cernei Tatiana, Cernolev Olga, Cervoneașcii Ana, Cheradi Natalia, Chilimari Valeriu, Cosimov Aurelia, Crețu Stela, Crivobloțcaia Elvira, Dragoman Liliana, Dunduc Vladimir, Golovco Parascovia, Grabco Maria, Grecea Viorica, Gudima Ana, Gudima Grigore, Habașescu Silvia, Iarovaia Alla, Ipati Galina, Jeinova Larisa, Korcevskaia Ina, Lupan Lilia, Mațev Elena, Mașcovțev Valentina, Melihov Valentina, Melnic Pavel,

Miron Tatiana, Mîndrescu Ludmila, Mogan Natalia, Moldovan Ala, Muntean Ana, Namașco Ala, Negară Elena, Nichifor Doina, Nica Lolita, Nicuță Ina, Nistiriuc Olga, Nistor Tamara, Olaru Dusea, Panceva Oxana, Pancratov Elena, Pascal Stela, Postolachi Mariana, Postolachi Victoria, Pritula Victoria, Proca Aliona, Railean Elena, Scorpan Violeta, Secrieru Olga, Stratan Zinaida, Studzinski Svetlana, Susarenco Ala, Suvac Natalia, Șciur Marina, Tudoreanu Liliana, Uncu Maxim, Ursu Stela, Vătămanu Maria, Vîrlan Lidia, Zaharia Viorica, Zelenschi Angela.

Traversăm o perioadă dificilă în care instituțiile de învățământ încearcă să adapteze și să reziste la provocările pandemiei globale.

Bibliotecile universitare din Republica Moldova prin activitățile sale încearcă să devină flexibile și conectate la tendințele de evoluție manifestate pe plan mondial, să ofere servicii și produse informaționale destinate utilizatorilor aflați la distanță, în mediul virtual. Sunt sigură că și biblioteca are contribuția sa importantă la organizarea studiilor și cercetării la distanță.

Bibliotecile universitare participă în mod direct în procesul de acreditare a programelor de studii, a activității științifice, a școlilor doctorale, a revistelor științifice. De asemenea, realizează servicii și produse noi, cum ar fi calcularea indicatorilor

bibliometrici și scientometrici ai cercetării, înregistrarea revistelor în baze de date internaționale.

Biblioteca Științifică a ASEM a dovedit tuturor că este un centru important de cultură și informare, participantă activă la diferite foruri profesionale naționale și internaționale. Biblioteca ASEM a făcut 30 de pași decisivi, și-a găsit locul în sistemul informațional al Republicii Moldova și a devenit o parte indispensabilă a acestuia.

Foarte metaforic a scris despre Biblioteca Științifică a ASEM la a 10-a aniversare domnul Alexe Rău, comparând instituția noastră cu un computer: *La zece tăieturi pe ușorul ușii centrale a ASEM, nici n-ai apucat să prinzi gustul navigatului, se aprind ferestrele Bibliotecii ASEM și din fiecare geam ni se arată câte o față cunoscută. Ce face, însă, cursorul, că, iată, chipurile acestea devin ca niște medalioane pe un ol mărit? A fost butonul New. A aduna atâtea imagini-chipuri într-o imagine sublimată, ține de miracolul spiritului de echipă.*

Olul New este simbolul minunatului colectiv al acestei biblioteci. Olul Bibliotecii ASEM ne propune, în toți acești ani, țoiuri de surprize bibliologice de pionierat. Dar e un cult sănătos, expresie nu doar a spiritului de echipă, ci și a unui patriotism special față de instituție, încât chiar și la cel mai mic lucru făcut se apasă neapărat pe SAVE, ca să se țină minte și să se prezinte tuturor celor

care se uită și se vor uita în viitor pe ferestrele site-ului bibliotecii.

Apăs pe SAVE ca să nu Vă uit nicicând. Accesez pentru voi imaginea ușii viitorului. Pe cutia de dialog nu scrie nici No, nici Cancel, ci numai Yes. Timpul ce vine Vă aparține din plin. E nevoie doar de un pretext, de un semn, o creștătură pe ușorul ușii centrale a ASEM-ului. Nu vom deletea nimic. Vă mulțumesc că ați fost, sunteți și veți fi. Double click! [2].

Dragi colegi, adeseori existența unei biblioteci nu se măsoară prin anii ce-i numără. O bibliotecă adevărată marchează timpul prin capacitatea de a-și îndeplini misiunea, prin potențialul său informațional, spiritual și uman. Aș vrea să le aduc mulțumirile și recunoștința noastră celor care au fost alături de noi, ne-au sprijinit în măsura posibilităților, au avut încredere în

noi de la înființarea bibliotecii până astăzi. Vă mulțumim pe toți și vă urăm succese și realizări frumoase în toate activitățile dumneavoastră!

Mulțumiri deosebite adresez colegilor mei de la Biblioteca Științifică a ASEM, cât și conducerii ASEM pentru sprijinirea permanentă în toate demersurile noastre pe plan moral și profesional. Întreaga noastră recunoștință se îndreaptă către cei care au fost prezenți la aniversarea noastră și către cei care din diverse motive au lipsit, tuturor Vă aducem sincere mulțumiri și Vă exprimăm tot respectul.

Olul New să rămână și în continuare simbolul Bibliotecii Științifice a ASEM.

La Mulți Ani, Academia de Studii Economice din Moldova, La mulți Ani Biblioteca Științifică a ASEM!

Referințe bibliografice:

1. BIBLIOTECA Științifică ASEM la cea de-a treizecea aniversare: Repertoriul publicațiilor (1991-2021) [Resursă electronică]. Alcăt.: Silvia Habașescu, Alla Iarovaia, Svetlana Studzinski, Elena Pancratov, Stela Pascal; resp. și coord. de ed.: Natalia Cheradi; tehnored.: Ana Gudima ; Academia de Studii Economice a Moldovei, Biblioteca Științifică. Chișinău: [s. n.], 2021. 89 p. ISBN 978-9975-155-31-1. [citat 17.10.2021]. Disponibil: <https://irek.ase.md/xmlui/handle/123456789.1/173>
2. RĂU, Alexe. Olul lui Carmen Sylva. In: Magazin bibliologic. 2001, nr. 3, pp. 3-4.

PREZENTAREA PUBLICAȚIILOR EDITATE CĂTRE CEA DE-A 30-A ANIVERSARE A ACADEMIEI DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA

Silvia HABAȘESCU,
**Biblioteca Științifică a Academiei de
Studii Economice din Moldova**

Rezumat: Această lucrare prezintă trei publicații ale Bibliotecii Științifice a ASEM editate către cea de-a 30-a aniversare de la înființare a Academiei de Studii Economice din Moldova: *Colectivul ASEM la cea de-a 30-a aniversare, Doctori Honoris Causa ai Academiei de Studii Economice din Moldova și Biblioteca Științifică ASEM la cea de-a treizecea aniversare: Repertoriul publicațiilor (1991-2021).*

Cuvinte-cheie: biblioteca universitară, publicațiile bibliotecii, bibliografie.

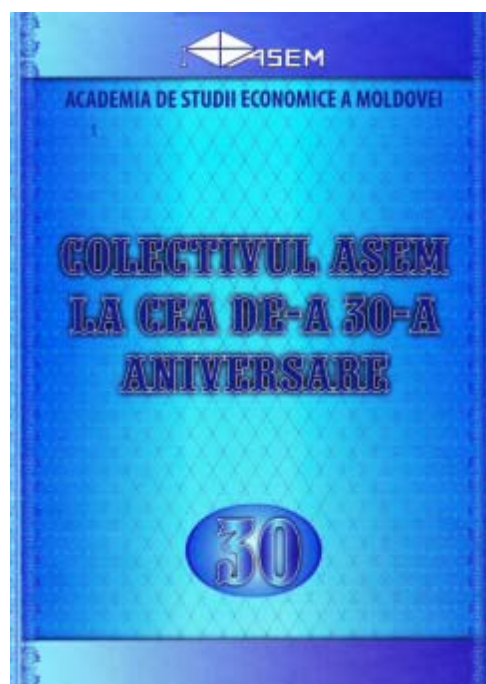
Abstract: The article presents three publications of the ASEM Scientific Library devoted to the 30th anniversary of the founding of the Academy of Economic Studies of Moldova: *ASEM Collective on the 30th Anniversary, Honorary Doctors of the Academy of Economic Studies of Moldova, and, ASEM Scientific Library on its 30th anniversary: Publications Directory (1991-2021).*

Keywords: university library, library publications, bibliography.

În acest an aniversar, în cadrul Academiei de Studii Economice din Moldova au fost editate un șir de publicații, trei dintre care au fost elaborate cu aportul angajaților Bibliotecii Științifice, ceea ce denotă, din punctul nostru de vedere, o apreciere înaltă a competențelor profesionale ale bibliotecarilor de la ASEM din partea administrației universității.

În continuare prezentăm cele trei volume aniversare:

Colectivul ASEM la cea de-a 30-a aniversare / Academia de Studii Economice din Moldova; responsabil de ediție: Grigore Belostecinic; coordonator de ediție: Natalia Cheradi; echipa de colectare și redactare: Natalia Cheradi, Ina Nicuță, Aliona Proca, Angela Amorțitu ; Procesare, tehnoredactare computerizată: Ana Gudima. – Chiși-

nău : [s. n.], 2021 (ÎS „Tipografia Centrală”). – 260 p. : fot. – ISBN 978-9975-155-24-3.

Cel mai bine caracterizează conținutul prezentului volum citatul: *Personalul este singura resursă din cadrul unei instituții care are capacitatea de a-și mări valoarea odată cu trecerea timpului, spre deosebire de toate celelalte resurse, care se uzează dacă nu fizic, atunci moral* [1].

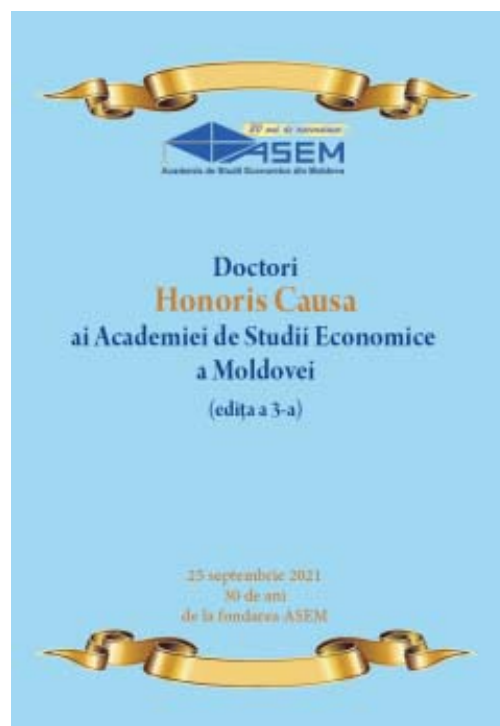
Volumul „Colectivul ASEM la cea de-a 30-a aniversare” este o nouă ediție a publicației, prima ediție a apărut în anul 2011, cu prilejul aniversării a 20-a a Academiei de Studii Economice din Moldova. Volumul începe cu cuvântul înainte al rectorului ASEM, Dlui academician Grigore Belostecinic, din care aflăm că la ASEM își desfășoară activitatea circa 700 de angajați, cu o pregătire profesională corespunzătoare rolului și funcției pe care o îndeplinesc. Apoi este prezentat rectoratul instituției: cu poze, datele biografice și un scurt rezumat al activității profesionale a dlui rector și a prorectorilor, urmate de celelalte subdiviziuni ale Academiei de Studii Economice din Moldova în conformitate cu organigrama instituției. Iar în cadrul fiecărei subdiviziuni sunt prezentați angajații care activează în prezent în ASEM.

Este incontestabil faptul că realizările tuturor celor ce se regăsesc în acest volum, constituie fundamentul istoric al instituției noastre.

Doctori Honoris Causa ai Academiei de Studii Economice a Moldovei / Grigore Belostecinic (coordonator) ; responsabil de ediție: Natalia Cheradi ; echipa de colectare și redactare a informațiilor: Diana Bragoi [et al.] ; Academia de Studii Economice a Moldovei. – Ed. a 3-a. – Chișinău : [s. n.], 2021 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”). – 128 p. : fot. – ISBN 978-9975-155-29-8.

Acest frumos volum este la a treia ediție, prima ediție a apărut în anul 2007, iar a doua ediție a apărut în anul 2016.

Din cuvântul înainte al prezentei publicații, aflăm despre istoria îndelungată a titlului de doctor, despre protocolul actual al ceremoniei de conferire a titlului onorific Doctor Honoris Causa, dar și despre faptul că Senatul ASEM are dreptul să decerneze

mai multe titluri dintre care: *Doctor Honoris Causa, Profesor Honoris Causa, Senator de Onoare* etc.

Până în prezent, titlul onorific Doctor Honoris Causa a fost conferit unui număr de 39 de personalități din domeniul științei, culturii, politicii din peste 15 țări. Actualmente titlul onorific Doctor Honoris Causa acordat de ASEM îl dețin personalități notorii din: Republica Moldova, Ucraina, România, Polonia, Bulgaria, Franța, Italia, Germania, Spania, Statele Unite ale Americii, Australia, India, Turcia și Cipru.

În continuare vedem numele deținătorilor titlului onorific *Doctor Honoris Causa* aranjate pe ani în ordine crescătoare. Primul titlu fiind conferit în anul 1995, iar cel mai recent titlu onorific Doctor Honoris Causa ia fost conferit la 24 septembrie curent.

În publicație găsim, deciziile senatului de a conferi titlul onorific Doctor Honoris Causa, descrierea Ceremoniei de decernare a titlului pentru fiecare deținător de titlu, biografia și cele mai remarcabile publicații, iar ultimul compartiment include impresiile despre Academia de Studii Economice din Moldova ale Doctorilor Honoris Causa ai ASEM.

Biblioteca Științifică ASEM la cea de-a treizecea aniversare : Repertoriul publicațiilor (1991-2021) / Academia de Studii Economice a Moldovei, Biblioteca Științifică ; alcătuitori: Silvia Habașescu, Alla Iarovaia, Svetlana Studzinschi, Elena Pancratov, Stela Pascal ; tehnoredactare: Ana Gudima; responsabil și coordonator: Natalia Cheradi. – Chișinău : ASEM, 2021. – 93 p. – ISBN 978-9975-155-31-1.

Prezenta lucrare este la a doua ediție, prima ediție apărând în anul 2016, la cea de-a 25-a aniversare a ASEM și are scopul de a pune în evidență rodul muncii creative a bibliotecarilor de la ASEM prin: participarea la implementarea a multiplelor proiecte, organizarea manifestărilor științifice și culturale, dezvoltarea bazei infodocu-

mentare, informatizarea proceselor de bibliotecă, realizarea unor cercetări etc., care au rezultat în crearea în comun a unei biblioteci performante.

Toate aceste activități și realizări au fost reflectate în această lucrare, care include câteva capitole: *Scurt istoric, Biblioteca Științifică ASEM în date, 30 de file de album, Lucrări premiate în cadrul concursurilor naționale, Repertoriul publicațiilor Bibliotecii Științifice a Academiei de Studii Economice a Moldovei (1991-2021) și Biblioteca Științifică ASEM în presa culturală și de specialitate.*

Repertoriul publicațiilor include: manuale, monografii, dicționare, materiale ale conferințelor, teze de doctorat, contribuții în reviste științifice, teze ale comunicărilor la congrese, conferințe naționale/internaționale și un număr impunător de publicații despre activitatea bibliotecii atât în format tradițional, cât și în format electronic. În interior titlurile sunt prezentate în ordine alfabetică. Lucrarea este completată de un index alfabetic de autori și nume de persoane.

Sperăm ca această lucrare să fie de un real folos specialiștilor în informare și documentare, bibliotecarilor și tuturor celor interesați.

La final, menționăm că aceste publicații au fost plasate în Repoziitoriul Zenodo [2] și Repoziitoriul Instituțional ASEM – IREK [3] în scopul creșterii vizibilității universității noastre.

Ne dorim foarte mult ca aceste publicații să aibă continuitate și să ne bucurăm de noi ediții și la alte aniversări ai ASEM-ului.

Referințe bibliografice:

1. BLAJIN, A. [et al.]. Managementul resurselor umane. Chișinău: [s. n.], 2015. 172 p. ISBN 978-9975-87-024-5.
2. REPOZITORIUL Zenodo [online]. [citat 17.10.2021]. Disponibil: <https://zenodo.org/>
3. REPOZITORIUL Instituțional ASEM – IREK [online]. [citat 17.10.2021]. Disponibil: <https://irek.ase.md/xmlui/>

ÎN SLUJBA PATRIMONIULUI CULTURAL

Veronica COSOVAN,
Biblioteca Națională
a Republicii Moldova

Rezumat: *Articolul este axat pe mersul lucrărilor Simpozionului cu participare internațională „Valori bibliofile”, organizat tradițional an de an, în luna iunie. Ediția din anul 2021 (15-16 iunie 2021) a fost una aniversară, cu genericul „Limba română – 500 de ani de dăinuire în cultura românească scrisă”. În cadrul Simpozionului au funcționat două secțiuni: „Valori bibliofile din patrimoniul cultural: cercetare și valorificare” și „Ex-libris și grafică de carte”.*

Cuvinte-cheie: *valori bibliofile, patrimoniu cultural, ex-libris, grafică de carte.*

Abstract: *The article focuses on the work of the "Bibliophile Values" Symposium with international participation, traditionally organized each year in June. The 2021 edition (June 15-16, 2021) was an anniversary one, held under the title "Romanian language – 500 years of endurance in written Romanian culture". Two sections functioned at this Symposium: "Bibliophile values of the cultural heritage: research and valorization" and "Bookplate and book graphics".*

Keywords: *bibliophile values, cultural heritage, ex-libris, bookplate, book graphics.*

Biblioteca Națională a Republicii Moldova (BNRM) are o serie de activități cultural-științifice, desfășurate la cel mai înalt grad profesional, orientate spre valorificarea și promovarea patrimoniului cultural gestionat și nu numai. În șirul acestor activități se înscrie și Simpozionul Științific cu participare internațională „Valori bibliofile”, organizat tradițional an de an, în luna iunie. Ediția din 2021 a fost a XXX-a!, cu genericul: „Limba română – 500 de ani de dăinuire în cultura românească scrisă”, selectat special în contextul împlinirii a 500 de ani a celui mai vechi document scris în limba română – *Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung* (1521).

Agenda culturală a forului științific a fost foarte consistentă. Pe parcursul celor 2 zile (15-16 iunie), la BNRM a avut loc inaugurarea a două expoziții. La 15 iunie

a fost inaugurată expoziția „Cultura românească medievală scrisă”, organizată în colaborare cu Agenția Națională a Arhivelor din Moldova, scopul căreia a fost de a aduce un omagiu înaintașilor cărturari, care au promovat cultura și limba română prin alcătuirea și scrierea cărților, indiferent de conjunctura istorică. Cele 12 compartimente au fost structurate ca un itinerar în istoria culturii medievale românești scrise, prin intermediul cărora publicul poate descoperi veritabile opere de artă, mărturii incontestabile ale înțelepciunii, să cunoască istoria circulației cărților românești și importanța lor în spațiul cultural și religios dintre Prut și Nistru.

Cea de-a 2-a expoziție, „Ș-acel rege-al poeziei...!”, inaugurată pe 16 iunie, a scos din anonimat cartea bibliofilă din colecția particulară a scriitorului și criticului lite-

rar Vasile Malanețchi. A fost expusă opera literară al „bardului de la Mircești”, editată postum de către editurile din țară și de peste Prut. Prin această expoziție s-au comemorat 200 de ani de la nașterea poetului Vasile Alecsandri, unul dintre fondatorii culturii române moderne și primul poet premiat peste hotare.

Ambele expoziții pot fi vizitate până la finele lunii august curent, oferind publicului ocazia unică de a face o incursiune în istoria culturii medievale românești scrise, de a admira veritabile opere de artă și de a cunoaște mai de aproape patrimoniul cultural național al țării.

Pe parcursul celor două zile și-au prezentat contribuțiile științifice în domeniul istoriei cărții și tiparului 17 specialiști de forță, în cadrul a două secțiuni: I. *Valori bibliofile din patrimoniul cultural: cercetare și valorificare*; II. *Ex-libris și grafică de carte*.

Reuniunea științifică i-a avut ca oaspeți de onoare pe arhimandritul Policarp Chițulescu (București), directorul bibliotecii Sfântului Sinod din București; maicile Isidora și Maria Giosanu de la Mănăstirea Agania (România) și doamna Elena Iețcu, profesoară la Școala Gimnazială „Justin Pîrvu” din Petru Vodă, județul Neamț (România).

Evenimentul a fost organizat în parteneriat cu Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău”; Societatea Științifică de Bibliofilie și Ex-libris „Paul Mihail” din Moldova” și Asociația de Caligrafie „Dacia”.

Cu certitudine putem afirma faptul că Simpozionul Științific cu participare internațională „Valori bibliofile” contribuie direct la implementarea atribuțiilor de bază ale BNRM, și anume cea de salvagardare și valorificare a documentelor de bibliotecă.

FILIP MOLDOVEANUL (?-1553) ȘI ÎNCEPUTURILE SCRISULUI ÎN LIMBA ROMÂNĂ

**Acad. Andrei EȘANU,
Dr. Valentina EȘANU,
Institutul de Istorie, MEC**

Rezumat: În prezentul studiu autorii readuc în actualitate personalitatea și activitatea lui Filip Moldoveanul (?-1554/1555) și care în baza investigațiilor predecesorilor este reprofilată cu precizări biografia acestuia, accentul punându-se pe originea sa moldoveană, studiile sale eventual universitare occidentale, precum și pe activitatea sa tipografică de la Sibiu. Sunt aduse concretizări și nuanțări privind tipăriturile sale și mai ales privitoare la prima traducere în limba română a Evangheliei în cultura română, sunt descrise cele trei tipărituri ale lui Filip Moldoveanul din anii 1544-1553, sunt făcute precizări la circulația și exemplarele păstrate până în prezent.

Cuvinte-cheie: Filip Moldoveanul, carte veche românească, colecție de carte tipărită, traducere românească.

Abstract: Authors revive the personality and work of Filip Moldoveanul (Philip the Moldavian; ? -1554/1555). Based on the earlier researches, in this study his biography is readjusted and explained. The authors emphasize Filip's Moldavian origin, his supposedly Western academic formation, similarly, his printing activity in Sibiu. New facts and nuances are objectified regarding his printings and, especially, his first Romanian translation of the Gospel and its influence on the Romanian culture. Filip Moldoveanul's three printing works, created between 1544 and 1553, are described in detail; clarifications are made on circulation and copies of his prints preserved till now.

Keywords: Filip Moldoveanul, old Romanian book, collection of printed books, Romanian translation.

Trecerea la limba română, apoi și biruința definitivă a acesteia în cultura scrisă din Țările Române a fost un proces îndelungat și destul de contradictoriu, desfășurându-se pe parcurs de peste două secole. Deși în documentele emise de cancelariile domnești ale Țării Românești și Moldovei texte ortografiate în limba slavonă cu caractere chirilice se întâlnesc unele noțiuni românești, totuși primele acte în limba română apar în primele decenii ale sec. al XVI-lea. Cel mai vechi dintre acestea, cunoscute până astăzi, este *Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung* (Valahia) către

judele Brașovului Johannes Benkner din 29-30 iunie 1521, scrisoare ortografiată cu aceleași caractere slavone cu care erau copiate cărțile și elaborate documentele din epocă. Se mai cunosc și alte documente scrise din sec. al XVI-lea scrise în românește, cum ar fi *Psaltirea voronețiană* (cc.1551-1558) și *Codicele voronețian* (cc.1563-1583). Deși mai multă vreme s-a considerat că primele tipărituri în limba română le-a efectuat diaconul transilvănean Coresi, sub influența directă a mișcărilor reformatoare în Biserica romano-catolică din Occident, în urma cercetărilor efectuate de alți istorici, dar

mai ales de subsemnați, s-a ajuns la concluzia că pionieratul în această privință îi aparține lui Filip Moldoveanu, la activitatea căruia ne oprim în continuare.

Prin efortul bibliografilor ruși¹ din a doua jumătate a sec. al XIX-lea, care de altfel primii au pus în circuitul științific informații despre tipăriturile lui Filip Moldoveanu, precum și al mai multor generații de cercetători români, viața și activitatea lui Filip Moldoveanu (?-1554/1555) pe diferite planuri s-a profilat destul de clar. Pornind de la acel **МОЛДАВѢНИИЪ**/Moldoveanu², pe care și l-a tipărit în Postfața *Evangheliarului* din 1546, alături de numele său de botez **Филиппъ**/Filip, marea majoritate a istoricilor care s-au aplecat asupra moștenirii sale consideră că ar fi mai curând

un român, de obârșie din Țara Moldovei³, poate chiar din unul dintre orașele sau târgurile din nord-vestul țării cu populație eterogenă de români, germani, unguri ș.a. Această împrejurare a favorizat pe lângă cunoașterea limbii române materne și a celei germane în dialectul sașilor așezați în acest spațiu. S-a stabilit cu deosebită claritate că el a ajuns la Sibiu⁴ (Hermannstadt) prin 1521, când la sigur atinsese vârsta maturității, unde a activat până la sfârșitul vieții 1554/1555⁵. Ce l-a determinat pe Filip să se stabilească la Sibiu? Aceasta a putut să aibă loc fie prin legăturile permanente politice, comerciale ale românilor de-o parte și de alta a Carpaților, fie printr-o legătură de prietenie pe care o avea de acasă sau de pe timpul aflării la studii cu

¹ *Отчет Императорской Публичной Библиотеки за 1856 год*, Сакт-Петербург, 1857, с. 23. Ундольский В.М. Очерки славяно-русской библиографии, Москва, 1871, с. 14, № 82. Каратаев И.П. **Описание славяно-русских книг, напечатанных кирилловскими буквами**. Том первый. С 1491 по 1652 г.г., Сакт-Петербург, 1883, с. 82-83, №. 28. Петров А. Старопечатные церковные книги в Мукачево и Ужгороде, в Журнал Министерства Народного Просвещения, Сакт-Петербург, часть CCLXXV, 1891, май, с. 210-211.

² Pare să confirme această obârșie est carpatică a lui Filip Moldoveanu și faptul că și alți moldoveni stabiliți în Transilvania sau în Țara Românească erau supranumiți „moldoveanu”. Așa de exemplu, un manuscris transilvănean după „Cartea românească de învățătură” (1643) a fost executat de **Varlaam Moldoveanu** (Colta Elena Rodica, *Un manuscris transilvănean după „Cartea românească de învățătură” (1643) executat de copistul Varlaam Moldoveanu*, în *Ziridava*, 1982, nr. XIV, p. 414-424); sau **Chiriac Moldoveanu** (1689), **Atanasie Moldoveanu**, care în ediția greco-română a *Evangheliei* (București, 1693) a verificat și corectat textele în ambele limbi (Ștefan Șt. C. *Catalogul cărții românești vechi și rare din colecția Muzeului municipiului București (1648-1829)*, București, 2008, p. 26); copistul **Vasile Moldoveanu**, care a activat între anii 1692-1727 este cunoscut dintr-o însemnare pe un exemplar a *Tetraevanghelului* lui Macarie din 1512 din *Biblioteca Eparhială*, Vrșat din Serbia (Medaković Dejan, *Grafika srpskih stamparih knjig XV-XVII veka*, Belgrad, 1958, p. 173-174. Momirović Petar, *Knjiško-Arhivski spomenici iz Banata*, în *Gradja*, 3, 1959, p. 216-218, fig. 31-32; c. 259-265, № 11); **Grigore Moldoveanu** a legau o „Evanghelie” în 1694 (Opaș Anca. *Repertoriul manuscriselor slavone din Biblioteca Academiei Române din Cluj-Napoca*, Cluj-Napoca, 2009, p. 33, nr. 7.); cunoscutul copist și dascăl **Vasile Sturza Moldoveanu** (1693-1730), care a copiat 31 de cărți pentru bisericile ortodoxe ale românilor transilvăneni și a educat copiii acestora în sec. al XVIII-lea, un **Isaia Eșanu** (1731), Ștefan Moldoveanu (1734-1742), **Ioan Voita Suceveanu** (1758-1778), popa **Iosif Moldoveanu** (1773) (Dudaș Florian, *Vechi cărți românești călătoare*, București, 1987, p. 208, 210, 213, 214, 216, 218). Despre alți cărturari moldoveni care au activat în sec. XVII-XVIII în Transilvania vezi: Popa Atanasie. *Copiști moldoveni din Transilvania în secolele XVII și XVIII*, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, 1969, nr. 7-9, p. 458-467. Plămădeală Antonie dr. *Transilvăneni în viața bisericească și culturală a Moldovei și moldoveni în Transilvania*, în *Credință și cultură în Moldova*. III. Cultură creștină și simțire românească, Iași, 1995, p. 98-102.

³ Nicolae Iorga, *Cinci comunicări la Academia Română*, III. *Tipărituri românești necunoscute*, în „*Revista istorică*”, an 17 (1931), nr. 1-3, p.26.

⁴ Aducem și pe această cale mulțumiri bunilor noștri prieteni bucureșteni **Doina și Ioan Dumitru**, care ne-au sponsorizat deplasarea la Sibiu, pentru a studia activitatea lui Filip Moldoveanu la fața locului.

⁵ Din 1555 aceiași funcție în Magistratul sibian o îndeplinea fiul său „filius Philippi pisroris”, „Joachim Maler scriba valachorum” (Huttmann A, Binder P. *Contribuții la biografia lui Filip Moldoveanu, primul tipograf român. Evoluția vieții culturale românești la Sibiu în epoca umanistă*, în *Limba și Literatura*, 1968, XVI, p. 157).

persoane din mediul săsesc-transilvănean. La Sibiu el a fost angajat cu salariu în Cancelaria Magistratului sibian, unde a îndeplinit funcția de scrib și traducător de acte în limbile română, germană și slavonă. Întrucât a activat timp îndelungat putem afirma că s-a bucurat de încredere și apreciere din partea conducătorilor Magistratului din Sibiu ca un bun cancelarist și diplomat.

Monograma lui Filip Moldoveanu

În actele sibiene el este cunoscut cu numele de „Philipp pictor”, „Magistro Philippo pictori”, „Philipp Moler”⁶, iar în relațiile cu românii, precum și în tipărițiile sale el se prezintă cu numele de „Filip Moldoveanu”⁷ („азъ Филипъ Молдавѣнинъ потрѣди(х)сѣ съвършити книги сїи”). Cu începere din 1537 el a fost trimis în mai multe solii, misiuni diplomatice și de recunoaștere în Țara Românească, în condițiile menținerii pericolului incursiunilor otomane în Transilvania. Totodată a primit și a găzduit în locuința sa din Sibiu

pe mai mulți boieri și trimiși ai domnilor munteni.

În ultima perioadă a vieții a realizat și câteva tipăriții, dintre care sunt cunoscute cert un *Catehizis românesc* în 1544, după unii istorici – luteran, iar după alții ortodox⁸, care s-a dovedit a fi **prima carte tipărită în limba română în întreg spațiu românesc**, un *Evangheliar slav* în 1546 și un *Evangheliar bilingv slavo-român* în 1551-1553. Atât informațiile documentare, cât și însemnările de pe tipărițiile lui Filip Moldoveanu arată că acestea au circulat în toate cele trei țări românești. Or, prezența unor exemplare la curtea lui Pătrașcu cel Bun (1554-1557) din Târgoviște, precum și însemnările cu numele lui Gheorghe Rákóczi, principe al Transilvaniei (1630-1648), și Ștefan Lupu, domn al Moldovei (1659-1661), sunt destul de grăitoare în această privință. Faptul că exemplarul de la Sankt Petersburg filele lipsă au fost completate în sec. al XVIII-lea și altele copiate de mână arată că acest *Evangheliar* a continuat să fie în folosință încă mult timp după editare.

Se admite că tipografia de sub teascurile căreia au ieșit aceste cărți a activat chiar în locuința sa din Sibiu⁹, iar după alții în tiparnița lui Lukas Trapoldner¹⁰, care activa în aceeași urbe de pe la 1528-1529. Drept dovadă că el și-a realizat tipărițiile sale la Sibiu este includerea stemei acestui oraș în frontispiciile la cele patru *Evanghelii* ale ediției din 1546, servindu-i drept model blazonul Sibiului de pe *Harta Transilvaniei* întocmită de Johannes Honterus (Basel, 1532)¹¹.

⁶ Huttmann A, Binder P. *Contribuții la biografia lui Filip Moldoveanu, primul tipograf român. Evoluția vieții culturale românești la Sibiu în epoca umanistă*, în *Limba și Literatura*, 1968, XVI, p. 145-171.

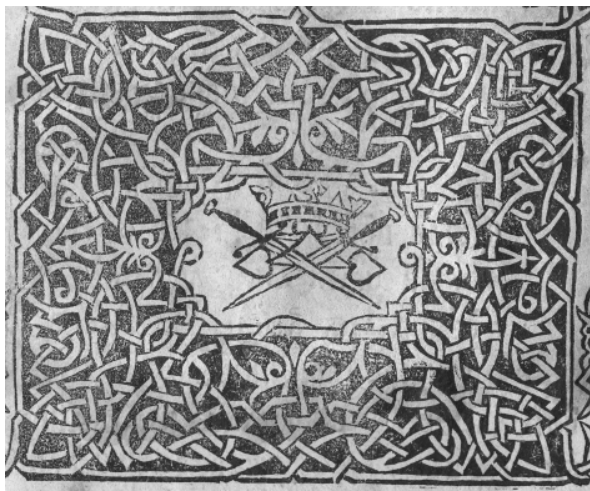
⁷ Ibidem, p. 159.

⁸ Păcurariu Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*. Ediția a doua, vol. I, București, 1991, p. 546-547.

⁹ Huttmann A, Binder P. *Contribuții la biografia lui Filip Moldoveanu, primul tipograf român. Evoluția vieții culturale românești la Sibiu în epoca umanistă*, în *Limba și Literatura*, 1968, XVI, p. 159.

¹⁰ Mârza Eva, Drechiciu Doina, *Cartea românească veche în județul Alba, secolele XVI-XVII. Catalog*, Alba Iulia, 1989, p. 17. Păcurariu Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*. Ediția a doua, vol. I, București, 1991, p. 545. Немировский Е.Л., *Книги кирилловской печати 1491-1550. Каталог*, Москва, 2009, с. 241.

¹¹ Huttmann A, Binder P. *Contribuții la biografia lui Filip Moldoveanu, primul tipograf român. Evoluția vieții culturale românești la Sibiu în epoca umanistă*, în *Limba și Literatura*, 1968, XVI, p. 166.

Stema orașului Sibiu în frontispiciile la cele patru Evanghelii ale ediției din 1546

Cercetările au mai arătat că Filip Moldoveanul a fost un gravor iscusit¹² și original. Xilogravurile care ilustrau tipăriturile sale au fost executate de el personal¹³. Se consideră că includerea în ediția din 1546 a chipurilor gravate ale evangheliștilor la începutul celor patru *Evanghelii* este unica în tradiția tiparului din sec. XVI la slavii de sud și la români¹⁴, accentul punându-se pe individualizarea figurilor¹⁵.

În același timp, a fost apreciat locul și rolul activității lui Filip Moldoveanul în istoria tiparului și culturii românești în general. Din mai multe publicații ale istoricilor români se desprinde ideea că el a conlucrat în deplină înțelegere atât cu diriguitorii Magistratului Sibiului, cât și cu cei de un

neam cu el, fiind vorba atât de românii din Transilvania, cât și cu cei din spațiile extracarpătice.

Cu toate că a viețuit timp îndelungat în mediul sășesc transilvănean, cuprins de reforma religioasă luterană, mai curând a rămas fidel confesiunii ortodoxe în care a crescut de copil în familia sa din Moldova. Această din urmă împrejurare l-a îndemnat în ultima parte a vieții să ajungă la conștiința că trebuie să contribuie cu ceva pentru cei de un neam și de o credință cu el, drept dovadă fiind și imprimarea stemei Moldovei în una din paginile *Evangheliarului slavon* din 1546. Și dacă pentru tipărirea *Catehizis-ului* a fost remunerat (căci, probabil, realiza o comandă a Magistratului sibiian), apoi tipărirea *Evangheliarului slavon* și a celui *bilingv slav-român* s-au făcut din proprie inițiativă, împrumutând în acest scop 100 de florini, sumă considerabilă pe acele timpuri.

O altă concluzie la care au ajuns predecesorii noștri e că *Evangheliarul slavon* din 1546 reprezintă o retipărire a textului *Tetraevanghelului* lui Macarie din 1512¹⁶, dar cu alt corp de litere slavone care se deosebesc atât de cele ale lui Macarie, ale lui Liubavici din Țara Românească, cât și de cele ale altor tipărituri slavo-române din Transilvania¹⁷, de unde ar reieși că Filip Moldoveanul a confecționat personal materialul tipografic, având drept model caracterele, frontispiciile și inițialele din aceiași tipări-

¹² Lidia A. Demeny, *Xilogravurile lui Filip Moldoveanul*, în *Studii și cercetări de istoria artei plastice*, tom 16, nr. 2, București, 1969, p. 229-241.

¹³ Demény Lidia. *Xilogravurile lui Filip Moldoveanul*, în *Studii și cercetări de istoria artei. S. Artă plastică*, București, 16, 1969, nr. 2, p. 230-242.

¹⁴ Вознисенский А.В. Кириллические издания Евангелия XVI века. Издание Евангелия на землях Валахии и Трансильвании, в expositions.nlr.ru/ex-rare/Evangeliie/evangel-valah.php, accesat 02.04.2016.

¹⁵ Tatai-Baltă C. *Incursiune în xilogravura românească (sec. XVI-XIX)*, în *Apulum*, Alba Iulia, XVII, 1979, p. 449.

¹⁶ Huttman A, Binder P. *Contribuții la biografia lui Filip Moldoveanul, primul tipograf român. Evoluția vieții culturale românești la Sibiu în epoca umanistă*, în *Limba și Literatura*, 1968, XVI, p. 167.

¹⁷ Doar știind ce înseamnă o carte tipărită, Filip Moldoveanul după stabilirea sa în Transilvania a căutat și a găsit *Tetraevangheliarul* din 1512 a lui Macarie, pentru al reproduce. Căci tipăriturile lui Macarie au căpătat răspândire pe o vastă arie sud-est europeană incluzând întreg spațiu nord și sud dunărean (Eșanu Andrei, Eșanu Valentina, *Primele tipărituri românești (1508-1512) în colecții europene*, în *Clio în oglindiri de sine. Academia Alexandru Zub. Omagiu*. Volum editat de Gh. Cliveti, Iași, Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2014, p. 377-402. O variantă revăzută și completată în curs de apariție: Eșanu A., Eșanu V. *Tipăriturile lui Macarie (1508-1512) în colecții românești și europene*, în *Studii și Materiale de Istorie Medie*, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, București, vol. XXXIV, 2016). Specialiștii români au considerat că la temelia ediției *Evangheliei* din 1512,

tură a lui Macarie. *Evangheliarul slavo-român* din 1551-1553 este tipărit cu aceeași literă slavonească turnată în aceeași matrice ca și *Evangheliarul slavon* din 1546, dar șlefuită mai neglijent, de aceea calitatea tiparului din 1551-1553 este inferioară celei din 1546¹⁸. Specialiștii români au constatat și unele diferențe redacționale¹⁹ în text, iar cei din Sankt Petersburg au identificat și unele diferențe în garnitura de litere (zaț) precum și în ornamentele gravate, care în temei le reproduc pe cele ale lui Macarie înlocuindu-se doar stema Țării Românești cu cea a Sibiului²⁰.

După mai multe discuții care au durat decenii la rând s-a ajuns la încă o concluzie importantă și anume că la baza traducerii în limba română a *Evangheliarului slavo-român* din 1551-1553 a stat ediția sa din 1546, precum și textul german al traducerii lui Martin Luther a *Evanghliei* și că tălmăcirea s-a făcut cu puțin timp înainte de tipărirea cărții²¹, adică între anii 1546-1550. Întrucât traducerea conține numeroase mol-

dovenisme²² se înclină spre aceea că textul a fost tradus chiar în mediul moldovenesc din prima jumătate a sec. XVI-lea sau chiar de Filip Moldoveanu²³. Nu este exclus că de alegerea textului *Evangheliarei slavone* din 1546 și de traducerea din slavonă în română a celei din 1551-1553 s-a ocupat personal Filip Moldoveanu, fie de unul singur, fie ajutat de preoții ortodocși români din Rășinari de lângă Sibiu sau de cei din Șcheii Brașovului, care de asemenea, precum se cunoaște, erau atrași în activitățile de cancelarie ale celor două orașe.

Atât pregătirea și tipărirea, cât și traducerea unei asemenea lucrări complexe cum este *Evangheliarul* necesitau ample cunoștințe de teologie și de limbă slavonă și maternă, ceea ce din nou subliniază cultura teologică și cărturărească deosebită a lui Filip Moldoveanu. Cu siguranță el era un poliglot cunoscând limbile română, germană, latină și slavonă, însușind pe lângă acestea și întreg spectrul de activități tipografice. Numai asemenea cunoștințe de limbă și de

---

Macarie a preluat o variantă-redacție rar întâlnită din tradiția sud-est europeană a traducerilor *Noului Testament* în slavonă. Pornind de la clasificarea învățatului rus G.A. Voskresenski conform căruia au existat patru redacții principale ale traducerii *Evangheliarei* în limba slavă (Воскресенский Г.И. Характеристические черты четырех редакций славянского перевода Евангелия от Марка по сто двенадцати рукописям Евангелия XI-XVI вв., Москва, 1896, [2], VIII, 304, [2]c.), alt învățat rus E.L. Nemirovskii prin comparație a stabilit că textul ediției lui Macarie din 1512 este mai apropiat de cea de a patra redacție, care are la temelie o traducere de la Constantinopol din 1382 (astăzi păstrată în Muzeul Istoric de Stat din Moscova, Син. 26). Totodată acest din urmă cercetător a identificat o serie de sintagme din ediția lui Macarie care au fost preluate din unele manuscrise est-slave și în special din *Biblia* lui Ghenadie din 1499, și din *Tetraevanghelul* 1472 din colecția Lavrei Serghiev Posad (История славянского кириллического книгопечатания XV – начала XVII века. Кн. 3: Немировский Е.Л., Начало книгопечатания в Валахии, 2008, Москва, Наука, с. 520-521), ajungând pe această cale la concluzia că Macarie din Țara Românească era cunoscut și cu tradiția est-slavă a traducerii *Evangheliarei* (Demény Lajos. *O tipăritură slavă-română precocesiană*, în *Studii. Revistă de istorie*, tom 18, 1965, nr. 5, p.1012).

¹⁸ Издания кирилловской печати XV-XVI вв. (1491-1600). Каталог книг из собрания ГПБ, Санкт-Петербург, 1993, с.86, № 31.

¹⁹ Demény Lajos, Simonescu Dan. *Un capitol important din vechia cultură românească (Tetraevanghelul, Sibiu, 1546)*, în *Studii și cercetări de documentare și bibliologie*, București, 1965, Supliment la nr. 1, p. 11

²⁰ Издания кирилловской печати XV-XVI вв. (1491-1600). Каталог книг из собрания ГПБ, Санкт-Петербург, 1993, с.79, № 27.

²¹ Demény Lajos. *O tipăritură slavă-română precocesiană*, în *Studii. Revistă de istorie*, tom 18, 1965, nr. 5, p.1037.

²² Petrovici Emil. *Observații asupra grafiei și limbii textului românesc al Evangheliarului slavo-român de la Sibiu*, în *Evangheliarul slavo-roman de la Sibiu 1551-1553. Studiul introductiv filologic* de acad. Emil Petrovici, Studiul introductiv istoric de L. Demény, București: Ed. Acad. RS România 1971, p. 9-21.

²³ Demény Lajos. *O tipăritură slavă-română precocesiană*, în *Studii. Revistă de istorie*, tom 18, 1965, nr. 5, p.1026.

conținut a *Sfintei Scripturi* i-au permis lui Filip Moldoveanul să intervină cu redactări și precizări în textul *Evangeliei* publicate de el, adică nu a preluat mecanic textul lui Macarie după ediția din 1512. Prin urmare era un intelectual deosebit de instruit pentru acele timpuri.

În ultima vreme a fost exprimată părerea precum că Filip Moldoveanul nu a reușit să ducă la capăt tipărirea *Evangeliei slavo-române* din 1551-1553 și poate de aceea a ajuns până la noi doar un singur exemplar, dar și acela incomplet, conținând doar *Evangelia după Matei*²⁴. Se prea poate ca această opinie să aibă temeiuri reale, întrucât pregătirea unei asemenea monumentale ediții bilingve, care trebuia să aibă peste 1100 pagini (or, ediția în slavonă din 1546 număra 580 pagini), necesita o îndelungată și susținută muncă de pregătire pentru tipar. În aceste condiții se prea poate că Filip Moldoveanul s-a stins din viață pe când muncea la pregătirea pentru tipar a *Evangeliei slavo-române*, reușind să tipărească doar una dintre cele patru *Evangelii*. Întrucât nu s-a mai găsit nimeni să-i continue opera, lucrul asupra acestei din urmă tipăriri a rămas neterminată. Drept urmare ediția bilingvă aproape că nu a fost pusă în circulație și de aceea a ajuns până azi doar într-un singur exemplar, dar și acela incomplet.

Astfel, excursul asupra vieții și activității lui Filip Moldoveanul la Sibiu arată că el a fost, după cum am mai subliniat, un intelectual deosebit de pregătit și apreciat. În asemenea condiții ne punem fireasca întrebare, unde a fost educat și unde a studiat primul tipograf de limbă română? Întrucât

s-a admis că Filip era de obârșie moldoveană, la rândul nostru putem considera că se născuse pe la sfârșitul domniei lui Ștefan cel Mare, unde intrase deja în tradiție ca domnul țării să aibă în serviciul său o samă de intelectuali români sau străini, pe care îi antrena în activități de cancelarie la început ca dieci, pisari, traducători, apoi ridicați în ranguri dregătorești, de logofeți, cum ar fi de exemplu: Ion Dobrul, Toma, Ioan Tăutu, sau Ioan Țamblac²⁵, genovezul Dorino Cattaneo²⁶ care uneori erau trimiși și în importante misiuni diplomatice la fel ca și Filip Moldoveanul în Transilvania. Un alt exemplu de intelectual (nu i se cunoaște numele) de la curtea lui Ștefan cel Mare, la sigur un etnic german, mai curând din partea locului, traducea din slavonă sau de pe un intermediar latin în limba germană pe la 1502 *Cronica breviter*. Putem admite, că Filip ca și alți intelectuali din acea epocă a studiat la început într-o școală de slavonie sau de latinie, care se întâlneau pe ici-colo în orașele, târgurile și mănăstirile Țării Moldovei²⁷. Poate acel „*Baptista, italicus de Visentino, magister in diversis artibus*” care se stinge din viață la Suceava pe la 1512²⁸ se ocupa și de instruirea copiilor unor târgoveți cu anumită pondere în societate. Or, pe atunci se obișnuia să-și instruiască odraslele oamenii cu o bună stare materială din rândurile orașenilor și ale boierimii locale. Pe lângă aceasta, este cunoscut că unii tineri moldoveni și est-slavi își continuau studiile pe la unele universități, cum ar fi cele din Cracovia, Praga, Viena²⁹. În prezent aproape că nu se pune la îndoială faptul că asemenea personalități culturale și fondatori ai tiparului în țările lor de origine, cum

²⁴ Вознисенский А.В. Кириллические издания Евангелия XVI века. Издание Евангелия на землях Валахии и Трансильвании, в expositions.nlr.ru/ex-rare/Evangelie/evangel-valah.php, accesat 02.04.2016.

²⁵ Gorovei Ștefan S., Székely Maria Magdalena, *Princeps omni laude maior. O istorie a lui Ștefan cel Mare*, Mănăstirea Putna, 2005, p. 99.

²⁶ Ibidem, p. 143-145.

²⁷ Ешану Андрей, Школа и просвещение в Молдавии (XV-нач. XV111 в.). Кишинёв, Штиинца, 1983, с.28-53.

²⁸ Diaconu G. *Contribuții la cunoașterea culturii medievale de la Suceava în veacurile XV-XVI*, în *Materiale și cercetări arheologice*, București, vol. II, 1959, p. 913-923.

²⁹ Ешану Андрей, Школа и просвещение в Молдавии (XV-нач. XV111 в.). Кишинёв, Штиинца, 1983, с.74-83, 125-129.

ar fi Francisk Skorina sau Ivan Feodorov ar fi studiat în una din universitățile mai sus arătate. Ivan Feodorov, de exemplu, primul tipograf rus și ucrainean este identificat cu Ivan Moscvitin înscris în listele studenților universității din Cracovia³⁰. Nu-i exclus că și Filip și-a luat cel de-al doilea nume „Moldavanin” în mediul universitar cracovian, pentru a i se distinge obârșia, unde și-a aprofundat cunoștințele de teologie și de limbă latină și de tipograf, căci tiparul pătrunsesese masiv în ultimele decenii ale sec. al XV-lea - început de sec. al XVI-lea mai ales în mediul cracovian. Tot în acest mediu, pe la 1491-1493 au fost tipărite primele patru incunabule slave în tipografia lui Schweipolt Fiol³¹, pe care le văzuseră, probabil și tinerii din țările ortodoxe care

studiau acolo, inclusiv cei din Moldova.

În cele ce urmează ne-am propus să continuăm munca de sistematizare a informației privitoare la cele trei tipăriri ale lui Filip Moldoveanul, punând la temelie cataloagele și literatura de specialitate din știința europeană.

În urma investigațiilor noastre am constatat că acestea s-au păstrat într-un număr deosebit de limitat, după cum urmează:

КАТЕХИЗИС (*Catehizis*, 1544) - ediție cunoscută doar după surse documentare.

ЧЕТВОРОБЛ[А]ГОВѢСТІЕ (*Evangheliar slav*, 1546) - sunt cunoscute cert 3 exemplare:

Evangheliarul slavon (1546)

³⁰ Eșanu Andrei. *Tipăriturile lui Ivan Feodorov în Țările Române*, în Idem, *Cultural universe in Moldavia (XV-XIX). Studies / Univers cultural în Moldova (sec. XV-XIX)*. Studii, Chișinău, Lexon-Prim, 2013, p. 22.

³¹ Nemirovskij Evgenij L. *Gesamtkatalog Der Frühdrucke In Kyrillischer Schrift*, Band I, Inkunabeln, Baden-Baden 1996, s.73-166.

Primul exemplar - se păstrează la Biblioteca Națională a Rusiei din Sankt Petersburg (fosta Saltâcov-Ședrin) la cota I.1.5³², cunoscut din a doua jumătate a sec. XIX-lea de bibliografii ruși și din primele decenii ale sec. al XX-lea de cercetătorii români. În 2009 am avut și noi ocazia să examinăm *de-visu* acest exemplar (descrierea bibliografică vezi mai jos). Aici vom arăta doar că însemnarea marginală trebuie datată cu domnia lui Ștefăniță Lupu (1659-1661) și nu cu cea a lui Gheorghe Ștefan (1653-1658).

Al doilea exemplar - cunoscut încă din 1883³³. Conform informației pusă la dispoziție de specialiștii ucraineni astăzi se păstrează la Biblioteca Episcopiei din Ujgorod (cota de păstrare nu ne este cunoscută). Un timp, în perioada postbelică, exemplarul s-a păstrat la Biblioteca Științifică a Universității Naționale din Ujgorod, la cota 69-Д³⁴ (descrierea bibliografică vezi mai jos.)

Al treilea exemplar - se păstrează la Muzeul Bisericii Ortodoxe Sârbe din Belgrad (Serbia), la cota Гр.280³⁵.

Conform informației incluse în *Bibliografia românească veche* volumul IV (București, 1944) s-a considerat un timp

că ar fi existat un al **patrulea exemplar** al *Evangheliarului* din 1546 și că s-ar fi păstrat la data publicării volumului IV al *Bibliografiei românești vechi* în Muzeul Național din Budapesta. Unii istorici români au considerat că exemplarul în cauză provenea din Biblioteca Episcopală din Ujgorod, iar alții - că ar provine din colecția bibliologului român de origine bănățeană, dr. Iuliu Todorescu (Teodorescu) stabilit la Budapesta, care a dăruit bogata sa colecție de carte Bibliotecii Muzeului Național Maghiar din Budapesta³⁶. Examinând cataloagele electronice de tipărituri vechi ale Bibliotecii Naționale din Budapesta, Catalogul *Régi Magyarországi nyomtatványok 1473-1600*³⁷, precum și cel al colecției de ediții valoroase ale lui Iuliu Todorescu nu am constatat un asemenea exemplar în colecțiile de carte veche din Ungaria.

ЧЕТВЕРОВАНГЕЛИЕ (Evangheliar slavo-român, 1551-1553) - un exemplar incomplet (117 file), care se păstrează la Biblioteca Națională a Rusiei din Sankt Petersburg (fosta Saltâcov-Ședrin) la cota I.3.9³⁸, cunoscut din a doua jumătate a sec. al XIX-lea de bibliografii ruși și din primele decenii ale sec. al XX-lea de cercetătorii români.

³² Немировский Е.Л., Книги кирилловской печати 1491-1550. Каталог, Москва, 2009, с. 241.

³³ Каратаев И.П. Описание славяно-русских книг, напечатанных кирилловскими буквами. Том первый. С 1491 по 1652 г.г., Спб., 1883, с. 82-83, №. 28. Петров А. Старопечатные церковные книги в Мукачево и Ужгороде, в Журнал Министерства Народного Просвещения, Спб., часть ССLXXV, 1891, май, с. 210-211.

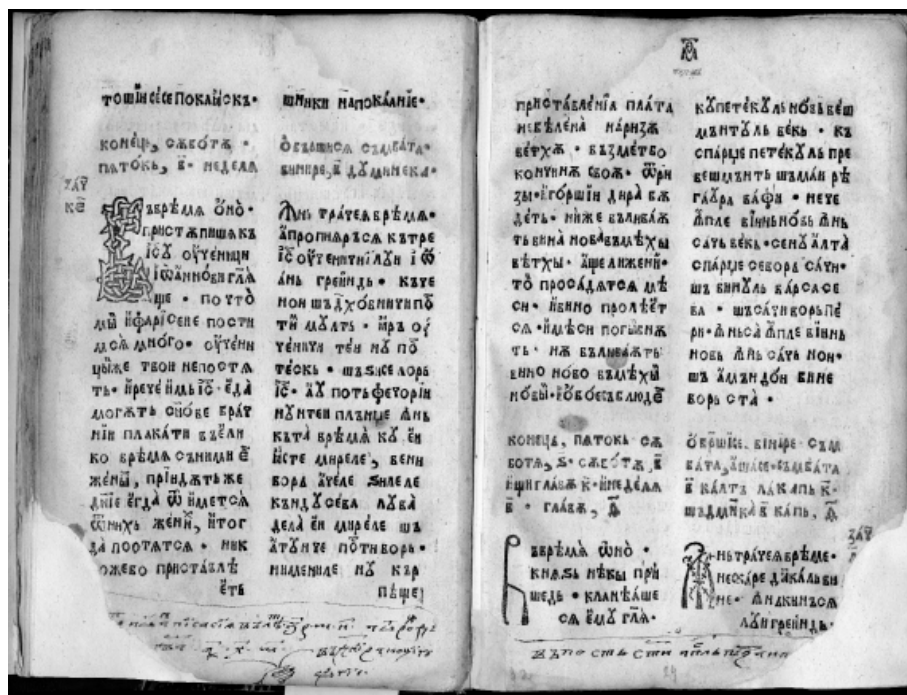
³⁴ Микитась В.Л. Давні рукописи і стародруки. Опис і каталог. [Государственный Университет, библиотека], Ужгород, 1961, с. 54. Немировский Е.Л., Книги кирилловской печати 1491-1550. Каталог, Москва, 2009, с. 241.

³⁵ Немировский Е.Л., Славянские издания кирилловского (церковнославянского) шрифта 1491-2000. Инвентарь сохранившихся экземпляров и указатель литературы, том I (1491-1550), Москва, 2009, с. 518, nr. 73.

³⁶ Iuliu Todorescu - un bibliofil român din Budapesta, în *Almanah. Publicație a Societății culturale a românilor din Budapesta*, Red. Ana Borbély, Budapesta, 1995, p. 54-58. Molin Virgil, *Mențiuni bibliografice - încă două exemplare din Liturghierul de la 1508 și un exemplar din Evangheliarul macarian (1512)*, în *Biserica Ortodoxă Română*, LXXVII, 1959, nr. 2, p. 231-237. Dudaș Florian, *Vechi cărți românești călătoare*, București, 1987, p. 138). În Catalogul acestei colecții întocmit și publicat în 1922 (Dr. Todoreszku Gyulia és neje Horváth Aranka. *Régi magyar könyvtára*. Össz. Akantisz Viktor, Budapesta, 1922, p. 90. Aducem mulțumiri și pe această cale Măriei Berényi care ne-a ajutat să găsim Catalogul în cauză, în care nu se atestă un asemenea exemplar.

³⁷ Conform Catalogului *Régi Magyarországi nyomtatványok 1473-1600*, Budapesta, 1971, Biblioteca Națională a Ungariei posedă doar fotocopii după exemplarul de la Sankt Petersburg și altul de la Ujgorod.

³⁸ Каратаев И.П. Описание славяно-русских книг, напечатанных кирилловскими буквами. Спб., 1883, с. 205. Demény Lajos. *Evangheliarul slavo-român de la Sibiu - prima tipăritură în limba română cunoscută până azi*, în *Evangheliarul slavo-român de la Sibiu, 1551-1553*, București, 1971, p.23.

Evangheliar slavo-român, 1551-1553. Filele 23v-24

În 2009 examinându-l *de-visu* venim cu o nouă lectură a însemnării marginale de la fila 23-24 și *un fragment* din alt exemplar (filele 36-37) care se păstrează la Biblioteca Batthyaneum din Alba Iulia³⁹.

Astfel Filip Moldoveanul, intelectual de obârșie moldoveană s-a înscris în istoria românilor ca un bun cancelarist și diplomat la Sibiu, dar mai ales ca **tipograf al primelor cărți în limba română**. Au urmat alte activități și evenimente în afirmarea limbii române în cultura scrisă, între care tipăriturile diaconului Coresi (anii 60-70 ai sec. al XVI-lea)⁴⁰; traducerea din slavonă în limba română a *Pravilei* de către ritorului Silvan Lucaci în 1551; talmăcirea în limba română a *Scării* de Ioan Sinaitul (1618) și tipărirea la Iași a *Cărții românești*

de învățătură (1643), ambele lucrări întocmite de Varlaam, Mitropolitul Moldovei; tipărirea în limba română a *Evangheliei* la Bălgrad (Alba Iulia) în 1648 ș.a. În paralel, atât în Moldova, cât și în Țara Românească încă din ultimele decenii ale sec. al XVI-lea sunt întocmite tot mai frecvent direct în limba română cu aceleași caractere chirilice folosite de Neacșu în 1521 tot mai multe documente particulare dar și în cancelariile domnești, încât în prima jumătate a sec. al XVII-lea fenomenul capătă amploare. Au urmat tipăriturile Mitropolitului Dosoftei în Moldova⁴¹ și cele ale Mitropolitului Antim Ivireanul⁴² și ale Episcopului de Buzău Mitrofan⁴³ în Țara Românească. Astfel, trecerea la limba română s-a generalizat, fenomenul căpătând un caracter ireversibil.

³⁹ Mârza Eva, Drechiciu Doina, *Cartea românească veche în județul Alba, secolele XVI-XVII. Catalog*, Alba Iulia, 1989, p. 57, nr. I.

⁴⁰ *Diaconul Coresi ctitor de limbă română, misionar al credinței străbune și slujitor devotat al neamului românesc*, Arhiepiscopia Târgoviștei, 2017, 368 p.

⁴¹ Fuștei Nicolae. *Opera Mitropolitului Dosoftei în contextul culturii spirituale sud-est și est europene (a doua jumătate a sec. al XVII-lea)*, Chișinău, 2008, 296 p.

⁴² *Antim Ivireanul. Opera tipografică*. Alcătuitori: arhim. Policarp Chițulescu (coord.), Doru Bădără, Ion Marian Croitoru, București, Institutul Cultural Român, 2016, 220 p.

⁴³ Eșanu Andrei, Eșanu Valentina. *Episcopul Mitrofan – tipograf și cărturar*, în *Cugetul*, 2006, nr. 4, p. 31-34.

VALOAREA ISTORICO-LITERARĂ A LETOPISETELOR ȚĂRII MOLDOVEI

Tatiana GHEICEANU,
Biblioteca Națională
a Republicii Moldova

Rezumat: Mare istoric și literat, om politic de stat cu vederi înaintate, orator și diplomat, Mihail Kogălniceanu (1817-1891) a fost un înflăcărat promotor de cultură și literatură, de propășire în multe domenii ale spiritului, vibrând pentru patria sa și națiunea română. În studiul de față, autoarea pune în lumină unul din cele mai însemnate evenimente în activitatea editorială a lui M. Kogălniceanu, și anume publicarea primei ediții de cronici vechi după cele mai autentice manuscrise, intitulate „Letopisețele Țării Moldovei”, în 3 volume masive, fiind, de altfel, și ultimele cărți tipărite în Tipografia „Cantora Foaiei Sătești”.

Valorificarea cronicilor, scoaterea lor din negura uitării, a pus temelii istoriei naționale. Ele au devenit o sursă științifică, din care și trag seva arta și literatura autentică, au produs o adevărată revoluție în istoriografia Moldovei.

Cuvinte-cheie: Mihail Kogălniceanu, Letopisețele Moldovei, cronici vechi, Țara Moldovei, Cantora Foaiei Sătești.

Abstract: Great historian and writer, statesman and politician with progressive views, orator and diplomat, Mihail Kogălniceanu (1817-1891) was an ardent promoter of culture and literature, prospering in many intellectual areas, devoting himself to his country and Romanian nation. In the current study the author highlights one of the most important events in the publishing activity of M. Kogălniceanu - the publication of the first edition of old chronicles from the authentic manuscripts, entitled “The Chroniclers of the Moldavian Land” in 3 massive volumes, being also the last books printed in the “Cantora Foaiei Sătești” printing house.

Valorization of these chronicles, their removal from the mist of oblivion built the foundation of national history, as they became a scientific source from which convincing art and literature grew. They produced a real revolution in the historiography of Moldova.

Keywords: Mihail Kogălniceanu, Chroniclers of the Moldavian Land, old chronicles, The Moldavian Country, Cantora Foaiei Sătești.

Mihail Kogălniceanu a trăit într-o vreme când toate erau de refăcut, aproape de creat din nou, și în literatură, și în organizarea social-politică.

Despre originea sa Kogălniceanu scria în prefața la *Letopisețele Moldaviei și Valahiei* (vol. I, București, 1872): „muma mea a fost Catinca, născută Stavilă, familie românească din Basarabia; de pe tată și de pe mamă, din moși și strămoși, mă fălesc, dară, că sunt român moldovan și cu mân-

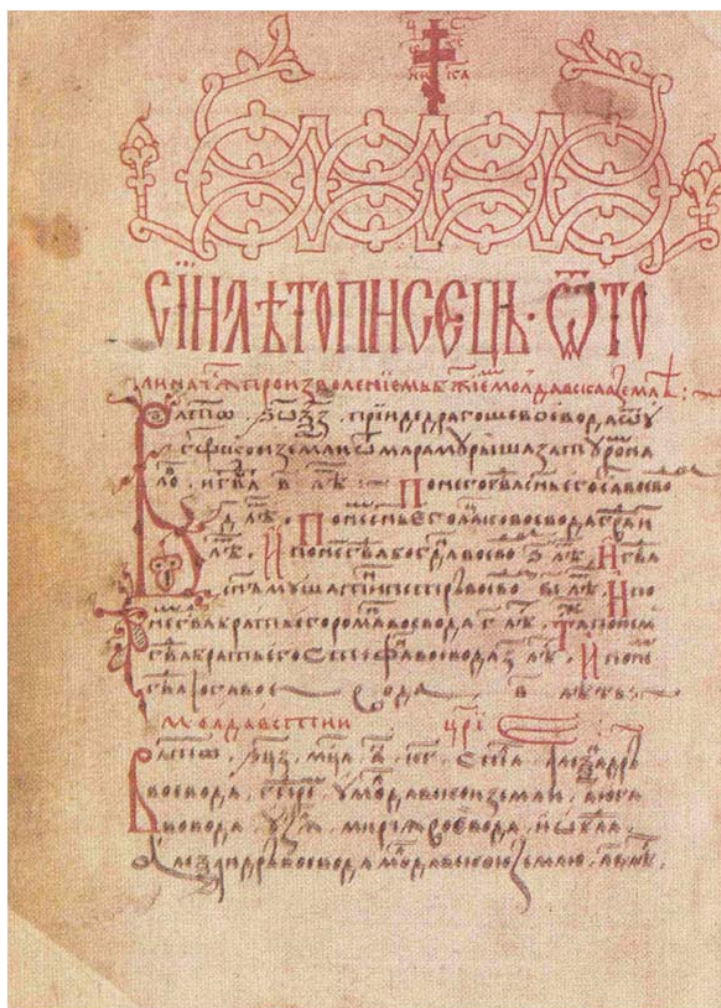
drie recunosc că familia mea nu a căutat niciodată originea sa în țări și neamuri străine”.

Personalitate proeminentă a istoriei moderne a României, „literator distins, istoric fruntaș, mare orator și încă mai mare om de stat”, după cum avea să menționeze Alexandru D. Xenopol [1, p. 229].

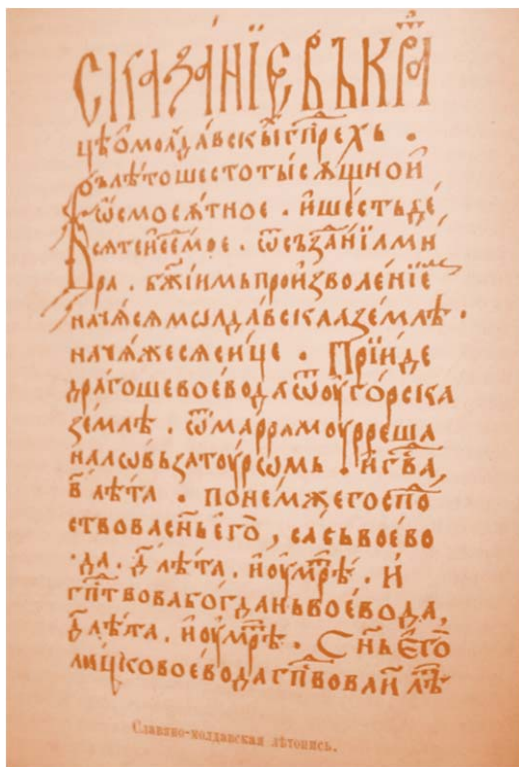
Mihail Kogălniceanu se situează în fruntea celor mai talentați reprezentanți ai generației pașoptiste, ce a contribuit activ la unirea Principatelor Române, dar și la Revoluția de la 1848. A marcat cultural și politic istoria României, activitatea sa întinzându-se pe aproape întregul secol al XIX-lea. Andrei Oțetea afirma: „Luptător indefectibil pentru democratizarea țării, Kogălniceanu a pus pecetea geniului său pe toate actele mari care au întemeiat România modernă. Kogălniceanu lupta pentru ca românii să aibă o limbă și o literatură comună pentru toți” [6, p. 22].

O etapă esențială a vieții sale a fost cea

de editor. Cel mai însemnat eveniment în activitatea editorială a lui Mihail Kogălniceanu îl constituie pregătirea și imprimarea primei ediții de cronici vechi după manuscrisele cele mai autentice, intitulate *Letopisețele Țării Moldovei*, în 3 volume masive, fiind, de altfel, și ultimele cărți tipărite în Tipografia „Cantora Foaiei Sătești”. Privind însemnătatea editării *Letopisețelor*, însuși M. Kogălniceanu scria: „Istoria noastră este în tradițiile poporului, în motivele numărate ce împetrițează întinsele câmpii, în mănăstirile ce cuvioșii și vitejii noștri domni au zidit, în aducerea aminte a biruințelor câștigate, în hrisoave și în urice și, în sfârșit, în cronicile Greceștilor, Popeștilor, Urecheștilor, Costineștilor și altor bărbați”. Alexandru Piru avea să menționeze că prin publicarea vechilor cronici, Kogălniceanu „a îndemnat la acțiunea de culegere a producțiilor populare și la inițierea unei literaturi în spiritul și limba folclorului românesc”. [5, p.74]

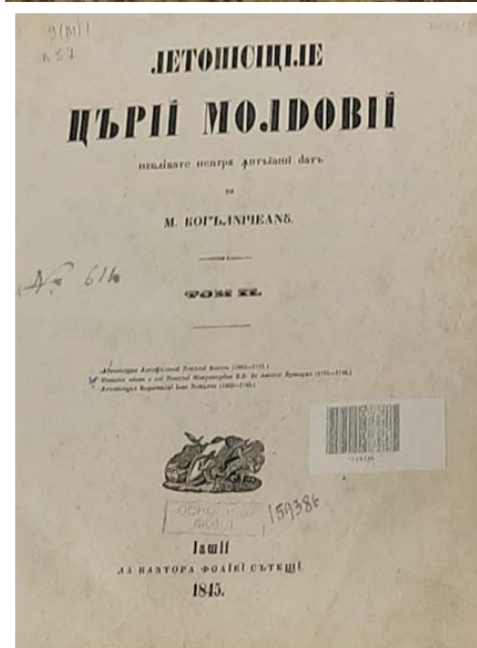
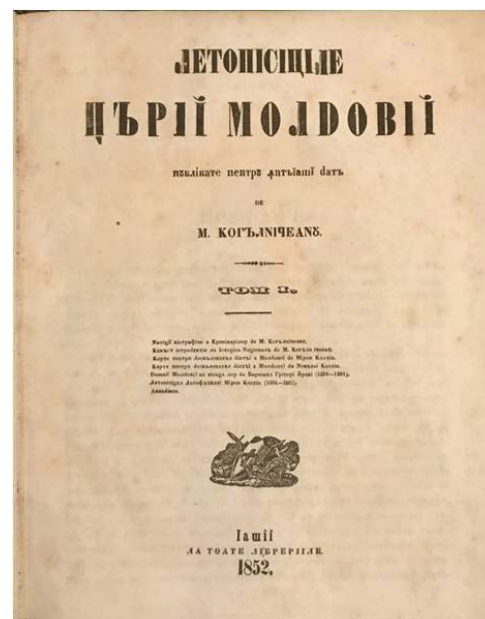
Istoriografia *Letopisețului de când s-a început Țara Moldovei* pornește din zilele domnitorului Ștefan cel Mare (1457-1504), la curtea căruia a și fost alcătuită cronică. Este prima scriere românească laică în limba slavonă, descoperită într-o bibliotecă particulară de către slavistul român Ioan Bogdan și este cea dintâi lucrare originală a literaturii noastre istorice. Textul *Letopisețului Moldovei* nu s-a păstrat în forma originală, ci în copii și prelucrări ulterioare, dintre care cea mai apropiată este *Letopisețul de când s-a început, cu voia lui Dumnezeu, Țara Moldovei*, descoperit la Tulcea într-un manuscris din sec. al XVI-lea, original din Moldova, și publicat, cu studiu de traducere, de Ioan Bogdan în *Cronice inedite atingătoare de istoria românilor*.

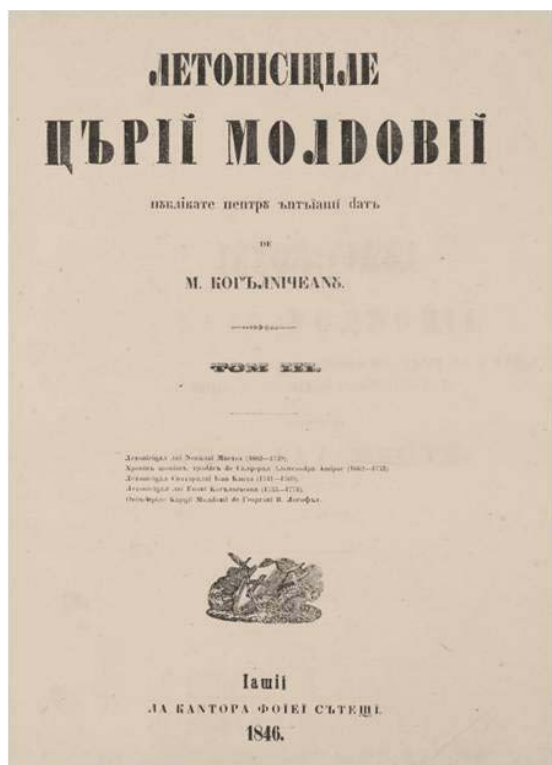

O altă variantă păstrată, și anume *Povestirea pe scurt despre domnii Moldovei*, cunoscută și ca *Letopisețul de la Putna*, redactată la mănăstirea Putna, se păstrează în două copii slavone din sec. al XVI-lea și într-o traducere românească, efectuată de Vartolomei Măzăreanu în 1770. În epoca veche au circulat și alte copii și prelucrări

ale *Letopisețului Moldovei*, dintre care unele au fost folosite de primul cronicar al Moldovei ce a scris în limba română, Grigore Ureche [3, p. 27].

„Dacă vreodinioară studiul istoriei a fost trebuitor, aceasta este în epoca noastră, în acest timp de haos, când și oamenii publici, și oamenii privați, bătrâni și tineri, ne-am văzut individualitățile sfâșiate și iluziile ce ni erau mai plăcute, șterse. Într-un asemenea timp, limanul de mântuire, altarul de răzimat pentru noi este studiul istoriei, **singurul oracol care ne mai poate spune viitorul**” [2, p. 149].

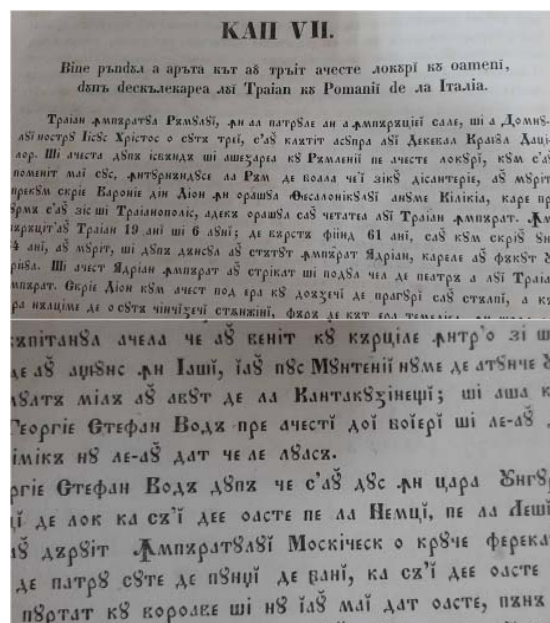
Editarea *Letopisețelor* a început în 1845 cu volumul 2, dar ea merse încet, mai întâi din pricina deștăării lui Kogălniceanu în acel an, apoi din pricina tulburărilor, a revoluțiunii și a greutăților materiale cu care avusese de luptat autorul, urmat de volumul 3, în 1846, ca abia în 1852 să se editeze volumul 1. Cu ediția volumului 3, activitatea editorială a lui Kogălniceanu se întrerupe, el întreprinzând călătorii în Franța și Spania. Reîntors peste un an în patrie (1847), inițiază colaborarea tipografică cu Gheorghe Asachi. Dovadă este anunțul de pe versoul filei de titlu fals: „Textul tomului I este tipărit la Cantora Foiei și Institutul Albinei Românești, acum întrunite. Prefața și Apendicele la Tipografia Buciumului Român”. Deci, acest volum anunță despre intrarea tipografiei lui Kogălniceanu în posesia lui Gheorghe Asachi și despre existența unei tipografii particulare. E vorba de tipografia „Buciumul român” înființată în 1850 de Theodor Codrescu, Dimitrie Gusti, Gheorghe Seulescu, Theodor Stamate și rămasă mai apoi în proprietatea lui Theodor Codrescu.

Cele 3 volume (exemplarele cărora se păstrează în colecțiile de carte veche și rară a BNRM) cuprind cronicile lui Grigore

Ureche, Miron și Nicolae Costin, Ion Neculce, Axinte Uricariul, cronica racovițeană (Pseudo-Muste), cronica Chiculească (Pseudo-Amiraș), letopisețul lui Enache Kogălniceanu, cronografile altor truditori pe ogorul amintirii faptelor românilor.

Volumul 1 conține „Prefață”, „Notiție biografică a cronicarilor Moldovei” și renumitul „Cuvânt introductiv la cursul de istorie națională”, ținut de Mihail Kogălniceanu la Academia Mihăileană în noiembrie 1843, imprimat peste puțin timp în „Cantora Foaiei Sătești” și retipărit în nr. 37 al *Propășirii*, din 24 septembrie 1844, mai târziu, în *Cuvântul*. A fost reprodus de Aron Pumnul, învățătorul iubit al lui Eminescu, în *Lepturariu românesc* (vol. 4, 1864) și de toate manualele didactice de mai târziu. În „Notiție biografică a cronicarilor Moldovei”, M. Kogălniceanu aduce date despre manuscrisele utilizate, despre viața și activitatea cronicarilor moldoveni, subliniind că „biografia cronicarilor care ne-au păstrat capitalul cel mai prețios al unui popor – istoria națională, trebuie să constituie unul din studiile cele mai importante”.

Ca editor al *Letopisețelor*, Kogălniceanu

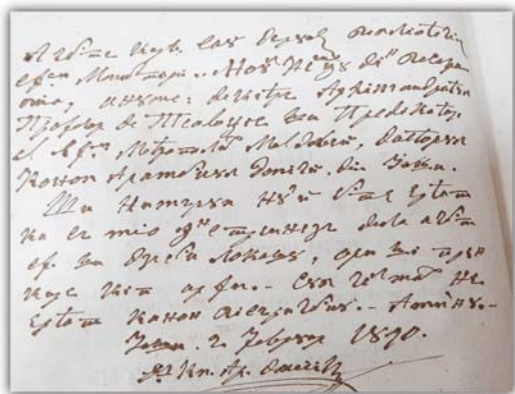
nu și-a propus să păstreze limba în care au scris cronicarii, deși a operat și unele modernizări, fapt pentru care a și fost criticat de istoricii de pe vremea sa. „Scopul principal al lucrării mele, spune el, e de a po-

pulariza în generațiunea actuală cunoștința vechilor noștri cronicari și, prin urmare, istoria națională, așa cum ea este scrisă de dânșii, în limba lor naivă, pitorească și adesea chiar sublimă.” Volumele 2 și 3 au fost editate cu caractere chirilice, volumul 1 – cu caractere chirilice și alfabet de tranziție. Coperta e de carton, acoperită cu material de culoare maro deschis, cotorul e de piele cu imprimări aurite (titlul cărții și numărul volumului).

Ștampila ovală a Bibliotecii Mănăstirii

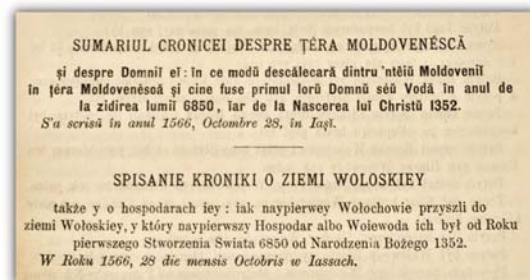
Noul Neamț, Chițcani, județul Tighina, ne vorbește că volumele 2 și 3 au fost în posesia acestei biblioteci. Ba chiar mai mult: ștampila de pe foile de titlu poartă amprenta ultimei inventarieri – anul 1932, luna X (octombrie) cota de inventar 651. Pe ambele volume mai e și ștampila Bibliotecii Publice din Chișinău – rezultat al circulației acestor cărți. Încă o dovadă că aceste volume au aparținut Bibliotecii Mănăstirii

Noul Neamț e și însemnarea de donație de pe pagina 2 (vol. 2) și de pe pagina 6 (vol. 3) a arhimandritului, profesorului de teologie și predicatorului Mitropoliei din Iași, Aramescul Donici: „Această carte e a d-ruie bibliotecii Sfintei Mănăstiri ... Noul Neamțu din Basarabia, anume: de către Arhimandritul Profesor de Teologie și Predicator al Sf/intei Mitropolii a Moldovei, Dvortorul Kanon Aramescul /?/ Donici din Iași. Și Nimărui nu-I voi erta /t / ca să mi-o înstrăineze de la acest Sf/int și D/umne/zeesc locașu, ori și prin care chip ar fi. – Sup cel mai ne ertat Canon Bisericescu. – Aminu. Iași, 2 februarie 1890”. Sub text stă semnătura arhimandritului. Donația e scrisă cu alfabet de tranziție.

O reeditare a *Letopisețelor Țării Moldovei* sub titlul *Cronicile României* a fost întreprinsă de către Mihail Kogălniceanu în 1872 (vol. 1-2) și 1874 (vol. 3). Ediția a doua a fost completată cu texte noi ale cronicarilor munteni și cu o semnificativă prefață privitoare la evenimentele social-politice și culturale, ce s-au desfășurat în perioada de viață și activitate a editorului. Cei șase ani în care acel „voinic taur al inteligenței”, după afirmația lui Gheorghe Sion, a dirijat la Iași ca editor, redactor și tipograf, precum și cei treizeci de ani ce-a lucrat pentru propășirea țării sale, au lăsat urme adânci în viața culturală și literară a Moldovei [4, p. 77].

Din sumarul cronicii aflăm că volumele

pornesc de la descălecatul întâi al Moldovei și cine a fost primul lor domn în anul de la zidirea lumii 6850, iar de la nașterea lui Hristos 1352.

Valorificarea cronicilor, scoaterea lor din negura uitării, a pus temelia istoriei țării, istoriei naționale. Ele au devenit o

sursă științifică, din care-și trag seva arta și literatura autentică, au produs o adevărată revoluție în istoriografia Moldovei.

Ion Creangă citea *Letopisețele* lui Kogălniceanu păstrate pe rafturile din „bojdeucă”; pe ele Mihai Eminescu, fiind director al Bibliotecii Centrale din Iași, și-a plimbat ochii și mintea, lăsând pe unele semnătura, sublinieri și completări, la izvoarele lor au tras, și mai trag și azi, mii și mii de cititori, setoși de a cunoaște trecutul, istoria Moldovei; la lumina lor s-au încălzit și au crescut mai multe talente tinere. Deci, Mihail Kogălniceanu, acela care ne-a pus nouă, românilor de pretutindeni și din toate vremurile, cartea și condeiul în mână, va rămâne în memoria noastră, în primul rând, ca editor al *Letopisețelor Țării Moldovei*, celui dintâi corp de cronici moldovenesti [4, p. 78].

Importanța literară a *Letopisețului de când s-a început Țara Moldovei* este excepțională. Grigore Ureche va inspira pe Alecsandri (*Dumbrava Roșie*) și pe Sadoveanu (*Viața lui Ștefan cel Mare și Frații Jderi*). Se poate spune că adevărata literatură românească ia naștere odată cu *Letopisețul Moldovei*. De aici începe drumul prozei istorice românești, care va culmina în creația lui Mihail Sadoveanu.

Mihail Kogălniceanu scria în prefața la *Letopisețele Moldaviei*: „Nădăjduiesc că prin publicarea cronicilor Moldaviei, contribuind la dezvoltarea patriotismului, voi contribui totodată și la părăsirea utopiilor care pe mulți au înșelat până acum, făcându-i a crede că triumful naționalității

stă în măsuri silnice, când acestea, am deplină convicție, nu pot decât a o pierde sau cel puțin a o compromite. Țara noastră nu prin grabnice și zgomotoase schimbări se poate ridica”. [2, p. 153]

Publicarea *Letopisețelor Țării Moldovei* a fost un eveniment capital în dezvoltarea intelectuală a poporului român. Ca formă întâi, „cetirea” lor readuse mințile cam aiurite de influența curentului latinesc, ce tocmai pe atunci era în floare, înapoi la matca adevărată a limbii românești, la acea limbă frumoasă și vânjoasă de o mlădiere atât de delicată și de o plasticitate atât de minunată, care și astăzi poate fi numai imitată, nici când însă ajunsă, necum întrecută.

Publicarea *Letopisețelor* se face tocmai asupra unui moment din cele mai grele ce avu de străbătut vreodată societatea românească. Frământarea pentru unire începuse și primise o puternică îmboldire tot de la Kogălniceanu, prin modul cum această chestiune fusese analizată și prezentată în *Dorințele partidei naționale*.

Fără îndoială, orice întărire a ideii naționale, a iubirii de neam, a iubirii de țară în Moldova dădea mai mari sorți de izbândă unirii poporului român și unde s-a putut încălzi poporul moldovenesc decât la focul vechilor săi scriitori, care au plâns când au scris durerile lor?

Iată unde stă marea însemnătate a publicării *Letopisețelor de către Mihail Kogălniceanu* [1, p. 250].

Referințe bibliografice:

1. *DISCURSURI de receptie*. Vol. 3. (1894-1906). Volum îngrijit și indice general Dorina N. Rusu. București: Editura Academiei Române, 2005. 683 p.
2. KOGĂLNICEANU, M. *Tainele inimii*: Scrieri literare și istorice. București: Albatros, 1987. 232 p.
3. *LITERATURA română veche*. Vol. 1 (1402-1647). București: Editura tineretului. 308 p.
4. OMAGIU „Străjerilor” patrimoniului documentar al BNRM. Alcătuitor: Veronica Cosovan. Chișinău: BNRM, 2017. 237 p.
5. PIRU, Al. *Istoria literaturii române de la început pînă azi*. București: Univers, 1981. 582 p.
6. *STUDII privind Unirea Principatelor*. București: Editura Academiei Române, 1960. 542 p.

NUME ROMÂNEȘTI ȘI CREȘTINISM PRESLAVON ÎN RUSIA KIEVEANĂ

Vlad D. GHIMPU,
Muzeul Național de Istorie a
Moldovei

Rezumat: În rezultatul studierii inscripțiilor paretale din Biserica Sf. Sofia și din alte biserici din orașul Kiev, capitala Rusiei Kievene, putem formula unele raționamente esențiale pentru istoria și cultura românilor din această perioadă. Astfel, am putut constata în orașul Kiev ca trăitori în parohii o comunitate de români, încă din timpul Evului Mediu timpuriu. Ei au fost atestați după numele caracteristice ale unei epoci romanice timpurii, cât și prin trăsături românești ale perioadei medievale, cunoscute din acte documentare. Prin specificul scrisului scurt al unor însemnări de rugăciune sgrăfitate, lângă chipul unor sfinți sau în alte locuri din biserici, am evidențiat o serie de nume românești, cât și unele forme lingvistice tipice ale unor vorbitori de limbă română, iar conținutul multor evocări pioase vocative poartă un caracter al numelor de sfinți creștini anterioare culturii ortodoxe a slavilor. Nu în ultimul rând, trebuie să consemnăm și alți termeni apelativi din scrierile kievene, inclusiv denumirea lunilor anului, care nu au până în momentul de față o explicație clară în limba română.

Cuvinte-cheie: sgrăfite, Kiev, Catedrala Sf. Sofia, nume românești, creștinism preslavon, alfabet românesc.

Abstract: As a result of the study of wall inscriptions from the Saint Sophia Cathedral and other churches in Kiev, the capital of Kievan Rus', we can formulate some significant reasoning for the history and culture of the Romanian people of this period. Thus, we can state that in Kiev, in its parishes, the Romanian population had lived since the early Middle Ages. It was attested thanks to characteristic names of the early Romanesque era, as well as from the Romanian elements of the late Middle Ages, known from historical documents, some of which still exist. According to the specific of the brief writing of some scratched inscriptions with pleas for intercession left near the images of saints or in other places in the churches, many Romanian names were attested, as well as some typical linguistic forms of the Romanian language, moreover; religious appeals to the saints with Romanian vocatives, that differ from the names of Christian saint and are prior to the Orthodox culture of the Slavs. It is also important to mention other appellation words found in Kiev inscriptions, including the names of the months of the year, which have no clear explanation in the Romanian language till now.

Keywords: scratched inscription, Kiev, Saint Sofia Cathedral, Romanian names, pre-Slavic Christianity, Romanian alphabet.

Statul rus kievean s-a format în secolul al IX-lea, iar peste ceva mai mult de o sută de ani, în anul 988, a aprobat oficial creștinismul, instituit de dinastia domnitoare a riuricilor sub cneazul Vladimir, abolind violent zeitățile păgâne. Primul

cronicar rus cunoscut, Nestor, descrie interesant fabula alegerii credinței noi, prin comparație cu alte religii, în final dându-i se câștig de cauză creștinismului, apreciat a fi mai superior decât celelalte – iudaică ori mahomedană. În familia domnitoare exista,

deja, un precedent mai vechi de convertire la monoteismul bizantin al bunicii cneazului, Olga, văduvă, care a mers la Constantinopol, unde s-a creștinat sub patronajul autorității împăraților din Țarigrad. Totuși, după toate aparențele, creștini, creștinism existau în Kiev și înainte de aprobarea lui oficială, posibil și înainte de formarea statului, iar aceste probleme noi le vom aborda prin prisma analizei unor înscrisuri-sgraffito, făcute în Evul Mediu de diferite persoane pioase pe pereții bisericii Sf. Sofia din Kiev.

Studiul inscripțiilor vechi de pe pereții edificiilor arhitecturale a rezultat din continuarea unor cercetări arheologice și de suprafață, sau, după procedurile de restaurare a monumentelor și bisericilor, care mai existau în funcțiune și, mai ales, atunci când se scoteau straturi superficiale de pictură ori tencuială și de desubt mai apăreau și alte însemnări sgraffitate ale unor vizitatori din diferite vremuri, care și-au lăsat amprenta timpului ce l-au trăit, prin conținut și formă, diferențiată de la o epocă la alta. Asemenea sgraffite de la Biserica Sf. Sofia din Kiev, vechi monument arhitectural creștin, construită în anul 1037, au început a se studia din anii 50 ai secolului a XX-lea și publicate în anii 60-80 ai secolului trecut. În continuare noi vom prezenta înscrisurile cu influențe de limbă română după ordinea prezentării primului volum al autorului S. A. Vysotskii [1].

Secolul XI. Inscripția nr. 3. «В лето 6560 (1052) марта в 3-е разгромле, в 9-и час дня. Было же то в 40-го святого мученика Еутропия». Însemnare despre o invazie (armată) cu distrugeri în ziua de 3 martie 1052, de Sf. Eutropie, <gr. Eutropia, gr. martios, lat. Martius [2], rom. mart(ie). Nr. 4. «Въ вѣвелики четверг (р) ака положена бысть...Дѣмитръ пслъ... мсця априля». O inscripție menționând sarcofagul („рака”) lui Vsevolod Iaroslavici, semnată de «Дѣмитръ». În Novgorod au existat scrieri diferențiate cu numele Домитр și Дѣмитр [3], care inițial s-au citit cu «о» în ambele cazuri, pus de noi în legătură cu numele, evoluat mai târziu, Dumitru, care s-au pronunțat la început la fel, ambele, Domitr. Ulterior, litera іеръ

(ѣ) treptat și-a pierdut sunetul și apoi a dispărut în timp, influențând numele rusesc Дмитр(ий), cu partea a doua lui Dimitrii din <*Dimitrie ori Dimitrios. Datată în luna april(ie), gr. aprilios, lat. aprilis. Secolul XI. Nr. 5. Mențiune despre încheierea păcii la Jelean, cu data: «мсця декембръ», formă arhaică românească – *dechembre* [4] (lat. december) [5]). Nr. 7. Text, mențiune: «мсця априля», influența formei românești april(ie) (gr. aprilios, lat. aprilis). Nr. 9. În al patrulea an al lui Sveatoslav s-a dat ruga (plătit rugăciunea) („руга в(о)дана”). Sec. XI. A existat în Evul Mediu rus o taxă specială după cuvântul românesc *ruga* (rugă - rugăciune), ce se plătea bisericii, < rom. *rugă*, lat. *rogare*. Nr. 11. Mențiune: «мця маіа», luna mai, lat. maius, gr. maios. Nr. 12. Text despre înmormântare: «...мсця октямбръ». Sf. sec. XI - început sec. XII. Lat. october, rom. octombrie, <lat. octo (opt). Nr. 17. „Матеи пслъ” (fig.1), Matei

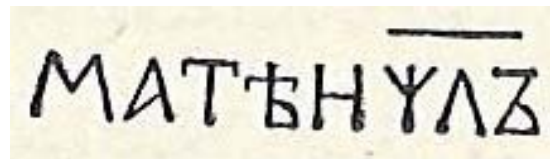

Fig.1. Matei a scris

[6] a scris. Sec. XI. Nume românesc Matei. Nr. 18. «Псл Ставъръ Городятн(и) чь», apreciat ca un personaj cunoscut, voievodul lui Vladimir Monomahul (<gr. stavros=cruce). Sec.XI-XII. Nr. 19. A doua inscripție cu acelaș nume: «Ги помози рабоу своему Ставърови, недостоинному рабу тв(оему)». Dne, ajută robul tău Stavъr, nemeritatul rob al tău (gr. Stavros). Nume folosit și în teritoriile românești, Stavăr [7], ce îl poate explica pe Ставъръ de mai sus, care s-ar fi pronunțat, conform scrierii cu «ѣ», Stavor.

Nr. 25. «Мсц іенаря...». Însemnare despre pământul Boian. A fost scris pe perete un act întreg de cumpărare a unei moșii de pământ de către văduva cneazului Vsevolod Iaroslavici, cu mai mulți martori numiți, printre care, Tudor Tubânov („Тудор Тубынов”), Il’ia Copâlovici („Илья Копылович”<copil), Tudor Borzeatici („Тудор Борзятич”). Sec. XII. Tudor, nume românesc, alții cu nume și

prenume – Marco, Danilo, Domilo, române; Mihail (gr.), Pateleii (Pantelei), prescurtat din Panteleimon, Sem'iun. din <ebr. Simon. Scris puțin greșit în luna ienar', gr. ianuarios, lat. ianuaris, rom. ianuarie. **Nr. 30.** „Ги помози рабу своему Меркурию Иванови,” Dne, ajută robul tău Mercurii Ivanov, <lat. Mercurius. Sec. XII. **Nr. 31.** „Ги помози рабу с(в)оему Г(е)орьгиеви (и) мечьникоу къ(н)яжоу Василь(е)ви”. Dne, ajută robul tău Gheorghii(e) și spătarul sneazului Vasile, Vasilie (<gr. Georgios, gr. Vasilios). **Nr. 33.** «(Ги помози) рабу своему Андреев(и), богатому грехы (и до) брыми деды». Dne, ajută robul tău Andrei, bogat în păcate și în lucruri bune (<gr. Andreias). Sec. XI. **Nr. 34.** „Ги помози рабу своему Григореву. Амин(ь)”. Dne, ajută robul tău Grigore (gr. Grigorios). Amin'. **Nr. 35.** «Ги помози рабу своему Иоану грешному...». Dne, ajută robul tău Ioan păcătosul (<gr.,lat. Ioannes). Sec. XI-XII. **Nr. 36.** „Ги помози рабу своему Петру Феодулу. Dne, ajută robul tău Petr (<gr. Petros) Feodul. Sec. XII. **Nr. 38.** Text semnat, «Съмеоновъ(и)». Inscripție pusă de Someon (<ebr. Simon). Sec. XII. **Nr. 46.** Vocativ. «Стый Оноуфрие» (Sf. Onufrie, <lat. Onufrius), roagă pe Dumnezeu milostiv pentru roaba sa Elena. Sec. XIII. **Nr. 47.** «Сты Пянтелеимоне помилю раба своего», Sf. Panteleimoane, iartă robul tău (<gr. Panteleimon). Sec. XI. **Nr. 48.** «Пантеле(и)моне Аминь». (Sf.) Panteleimoane, Amin'. Ambele vocative (adresări) se aflau lângă fresca Sf. Panteleimon. Sec. XI. Aici, în cazul lui Onufrie, și la Pantelemone, dar și în continuare, avem vocativul românesc terminat în litera „e”, care a evoluat din limba latină, cum au arătat I. Coteanu și N. Corlăteanu [8], formă ce a fost adusă în Rusia, care a influențat și unele evoluții lingvistice slave. Ca să relevăm, în cazul lui Onufrie, coincidența lui de loc întâmplătoare cu forma la nominativ [9], caracteristica unui nume românesc.

Secolele XIII-XIV.> **Nr. 50.** «Мсця ноямбры престаився рабъ бжи митрополит Кюрило». Despre moartea Mitropolitului Kiurilo (<gr. Kirillos). Chirilo, în versiune romanică, ulterior evoluat în românescul Chirilă. Gr. noiembrie, lat.

november, novem-nouă [10], rom. noiembrie. Sec. XIII. **Nr. 52.** «Въ лето... (1235) приста(ви)ся рабъ бжи Захария мсця февраря...». În anul 1235 a murit robul lui Dzeu Zaharia, luna februarie..., <ebr. Zekaria românescul Zaharia [11], gr. fevruaris, influențat de lat. februarius [12]. **Nr. 53.** În luna august a murit roaba Domnului preoteasa lui Semen (<ebr. Simon): „Мсця аугоуста в 25 скончалась попадья Семенова”. Sec. XIII-XIV. Luna august, Semion, aduse de români. **Nr. 55.** «В лето 6767 (1259) Ноие псл Ноие...» (fig.2).

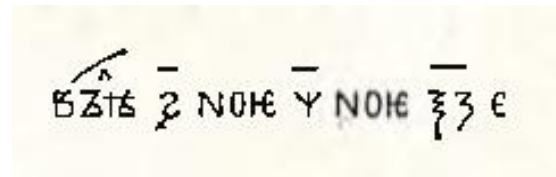

Fig.2. Anul 1359, Noie a scris Noie

În anul 6767 (1259) Noie a scris Noie..., repetat. Numele Noie (Hoe), scris românește, a mai fost atestat și într-o scrisoare pe coajă de mesteacăn din Novgorod [13]. **Nr. 57.** «Рабъ Бжи грешны Паътелеимонъль пс» (fig.3). Sec. XIII. „Robul Dlui, păcă-

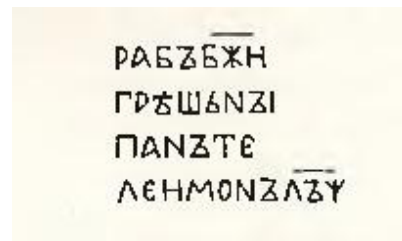

Fig.3. Robul lui Dzeu Panteleimonul

tosul Panteleimonol' a scris”. Panteleimonol este cu articol hotărât – Panteleimonul. În exemple vechi de la sudul Dunării teriminția -ol la primele substantive articulate a fost apreciată ca articolul hotărât, evoluat apoi în -ul [14]. În Evul Mediu în teritoriile românești s-a răspândit mai mult prescurtat – Pantelei [15]. **Nr. 62.** «Ги помози рабу свъемоу Илии» (fig.4).

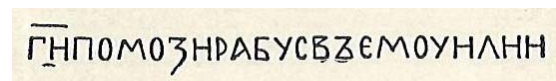

Fig. 4. Robul lui Dzeu Ilii

Datare incertă. Dne, ajută pe robul tău Ilii (<ebr. Elia, Elie), uneori popular, Ilii, apropiat de modelul Ilie. **Nr. 65.** «Стый

Стефане», Sf. Stefane, roagă-l pe Dumnezeu pentru mine păcătosul (<gr. Stefanos). Sec. XIII. **Nr. 66.** Mai jos, tot la vocativ cu „e”, mai pe lung: «СВЪИ Стефане моли Ба за мя». Sf. Stefane, roagă pe Dnul pentru mine. Sec. XIII. **Nr. 70.** Desen, un om, bust, fără nimb, cu inscripția: «Георги храброи». Gheorghii viteazul (<gr. Gheorghios). Sec. XI-XII. **Nr. 74.** «Помяни Данила». Iartă pe Danila (<Danilo). Nume romanic. Sec. XIII. **Nr. 80.** «Гипомози рабоу своему Павълви». Dne, ajută robul tău Pavel (<gr. Pavlos). Dacă refacem la nominativ, ar fi mai corect Павъл, adică Pavol, asemănător cu românescul Pavăl din actele medievale [16].

Nr. 86. Inscripție: «Данило», Danilo, romanic. Apreciind originea numelor grecești și latine, noi obișnuim să trecem peste faptul că ele aveau o terminație diferită de cele actuale, iar, dacă pentru cele latine, în studiile de romanistică s-a acceptat o evoluție deosebită ca urmare a unei noi epoci (romanică), trebuie să ne punem întrebarea, dar cum s-au transmis numele grecești celorlalte popoare, în special cele creștine, deoarece în calendarul ortodox, dar nu numai, le avem fără terminația caracteristică grecească cu – as/os, es/is, eos/aos etc. O opinie formulată mai demult, e drept fără o bază izvoristică concludentă ca acum, o atribuia din trecerea prin filiera slavilor [17]. Dar după exemplele de inscripții timpurii din bisericile or. Chiev, noi putem formula o ipoteză nouă, mai plauzibilă, că numele grecești și latine (!) au fost transmise în forma actualizată slavilor, dar și în Europa de est, de către românii Evului Mediu timpuriu.

Secolul XI [18]. **Nr. 100.** Alfabet cu 27 de litere, sec. XI [19]. Scris la rând un șir de litere, 27 la număr, asemenea cu literele grecești, însă fără Psi, + patru litere noi, mai multe decât cel grecesc care are 24, dar mai puține decât cel slavon, de circa (38) 43 de litere. Împreună cu desene mici, de cai, inclusiv, o vacă, cu inscripție pe ea: «muu»! Autorul susține că este un alfabet nou (uzual), care nu este nici al grecilor (dar nici slavon), ci necunoscut. După noi, acesta pare a fi adus de români [20], inclusiv și după unele exemple, confirmate de S. A. Vâsoțki, prin scrierea diftongului „iu” (iu) în loc

de litera „ю” (deoarece ultima nu era inventată). De asemenea, când analizează literele în parte, autorul subliniază unele asemănări cu litere grecești din secolele VI-VII. Aici, noi mai putem menționa că este atestat primul caz în care un popor negrec folosește alfabetul grecesc, iar literele noi, care s-au adăugat au fost o primă inovație străină: «Б» (b), «Ж» (j), «Ш» (ș), «Щ» (șt) [21] și lui «Z» (grec) i-au schimbat grafia «З». Aceste litere au intrat apoi în alfabetul slavon, iar românii, trăind printre slavi, puteau să contribuie mai departe și la alte inovații în formarea alfabetului slavon dezvoltat. **Nr. 101.** Inscripție, „мця оуниа... къ Лазорию”, adică luna (i)unie (gr. iunios, lat. iunius). Lazor și Lazăr erau la români [22], provenit din<gr. Lazaris. Scrierea lunii „(i)unie” cu „u”, după noi, de asemenea, marchează fostul alfabet preslavon, fără litera «ю», într-un proces de tranziție, deoarece «ю» este scris la numele declinat al lui Lazor. **Nr. 102.** «Гипомози рабоу своему Безуеви Ивану отроку...». Sec. XI. Dne, ajută pe Bezu Ivan..., autorul îl refăce „Безую”, adică Bezuiu(l), dar, oricum, e nume românesc. Iorgu Iordan l-a atestat paralel, Beza, și în mediul aromân și grec [23]. **Nr. 105.** «Гипомози рабоу своему Иоану многа лета». Dne, ajută robul tău Ioan mulți ani (<gr., lat. Ioannes). Sec. XI-XII. **Nr. 106.** «Гипомоз ра(б)оу своему Петрови». Dne, ajută robul tău Petr sau Petro (din gr. Petros). **Nr. 107.** Inscripție, pusă de «Или», Ili(i) (<ebr. Elie, Elia). Sec. XII. **Nr. 110.** «СЪИИ Фоко ...», Sf. Foca scris cu „o” romanic (<gr. Focas). Sec. XI. **Nr. 111.** «Гезекиа», sec. XI (<ebr. Iezekiil). Secolul XII. **Nr. 115.** Scris: «Ана, Лука» – Ана, Luca (< lat. Lucas). **Nr. 116.** «Пслъ въ Тоудорово нед(е)лу» (fig.5).

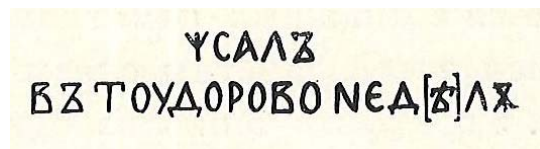

Fig. 5. Am scris în săptămâna (Sf.) Tudor

„Am scris în săptămâna Sf. Tudor”, adică în prima săptămână din postul paștelui. Sec. XII. Cu această afirmație, avem exemplul, că până la apariția noului nume al Sf. Fiodor, în societatea kieveană se mar-

ca sărbătoarea după numele românesc Sf. Tudor. Momentul trecerii de la numele Tudor la Fiodor îl avem consemnat la una și aceeași persoană în Novgorod [24], de asemenea, numele Tudor printre kieveni l-am menționat mai sus (nr. 25). **Nr. 118.** «Ияковъ пслъ чрньць». A scris Iacov monahul (<ebr., lat. Iacob). N. Constantinescu îl considera pe Iacov o variantă ortodoxă [25], deoarece numele era prezent în Evul Mediu la noi în ambele forme – Iacob și Iacov [26] **Nr. 121.** «Быс Софеи место». A fost în (Sf.) Sofei loc, metateză Sofie. **Nr. 123.** «Попаше Коузъма порося». Porașe, Porașa, porașul, diminutiv lui pora, scris cu greșeală la verb, ce trebuia să fie «прося». *Porașa Cuzъma roagă.* Însă, autorul l-a interpretat total greșit, confundând verbul prin cuvântul „поросенок”, dar n-a înțeles nici personajul. Sec. XI. **Nr. 130.** «Ги помоз рабу своему Антону». Dne, ajută robul tău Anton (<lat. Antonius). **Nr. 131.** «Ги помози рабоу своему Васиљеви грешь(ни)коу помозіе іему Ги». Dne, ajută robul tău Vasili(e), ajută-l Dne (<gr. Vasilios). **Nr. 134.** «Ги пъмзи рабу своему Гаврилу грешьному». Dne, ajută robul tău Гаврила răcătosul (<Gavrilo, romanic). **Nr. 135.** «Ги помози рабоу своему Козме грешь(н)оному прозвутероу...». Dne, ajută robul tău Cozma prezbiterul (<gr. Kosmas, rom. Cozma). Sf. sec. XII – încep. sec. XIII. **Nr. 136.** «Ги Бе помози рабоу своему Дъмитрови и Анъне рабе своеи...». Dne, Dzeule, ajută robul tău Domitr și Annei, roaba ta (Domitr-Dumitru).

Nr. 141. «Мр: Игнатиу Петр(у) робу мою Лид(иу) Мар(и)ја». Monograma Maicii Domnului (în greacă), Ignat(iu), Petr(u), roaba mea Lid(iu), Maria. Rugă către Sf. Maria. Aici, autorul, S. A. Vysotskii, subliniază folosirea îmbinării «иу» (iu) în locul literei «ю», ca un argument al prezenței alfabetului preslavon, mai vechi (cf. la nr. 100) (<lat. Ignatius, gr. Petros). **Nr. 146.** «(Ги) пом(о)з(и) рабу свъему Игнатевиа пръзвицьми има Саеатат». Dne, ajută robul tău Ignat, porecla Saetat. „Saetat” provine de la „Saia”, o haină de lână [27], personajul, fie că le confecționa astfel de haine, fie că le purta îmbrăcat [28]. **Nr. 147.**

«Ги помъзи рабоу своему Григоріеви». Dne, ajută robul tău Grigori(e) (<gr. Grigorios). **Nr. 148.** «Ги помози рабу своему Дъмитру и стя Софие гостя страника». Dne, ajută robul tău Domitr, și Sf. Sofie, oaspetelui-rătăcitor. Domitr și vocativ Sf. Sofie. **Nr. 150.** «Ги помози рабоу своему Гаврилови на мног(а) лета». Dne, ajută robul tău Gavrilo (romanic) la mulți ani. **Nr. 151.** «Мсця май... Володими(ръ)». Sec. XII. Luna mai..., Volodimir. Luna mai, adusă de români (lat. maius). **Nr. 152.** «Преставис(я) раб Б(ж)ии Лазо(р) ь мсця иуня в 9-й день». S-a săvârșit robul lui Dumnezeu Lazor la 9 iunie „Iunie”. Românescul menționat și mai sus, Lazor, în loc de Лазарь (gr. Lazaris). Iunie este scris preslavon, fără «ю», dar în contextul limbii romanice putea exprima și o variantă mai veche a formei cu litere latine («iu»). În cazul dacă primul alfabet grecesc neslavon a avut un model de limbă latină (sau romanică), și în acest caz se poate accepta plauzibilul, deoarece Bizanțul a trecut definitiv de la limba latină oficială la cea greacă în primele decenii ale secolului al VII-lea, în astfel de condiții au trebuit să-și restructureze scrisul și romanicii orientali, în special, prin legătura cu biserica bizantină.

Nr. 155. «Филипа Прокопье Оульианы». Filip, Procopè, Uliana (<gr. Filippus, gr. Procopios, lat. Iulianus). Forma Uliana, după noi, relevă, de asemenea, o scriere înainte de apariția literei «ю», preslavonă. De asemenea, al doilea nume a fost influențat de românescul Procopie. **Nr. 156.** Text încheiat cu: «...Аминъ», Amin, scris românește. Sec. XII. Alternativ, în inscripții se scrie

uneori Аминъ sau Аминь, în evoluție de la cuvântul românesc spre limba rusă veche. **Nr. 161.** «Стъ Оноуфрие помилуи мя Сумеона». Vocativ, Sf. Onufrie, miluiește-mă pe mine Sumeon (lat. Onuphrius, ebr. Simon). **Nr. 162.** «Свѣи Оноуфрие помилуи мя» (fig.6). Sf. Onufrie, miluiește pe mine.

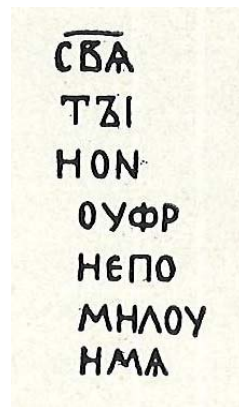

Fig. 6. Rugă la Sf. Onufrie

Nr. 163. «Сты Ноуфрио помилуи мя раба своего Дьмитра грешьника зълаго». Vocativ, Sf. (O)Nufrio, miluiește robul tău Domitrъ rău păcătosul. (O)Nufrio, disimilat sau prescurtat, e adaptat la forma romanică cu terminația „o”. **Nr. 164.** «Сты Он(у) фрие помил(уи)...». Vocativ, Sf. Onufrie miluiește-mă. **Nr. 168.** «Сто Козма (и) Дам(и)ан(ъ) Ионоа с Чрънигов то...». Vocativ. Sf-lor Cozma și Damian, Iona (sau Ioan) din Cernigov scrie (roagă)...(<gr. Cosmas, gr. Damianos, gr. Ionnas).

Secolele XIII-XIV. > **Nr. 175.** «Азъ се Григоріе (Ю)ръевич большии молил...»

АЗЪ
СѢ ГРИГОРІЕ [Ю] РЪЕВНУЪ БОЛШИННЕ МОЛНВЪ
ІАЦЪ ЛБО АВЪ СОМТАТВОРЮ ААЗЪ НМА

Fig. 7. Eu, Grigorie Iurievici...

(fig.7). Nominativ. Eu, Grigorie Iur'ievici vârstnicul, m-am rugat. Prenume Grigorie, românesc, clar. **Nr. 180.** «Ги помози рабу своем(у) Игнатови». Dne, ajută robul tău Ignat (<lat. Ignatius). **Nr. 184.** «Ги помози рабу с(в)оему Данилови». Dne, ajută robul tău Danilo. Sec. XII. **Nr. 186.** «Ги помози рабо..ъ сво... (П) авлоу Семьнови Кузови Фоме Пеоневъ». Dne, ajută robii tăi Pavel (gr. Pavlos), Semen (ebr. Simon), Cuzo, cu „o” romanic (Cuza <Santacuzino) [29], Foma (ebr. Thomas), Peone, romanic [30]. Sec. XIII. **Nr. 191.** «Ги помилуи мене грешенаго Тита моляща». Dne, miluiește pe mine păcătosul, Tit rugătorul (<lat. Titus). **Nr. 192.** Între alții, «Микула, Томище, ...Петреи», Micula (Micul), Petrei (<gr. Petros), apropiat de Petre. **Nr. 194.** «Святые Съфие»...». Vocativ, Sf. Sofie. **Nr. 197.** Scrise două cuvinte: «Игнато Мила». Nume Ignato, Mila, Ignat+o în formă romanică. **Nr. 198.** «Ги помози рабоу своему Яносоу Святая Софіе и Намор(о)у и Наноу». Dne, ajută robul tău Ianos (gr. Ianos?), Sfântă Sofie, iar a doua parte autorul a interpretat-o greșit: на Мор(о)у (adică, „на мору”), care este tot un nume nedescifrat, probabil, urmat de ultimul clar, Наноу, adică, Nan. În ordine, Dne, rugă pentru Ianos, Sf. Sofie, vocativ, pentru..., și pentru Nan, <lat. nanus). Un alt personaj Nan a mai fost atestat

și într-un sgraffito din Biserica Sf. Sofia din Novgorod [31].

Nr. 201. «(Ги помози раб)...оу Миха(и) тма и съблазньльнъ». Nume Mihai, autorul l-a văzut ca o variată a lui Mihail, corect, dar e și românesc. **Nr. 203.** Text, către «... Святая Софіе Святии Оуфрие». Vocativ, Sf. Sofie, Sf. Onufrie. Sec. XIII-XIV. **Nr. 205.** «Ги помоз рабоу своему Или». Dne, ajută robul tău Ili (<ebr. Elia, Elie, rom. Ilie). **Nr. 208.** «Ги пози рабу своему Даниловы». Dne, ajută robul tău Danilo. Nume romanic, întâlnit și mai târziu, apoi Dănilă [32]. Inscricții de pomenire - **Nr. 211.** «В лет... 6765 (1257) мсця априля въ г. в (память)...». În anul (1257), luna april(ie) la 6 în (amintirea)...Aprilie, gr. aprilios, lat. aprilis. **Nr. 212.** «Мця аугуста...», luna august. **Nr. 213.** «Мсця марта...», luna martie (gr. martios, lat. martius). **Nr. 215.** «Мсця октямбрия въ е. преставися раба бжиа Марфа». Luna octombrie la a cincea zi s-a săvârșit roaba Dnului Marfa, siriaca Martha, ebr. Marta, lat. Marta [33]. Inscricții la fresce. **Nr. 221.** «Сомнъ помощникъ не убоюся что створи мне

СОМНЪ ПОМОЩНИКЪ
НЕ УБОУСА ЧТО СТВОИ
МНЪ ЧЛВКЪ

Fig. 8. (Sf.) Somn ajutorul

члвкъ» (fig.8). (Sf.) Somn ajutorul, nu mă tem ce nu mi-ar face omul. Repetare. **Nr. 222.** «Сты С(о)мнъ Стыя Софіе будето

СТЪІ С[О]МНЪ
СТЪІА СОФІЕ
БУДЕТОМН
ПОМОЩНИК[Н?]

Fig. 9. Rugă la Sf. Somn și la Sf. Sofie

ми помощник(и)» (fig.9). Vocativ, Sf. Somn, Sf. Sofie, fie-ți-mi de ajutor! Sec. XIV. Probabil era scrisă lângă o pictură. Este vorba de o iconografie creștină foarte rară din ciclul lui Iisus Hristos când era copil.

Nr. 224. «Сти: м: мчки молитe за раб(а) своего Георгья». Sf. 40 de mucenici, rugați-vă pentru robul vostru Gheoghi(i) (<gr. Georgios). Sec. XIV.

Secolele XV-XVII. Urări. **Nr. 227.** Text..., se încheie cu «– Аминъ», Amin. **Nr. 229.** «О Святая Софье помилоуи...». Vocativ. O, Sf. Sof'ie, miluiește-mă. Sec. XIII-XIV. **Nr. 238.** «Ходоре И(о)не пса(лъ)». Vocativ cu „е”, (Sf.) Hodore, Ione a scris. Rugă către Sf. Hodor [34], Fiodor, pentru ajutor de la Ion sau Iona? **Nr. 249.** Inscripție: «Олексей Римарь», Olexei Rimari (< lat. rimare) Sec. XV. Rîmar, așa e numit porcul. Aici este porclă. **Nr. 255.** «Ги помози рабома своима Петрилови и (В)арнаве». Dne, ajută robii tăi Petrilo și Varnava. Sec. XII-XIII. Petrilo, nume romanice, medieval Petrilă [35], astăzi rămas arhaic. **Nr. 270.** «(Ги) помози рабоу своему Иону» (fig.10). Dne ajută robul tău

[ГН] ПОМОЗИ РАБОУ СВОЕМОУ ИОНУ

Fig.10. Dne, ajută pe robul tău Ion

Ion. Sec. XII-XIII.

Orașul Chiev, arheologie, Porțile de aur [36]. **Nr. 299.** «Ги помози рабу своему Василеви». Dne, ajută robul tău Vasile (<gr. Vasileos). Vasile românesc. Sec. XI. **Nr. 301.** «Ги по рабу Дъм(итру)». Dne, ajută robul Domitr. Sec. XII.

II. Sf. Sofia.. **Nr. 303.** «О Ги Или бесы...». O, Dne, (Sf.) Ilii... (<ebr. Elia, Elie), variantă a lui Ilie. Sec. XII. **Nr. 304.** «О Ги Илии Стьи се... Иоане раб...». O, Dne, Sf. Ilii..., Ioan robul..., Ilii – Ilie. **Nr. 306.** «Евдокимо Феодуло Анфимо». (Sf.) Evdochimo, Feodulo, Anfimo. Nume de sfinți, scriși cu terminație romanică. **Nr. 311.** «Ги помози рабу своему Иоан(и)ю грешному на многа лета». Dne, ajută robul tău, Ioan păcătosul, pentru mulți ani (<Ioannes). Sf. sec. XII - încep. sec. XIII. **Nr. 313.** «Ги помоз рабу своему Ильи на про Т(и)ръне» [37]. Dne, ajută robul tău, Il'a, la pro Tiron (ziua Sf. Theodor-Tiron de la 17 februarie). „Pro Tiron” este o expresie latinizantă. Sf. sec. XII - încep. sec. XIII.

III. Biserica Sf. Mihail din Mănăstirea Vădubițk. **Nr. 326.** «Ги помози рабоу своему (Га)ворилови». Dne, ajută robul tău Gavriilo, romanice. Sec. XIII. IV. Biseri-

ca Sf. Chiril. **Nr. 381.** «(Ги) помози рабу своему Мартинови Семьюновичу». Dne, ajută robul tău, Martin Semъunovici (< lat. Martinus). Sec. XII. Același **Nr. 382.** «Ги помилуи раба своего Мартина Семьюновича». Dne, miluiește robul tău Martin Semъunovici. **Nr. 383.** «Ги помоз рабу Феодорови Аминъ дякови». Dne, ajută robul Fiodor diacul, amin. Avem aici cuvântul *amin* și *diac*. **Nr. 385.** «Мци юни пр...ися ра(бъ) (б)ожи Юриие»

С
[М] ЦН НЮНИ
[ВЪ] Н ПР---А
[В] НСА РА [ВЪ]
[Б] ОЖН ЮРН
НЄ

Fig. 11. Luna iunie, s-a săvârșit robul tău Iuriie

(fig.11). La 8 iunie s-a săvârșit robul lui Dumnezeu Iuriie. Sec. XII. Nume scris românește, Iuriie. **Nr. 392.** «Ги помози рабоу своему Сидо(р)ови». Dne, ajută robul tău, Sidor (gr.<Isidoros). Sf. sec. XIII – încep. sec. XIV. **Nr. 397.** «Сты Кирило прости мя грешн(аго)...». Sf. Chirilo, iartă pe mine păcătosul... Chirilo (gr. Kirillos) cu terminație „o” romanică. Medieval și astăzi a evoluat, popular se pronunță Chirilă [38]. Sec. XIV. **Nr. 397.** «Был тут Гаврило Тишквичи». Aici a fost Gavriilo Tișc(o)vici. Secolul XVII. Gavriilo romanice, evoluat astăzi, Gavrilă, românesc. **Nr. 400.** «(Ст)ы Кирило прости мене гре(шьна)

[СТ] ЗІ КИРЛО
ПРОСТН МЕНЕ ГРЕ
[ШЬНА] ГО. ДІМІАНА

Fig. 12. Sf. Chirilo, iartă pe mine, păcătosul Dimian

го Диміана» (fig.12.). Sf. Chirilo, iartă pe mine Dimian, păcătosul. Același personaj următorul, singular. **Nr. 401.** «Диміана...». Mențione cu Dimian (Damian). Sec. XVII.

Nr. V. Înscrisuri pe vase. Nr. 411. «Олекси», (gr.), scris grecesc pe gâtul unei amfore. Sec. X-XI. Nr. 412. «Гавъріило», sgârâiat pe o oală de ceramică. Scris mixt, Gavril biblic, cu terminație romanică „o” [39]. Nr. 415. «Бди къпа(нь)». Păzește copanul [40] (?). Sec. XI-XII.

Concluzii. În rezultatul studierii inscripțiilor parietale din Biserica Sf. Sofia și din alte biserici din orașul Kiev, capitala Rusiei Kievene, putem formula mai multe raționamente esențiale pentru istoria și cultura românilor. Astfel, am putut constata în orașul Kiev ca trăitori în parohii o comunitate de români încă din timpul Evului Mediu timpuriu. Ei au fost atestați după numele caracteristice ale unei epoci romanice timpurii, cât și prin trăsături românești ale perioadei medievale mai târzii, cunoscute din acte documentare. Prin specificul scrișului scurt al unor însemnări de rugăciune sgrafitate, lângă chipul unor sfinți sau în alte locuri din biserică, am evidențiat o serie de nume românești, cât și unele forme lingvistice tipice ale unor vorbitori de limbă română, iar conținutul multor evocări pioase cu vocative poartă un caracter al numelor de sfinți creștini anterioare cultului ortodox la slavi. Nu în ultimul rând, trebuie să consemnăm și alți termeni apelativi din scrierile kievene, inclusiv denumirea lunilor anului, care nu au până în momentul de

față o explicație clară în limba română.

Un alt argument al acestor concluzii, deosebit de important din istoria poporului nostru, este și atestarea formelor de scriere românească printr-un alfabet de tranziție de la scrierea greacă la cea slavonă medievală, situație care se va impune și cu alte întrebări referitoare la cultura generală ortodoxă, posibil, și prin alte eforturi de cercetare - dar oare românii au fost la baza forței motrice în cadrul nașterii alfabetului (grecesc) slavon, numit impropriu și chirilic, și care a marcat în Evul Mediu aproape toată cultura românilor și a slavilor creștini ortodocși? Altă concluzie importantă, ce o putem trage după exemplele din textele scrise într-o perioadă medievală timpurie, cu trăsături chiar și mai vechi de dinaintea apariției statului rus kievean, apare concludentă situația de transmitere a numelor creștine, latine și grecești, întregului patrimoniu onomastic mondial sud-centralo-est european, de către comunități românești ale epocii Evului Mediu timpuriu, ulterior asimilate de slavi, care au rămas apoi necunoscute, sau aproape anonime în istoria universală.

Elaborat în cadrul proiectului instituțional „Patrimoniul muzeal și memoria istorică: cercetare, interpretare, prezentare” 20.80009.0807.43.

Referințe bibliografice

- 1.Высоцкий, С. А., *Древнерусские надписи Софии Киевской*, Выпуск 1, Киев, 1966. Vysotsky, S. A. *Drevnerusskie nadpisi Sofii Kievskoi*, vypusk 1, Kiev, 1966, nr. 1 - 98.
- 2.Scurt dicționar etimologic al limbii moldovenești (SDELM), Chișinău, 1978.
3. Ghimpu, V. D. *Lăcașuri creștine și izvoare medievale necunoscute ale românilor*, Chișinău: Tyragetia-Destin, 2017, p. 123.
4. Micul Dicționar Academic, vol. II, literele D – H, București, 2002 p.34; provenind din latinul popular, dekembris, cf. N. Corlăteanu, *Исследование народной латыни и ее отношений с романскими языками*, Moscova, 1974, p. 144.
5. Lunile septembrie – decembrie, după calendarul mai vechi, au avut denumirea de la cifre, 7-septem, 8-octo, 9-novem, 10-decem.
6. Gonța, A. I. *Documente privind istoria României. A, Moldova, veacurile XIV- XVII (1384-1625). Indicele numelor de persoane*, București, 1995, p. 428, confirmare din Evul Mediu și până astăzi.
7. Ibidem, Gonța 1995, p. 635.
8. Coteanu, I. *Morfologia numelui în protoromână (româna comună)*, București, 1969, p. 92-94; de asemenea, Corlăteanu, op. cit., p. 12, 169.
9. Prezent în Evul Mediu la noi, Gonța 1995, p. 532.
10. După calendarul mai vechi luna a noua.

11. N. A. Constantinescu, N. A. *Dicționar onomastic românesc*, București, 1963, p. 174; Gonța 1995, p. 747-748.
12. SDELM 1978. (Scurt dicționar explicativ al limbii moldovenești), 1978.
13. Ghimpu 2017, p. 117.
14. Raevschi, N. D. *Contactele romanicilor răsăriteni cu slavii. Pe bază de date lingvistice*, Chișinău, 1988, p. 65.
15. Constantinescu 1963, 126; Gonța 1995, p. 536.
16. Gonța 1995, p. 539-540.
17. Graur, A. *Nume de persoane*, București, 1965, p. 48-50.
18. În continuare, Высоцкий, С. А., *Средневековые надписи Софии Киевской (По материалам граффити XI – XVII вв.)*, Киев: Наукова Думка, 1976. Vysotskii С. А. *Srednevekovye nadpisi Sofii Kievskoi (Po materialam graffiti XI-XVII vv.)*, Kiev: Naukova Dumka, 1976, nr. 99 – 292.
19. În primul rând, autorul l-a datat cel mai timpuriu după construcția bisericii.
20. Cu mai multe argumente, cf., Ghimpu D. V., *Un alfabet prezumtiv românesc elaborat în secolele VI-VII*, în *Lectura și scările, culegere de articole/Biblioteca Națională a Republicii Moldova*, vol. II, Chișinău, 2021, p.94-104.
21. Sunetul și litera “Șt”, românii, probabil, au scris-o în legătură cu „Ș”, care nu erau nici în latină, nici în greacă, cu codița la mijloc. Ea a fost transmisă și slavilor sudici: “št”, unde există până astăzi, la cei estici va deveni sunetul: “Šci” (щ), dar în sgraffiti din Kiev litera dată era scrisă uneori încă în formă veche, sudică, prezumtiv românească, uneori cu sunete nefirești, până ce se va institui ca o altă contribuție originală a strămoșilor noștri în limbile slave de est.
22. Cf., Gonța 1995, p. 376-377.
23. Iordan, I. *Dicționar al numelor de familie românești*, București, 1983, p. 63.
24. Ghimpu 2007, p. 127.
25. Constantinescu 1963, p.76.
26. Gonța 1995, p. 285.
27. Iordan 1981, p. 403.
28. DEX. Dicționarul explicativ al limbii române, București, 1998. Cu etimologie turcică, dar sufixul -at pare românesc.
29. Graur 1965, p. 49.
30. DEX 1998.
31. Ghimpu, D. V., *Izvoare medievale românești din Rusia în Finlanda*, Chișinău: Tyragetia-Destin, 2011, p. 34, 52.
32. Gonța 1995, p. 148.
33. Constantinescu 1963, p.103.
34. Hodor, provenit din intermediarul Fodor, dar ambele se întâlnesc și astăzi la români.
35. Gonța 1995, p. 561.
36. În continuare, Высоцкий, С. А., *Киевские граффити XI – XVII вв.*, Киев: Наукова Думка, 1985. Vysotskii, С. А. *Kievskie graffiti XI – XVII vv.*, Kiev: Naukova Dumka, 1985, nr. 293 – 412. În această lucrare autorul prezintă inscripții din Sf. Sofia și de la alte biserici și mănăstiri din Kiev.
37. În alte însemnări este redat «Тирен» (Tiren), cum e adoptat în limba rusă.
38. Gonța 1995, p. 109-110.
39. Gavriilo și Gavriilă, cf., Gonța 1995, p. 222, 230.
40. Scriindu-l astfel, fiind și în română, autorul a înțeles altceva prin conținut (știi măsura?).

CIRCULAȚIA MANUSCRISELOR RELIGIOASE ROMÂNEȘTI ÎN NORDUL MOLDOVEI ÎN SECOLUL AL XX-LEA

Elena IEȚCU,
Școala gimnazială „Justin Pîrvu”,
Poiana Teiului, județul Neamț

Rezumat: *Articolul abordează o temă puțin tratată, realizând un studiu asupra circulației manuscriselor religioase românești în sec. al XX-lea în zona Neamțului. Cu prilejul unor investigații în biblioteci și depozite de carte, ce au în colecții manuscrise, a fost remarcată prezența unui volum foarte mare de manuscrise care au circulat în decursul secolului al XX-lea. Deci într-o vreme în care tipografiile și editurile specializate pe carte religioasă erau într-un număr foarte mare deja, încă din secolul precedent. O motivație ar fi că în perioada comunistă credincioșii ortodocși și viețuitorii mănăstirilor își copiau de mână cărțile de rugăciune și de pravilă monahală, editurile specializate pe carte religioasă, chiar cele celebre, fiind desființate în perioada 1947-1948.*

Cuvinte-cheie: *pravilă, chirilică, psaltică, comunism, mănăstiri.*

Abstract: *The article describes a little-known subject and grows from research on the circulation of Romanian religious manuscripts in the Neamț region during the 20th century. Thanks to searches in libraries and book repositories with manuscripts in collections, the presence of a huge volume of manuscripts that circulated during the twentieth century was detected. So it was at a time when printing houses and publishing houses specializing in religious books existed already in a quite large number, since the previous century. The right explanation could be that during the communist period the Orthodox believers and the inhabitants of the monasteries copied by hand their prayer books and monastic rules, because the publishing houses specialized in printing of religious books, even the most famous, were abolished in 1947-1948.*

Keywords: *codex, Cyrillic, psalter, communism, monasteries.*

Până în prezent li s-a acordat puțină atenție manuscriselor din sec. al XX-lea, dat fiind faptul că sunt de dată recentă. Din acest motiv au și fost puțin studiate. Consider că este o temă interesantă problema acestora, sub mai multe aspecte. Tematic, manuscrisele de factură religioasă ce au circulat în epoca modernă sunt variate: au conținut liturgic, Omiletic, moralizator, sau sunt lucrări de literatură ascetico-mistică, manuscrise de muzică psaltică, cursuri teologice, versuri religioase, texte preluate din *Noul Testament* sau din cărți de rugăciuni

sau de pravila călugărească. Unele texte religioase, foarte uzitate în secolul al XX-lea, au circulat sute de ani în spațiul românesc, circulația lor continuând să mențină treaz interesul românilor și în epoca modernă. Astfel de texte sunt, de pildă: *O mie de pilde, Minunile Maicii Domnului, Visul Maicii Domnului, Viețile sfinților, Sbornicul etc.*

Numărul mare al textelor scrise de mână care au concurat cu textul tipărit se explică prin aceea că nevoile spirituale ale credincioșilor nu au fost acoperite de cartea tipărită, cu precădere în anii regimului

comunist, când aceste publicații erau prohibite și, în consecință, extrem de limitate. Se pare că îndelunga practică a copierii și transcrierii textelor sfinte a continuat și în epoca modernă, trecând de granița dintre secole, dintr-un impuls al deosebitei lor prețuiri. De remarcat că până la Primul Război Mondial unii autori nu doar le înfrumusețau cu ornamente bogate dar foloseau alfabetul chirilic din convingerea că păstrează nealterat duhul scrierii sfinte. Copierea de texte religioase făcea uneori parte din canonul dat de duhovnic, epitiimia având rostul familiarizării penitentului cu un text ce ulterior era folosit în pravilă, dar era menită să asigure și lucrarea filantropică de luminare a fraților, copiile fiind dăruite spre pomenire celor ce nu aveau textul copiat.

Cursurile teologice predate în marile centre universitare din București, Cernăuți, Iași și Chișinău, multiplicare prin posibilitățile tehnice ale momentului, respectiv șapirograf, mașina de scris, nu acopereau nevoia studenților, care își copiau, adesea în legato, cursurile pe care le considerau foarte importante.

O categorie importantă de texte ce țin de spiritualitatea creștină, copiate intens în secolul al XX-lea sunt manuscrisele de muzică psaltică, frecvente în mănăstiri (folosite la strană, la chilii sau la școlile monahale), viețile sfinților (fiecare monah căuta să copieze viața sfântului ocrotitor și acatistele din pravila de chilie).

Autorii copiilor manuscrise sunt monahii din mănăstiri, elevii de seminar, studenții teologi, dar și unii credincioși. Există între autorii de texte manuscrise și profesori, episcopi, personalități princiare. Abordarea prezentă are în vedere manuscrise din fondurile mănăstirilor: Vărațic, Sihăstria, Agapia și cele deținute de persoane particulare din zona Neamțului, vom arăta că proveniența lor este diferită, în funcție de tematică. Manuscrisele cu conținut liturgic, filocalic, cele de muzică psaltică provin aproape fără excepție din ținutul Neamțului și au circulat de la o mănăstire la alta. S-au copiat pe tot parcursul secolului, până în anii 90. Cursurile universitare manuscrise, precum și tezele de

licență, provin din marile centre universitare ale vremii.

Până în secolul al XX-lea cartea de factură religioasă scrisă de mână, în limbile slavonă, greacă și română, a avut o intensă circulație în întreg spațiul românesc. Cu prilejul unor cercetări asupra manuscriselor vechi românești am remarcat existența unui volum covârșitor de texte cu conținut religios elaborate în secolul al XX-lea, scrise de mână, dactilografiate sau litografiate. Este evident prezența acestui tip de scrieri în epoca modernismului și post modernismului, când numărul editurilor de profil religios a crescut considerabil, chiar din perioada interbelică.

Mi-am propus să fac o serie de investigații pe această categorie de texte, care nu au valoarea prețioaselor manuscrise slavone, grecești sau românești vechi de două, trei sute de ani, și chiar mai mult. O mare parte din ele nu prezintă vreun interes sub aspect artistic, fiind lipsite de miniaturi, vignete, motive florale, precum cele ce împodobesc vechile manuscrise. Ele nu mai oferă satisfacție prin calitatea hârtiei, prin prezența mărcilor elegante ale celebrelor fabrici de hârtie, sau a filigranului delicat. Nu mai ai surpriza identificării caligrafilor de excepție. Atunci, care este valoarea lor? Ele sunt documente cu valoare istorică indiscutabilă și martori ai unui secol cu profunde schimbări istorice, sociale, ideologice, spirituale, culturale etc. Prezența lor este semnalată inclusiv în deceniul nouă al zburciematului secol, marcat de cele două conflagrații mondiale, de scoaterea din arena istorică românească a regalității, de alungarea unsului lui Dumnezeu și înlocuirea lui cu un regim comunist abuziv, totalitar și ateu. Aceste realități se reflectă în manuscrisele cu conținut religios ce au circulat în aria cultural-spirituală românească din această perioadă, și care, în bună parte, își datorează existența infamantelor condiții istorice.

Valoarea celebrelor manuscrise medievale românești constă și în perfecțiunea formală, dată de caligrafie și miniaturi. Deși ne-am obișnuit să vorbim la trecut despre lucrările artistice de acest gen am constatat că și în epoca modernă continuă să apară în

cultura românească lucrări manuscrise de certă valoare artistică, și ele au fost realizate mai ales în mănăstiri. În general, scrierile liturgice, cărțile de rugăciuni și în mod deosebit antologiile de muzică psaltică continuă practica copiștilor de odinioară, care acordau o grijă deosebită în facerea *lucrului lui Dumnezeu*, care nu poate fi făcut oricum. De aceea, monahii jertfeau nopți și zile, trudind cu gândul că lucrul trebuie făcut desăvârșit. Așa este, spre exemplu, *Acatistul Acoperământului Maicii Domnului* ce se păstrează în Mănăstirea Agapia.

În mănăstiri s-a menținut practica copierii textelor filocalice și ascetice, bibliotecile mănăstirești nemțene păstrând caiete scrise de mână cu texte selectate din diverși autori filocalici, Sf. Ioan Scărarul, Sf. Maxim Mărturisitorul, Avva Dorotei, Sf. Isac Sirul etc. De regulă sunt caiete școlare obișnuite, care trădează lipsa de mijloace materiale a autorilor copiști, dar impresionează prin frumusețea scriiturii, prin împodobirea inițialelor cu motive florale și cu alte detalii de ornamentică. În bibliotecile marilor lavre se întâlnesc pe alocuri și manuscrise pe hârtie de calitate, bogat împodobite cu chipurile unor persoane sfinte, cu chenare florale elaborate. Acestea au ca autori pe unii monahi și slujitori din mănăstire, precum Ieromonahul Grigorie Armencea și pictorul Ghervasie Hulubaru din Agapia, un sensibil iubitor al artei, care, împreună cu profesorul I. D. Ștefănescu, ginerele scriitorului Al. Vlahuță, a înființat în anul 1933 o școală de pictură și broderie pentru călugărițele din Mănăstirea Agapia.

Iată unele dintre surprinzătoarele revelații, care indică o prelungire a bizantinismului în plin secol XX, în contextul exacerbărilor unui postmodernism violent, ce relativiza valori milenare. Mănăstirile păstrează aceste valori, le mențin și le cultivă în continuare. Pictura și broderia se revendică unei tradiții de sorginte bizantină, fiind o îndeletnicire încă vie în mănăstirile nemțene, alături de alte vechi practici tradiționale românești, precum țesutul etc.

Manuscrisele de muzică psaltică reprezintă o categorie specială. Spre deosebire de alte tipuri de texte, manuscrisele psaltice din această perioadă, au drept autori,

aproape fără excepție, monahi și monahii, călătoria lor fiind limitată doar la lumea mănăstirilor. Scrise, rescrise într-o mănăstire, erau dăruite, moștenite, împrumutate, cumpărate de la o mănăstire la alta, de la unii monahi la alții. Numărul foarte mare de exemplare care se conservă în chinoviile din ținutul Neamțului atestă practica vie, ce s-a menținut chiar în condițiile împrejurărilor istorice total nefavorabile muzicii tradiționale a bisericii ortodoxe. Printre măsurile impuse de secularizarea din anul 1863 a fost și înlocuirea forțată a cântării psaltice din mănăstiri și biserici cu cântarea corală de influență occidentală, de unde și înlocuirea notației și armoniei psaltice, inspirate, cu notația liniară. Dar, cel puțin în mănăstirile istorice, lupta pentru păstrarea caracterului sacru al cântării și pentru nealterarea cultului a fost deosebit de acerbă, încât s-a reușit păstrarea cântării psaltice de la strană, cu toate că s-au făcut multe concesii. Cântarea psaltică a devenit aproape muzică de catacombe și a supraviețuit prin predanie vie. Ea s-a transmis mai departe de la bătrân la ucenic, menținându-se în paralel cu cântarea corală, oficială. Așa se explică masivele colecții de manuscrise psaltice copiate de pe vechile manuscrise din secolele precedente, dar și compozițiile originale ale unor monahi psalți nemțeni, cunoscuți în perioada interbelică. Numele autorilor de cântări și ale copiștilor nu se cunosc în toate cazurile. Dintre cei cunoscuți amintim din Mănăstirea Neamț pe protosinghelul Teofan Anghela și pe protopsaltul Gherasim Stamate, profesor de cântări, ce compune și aranjează cântări pe note pe care le donează mănăstirilor Vărațic și Agapia. De asemenea menționăm și pe protopsaltul Varlaam, autor al mai multor volume de cântări psaltice elaborate între 1928-1930. Un mare iubitor al cântării bizantine a fost protosinghelul de origine basarabeană Teodul Varzare, care, între anii 1925 și 1942, fiind slujitor la Mănăstirea Agapia, scrie două volume de cântări psaltice etc.

Cântarea de strană psaltică s-a practicat în paralel cu muzica liniară, introdusă în ultimile decenii ale secolului XIX, și în cele două mari mănăstiri de călugărițe Vărațic

și Agapia. În Vărativ, manastirea înființată prin osârdua starețului Paisie de la Neamț în anul 1785, copierea textelor isihaste și de muzică plastică era o veche îndeletnicire ce a continuat și în secolul al XX-lea pentru nevoile bisericii dar și pentru uzul personal al călugărițelor. Conservarea unui fond consistent de manuscrise psaltice în colecția Mănăstirii Agapia este o mărturie a activității cărturărești ce s-a desfășurat veacuri de-a rândul în această veche vatră monahală nemțeană. Din însemnările marginale ale manuscriselor de după anul 1900 păstrate în Mănăstirea Agapia se află numele călugărițelor ce s-au ocupat în special de transcrierea cântărilor psaltice de pe manuscrisele mai vechi care circulau între mănăstiri. Dintre monahiile cu activitate mai bogată menționăm pe Tecla Zăvoianu, Lucia Hodor, Tecla Popovici, Pulheria Andrieș și Ana Alexandra Rață.

Legat de cartea manuscrisă de sorginte mănăstirească, elaborată de la 1916 și continuând până în perioada comunistă, se impune subliniat un aspect cu privire la materialele de scriere. În general, hârtia este de slabă calitate, incomparabilă cu cea din veacurile precedente, cerneala de asemenea, legătura de piele este înlocuită cu materiale sintetice, papetare sau textile. Dezastrul, sărăcia, lipsurile create de cele două conflagrații mondiale și accentuate în anii regimului comunist se reflectă și în practica cărturărească din mănăstiri. Iată, în acest sens, ce spune o însemnare de la finalul unui volum manuscris care are autor pe Tecla Zavoianu (volum descris mai jos): Fila [226v] „La legatul acestor sfinte cărți au contribuit D-na Selvia Prashev cu toate puterile sale și cu toată bunătatea sa și multa dragoste și cu toată cheltuiala sa la legat și zeloagele este ctitora spre vecnica pomenire amin/ caiete au dăruit P. Nicodim Mandița, P. Damian cu [...] și 40 lei au dat Lucreția Ionescu cu Lucreția Albina, M. Efrosina Baroi, M. Efrosina Piținchia, M. Am. Telénu, M. Marta avr. D-na și D Ecaterina gh. Ciurea Ștefan și alt. Agapie Garoiu ceva pentru scris”. Manuscrisul inv. 136 are titlul „Buchet cu cântări adunate și prescrise de Maica Tecla Zăvoianu”, 1940. Conține 226 de file (f. 81-96 nescrise); trei numero-

tări cu cifre arabe: numerotare a autoarei cu cerneală roșie, numerotare ulterioară cu pix albastru și alta cu creionul. Este o culegere de cântări, heruvice, axioane etc., ale mai multor autori vechi și noi (Anton Pann, Ghenadie Honciuc, Dumitru Suceveanul, Popescu-Pasărea, Iosif Naniescu). Mai are și alte însemnări în plus, față de cea redată mai înainte: „ „ Aici în această carte I a sunt răspunsurile toate heruvicile din 3 cărți și prescrisă acsioanele toate în cartea a doua pentru a fi timp de a căuta pe care acsion voim. [F. 2]Anul 1939 ”.

[F. 225v] „S-au dăruit această carte Sfintei Biserici, în ziua Nașterii Maicii Domnului - 8 Sept. 1940. În zilele Înalt Prea Sfinți[...]Mitropolit Irineu Mihalcescu și al Maici Starița Arhim. Agafia Velase”.

Pe cotor imprimat: [Agapia. Heruvice] Coperte din înlocuitor de piele de culoare verde. Hârtie dictando. Volumul scris de mai mulți copişti la date diferite, în 1938, 1939, 1940, 1964, 1980, când au fost adăugate alte cântări. Alfabet chirilic și latin. Grafie îngrijită, în general. Fiecare copist a utilizat alt material de scriere: cerneală neagră și roșie (la inițiale), cerneală albastră și roșie. Pe alocuri inițiale împodobite cu motive florale; 5-19 rânduri pe pagină, note și text. Manuscrisul prezintă uzură funcțională, mărturie a îndelungii utilizări la strana bisericii.

Un rol important în copierea de texte și cântări l-au avut și tipicarii mănăstirilor, precum monahia Tecla Popovici, din Agapia, care între anii 1915-1926 copie *Rânduiala Panahidei*, pentru uzul bisericii.

Dintre manuscrisele prețioase cercetate amintim lucrarea autografă cu titlul *Muzica bisericească în cele trei secole primare ale creștinismului*, scris la Agapia în anul 1929, de către profesorul Ion D. Ștefănescu, gine-rele scriitorului Alexandru Vlahuță.

Un manuscris valoros (mss. 516) din Mănăstirea Agapia, ce amintește de desenele în acuarelă ale reginei Maria este *Acatistul Acoperământului Maicii Domnului*, lucrat de prințesa Maria Sturza în anul 1913 și donat Mănăstirii Agapia la 15 august 1915, după însemnarea de la fila 2. Este o lucrare prețioasă, atât prin hârtia superioară cât și prin caligrafia desăvârșită. Dar ceea ce îl

face special sunt miniaturile de o uimitoare frumusețe artistică, protejate cu file de gardă din hârtie transparentă și ornamentica bogată (motive florale și vegetale, chenare, vignete, frontispicii, inițiale ornate) executate cu talent și în culori vii și cu detalii aurii (soluție de aur). Volumul are coperti îmbrăcate în hârtie cerată decorată cu motive geometrice și vegetale. Încuierile din piele sunt incomplete. Conține mai multe însemnări ale autoarei. La fila [1]: „Acest Acatist a fost tradus din limba rusească de Prea Sfințitul Melchisedec, episcopul Romanului, în anul 1857, și tipărit în puține exemplare, din care unul mi-a fost dăruit de părintele stavrofor și protoiereu Ioan Constantinescu din Roman, pe care l-am copiat împodobindu-l pentru biblioteca din Miclăușeni, lăsată de iubitul meu soț, Gheorghe Alex. Sturza. Acatistul acesta se citește în ziua de 1 octombrie, când se serbează *Acoperământul Maicii Domnului*. Început de mine, Maria Gheorghe Sturza, în ziua de 27 iunie 1812 [sic]. Sfârșit în ziua de 25 martie 1912, în Miclăușeni”. La fila [2] „Această carte o dăruiesc sfintei monastiri Agapia și o încredințez prea cinstitului și iubitei mele maice stărițe Epraxia Demi, în ziua de astăzi, 15 august 1915. Maria Gheorg[h]ie Sturza, născută Ion Ghica. Spre pomenirea suflească”.

Manuscrisele autografe ale stareșului Mănăstirii Neamț, Nicodim Munteanu, episcop și mai apoi patriarh al României (1939-1948), ce conțin traduceri sale din F. V. Farrar și A. P. Lopuhin, au fost publicate ulterior în volumele din seria *Ogorul Domnului*. De dată recentă sunt și lucrările autografe ale arhidiaconului Ioan Ivan, din Mănăstirea Neamț.

Dintre manuscrisele dactilografiate păstrate în biblioteca de la Neamț amintim lucrările arhierelui Narcis Crețulescu (1835-1913), fost stareș al mănăstirii, referitoare la istoria mănăstirilor Neamț, Secu, Agapia și Văratice. Mss. 139, *Inscripțiile de la Bogoslov*, 1901, și Mss. 171, *Inscripțiile Mănăstirii Neamțu și Secu*, 1906, privesc direct măturile epigrafice din aceste mănăstiri.

Conținutul unor manuscrise din perioada 1901-1935 relevă cursuri universitare susținute de profesori de la Facultatea de

Teologie din București (I. Popescu Mălăiești, Drag Demetrescu, Irineu Mihalcescu), de la Facultatea de Teologie din Cernăuți (Vasile Tarnavschi, V. Gheorghiu), de la Seminarul Central din București (Fote Balamace), de la Seminarul Veniam din Iași. Acestea au fost copiate de către studenți și seminariști la șapirograf, prin litografiere sau prin dactilografiere.

Lucrările de licență ale monahilor și monahiilor, cele mai multe din anii 50-60, susținute în centrele universitare din țară, sunt păstrate în bibliotecile din mănăstirile Văratice, Agapia și Neamț. Lucrările arhimandritului Ioanichie Bălan, *Patericul Românesc*, *Convorbiri duhovnicești* (două volume), *Vetre de sihăstrie românească*, publicate începând cu anii 80, au circulat inițial ca manuscris dactilografiat, copii ale lucrărilor fiind dăruite mănăstirilor nemțene, spre folosul obștei.

O categorie de manuscrise copiate de mână identificate în tot spațiul românesc, în special după instalarea regimului comunist, este constituită de cărțile de pravilă ortodoxă și de culegerile de texte moralizatoare. Ceea ce mi-a atras atenția sunt titlurile de cărți care au circulat sute de ani în spațiul balcanic ortodox și au continuat să fie folosite de credincioși, în copii scrise de mână sau dactilografiate, și în perioada comunistă: *Minunile Maicii Domnului*, *O mie de pilde*, *Sbornicul*, *Visul Maicii Domnului*, *Bogorodicina*. Unele dintre aceste texte scrise de mână încă se mai păstrează, probabil, prin casele vechi. O intensă circulație au cunoscut scrierile protosinghelului Nicodim Mandiță, cunoscut misionar al secolului XX, care în a doua parte a vieții a trăit în mănăstirile Văratice și Agapia. Scrierile sale, elaborate pe temeiul *Bibliei*, a dogmei ortodoxe și a textelor patristice, au avut un puternic impact moralizator și de întărire a credinței ortodoxe asupra credincioșilor, motiv pentru care erau copiate și transmise intens. În timpul regimului comunist, o modalitate de răspândire a *Bibliei*, prețuită în mod deosebit de protosinghelul Nicodim, a fost copierea ei de către călugărițe, cu precădere a *Noului Testament*, copiile fiind oferite credincioșilor.

În mănăstiri, timp de aproape jumătate

de secol, monahii foloseau, adesea, pentru pravila călugărească *Ceaslovul*, *Psaltirea* și alte scrieri ascetice trezvitoare, precum *Scara*, *Filocalia* etc. scrise de mână, cartea tipărită fiind prohibită și dificil de procurat. În perioada comunistă celebrele edituri și tipografii de carte religioasă (și amintim doar *Tipografia Cărților Bisericești*) fuseseră desființate.

Ca o concluzie, se poate observa că tematica manuscriselor religioase din secolul al XX-lea este foarte variată: liturgică, omiletică, ascetico-mistică, moralizatoare, pravilă monahală, cursuri teologice, traduceri, scrieri originale, versuri religioase, scrieri biblice, muzica psaltică etc. Autorii manuscriselor care pot fi identificați din adnotările marginale sunt ierarhi, monahi, profesori, psalți, studenți și elevi de seminar, dar și credincioși laici. Un număr însemnat din scrierile păstrate în colecțiile studiate sunt ne desemnate și autorii dificil de identificat.

În urma studierii acestei categorii de manuscrise de dată recentă am constatat că unele texte foarte vechi (*O mie de pilde*, *Minunile Maicii Domnului*, *Visul Maicii Domnului*, *Viețile sfinților*, *Sbornicul* etc.) conti-

nuă și în epoca modernă să țină treaz zelul creștin, iar altele țin de conjunctura socială (studenți și elevi nu își permit cumpărarea cărții tipărite) sau istorică (cartea religioasă interzisă de comuniști).

Totuși, în prima jumătate a secolului al XX-lea, până la cel de-al Doilea Război Mondial, în condițiile multiplicării posibilităților de tipărire, manuscrisele religioase au continuat să facă concurență tipăriturilor din aceeași categorie. La prima vedere se poate spune că este un paradox, ca în plină epocă modernă cartea să fie multiplicată prin scrierea de mână, precum în veacurile precedente. Pentru acest lucru trebuie obligatoriu să luăm în calcul și *rucodelia* călugărească, care impunea exercițiul îndelung și repetat, osteneala osârduitoare, cu scopul cizelării duhovnicești, spre exersarea răbdării, ascultării și ca parte a educației mănăstirești complexe, în care se exersau deprinderile frumoase, artistice, odată cu deprinderile duhovnicești (rugăciunea) și sociale (viețuirea în comunitate, cu responsabilitate față de semenii). Desigur că se explică unele aspecte și prin contextul istoric.

ȘCOALA PAROHIALĂ DIN SATUL NĂPĂDENI – ȘCOALĂ MODEL DIN BASARABIA ȚARISTĂ¹

Prot. Maxim MELINTI,
parohul Bisericii „Acoperământul
Maicii Domnului” din satul Ghidighici,
mun. Chișinău

Rezumat: Biserica Basarabiei din perioada ocupației țariste era lipsită de dreptul ei fundamental de a propovădui credincioșilor Evanghelia în limba română. Cultul, cărțile liturgice, predica a fost oferită în limba rusă. Totuși, se găseau preoți devotați, care promovau cultura românească, în Biserică și în Școală, prin numeroase publicații și traduceri. Printre aceștia se numără Iustin Ignatovici – un cărturar și pedagog de seamă, fondatorul și directorul școlii parohiale din satul Năpădeni.

Cuvinte-cheie: Basarabia, cultura românească, spiritualitatea ortodoxă, Biserica, școala parohială, bibliotecă, misionarismul.

Abstract: The Church of Bessarabia during the Tsarist occupation lacked its fundamental right to preach the Gospel in Romanian to believers. The cult, liturgical books and the sermon were offered in Russian. However, there were devoted priests, who promoted Romanian culture in the Church and in the School, by numerous publications and translations. Among them was Iustin Ignatovici, a prominent scholar and educator, founder and director of the parish school in Năpădeni village.

Keywords: Bessarabia, Romanian culture, Orthodox spirituality, the Church, parish school, library, missionary work.

„Învăță-mă bunătatea, învățătura
și cunoștința, că în poruncile Tale am crezut”.

Psalmul 118, 66

„Dacă Ierusalimul a fost distrus,
aceasta s-a întâmplat numai pentru că oamenii
neglijau să-și trimită copiii la școală”.

Ioșua b. Gamla (Talmud 2003, 255)

Biserica și școala trebuie să meargă împreună pentru afirmarea permanentă a identității românești. Această afirmație reiese din spusele marelui Eminescu care declara că „Biserica Ortodoxă este mama poporului român!”

La data de 23 decembrie 1875, preo-

tul Iustin Ignatovici, împreună cu soția sa – preoteasa Vera Ivanovna Ignatovici (Baconschi) ajung cu slujirea pastorală în s. Năpădeni, jud. Bălți (azi r-nul Ungheni).

Cam în aceeași perioadă, altă personalitate marcată a culturii românești – Ion Creangă, aflându-se încă în treaptă clericală

¹ Referatul a fost prezentat în cadrul Simpozionului Științific Național „Biblioteca Națională – liant dintre patrimoniu cultural și educație”, 15-16 octombrie 2020, organizat de către Biblioteca Națională a Republicii Moldova în parteneriat cu Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove.

de diacon, scrie în „Noul curier român (director Scipione Bădescu), Iași, I, 25, 19 februarie 1872, p.1-2, articolul „Misiunea preotului la sate”: *Pentru ca preotul la sate să-și poată îndeplini misiunea cu destulă demnitate, trebuie să fie, mai înainte de toate, un econom bun, silitor și muncitor, care să întrunească totodată aceste trei calități indispensabile unui apostol: să fie învățător bun și conștiincios, doftor fără sete de argint și judecător imparțial. Aceste trei calități posedate, succesul misiunii preoțești este pe deplin asigurat.*

Nu știu dacă ar fi citit părintele Ignatovici pe contemporanul său de la Iași, însă gânduri și intenții sunt identice la ambii slujitori.

Cronica eparhială menționează, că pe lângă munca preoțească exemplară, eforturi prodigioase la zidirea noului sfânt locaș din piatră, părintele Iustin s-a îngrijit și de formarea moral-spirituală a enoriașilor săi, îndeosebi, ai celor mici:

„Îngrijindu-se de înfrumusețarea bisericii, părintele Iustin nu a lăsat fără atenție nici frumusețea slujbelor bisericesti, dar nici educația spirituală a turmei sale. Ne-maivorbind despre activitatea pedagogică, el a deschis în Năpădeni în 1884 Școala Parohială pentru Băieți și Fete, în 1899 Școala pentru Fete, și în 1900 a desfășurat reformarea lor într-o școală de două clase, organizând spații destul de potrivite pentru studii și găsind surse pentru întreținerea ei. Această școală, aducând cultură și înlăturând orice întunecime ..., Le-a permis părintelui Iustin posibilitatea de a crea un asemenea cor, încât adună credincioși în biserica s. Năpădeni chiar din localitățile învecinate” [15, p. 350].

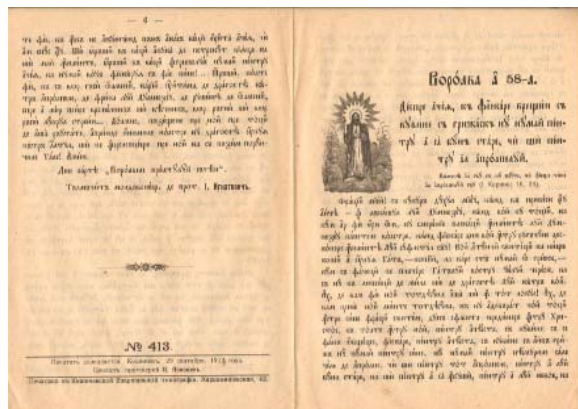
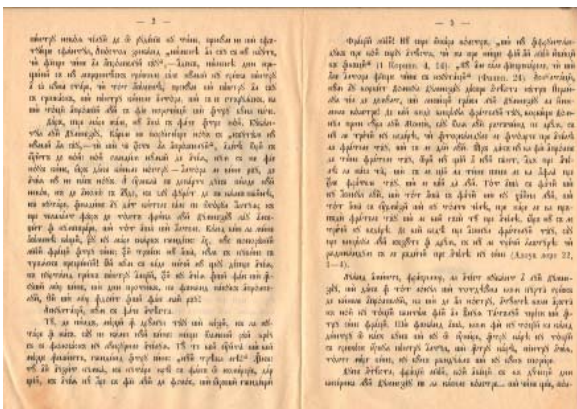
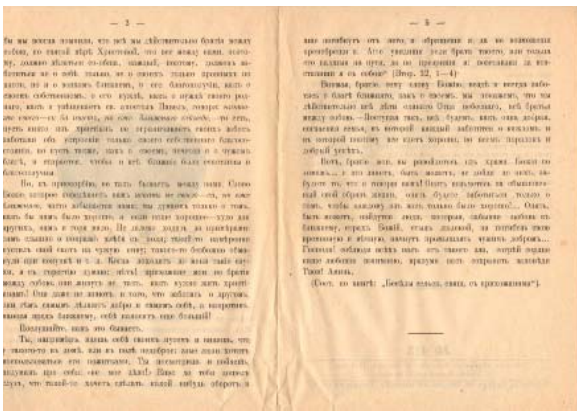
Iustin Ignatovici – „Coresi al Basarabiei”[7]

Iustin Ignatovici s-a născut la 20.12.1844 în s. Scumpia, județul Iași (azi r-nul Ungheni), din părinți: tata – Ioan Maximovici Ignatovici, preot s. Limbeni, jud. Iași; mama – Alexandra Fiodorovna Ghincu [10, p. 178]. A terminat Seminarul Teologic din Chișinău în grad de Student al Seminarului [10, p. 181]. Se căsătorește cu Vera Ivanovna Baconschi. Hirotonit diacon și preot de către Înalt Preasfințitul Antonie Șocotov, Arhiepiscop de Chișinău și Hotin. Timp

de 35 de ani activează în s. Năpădeni, unde într-un an construiește biserica din piatră în cinstea Sfântului Ierarh Nicolae. În 1884 inaugurează Școala Parohială – școală model pentru tot ținutul, promovează educația clasică și religioasă în rândul copiilor și a sătenilor, lucru apreciat prin numeroase distincții și mențiuni din partea ierarhilor basarabeni, Sinodul de la Sankt Petersburg și autoritățile guberniei. A deținut diferite funcții importante din Eparhia Chișinăului.

Din necrologul părintelui Iustin Ignatovici aflăm că era „un cunoscător bun al limbajului bisericesc și a limbii populare-moldovenești, el se ocupă cu traducerea în moldovenește a lucrărilor Frățimii Ortodoxe „Nașterea lui Hristos”. Devine membru a comisiei pentru editarea cărților bisericesti în *limba moldovenească* și a fost persoana principală în realizarea acestei misiuni din Basarabia. A fost numit șef al Tipografiei Eparhiei de Chișinău (deschisă la 26 octombrie 1906). Cu contribuția și munca de bază a părintelui Iustin Tipografia Eparhială editează în limba moldovenească: *Psaltirea, Ceaslovul, Trebnicul, Cartea de Rugăciuni, Acatiste și Slujbe ale sfinților*, în număr de opt, cât și ediții separate din viața unor sfinți. Au mai apărut ediția întreagă a *Vieții Sfinților* din 1 ianuarie până la 15 aprilie, *Evanghelia celor Patru Evangheliști*, în rusă și moldovenească, în două coloane. Timp de șapte ani a muncit părintele Iustin la realizarea acestui proiect, deținând totodată și funcția de șef al tipografiei. Din motive de sănătate, lasă această funcția și se mută la Mănăstirea Curchi, unde continuă fără întrerupere munca la traducerea vieților sfinților” [14, p. 155]. Părintele Iustin primește monahismul cu numele de Ignatie, în cinstea Sfântului Ierarh Ignatie Teoforul, iar la data de 9 ianuarie 1916 părintele pleacă la cele veșnice.

Munca prodigioasă, precum și viața exemplară a părintelui Iustin nu a rămas fără atenția conducerii. Părintele Iustin a fost decorat cu bedernița, scufia, camilavcă, crucea pectorală și ordinul „Sf. Ana” de gradul III. La fel a primit mulțumiri din partea Sfântului Sinod de la Sankt Petersburg, a conducerii eparhiale.

Misiunea Bisericii în școlarizare

Într-o zi am dat de o broșură veche, care conținea o cuvântare în română cu caracter slave și în rusă, așa precum a început a fi practicat în Biserica din Basarabia la începutul sec. XX-lea. Este vorba despre așa-numite filioșoare sau buletine misionare, menite să învețe creștini din Basarabia, să se dezvețe de practici păgâne și să le protejeze de numeroase provocări ale vremii.

Prin Hotărârea din 5 aprilie 1900 a Sinodului de la Sankt Petersburg, Frățimii Ortodoxe „Nașterea lui Hristos” din Chișinău s-a permis tipărirea publicațiilor în limba „moldovenească”.

Buletine, numite și filioșoare, cu cuvântări duhovnicești și predici apăreau săptămânal și se imprimau la început, conform unor înțelegeri, la diferite tipografii, iar începând cu 26 octombrie 1906 la redeschisa (după ce a fost închisă în 1883) Tipografie Eparhială, situată în Chișinău, str. Hara-lampie, 42 [5, p. 187].

Prima filioșoară vede lumina tiparului la 12 decembrie 1900, înainte de a trece toate etapele de cenzură eparhială. Filioșoare se tipăreau cu text paralel, în limbile „moldovenească” și rusă, cu un tiraj de peste 5000

de exemplare și distribuite fiecărei parohii a câte 100 de exemplare și câte 50 – mănăstirilor [16, p. 1445]. Aceste filioșoare aveau menire să devină materiale didactice în cadrul lecțiilor de catehizare cu păstoriții, fiind răspândite în bibliotecile bisericesti, școli parohiale și lectorii publice [11, p. 555].

Prețul unui exemplar era 2 copeici, iar pentru 100 exemplare posesorul plătea 1 rublă și 50 copeici, cu expediere – 1 rublă și 70 copeici. Pentru comparație, menționez că în 1913 un funt de hrișcă (0,4 kg) a costat 10 copeici.

Reamintesc, că conform Statutului, sarcina primordială a Frățimii Ortodoxe „Nașterea lui Hristos” din Chișinău, era desfășurarea activităților moral-spirituale, educative și misionare. Aceasta se manifesta prin alcătuirea, tipărirea și distribuirea și a unor foi cu conținut misionar, dogmatic și anti-sectar, având ca scop învățarea creștinilor în Cuvântul Scripturii, Reguli bisericești și tradițiile Bisericii Ortodoxe; combaterea păgânismului și viziunilor anti-religioase, precum învățăturile lui Marks, Engels, Tolstoy, Renan, și alta; stoparea practicilor vicioase, precum fumatul și

beția. Un alt scop, la fel de stringent a fost stoparea și dezrădăcinarea prozelitismului sectar din satele Basarabiei, care tot mai mult a fost supusă unor invazii și explozii sectare.

Erau mici broșuri de câte 4, 6 sau 8 pagini fiecare, cu diferite învățături de credință, cuvântări, vieți de sfinți și altele. Până în 1916 au apărut 629 de nume, la care se adaugă alte peste 90 de numere suplimentare, între anii 1906-1915 [9, p. 168].

Munca prodigioasă la catehizarea și îndrumarea creștinilor basarabeni a fost realizată cu multă perseverență de către renumiții corifei ai Bisericii Basarabene, care s-au întrunit într-o *Comisie specială*, care, de-a lungul anilor a avut următoarea componență: Ieromonahul Gurie Grosu, viitorul mitropolit al Basarabiei; preoții: Gheorghe Dângă, Mihail Plămădeală, Constantin Popovici, Vladimir Baltaga, Mihail Ciachir, Constantin Parfeniev, Macarie Untul, Mitrofan Ignatiev, Iustin Ignatovici, Grigorie Constantinescu și alții.

Pe lângă predici săptămânale, parohii și binecredincioși creștini puteau comanda sau procura direct de la editură și alte foi cu conținut misionar-catehetic: Predici la toate duminicile de peste an, despre beție, despre înjurături și alte patimi, cum să petreci creștinește sărbătorile bisericești, despre rugăciune, despre pomenirea celor adormiți, despre semnul crucii și răstigniri, despre Maica Domnului și îngeri, despre sfintele taine și multe altele.

Premise pentru promovarea literaturii duhovnicești în română

De unde s-a pornit alfabetizarea și râvna de a învăța lumea, dincolo de serviciul divin? Iată ce ne arată cronică eparhială.

În anul 1876, *Kișineovskie Eparhialinîe Vedemosti* tipărește istoria bisericii din s. Gălești, jud. Orhei (azi r-nul Strășeni). Prin intermediul revistei eparhiale, autorul anonim descrie localitatea, așezarea satului, clima [19], apoi biserica, odoarele, cimitirul și starea socială a sătenilor [20]. Vorbind despre serviciul divin, autorul declară: „Serviciul divin este oficiat în limba moldovenească, deoarece locuitorii satului Gălești – moldoveni din talpă, sunt sincer devotați religiei și cred în *Mântuitorul lu-*

mii, Evanghelia și Învățătura Sa, însă consideră, că introducerea altei limbi în cultul divin, decât cel moldovenesc, poate duce la modificări în învățătură și respectarea canoanelor și rânduielilor, pe care ei au moștenit de la strămoși” [20, p. 618].

Frățimea argumentează necesitatea apariției acestor fișoare: „Editarea acestor buletine misionare bilingve vine în dorința de a satisface solicitarea moldovenilor basarabeni, care nu cunosc graiul rusesc” [16, p. 368].

Dar și această inițiativă nu a fost suficientă, după părerea lui Gurie Grosu. În anul 1907, având funcția de misionar eparhial, Ieromonahul Gurie declară pe paginile *Kișineovskie Eparhialinîe Vedemosti*, că Biserica din Basarabia este supusă unei presiuni anti-creștine și anti-religioase, iar fișoare tipărite de către Frățimea Ortodoxă „Nașterea lui Hristos”, practic unica literatură care stă în prezent la dispoziția moldovenilor, nu este suficientă [12, p. 556-557].

Într-adevăr, lipsa de literatură duhovnicească, cărți de slujbă și predică în română a contribuit la îndepărtarea enoriașilor, faptul care a favorizat apariția curentului schismatic *inochentism*. Inochentie *de la Baltă* atrage sute de basarabeni, deoarece le vorbește românește și pe înțelesul oamenilor de rând.

Ca rezultat a tendinței rusești de a strămtora limba moldovenească în serviciul divin, mărturisește Ștefan Ciobanu, a fost reacțiunea poporului de jos sub forma Inochentismului, care apare ca o sincopă destul de grea în adevărata credință a unora din moldovenii atât basarabeni cât și transnistrieni [2, p. 330].

Astfel au răspuns țărani români din Basarabia la o politică oarbă de nesocotire a deosebirilor locale, la lipsă de suficiență culturală națională românească în această provincie, menționează Alexandru V. Boldur. Curentul inochentist a demonstrat, înaintea lumii întregi, incapacitatea Bisericii ruse de a-și păstori turma și incapacitatea guvernelor ruse de a conduce Basarabia, încheie Boldur [1, p. 110].

Toate aceste fenomene s-au dezvoltat datorită factorilor bineștiute: oficierea

serviciului divin în limba slavă, respectiv nefiind înțeleasă de către populația și lipsa cărților liturgice în limba română, după care ar fi putut sluji clericii.

Timp de aproape trei decenii, mai exact după anul 1871, în Basarabia, nu a fost tipărită nici o carte în limba română. Lipsa cărților bisericești s-a resimțit către a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când măsurile restrictive de frontieră privitor la intrarea cărții „străine”, adică a cărții românești, în Basarabia erau deosebit de drastice, ceea ce complica mult pătrunderea acestora din alte zone ale tiparului românesc [4, p. 95].

Necesitatea unui misionarism pe înțelesul oamenilor și folosirea limbii române în Biserica Basarabiei o susține și Preasfințitul Iacob Piatnițki, Episcop de Chișinău și Hotin, care menționează în demersul său către Sinodul de la Sankt Petersburg, cu numărul 1366 din 23 martie 1900, că „marea majoritate a populației din Basarabia, sunt moldoveni, iar în unele localități locuiesc, în exclusivitate, numai moldoveni ce cunosc doar limba moldovenească și defel pe cea rusească, de aceea literatura existentă în limba rusă este inaccesibilă majorității” [13, p. 12].

Pe lângă pericolul sectar, Biserica din Basarabia tot mai mult face reacții vis-à-vis de curente socialiste, care dau buzna peste basarabeni prin intermediul presei scrise. Preotul Alexii Arventiev constată, că propagandă tipărită a devenit tot mai îndrăgită în rândul oamenilor neșcoliți și neinformați, lucrul de care profită în prezent partide revoluționare. Datorită modificărilor legislative cu privire la editură și cenzură, partide revoluționare inundează piața cu cărți, broșuri și fișoare cu caracter negativ. Pe paginile lor, revoluționarii arată creștinismul, văzând în el pe un vrăjmaș cel mai periculos, „ei s-au revoltat contra Domnului Dumnezeu” [11, p. 553].

Mari speranțe erau pe seama fișoarelor misionare ale Frățimii.

După cum am menționat mai sus, fișoarele erau repartizate în fiecare parohie și mănăstire, așa, încât toți clericii trebuiau să le procure de la Chișinău și să le realizeze printre enoriași.

Dar aici a jucat factorul uman – lenea și

lipsa de responsabilitate. Într-un alt raport al Frățimii Ortodoxe „Nașterea lui Hristos”, Consiliul a constatat că sarcina pusă de către Frățime nu este îndeplinită cu seriozitate de unii preoți. Astfel Consiliul menționează: „nu toți preoții sunt atașați cu seriozitate în privința distribuirii fișoarelor, expediate de Frățime, nu le împart creștinilor, nu le vând, și nici măcar nu le oferă gratuit” [17].

De aceea, la finele anului 1908, Consiliul Frățimii vine cu o recomandare preoților din cuprinsul Eparhiei: „A se recomanda clerului să întrețină convorbiri cu poporul după terminarea serviciului divin, pe parcursul cărora să-l familiarizeze cu conținutul foilor volante expediate de către Consiliul Frățimii și, întrucât din cauza sărăciei enoriașii nu-și pot permite să le procure, să fie distribuite în mod gratuit, din contul bisericilor” [17].

La inițiativa și insistența Frățimii Ortodoxe, mai multe biserici din Basarabia, îndeosebi, cele din Chișinău, organizau lecții catehetice în zile de duminică și sărbători, oferind creștinilor învățături dogmatice și istorice în baza articolelor publicate în fișoare.

Școala Parohială din Năpădeni

Școala Parohială din s. Năpădeni a fost deschisă la 14 mai 1884 în casa preotului Iustin Ignatovici.

„Școala Parohială din s. Năpădeni este deschisă în 1884; se amplasează în casa parohială, nu chiar comodă și încăpătoare; se întreține din plata pentru studii, de la 40 până la 50 copeici lunar de la fiecare elev; în anul raportat școala a beneficiat de 50 ruble din partea Consiliului de studii; Legea Domnului este predată de preotul Iustin Ignatovici, celelalte discipline – Natalia Agapieva, văduvă, absolventa Școlii Duhovnicești. În școală învățau 54 băieți și 7 fete; în anul raportat au absolvit 4 băieți cu adeverință cu scutire de a îndeplini serviciul militar și 2 fete cu adeverință de terminare a cursurilor școlii parohiale de o clasă” [21, p. 904-905].

Profesor fiind însuși părintele Iustin, grație căruia se datorează funcționarea școlii, iar în calitate de educatoare era sora lui, soția decedatului preot Ioan Agapiev, Natalia Agapieva, în trecut educatoare la

Colegiul Popular din Călinești. Școala a fost deschisă cu un număr de 9 elevi, 8 fiind băieți și o fată. Din aceștia, unul citea cursiv, 3 băieți și fata citeau așa și așa, restul nu știau carte. Lecțiile s-au desfășurat până pe data de 3 iulie, iar apoi au fost sistate până toamna.

Necesitatea existenței unei asemenea școli în satul Năpădeni s-a simțit foarte tare, și preotul a depus mult efort pentru deschiderea ei. Școala însă nu putea fi deschisă din lipsa finanțelor, cauzată de dezbinările din comunitate, care era formată din diferite pături sociale.

Părintele Iustin a mers cu raportul la Înalt Preasfințitul Serghie Leapidevschi pentru a-i fi permisă înființarea școlii parohiale pe cont propriu, pentru a învăța copiii materia de bază, cititul și scrisul rugăciunilor. Aprobarea a venit la 19 aprilie 1884, iar școala a fost deschisă la 14 mai aceluiași an. Conlucrarea comunității s-a manifestat prin faptul că a oferit în dar bisericii o casă abandonată, în care, părintele Iustin a hotărât să amenajeze școala. Cea mai mare parte a casei, destinată claselor, a fost acoperită cu gont, a fost montată podeaua din lemn, zidită soba, reparate geamurile, încât, la sfârșitul lui septembrie clădirea școlii a fost gata. La 3 octombrie, după oficierea slujbei de sfințire în prezența unor personalități din comunitate și a părinților elevilor, au început lecțiile cu copiii deja în clădirea destinată școlii.

Conform regulilor aprobate cu privire la funcționarea școlilor parohiale, Școala din Năpădeni avea o clasă și pentru copiii de ambele sexe.

Anumite resurse financiare pentru întreținerea școlii nu au existat.

Raportul anual arată un tablou mai clar despre cum funcționează școala.

Din raportul, prezentat Comitetului Pedagogic Eparhial, din 24 noiembrie 1885 vedem că în anii 1884-1885 în școală au învățat 28 de băieți și 4 fete. Unul dintre ei, a susținut examenul de absolvire cu elevii școlii populare din Ghiliceni și i-a fost înmănată adeverința din partea Comitetului Pedagogic, iar alți patru băieți și trei fete, copii de preoți, s-au înscris la Școala Duhovnicească.

Toți copiii erau de credință creștin-ortodoxă și au fost împărțiți după vârstă: 7 ani – 6; 9 ani – 7; 10 ani – 9; 12 ani – 3; 13 ani – 4 și 15 ani – 3. Cei care predau, nu aveau nici salarii nici compensații; elevii achitau, dar nu toți, câte o rublă pentru fiecare lună de studii, încălzirea claselor se efectua din resursele părinților, manualele și rechizitele le procurau din cont propriu.

Următorul raport despre starea școlii din anii de studii 1885-1886, prezentat la Comitetul Pedagogic Eparhial din 8 ianuarie 1887, arată că școala a avut 42 de băieți și 4 fete, din care admiși la studii în 1886 au fost 18 băieți și 3 fete.

Nu exista o regulă privind achitarea taxei pentru studii. În calitate de compensație, spre finele anului 1886 școala a primit 45 de ruble din partea Consiliului Pedagogic Eparhial, banii fiind cheltuiți pentru amenajarea celor 6 bănci cu scaune, tablă, masă și scaun. La fel din partea consiliului, școala a beneficiat de manuale, primite de la Sfântul Sinod: o *Biblie* în slavonă, 2 *Evangelii* în limba rusă, 4 *Ceaslove* educaționale, un *Octoih* educațional, 4 *Psaltiri* educaționale, o carte „Ucilișce plagocestia”, șase tăblițe cu rugăciuni (două pe carton), 2 exemplare a *Abecedarului slavo-rus*, 8 *Abecedare*, 6 exemplare de „Nacealinoe ucenie celovekom hoteașcim ucitisea”, 16 cărți de rugăciune mici și 4 exemplare „Naceatchi hristianskogo pravoslavnogo ucenia”. Alte cărți și manuale se procurau din contul elevilor.

Al treilea an de studii 1886-1887 s-a încheiat cu susținere de examene, desfășurate de comisia de examinare la 28 mai. Examenul de absolvire a fost susținut de șase băieți și au fost considerați vrednici de primirea adeverințelor. Au fost supuși verificărilor elevii secțiilor a 2-a și 1-a, iar, succesele lor au fost apreciate ca pozitive.

Raportul din anii 1886-1887 privind numărul elevilor arată că la începutul anului au fost 30 de băieți și o fată; au fost admiși în anul raportat 24 de băieți și 4 fete; au fost excluși pe parcursul anului 7 băieți și o fată – 6 băieți pentru vârsta preamatură și nereușință, 1 băiat și o fată au fost admiși la Colegiu; la sfârșitul anului pe registrul erau 47 de băieți și 4 fete.

Lecțiile în școală au început la 2 octombrie și s-au încheiat la 1 iunie.

Elevii erau împărțiți în trei secții, iar secția celor mici, în două grupe. Prima grupă avea 12 băieți și 2 fete; a 2-a grupă – 14 băieți; a 2-a secție – 13 băieți și 2 fete; a 3-a secție – 8 băieți și o fată. Din ultima secție (superioară) 6 băieți au susținut examenul de absolvire a cursului; o fată s-a înscris în Școala Eparhială pentru fete, iar 2 băieți frecventau școala pentru aprofundarea cunoștințelor și studiau *Catehismul* și *Tipicul* cu elevii secției a 3-a, și separat – gramatica. Ambii au terminat anterior cursul școlii populare din Ghiliceni.

Predarea disciplinelor se efectua conform cerințelor programului pentru școlile parohiale, după manuale primite de la Consiliul de Studii din cadrul Sfântului Sinod. În special au fost urmărite aceste sarcini:

În prima secție: grupa 1 au învățat literele după Abecedarul rusesc; au învățat să alcătuiască din litere cuvinte și să citească; în scris – să scrie litere și să numere până la 10. Grupa 2: au învățat să citească cursiv; exercițiile la scris se realizau conform manualului lui Gherbaci, ediția anului 1886; transcrierea din cărți și scris după dictarea unor propoziții mici. La Aritmetică: numărarea verbală și în scris până la 100 și rezolvarea unor probleme mici în deminșunea cifrelor 20 pe 4 categorii. La Legea Domnului: prima și a doua grupă au învățat rugăciuni, a fost dată explicația despre semnul crucii, cum se face corect semnul sfintei cruci, despre rugăciune, despre biserică.

Secția a doua – la Legea Domnului au învățat o scurtă istorie biblică după „Bucvari”, Simbolul Credinței, cele 10 porunci, se antrenau în citirea *Psaltirii* slavonești. În limba rusă au citit și au recitat istorioare mici după cartea „Prihodskaia școla”, învățau pe de rost poezii după aceiași carte și se antrenau în citire în rusă după cartea „Ucilișce blagocestia”. Exercițiile în scris cuprindeau: scrisul după dictare, transcrierea din cărți unor mici articole și caligrafia. La fel învățau să numere și să scrie, cât și să rezolve probleme în toate cele patru categorii până la 1000.

Secția a treia: La Legea Domnului – *Catehismul* mic după cartea „Naceatchi hris-

tianskogo pravoslavного ucenia”, *Vechiul* și *Noul Testament*, explicarea rugăciunilor, poruncile și Simbolul Credinței și o scurtă învățătură despre liturghie după cartea lui Prot. D. Sokolov „Nacealinoe nastavlenie v [hristianskoi] pravoslavnoi vere”. Se antrenau în citirea în slavă a *Evangeliei*, a *Psaltirii* și a *Ceaslovului*; învățau tropare dumnicale și unor sărbători; participau la citirea și cântarea în biserică; citeau ceasuri și cântau vecernia și liturghia. La limba rusă: citeau și recitau istorioare după cărți „Ucilișce blagocestia” și „Rodina” Radonejski; învățau din ultima carte basme și poezii. Exercițiile în scris cuprindeau: scrisul după dictare; învățau regulile gramaticii, punctuația, redarea în scris a unor texte citite, transcrierea textelor învățate și simplă transcriere după cărți. La aritmetică învățau tabelul măsurilor rusești și probleme după cele 4 categorii. Ghidul pentru aritmetică la toate secțiile era „Sbornic zadaci” lui Evtușevski.

Din numărul total al elevilor au frecventat regulat cursurile școlii doar 10 băieți și 3 fete, pe când restul frecventau lecțiile de la o lună până la 3-4 luni. Cel mai mare număr de elevi era prezent de la sfârșitul lunii noiembrie, în decembrie, ianuarie și februarie, și anume, cum se vede după registru, au frecventat lecțiile: din 2 octombrie până la 14 noiembrie – 15 elevi, a 2-a jumătate a lunii noiembrie – 30 elevi, decembrie – până la vacanță – 43 elevi, în ianuarie – 51, în februarie – 48, în martie – 30, în aprilie și mai – 15 elevi. Măsuri de prevenire a abandonului școlar, în afară de sfaturi și convorbiri, nu aveau loc, deoarece motivul pentru care copiii absentau de la lecții este justificat: unii nu frecventau școala din cauza că nu aveau haine groase și încălțăminte, alții erau nevoiți să ajute părinții la treburile gospodărești, erau și din aceia, care nu frecventau școala, fiind oprîți de părinți, după opinia loc argumentată, deoarece nu doreau ca copiii să fie mai învățați decât părinții lor, dar să îndrăgească munca și singuri să-și câștige o bucată de pâine prin munca cinstită, ca și ei... Drept motiv pentru frecventarea școlii, precum arată raportul, va fi eliberarea adevărurilor elevilor care absolvesc cursurile școlare. Această măsură, se credea, că va atrage un

număr mult mai mare de elevi la școală și î-i va motiva pe țărani să caute surse pentru întreținerea școlii.

Cea mai mare satisfacție pentru părintele paroh și pentru întreaga comunitate constă în aceea, că unii copii citesc și cântă în biserică. Câtă mulțumire exprimau părinții, văzând în aceasta un mare succes al școlii și al directorului ei.

Predarea disciplinelor se realiza după programul și manualele aprobate pentru școlile parohiale. Ceea ce ține de cântare, predarea ei se făcea după auz, ca și în anii precedenți. Lecțiile la început, erau predate de către educatoarea școlii, iar în următorii doi ani de educarea copiilor s-a ocupat coristul școlii de meserii de la Kamenet-Podolisk, Andrei Dușa, care primea lunar 3 ruble din banii bisericii. Toată clasa cânta rugăciunile „Împărate Ceresc”, „Mântuiește Doamne”, „Cuvine-se cu adevărat”, „Tatăl nostru” și întreit „Doamne miluiește” (Gospodi pomilui). S-a format și un cor din 10 persoane, care cântă în biserică slujba prevegherii și liturghia. Corul cânta destul de frumos și aceasta avea o influență destul de favorabilă asupra enoriașilor.

Părintele Iustin, fiind un manager iscusit a intervenit și cu unele propuneri către conducerea eparhiei, care puteau, în opinia sa, să contribuie la creșterea surselor pentru întreținerea școlii. Era vorba despre acordarea gratuită a cărților și manualelor de către Consiliul Pedagogic. Sursele pe care le deținea consiliul pentru ajutorarea școlilor, puteau fi folosite pentru achitarea salariului învățătorilor, iar din cărți să fie oferite școlilor doar o *Biblie*, 2 *Evangelii*, 2 *Octoihuri* educative, 2 *Psaltiri*, imagini din istoria

sacră și cărți recomandate pentru lectură, precum „Ucilișce blagocestia” și asemenea ei; iar manualele și cărțile didactice găsite în librăriile consiliului, să fie oferite contra plată. Astfel părintele arăta nemulțumirea față de aprovizionarea școlilor cu unele cărți, care se procurau într-un volum foarte mare, iar banii economisiți ar fi fost mai util să se acorde pedagogilor, pentru a-i motiva și a le susține starea lor materială.

Părintele Iustin era convins, că părinții, care vor ca copiii lor trebuie neapărat să învețe, să-i asigure cu rechizite școlare. Compensația în formă de cărți nu este atât de atractivă, să avem cine să învețe și cui să predăm, se plânge părintele, iar manualele sunt azi atât de ieftine, mai ales cele pentru școlile parohiale, încât nu presupun mari cheltuieli pentru aprovizionarea școlilor cu aceste cărți.

* * *

Cu adevărat lucruri minunate și prodigioase ne-a lăsat acest vrednic de pomenire slujitor al Bisericii din Basarabia. Nouă, urmașilor marilor ierarhi și preoți ai secolului trecut, nu ne rămâne decât să ne mândrim cu acest mare tezaur și patrimoniu, parțial distrus în epoca sovietică, dar parțial păstrat în arhivele statului, biblioteci naționale și parohiale. Scoaterea în evidență a lucrurilor acestor cărturari bisericești trebuie să ne motiveze pentru o lucrare misionară, catehetică și educațională mult mai eficientă, mai ales că astăzi avem la dispoziție toate cele necesare: tehnologii moderne, cunoștințe, expereință, dar și spații de desfășurare a studiilor. Una ne lipsește: voința de a munci și curajul de a vorbi!

Referințe bibliografice:

1. BOLDUR, Alexandru. Istoria Basarabiei. București, 1992.
2. CIOBANU, Ștefan. Basarabia. Chișinău, 1926.
3. COHEN, A. Talmudul, București: Editura Hasefer, 2003, 512 p. ISBN 973-9235-80-8.
4. DANILOV, Maria, Cenzura sinodală și cartea religioasă în Basarabia. 1812-1918 (între tradiție și politica țaristă), Chișinău, 2007. 264 p.
5. MALAHOVA, Liubovi. Foi volante editate de Frățimea Ortodoxă „Nașterea lui Hristos” din Chișinău (1899-1918). In: Tyragetia”. 2002, nr. XI, , pp. 187-191.
6. MELINTI, Maxim, Episcopul Nikodim (Krotkov) – ostenitor vrednic al Basarabiei. In: Tyragetia. 2006, nr. XV, pp. 337-341. ISSN 1857-0240.
7. MIHAIL, Paul. Preotul tipograf Iustin Ignatovici. In: Mitropolia Moldovei și Sucevei. 1983, nr. 10-12, pp. 674-680.

8. MIHAIL, Paul. Pagini despre Basarabia. Mărturii de Spiritualitate românească din Basarabia, Chișinău, 1993.
9. PĂCURARIU, Mircea. Basarabia - Aspecte din istoria Bisericii și a neamului românesc. București, 2012.
10. АГАПИЕВ, Василий. Поучительные случаи из жизни о. иеромонаха Игнатия. В: Кишиневские Епархиальные Ведомости. 1916, нр. 8, pp. 177-184.
11. АРВЕНТЬЕВ, Алексей. К вопросу о борьбе с антирелигиозной литературой. В: Кишиневские Епархиальные Ведомости. 1907, нр. 16-17, pp. 553-555.
12. ГРОСУ, Гурий. Духовный журнал на молдавском языке – насущная потребность Кишиневской паствы. В: Кишиневские Епархиальные Ведомости. 1907, нр.16-17, pp. 555-558.
13. ГРОСУ, Гурий. Главнейшие моменты в истории молдавского книгопечатания в Бессарабии. В: Труды Бессарабского Церковного Историко-Археологического Общества. Том 2. Кишинэу, 1909- 1910, pp. 1-22.
14. I.П. Иеромонах Игнатий: (Некролог). В: Кишиневские Епархиальные Ведомости. 1916, нр. 7, pp. 149–155.
15. К тридцатипятилетию служения в сане иерея священника Белецкого уезда с. Нападен о. Иустина Игнатовича. В: Кишиневские Епархиальные Ведомости. 1902, нр. 16, pp. 350–352.
16. КИШИНЕВСКОЕ православное Христо-Рождественское братство. В: Церковные Ведомости. 1903, нр. 38, pp. 1444-1448.
17. ОТ Совета Кишиневского Православного Христо-Рождественского Братства. В: Кишиневские Епархиальные Ведомости. 1905, нр. 15, pp. 367-368.
18. ОТЧЕТ Кишиневского Православного Христо-Рождественского Братства за 1908 год. В: Кишиневские Епархиальные Ведомости. 1910, нр. 8, pp. 1-83.
19. ПРИХОДЪ селенія Галешть оргъевского уѣзда. В: Кишиневские Епархиальные Ведомости. 1876, нр. 16, pp. 583-590.
20. ПРИХОДЪ селенія Галешть оргъевского уѣзда. В: Кишиневские Епархиальные Ведомости. 1876, нр. 17, pp. 617-623.
21. СТАТИСТИЧЕСКІЯ свѣдѣнія о церковно приходскихъ школахъ и школахъ грамотности Кишиневской епархіи за 1887/в учебный годъ. В: Кишиневские Епархиальные Ведомости. 1888, нр. 24, pp. 904-905.

ARTA EX-LIBRISULUI

**Nicoleta VASILIEV,
Lucia ADASCALIȚA,
Facultatea Textile și Poligrafie,
Universitatea Tehnică a
Moldovei**

Rezumat: Cu o istorie milenară, ex-librisurile mereu au fascinat prin compoziții inedite și prin diversitatea tehnicilor de realizare (xilogravură, lino-gravură, litografie, serigrafie, ofset, acvatinta, mezo-tinto, zincografie, acvaforte, grafică asistată de computer ș.a.). Având la origine semnele heraldice, pe parcursul evoluției sale, în cei aproximativ 3 350 de ani de istorie, ex-librisul s-a apropiat de miniaturile artistice. Interesul față de acestea derivă atât din punctul de vedere al compozițiilor, temelor abordate și tehnicilor tipografice/artistice, cât și din prisma perspectivei descifrării informațiilor suplimentare despre carte și posesorul acesteia (poziția sa socială, profesia, aspecte ale personalității).

Lucrările din Republica Moldova existente, ce tratează acest subiect, sunt puține și, de regulă, elucidează aspecte legate de ex-librisuri dintr-o colecție particulară, muzeală sau de bibliotecă. Studiul de față și-a propus să identifice etapele de dezvoltare, caracteristicile defnitorii, pictorii și gravorii, atât de talie internațională, cât și de talie națională, care s-au implicat în crearea de ex-librisuri. Totodată, se face o clasificare a multitudinii tehnicilor și temelor specifice în vederea înțelegerii funcției ex-librisurilor.

Cuvinte-cheie: artă, carte, ex-libris, compoziție, tehnici tipografice.

Abstract: Having a millennial history, the ex-libris (bookplate) charms viewers with its unique composition and the diversity of techniques (woodcut, linocut, lithography, screen printing, offset, aquatint, mezzotinto, zincography, etchings, computer aided graphics, etc.). Originally being the heraldic sign, during its long evolution of approximately 3350 years, ex-libris approached to its actual form of artistic miniature. The interest in it derives both from the point of view of composition, themes and typographic/artistic technique, as well as from the perspective of deciphering additional information about the book and its owner (his social position, profession, aspects of personality).

The existing works which deal with this subject are few in the Republic of Moldova, and usually they clarify aspects related to bookplates from a private collection, museum or library. The present study aimed to identify main stages of development, defining characteristics of ex-libris, as well as to list painters and engravers, both international and national, who were involved in creation of ex-librises. Simultaneously, a classification of the multitude of specific techniques and topics is presented here in order to understand the function of an ex-libris.

Keywords: art, book, ex-libris, bookplate, composition, typographic techniques.

1. Introducere

Cuvântul *ex-libris* (întâlnit și în formulele *Ex libris meis*, *Ex meis libris*) este de proveniență latină, constituit din prepoziția *ex* (din) și substantivul *liber* (la plural – *libri*, carte, cărți) și trimite fără nicio îndoială direct la actul de proprietate asupra unei cărți, în traducere românească însemnând literalmente „din cărțile”, „din cărțile mele”. Sensul original al cuvântului *liber* este „de coajă de copac”, material utilizat ca suport pentru scris, termenul ajungând ulterior să desemneze scrierea ca atare [1, p. 159].

O altă sursă bibliografică menționează că un *ex-libris* este o marcă de proprietate, care constă de obicei dintr-o ștampilă, etichetă sau sigiliu, plasată de obicei pe coperta posterioară a unei cărți și care conține numele proprietarului copiei sau denumirea bibliotecii deținătoare. Numele titularului este, de obicei, precedat de expresia latină *ex libris* sau *ex bibliotheca* [2].

Federația Internațională a Societăților de Prieteni ai Ex-librisului (prescurtat FISAE, International Federation of Ex-libris Societies) propune o serie de cerințe directe pe care aceste sigilii ale cărților ar trebui să le respecte:

- cea mai lungă parte a imaginii trebuie să măsoare maximum 13 cm, ca să poată fi inclusă în cărți de toate dimensiunile, inclusiv în cele mai mici;
- trebuie să existe cuvântul „ex- libris”, în latină sau într-o altă limbă;
- trebuie să conțină numele proprietarului sau inițialele acestuia ori denumirea instituției;
- simbolul sau emblema utilizată trebuie să aibă legătură cu proprietarul.

2. Evoluția istorică a ex-librisului

De-a lungul timpului, ex-librisul a cunoscut o evoluție deosebită în ceea ce privește forma, dimensiunile, elementele reprezentative și chiar tehnicile de realizare. Astfel, au fost identificate câteva etape de evoluție care au constituit schimbarea până la ceea ce obișnuim să numim astăzi ex-libris.

În acest context, prima înregistrare datează din secolul al XV-lea î.H., din timpul

faraonului egiptean Amenhotep al III-lea (figura nr. 1). Acesta prezintă un exemplar din ceramică emailată, ce cuprinde o serie de hieroglife, utilizat pentru marcarea rolurilor cu papirus din bibliotecă. În prezent, asemenea relicve egiptene emailate se păstrează în colecțiile Muzeului Britanic, Muzeului Louvre și Galeriei Universității Yale [1, 2, 11].

Figura nr. 1. Ex-librisul faraonului Amenhotep al III-lea [2]

În Evul Mediu existau exemple de mărci de proprietate pe codice, care au constat în adnotări scrise de mână. Acestea prezentau emblemele și scuturile heraldice ale membrilor nobilimii și clerului.

Germania este considerată locul de naștere al ex-librisului în forma sa actuală, adică sub forma unei etichete de carte tipărite, moment istoric care datează din secolul al XV-lea. Iar în secolul al XVI-lea, ex-librisul a atins o perfecțiune artistică ridicată, deoarece artiști remarcabili au lucrat la crearea unor exemplare deosebite, printre aceștia se numără: Albrecht Dürer, Hans Holbein cel Tânăr, Lucas Cranach cel Bătrân [8].

În Franța, până la mijlocul secolului al XVII-lea, ex-librisul este utilizat puțin, dar devine practicat mai ales prin heraldica tradițională. În secolul al XVIII-lea însă apare un grup de graficieni precum: Boucher, Gravelot, Cochin fiul, Choffard, Marillier, Gaucher etc., care execută ex-librisuri de o măiestrie artistică inconfundabilă [11].

În Anglia, practica de a utiliza ex-librisuri apare după anul 1630, când este semnalat primul exemplar executat de William Marshall pentru Sir Edward Littleton.

Începând cu secolul al XVIII-lea, după

introducerea tiparului și a tehnicilor de gravare, ex-librisul capătă aspectele cunoscute de noi în prezent: au început să prevalze emblemele, alegoriile, simbolurile.

În secolul al XVIII-lea, ex-librisul se răspândește și în Rusia, alături de alte inovații europene introduse de Petru I. Primii proprietari de ex-libris au fost membrii familiei imperiale, înalți oficiali ai statului și reprezentanți ai nobilimii. Nobilul proprietar al cărții prefera utilizarea imaginii stemei sale, de obicei însoțită de un motto scris în latină. Dar un mod și mai eficient de desemnare a proprietarului a fost *super ex-librisul*: aceeași stemă, dar reliefată în aur pe coperta superioară a cărții [8].

În secolele XIX și XX, ex-librisul cunoaște o mare înflorire provocată de modernism, dar și în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, cel al ascensiunii bibliofiliei, când crește interesul pentru acest hobby (*ex-librismo*). Deci, în 1880 apar primul catalog și studii despre ex-libris, în 1891 la Londra și Berlin se înființează prima asociație a colecționarilor de ex-libris și încep să se organizeze congrese și concursuri [8, 11].

3. Tipuri de ex-libris

De-a lungul secolelor s-au dezvoltat mai multe tipuri de ex-libris, cum ar fi:

- *Ex-libris manuscris (scris de mână, parafat)*, o scurtă formulă spirituală care conține și numele posesorului cărții. Un exemplu îl constituie însemnarea lui Bogdan Petriceicu Hasdeu, pe volumul „Din etymologicum magnum romaniae: Bucăți alese și adaptate pentru clasele secundare superioare”, din anul 1894 (figura nr. 2a). Un alt împătimit al cărților, care scria pe toate cărțile din biblioteca sa „Ex meis libris”, este preotul Vasile Secieru (figura nr. 2b) [7, p. 3].

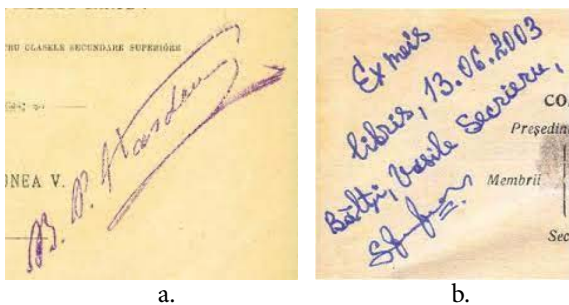

Figura nr. 2. Exemple de ex-libris manuscris: a. Bogdan Petriceicu Hasdeu; b. Vasile Secieru [7]

- *Supralibros (Supra ex-libris, Super ex-libris)*, model decorativ de natură heraldică aplicat în auriu sau în sec pe coperta cărții arăta proveniența acesteia sau apartenența la biblioteca unei anumite instituții, la un grup sau individ (figura nr. 3). Acest tip reprezenta blazonul posesorului, dacă era nobil, fie însemne, figuri alegorice, monograme înconjurată de ornamente [7, p. 3]. Practica utilizării așa-numitelor „supralibros” a fost frecvent întâlnită în sudul Europei [11].

Figura nr. 3. Exemple de supralibros: a. Trinity College, Dublin, Irlanda; b. Carol al XIII-lea [7, 9]

- *Ex-libris etichetă* (figura nr. 4) este imprimat, iar mai apoi lipit în carte. Eticheta este creată de un artist la cererea proprietarului sau din îndemnul propriu al artistului. În afară de scopul de înfrumusețare a cărții, ex-librisurile și au scopul de a reaminti cine este proprietarul ei. Astfel, pot fi găsite diverse etichete de carte pe cărțile contemporane, realizate în maniera și tehnica proprie ex-librisului de altădată [7, p. 6].

Figura nr. 4. Exemple de ex-libris etichetă [6, 7, 10]

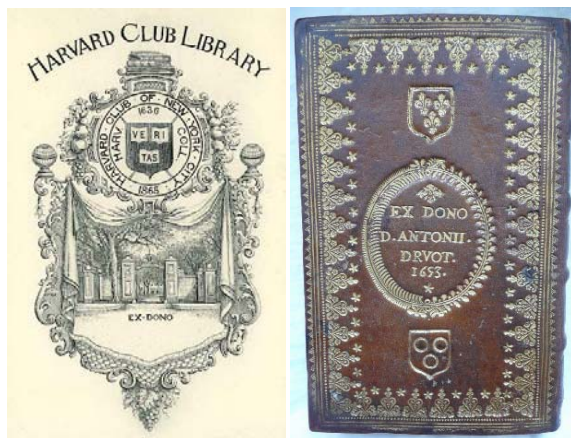
- *ex-librisul ștampilă*, desemnează posesorul unei cărți, este aplicat pe foaia de titlu sau în cuprinsul cărții, pe marginea albă a paginii. Ștampilă este cea mai ieftină,

rapidă și mai ușor de folosit metodă de a personaliza diferite documente [7, p. 6].

Figura nr. 5. Exemple de ex-libris ștampilă [7]

• *Ex-dono* este numit ex-librisul aplicat pe cărțile care urmează a fi făcute cadou. Acestea au fost foarte frecvente în secolul al XVIII-lea.

a.

b.

Figura nr. 6. Exemple de ex-dono: a. Harvard Club Library, ex-dono de Samuel Hollyer, 1921; b. D. Antonii Druot, ex-dono, 1653 [12, 13]

• *Ex-testamento* este ex-librisul aplicat pe cărțile pe care proprietarul dorește să le lase moștenire prin testament [11, p. 194].

4. Tematici și tehnici abordate

Ex-librisul a prezentat și continuă să prezinte interes din punct de vedere bibliofil și științific, prin diversitatea subiectelor tematice, a stilurilor artistice, a tehnicilor

de realizare, a renumiților gravori/artiști implicați în executarea unor asemenea lucrări, precum și a elementelor heraldice specifice familiilor de nobili sau unor personalități.

La începuturi, ex-librisurile au practicat însemnele heraldice deoarece familiile de nobili și clasa ecleziastică posedau biblioteci importante, dar și pentru că heraldica lor era recunoscută cu ușurință. Ridicarea clasei de mijloc a permis apelarea la alte subiecte decât cele heraldice [11].

De remarcat că, prin ani și secole, s-au cristalizat mai multe subiecte tematice care au fost și sunt abordate de către artiști în vederea executării unor ex-librisuri originale, elegante, inedite. Cele mai des abordate sunt prezentate în figura nr. 7.

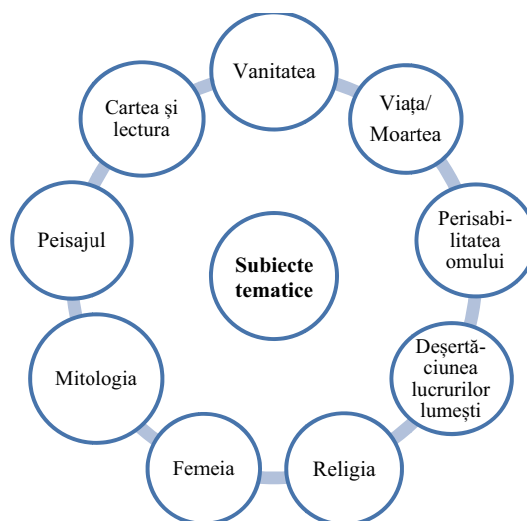

Figura nr. 7. Subiecte tematice abordate în ex-libris

Multitudinea de fațete ale subiectelor tematice a fost dezvăluită expresiv în timp și prin prisma stilurilor artistice, precum: renașterea, barocul german, rococo, simbolismul, art nouveau-ul.

Tehnicile adoptate de către creatorii de ex-librisuri au fost în strânsă legătură cu nivelul de dezvoltare tehnică a societății și în conformitate cu tendințele vremii în care au fost create. Astfel, de-a lungul anilor, acestea fie au fost colorate sau pictate, fie gravate, ștampilate, imprimate și lipite, dar cert este faptul că au fost implicate foarte multe tehnici, diferite ca durată de realiza-

re, ca complexitate și rafinament al elementelor compoziționale obținute, ca eficiență și cost. În tabelul nr. 1 sunt prezentate o

mare parte dintre tehnicile care au contribuit la apariția unor ex-librisuri de o rară perfecțiune estetică, artistică.

Tabelul nr. 1. Diversitatea tehnicilor implicate în executarea de ex-librisuri [9, 14]

<i>Ex-librisuri executate prin diferite tehnici</i>	Caracteristici
 <p data-bbox="339 696 483 730"><i>Zincografie</i></p>	<p data-bbox="659 555 1347 589"><i>Ex-libris Ada Balbi</i>, de Gagliardo Helios Alberto, 1942</p> <p data-bbox="659 593 967 627">Dimensiuni: 96×80 mm</p>
 <p data-bbox="347 981 475 1014"><i>Litografie</i></p>	<p data-bbox="659 846 1246 880"><i>Ex-libris Brigitte Blum</i>, de Vladimir Suchanek</p> <p data-bbox="659 884 999 918">Dimensiuni: 11,9×10,6 cm</p>
 <p data-bbox="339 1261 483 1294"><i>Xilogravură</i></p>	<p data-bbox="659 1126 1257 1160"><i>Ex-libris Sophie Mauler</i>, de Henri Bacher, 1900</p> <p data-bbox="659 1164 999 1198">Dimensiuni: 130×100 mm</p>
 <p data-bbox="339 1552 483 1585"><i>Linogravură</i></p>	<p data-bbox="659 1395 1347 1429"><i>Ex-libris Biblioteca Națională a Republicii Moldova</i>, de Natalia Șuruba, 2012</p> <p data-bbox="659 1462 983 1496">Dimensiuni: 130×90 mm</p>
 <p data-bbox="331 1843 499 1877"><i>Fotolitografie</i></p>	<p data-bbox="659 1709 1134 1742"><i>Ex-libris Adolfo Faria de Castro</i>, 1950</p> <p data-bbox="659 1747 983 1780">Dimensiuni: 111×74 mm</p>

 <p><i>Serigrafie</i></p>	<p><i>Ex-libris Dr. Peter Labuhn</i>, de Martin R. Baeyens, 2002 Dimensiuni: 51×91 mm</p>
 <p><i>Acvatinta</i></p>	<p><i>Ex-libris Koray Usgulen</i>, de Ertan Aktas, 2011 Dimensiuni: 161×87 mm</p>
 <p><i>Acvaforte</i></p>	<p><i>Ex-libris Biblioteca Națională a Republicii Moldova</i>, de Dmitrii Șibaev, 2012 Dimensiuni: 140×140 mm</p>
 <p><i>Mezzo-tinto</i></p>	<p><i>Ex-libris M. P. de Haas van Riemsdijk</i>, de David Bekker, 1998 Dimensiuni: 66×86 mm</p>
 <p><i>Rotogravură</i></p>	<p><i>Ex-libris Dr. G. Blum</i>, de Vladimir Pechar, 1985 Dimensiuni: 102×131 mm</p>
 <p><i>Ofset</i></p>	<p><i>Ex-libris Birgit Gobel</i>, de Marianne Brüsing, 2001 Dimensiuni: 155×113 mm</p>

 <p><i>Tipar înalt</i></p>	<p><i>Ex-libris Gellerfiek Konyve, de Kosa Balint, 1978</i> Dimensiuni: 75×60 mm</p>
 <p><i>Fotogravură</i></p>	<p><i>Ex-libris Alexandre de Riquer, de Alexandre de Riquer, 1901</i> Dimensiuni: 90×61 mm</p>
 <p><i>Grafică asistată de computer</i></p>	<p><i>Ex-libris Biblioteca Națională a Republicii Moldova, de Vladimir Kravcenko, 2012</i> Dimensiuni: 138×80 mm</p>

Odată cu dezvoltarea tehnologiilor de reproducere, ex-librisul a evoluat în mod excepțional: de la imagini simple ce reprezentau monograme sau embleme la compoziții complexe, implicând uneori mai multe tehnici de realizare. Un exemplu în acest sens este ex-librisul destinat lui Sigmund Freud, care combină o scenă a enigmei Sfinxului cu un citat din „Regele Oedip”, scris în limba greacă (figura nr. 8),

sau ex-librisul executat pentru Sir Arthur Conan Doyle (figura nr. 9), unde se regăsesc ornamente admirabile cu elemente grafice rafinate care se combină armonios cu însemnele heraldice. Două lucrări unice, care exprimă laconic, dar și prin intermediul unui joc al elementelor decorative, mesajul și ideea ce evidențiază sentimentul de mândrie și noblețe. Totodată, reliefează și iscusința de care au dat dovadă artiștii care au executat aceste ex-librisuri.

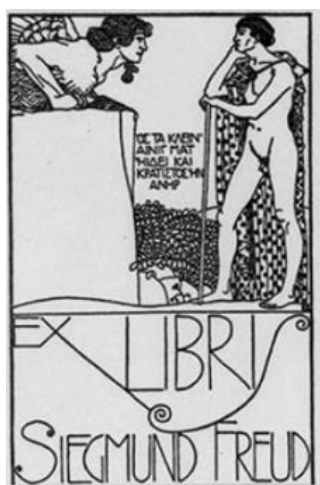

Figura nr. 8. Ex-libris Sigmund Freud [6]

Figura nr. 9. Ex-libris Sir Arthur Conan Doyle [6]

Artiștii contemporani abordează în lucrările lor stilul minimalist, dar uneori cu note istorice și cu implicarea simbolurilor specifice epocilor trecute. În același timp, lucrările contemporane au tendința de a reda tandrețea și rafinamentul compozițiilor specifice ex-librisurilor de altă dată și respectul față de artiștii consacrați. Exemple în acest sens pot servi ex-librisul destinat lui Millie Thompson și ex-librisul executat pentru Justyny Brzostows (figura nr. 10).

Figura nr. 10. Ex-librisuri realizate de către artiștii contemporani [6]

5. Ex-librisul în Republica Moldova

În spațiul nostru basarabean, au perseverat mai mulți artiști care au reușit să-și manifeste iubirea față de cultură, neam și frumos prin creațiile lor. În acest sens, menționăm următorii artiști: Leonid Nikitin, Victor Kuzmenko, Alexandru Macovei, Arcadie Antoseac, Valeriu Herța, Grigori Bosenko, Elena Karacențev.

Figura nr. 11. Ex-librisuri executate de către: a. Alexandru Macovei; b. Valeriu Herța [5]

În exemplele din figura nr. 11, artiștii apelează la stilul liber și independent. Creațiile sunt caracterizate de exprimare liberă și de un mister de nepătruns doar la prima vedere. Plasticitatea fonturilor, poziționarea dinamică (verticală sau oblică) împreună cu portrete sau elemente grafice realiza-

te fac compozițiile să se ridice la nivelul de artă. Anume combinarea elementelor grafice și a fonturilor fac ca spectatorul să vadă compoziția artistică din multitudinea de unghiuri, astfel gășind mai multe interpretări și viziuni asupra frumosului.

Figura nr. 12. Ex-librisuri de Elena Karacențev [5]

Ex-librisurile realizate de către Elena Karacențev (figura nr. 12) sunt pline de culoare, de viață. Creațiile sunt marcate de bună dispoziție și liberă exprimare. Culoarele albastru și verde predomină adesea compozițiile, fapt ce se datorează, probabil, semnificațiilor simbolice ale acestora. Albastrul reprezintă culoarea libertății și este adesea asociat ideii de spiritualitate. Fiind o culoare rece, îndeamnă la meditație. Iar culoarea verde simbolizează speranța, liniștea și viața.

Este de menționat faptul că primul concurs de ex-libris a fost organizat în anul 2002 de către Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”. Concursul a avut drept generic „Cartea. Biblioteca. Comunitatea” și a fost consacrat celor 125 de ani ai bibliotecii. O contribuție deosebită în promovarea și dezvoltarea ex-librisului a avut-o președintele

Secției Ex-libris a Societății de Bibliofiliile din Republica Moldova, artistul plastic Valeriu Herța (și o are în continuare), precum și regretatul Alexe Rău, doctor în filosofie, fost director al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, care a reînființat Societatea de Bibliofiliile sub auspiciile acestei instituții.

Concluzii

O bibliotecă a fost tot timpul o sursă de mândrie și un semn al puterii. De multe ori, personalitățile notorii, și nu doar, au dorit să lase o amprentă de proprietate pe filele cărților pe care le dețineau. Astfel a apărut ex-librisul. De-a lungul anilor, aces-

ta a evoluat din punctul de vedere al modului de prezentare, formei, dimensiunilor, temelor abordate, tehnicilor implicate, dar, în tot acest timp, și-a păstrat menirea de a exprima într-o formă grafică cât mai concisă personalitatea și spiritul deținătorului de ex-libris.

Chiar dacă ne aflăm în era când tehnologiile au avansat și avansează cu pași rapizi, ex-librisul ocupă un loc aparte în ceea ce ține cultura și aspirațiile creative ale unei națiuni. Astfel, artiștii contemporani propun noi concepte, noi viziuni, iar în procesul de creație utilizează tehnici mai variate și tot mai perfecte pentru ca ex-librisul să fie mai accesibil.

Referințe bibliografice:

1. *The Earliest Bookplates, or Ex-Libris* [online]. [citată 28 mai 2021]. Disponibil: <https://www.historyofinformation.com/detail.php?id=3185>
2. *Ce sunt librăriile și ce le face atât de interesante?* [online]. [citată 29 mai 2021]. Disponibil: <https://vivancoculturadevino.es/blog/2020/03/20/que-son-exlibris/>
3. *Ce este un „ex-libris”?* [online]. [citată 29 mai 2021]. Disponibil: <http://iespedroantoniodealarcon.es/exlibris/2014/01/27/que-es-un-ex-libris/>
4. *Ex-libris* [online]. [citată 29 mai 2021]. Disponibil: https://www.bn.gov.ar/resources/conferences/pdfs/CastroP_Ponencia.pdf?fbclid=IwAR1EH8rU4yCwiF72yU2yLZ9i5DU09K-TE06pN1WQ9oH8B_GLI_E-LMfRB8A
5. KULIKOVSKI, Lidia, Herța, Valeriu. *Creatori de ex-libris basarabean: mic dicționar*. Chișinău: Magna-Princeps, 2011. ISBN 978-9975-4203-3-4. [online]. [citată 30 mai 2021]. Disponibil: https://issuu.com/bibliotecahasdeu/docs/ex-libris_2011
6. *Ce este un ex-libris și de ce ar trebui să avem unul* [online]. [citată 29 mai 2021]. Disponibil: <http://nfggraphics.com/que-es-un-ex-libris-y-porque-deberian-de-tener-uno/?fbclid=IwAR1o6IPcl3G9CwWhmr4pMR6SmkAGR0gfANqEvnc-x2QVzvfk6bszFCzyUdo>
7. *Ex-libris și supralibros – simboluri ale creației artistice, ornamente ale cărților noastre* [online]. [citată 29 mai 2021]. Disponibil: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/4855/1/Cristian_E_Ex-libris.pdf
8. *Ex-libris – ce este? Ex-libris: fotografie. Ce este un post ex-libris pe tema ce sunt ex-librisurile* [online]. [citată 29 mai 2021]. Disponibil: <https://pravometra.ru/ro/ekslibris---chto-eto-takoe-ekslibris-foto-chto-takoe-ekslibris-soobshchenie-na/>
9. *Supra exlibris* [online]. [citată 29 mai 2021]. Disponibil: <http://art-exlibris.net>
10. CECAN, Svetlana, Elena Cristian. *Valori bibliofile cu supralibros și ex-libris în colecția Bibliotecii Științifice USARB* [online]. [citată 12 iunie 2021]. Disponibil: <https://www.slideshare.net/libruniv/svetlana-cecan-elena-cristian-valori-bibliofile-cu-supralibros-i-exlibris-n-colecia-bibliotecii-tiinifice-usarb-81453032>
11. MOȚOC, Radu. *Ex-libris*, pag. 183-195 [online]. [citată 12 iunie 2021]. Disponibil: <https://www.scribd.com/document/426528251/Ex-Libris>
12. *Mică istorie a ex-dono* [online]. [citată 12 iunie 2021]. Disponibil: <http://le-bibliomane.blogspot.com/2009/06/petite-histoire-des-ex-dono.html>
13. *Harvard Club Library, ex dono* [online]. [citată 12 iunie 2021]. Disponibil: <http://www.idaillinois.org/digital/collection/p15602coll1/id/5420>
14. Concurs Național de Ex-libris „Biblioteca Națională – 180 de ani”. Catalog [online]. [citată 12 iunie 2021]. Disponibil: <http://www.bnm.md/files/publicatii/PlasticieniiExlibris180.pdf>

SERGIU PUICĂ – MAESTRUL GRAFICII DE CARTE PENTRU COPII

**Daniela MARDARI,
Lucia ADASCALIȚA,
Facultatea de Textile și Poligrafie,
Universitatea Tehnică a Moldovei**

Rezumat: *Lucrarea prezintă rezultatele studiului privind activitatea artistului plastic și a graficianului Sergiu Puică. Membru titular al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova din 2001, a fost aclamat de critici pentru creațiile sale de-a lungul carierei, care încununează nu doar ilustrații de carte, ci și caricaturi, șarje, scenografii și grafică. Astfel, pentru întreaga sa activitate a fost laureat al Premiului „Igor Vieru” în anul 2012. De-a lungul carierei, a realizat ilustrații pentru mai mult de 100 de cărți, iar „Frumoasă-i limba noastră” (1996) de Grigore Vieru, „Rața și Arhimede” (2003) de Arcadie Suceveanu și „Marele rățoi Max” (2006) de Aureliu Busuioc numărându-se printre cele mai cunoscute. Abordările noi în creația sa, spiritul ascuțit de observație, maniera de interpretare a diverselor situații, cromatica și stilul inconfundabil prin atribuirea personajelor caracterului comic, îl fac pe Sergiu Puică un fenomen inedit în grafica de carte din Republica Moldova. Astfel, i-a reușit cu prisosință să depună în orice desen adresat copiilor câte o părticică din sufletul său.*

Cuvinte-cheie: *artă, carte, grafică de carte, ilustrații, caricatură, umor.*

Abstract: *The paper presents the results of the study on activity of Sergiu Puică, famous painter and illustrator. The full member of the Union of Fine Artists of the Republic of Moldova since 2001, throughout his career he was acclaimed by critics for his works, which include not only book illustration, but also cartoons, charges, scenography and graphics. For his lifelong activity he was awarded with the "Igor Vieru" Prize in 2012. Throughout the time he made illustrations for more than 100 books, among them the best known are as following: "Beautiful is our language" (1996) by Grigore Vieru, "The Duck and Archimedes" (2003) by Arcadie Suceveanu and "The Great Duck Max" (2006) by Aureliu Busuioc. For his original approaches in creation, sharp spirit of observation, unmistakable talent of interpreting of various situations and way to assign the characters the comic aspect, his colors, Sergiu Puică deserved to be a unique phenomenon in book illustration of the Republic of Moldova. He brought a part of his heart to any picture sketched for children.*

Keywords: *art, book, book illustration, illustrations, caricature, humor.*

1. Introducere

Sergiu Puică – artist basarabean cu talent înăscut pentru desen, s-a afirmat pe parcursul carierei în domeniul graficii, caricaturii și, nu în ultimul rând, a ilustrației de carte pentru copii. S-a născut la 11 august 1956, în comuna Seliște, Nisporeni. În perioada anilor 1971-1975, a studiat la Școala Republicană de Arte Plastice „Iliia Repin” din Chișinău, actualmente Colegiul

Republican de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală” [1, 5, 6].

Sergiu Puică și-a început activitatea de grafician la Editura „Lumina”, a fost colaborator la revistele de satiră și umor „Chipăruș”, „Satiricon”. În anul 2004, împreună cu caricaturistul Alex Dimitrov, a fondat clubul caricaturistilor, numit „Sentus” [4, p. 96]. În acest context, se menționează organizarea, în anul 2005, la Chișinău, a expoziției

Clubului Caricaturiștilor „Sentus” unde au fost expuse și caricaturile semnate de către artistul Sergiu Puică. Acest eveniment a fost însoțit de lansarea suplimentului „Saticon” al revistei Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova „Atelier”, cu sprijinul Transparency International Moldova [6, p. 5].

Creația sa și-a găsit drumul de la metodele tradiționale la cele moderne, prin utilizarea graficii computerizate. Aplicând diverse tehnici și sintetizând principiile promovate în diferite domenii plastice, maestrul Sergiu Puică transpune pe pânze grafică într-un stil inedit, inconfundabil. Totuși, conform propriilor afirmații, graficianul este adept al școlii academice vechi, unde se lucrează mult asupra compoziției.

Fiind coautor la șase ABC-uri, ilustrator la peste o sută de cărți artistice și manuale, acesta a influențat percepția copiilor asupra lumii prin intermediul creației sale. În calitate de colaborator la revista pentru copii „Alunelul”, a cultivat umorul celor mici, punând accent pe importanța cromaticii în alcătuirea ilustrațiilor pentru copii. În anul 2004, artistul s-a învrednicit cu Diploma de Onoare „H. C. Andersen”, acordată pentru realizarea a peste 800 de desene ce promovează spiritul de toleranță, incluse în cartea „Primul meu dicționar”.

De-a lungul activității sale artistice, Sergiu Puică a avut numeroase expoziții personale și de grup, organizate atât în țară, cât și peste hotare.

2. Grafica de carte pentru colecția „Micile Americi”

Unul dintre proiectele la care a lucrat Sergiu Puică este colecția de carte „Micile Americi”, tipărită de Editura „Museum” în anul 1996 [5], care conține lucrări precum: „Frumoasă-i limba noastră”, de Grigore Vieru, „Un vagon de jucării”, de Liviu Deleanu, „Poveștile lui Ion Creangă”, de Vasile Romanciuc, și altele.

Fiecare carte din colecție este de format mic, pătrat, tipărită în policromie, cu ilustrații create în acuarelă și tuș, fixată în copertă flexibilă, aspecte care contribuie la o ușoară percepere de către cititor a conținutului acesteia. [2, p. 116].

Edițiile de carte din colecția menționată conțin ilustrații compuse, de regulă, în partea dreaptă-inferioară a textului, pe verticală în jumătatea paginii, dar și unele ilustrații în desfășurata deschiderii paginii. Acestea prezintă nuanțe pure, fără amestec de culori, cu contururi negre, specifice artei maestrului Sergiu Puică. Spre deosebire de grafica mai târzie a artistului, aceste ilustrații simpliste, ușor de parcurs și de perceput pentru preșcolari, reamintesc de propriile lor desene. Elementele grafice în raport cu textul creează un echilibru compozițional bine definit și transmit cu succes mesajul poeziilor. Animalele, plantele, insectele formează o compoziție dinamică, interesantă pentru cititorii mai mici.

Grafica de carte din colecția „Micile Americi”, volumul „Necazul ariciului”, de Iurie Colesnic [6]

Pentru a ilustra paginile acestei colecții, Sergiu Puică apelează la principiul de imitare plastică a desenelor realizate de copii. Acest principiu poate fi întâlnit și în ilustrațiile altor ediții de carte realizate de către artist, doar că de fiecare dată într-o nouă formulă conceptuală. Tendința imitării/practicării artei naive exista, în general, în arta plastică autohtonă, în anii 1960-1970. Această manieră oferă posibilitatea manifestării libertății artistice, printr-o combinare de abordări, apropiate plasticii copiilor.

3. Grafica de carte pentru ediția „Rața și Arhimede”, de Arcadie Suceveanu

Ilustrațiile pentru ediția de carte „Rața și Arhimede”, de Arcadie Suceveanu, lansată în anul 2000 de către Editura „Prut Internațional”, bucură cititorii prin cromatica bogată și combinarea tehnicilor de realizare.

Coperta ilustrează personajul central al cărții, rățoiul-profesor din poezia „Rața și Arhimede”, titlul împrumutat ediției date. Utilizarea gradientului de oranj-galben de pe fundal în combinație cu nuanțele de verde și albastru ale personajului și a elemen-

telor decorative creează contrast cromatic, fiind atrăgător prin paleta aprinsă de culori. Dinamicitatea personajelor, maniera de redare a culorii, simetria și stilistica imaginilor denotă o atenție aparte pentru detalii.

Pe pagina de titlu a ediției de carte găsim un alt personaj, cel din poezia „Cheile de la poveste” – unul dintre cei șapte pitici, reprezentat în aceeași stilistică regăsită și pe copertă, doar că de data aceasta pe un fundal alb. Aceste aspecte cromatice și compoziționale derivă din caracteristicile specifice unei pagini de titlu.

În interior, imaginile înfățișează personajele pline de umorul caracteristic maestrului Sergiu Puică, ce uimesc prin acuratețea reprezentării, fiind parcă direct desprinse din poeziile lui Arcadie Suceveanu. În acest sens, Leo Bordeianu afirmă că „ilustrațiile lui sunt niște povești în imagini. Căci numai poveștile pot purta o asemenea încărcătură de bunătate, sinceritate, optimism, încredere în forțele proprii” [6]. Imaginile echilibrate sunt amplasate în mare parte în dreapta textului, cu unele ilustrații dispuse pe desfășurata a două pagini alăturate sau uneori intercalate cu textul poeziei.

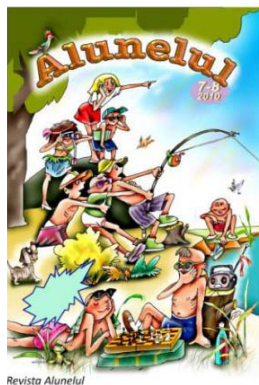

Grafica de carte pentru ediția „Rața și Arhimede”, de Arcadie Suceveanu (copertă, pagină de titlu, pagini de interior) [3]

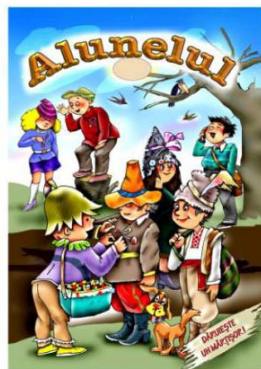
Întreaga ediție poartă amprenta manierei interpretative a lui Sergiu Puică, care reușește prin mișcarea și gesturile eroilor din poezii să amuze și să transmită cu exactitate ideea centrală a cărții.

4. Grafica pentru ediția periodică „Alunelul”

Revista de cultură pentru copiii cu vârste cuprinse între 5 și 10 ani „Alunelul” a captivat, distrat și cultivat generații întregi prin rubrici cu poezii, povești, glume, zicători și curiozități. Artistul Sergiu Puică a ilustrat cu fidelitate mai mulți ani la rând copertile și paginile de interior ale revistei „Alunelul”, utilizând același stil, umor și paletă coloristică pentru care a devenit cunoscut.

Revista Alunelul

Grafică pentru revista de cultură pentru copii „Alunelul” [6, 7]

În dependență de perioada în care apare, coperta ediției oglindește ceea ce este tipărit pe paginile revistei, redând evenimentele din lumea reală, pentru a-i ține curioși și informați pe micii cititori.

Ilustrațiile ce împânzesc publicația reflectă trecerea artistului de la arta tradițională la cea computerizată. Cu o notă specifică de

învălmășeală, datorită multitudinilor de elemente și a utilizării culorii negre, pentru a da un efect decorativ ilustrațiilor sale, Sergiu Puică se dovedește a fi iscusit în mânăuirea peniței digitale. Cromatica devine inconfundabilă, la fel de caracteristică pentru arta graficianului ca și stilul său. După cum spunea însuși maestrul, „dacă graficianul reușește să potrivească gama de culori, atunci înșiși copiii insistă ca respectiva carte să fie cumpărată” [6]. Fiind și caricaturist, și-a utilizat talentul pentru a aduce grafica revistei mai aproape de acest gen aparte al artei, imaginile nostime antrenând copiii în diferite activități.

Graficianul introduce adesea în ilustrații elemente de grotesc, totodată apelând la „tehnică” proprii caricaturii, și anume: alegoria, anacronismul, zoomorfia. Acestea din urmă sunt eficiente prin puterea de evocare, prin profunzimea ideii din spatele imaginii și prin atragerea atenției asupra unui personaj sau situații deosebite. În această ordine de idei, interpretarea grafică a textului înregistrează o doză de satiră și umor ale căror îmbinare trezește zâmbetul purificator al copiilor. Implicarea umorului în procesul de plăsmuire a ilustrațiilor pentru copii este un instrument extrem de important, dat fiind faptul că acesta asigură memorarea conținutului, dar și declanșarea emoțiilor pozitive. Acestea sunt consolidate de culorile sonore ale întregului spectru cromatic la care apelează graficianul.

Concluzii

Ilustrația de carte autohtonă pentru copii se află încă în plină dezvoltare și necesită promovare, fiind parte a patrimoniului cultural național. Prin contribuția la grafica de carte pentru copii a maestrului Sergiu Puică, se observă diversificarea tehnicilor de executare, a stilurilor și a gamei de culori în vederea captării atenției micilor cititori. Utilizarea umorului în exprimarea grafică a firului narativ al operelor literare, specifică pentru puțini artiști plastici autohtoni, denotă dezvoltarea multidisciplinară a artistului, precum și caracterul de sinteză al artei contemporane. Pe când multitudinea de soluții alese de graficianul Sergiu Puică pe parcursul interpretării plastice a edițiilor periodice și neperiodice

demonstrează sinteza și evoluția preferințelor sale tehnice și estetice.

Graficianul Sergiu Puică rămâne a fi un

bun prieten al copiilor, un creator și un promotor al ilustrației de carte de valoare pentru copii.

Referințe bibliografice:

1. PUICĂ, Sergiu. *Balada merelor domnești. Grafică*. Chișinău, 2011. ISBN 9789975804967.
2. CRAVCENCO, Vladimir. *Grafica de carte pentru copii din Republica Moldova (1945-2010)*. Chișinău, 2020.
3. SUCEVEANU, Arcadie. *Rața și Arhimede*. Filiala „Maramureș” a Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”.
4. MIJA, Viorica. *Sergiu Puică – deținutul de la Telecentru* [online]. [citată 21 iunie 2021]. Disponibil: https://issuu.com/punktmd/docs/punkt_37_resize
5. DODUL, Sabina. *Oamenii Moldovei mele*. 2016 [online]. [citată 10 iunie 2021]. Disponibil: https://www.bncreanga.md/pdf/Sergiu_Puica.pdf
6. IULIC, Margarita, VACARCIUC, Valentina. *Sergiu Puică – artist plastic grafician, 55 de ani de la naștere* [online]. [citată 10 iunie 2021]. Disponibil: <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/2134>
7. *Revista „Alunelul”* [online]. [citată 11 iunie 2021]. Disponibil: <https://www.moldpres.md/news/2021/04/03/21002528>

REFLECȚII DESPRE IMPORTANȚA, ACTUALITATEA ȘI
IMPACTUL LECTURII – ASPECT ISTORICO-FILOSOFIC

Ecaterina DMITRIC,
Biblioteca Națională a
Republicii Moldova

Rezumat: Cartea este considerată un instrument puternic de schimbare de mentalități și atitudini în diverse contexte istorice, prin reflecțiile marilor personalități care au contribuit la schimbarea și evoluția omenirii. Articolul reprezintă o caracteristică generală a actului lecturii și mecanismele ei funcționale în diverse contexte istorice. Importanța și influența lecturii în viziunea marilor gânditori din diferite epoci istorice a impulsionat societatea spre progres și inovare. Eficiența lecturii ca factor de dezvoltare a personalității, acționează asupra modului de viață social și cultural, asupra creșterii progresului economic, îmbunătățirii calității vieții, combaterii analfabetismului funcțional, a sărăciei și șomajului. În acest context, fenomenul lecturii reprezintă o cale de acces la cultură, cunoaștere și dezvoltare, oferind posibilități de afirmare tuturor prin șanse egale.

Cuvinte-cheie: lectură, cunoaștere, dezvoltarea personalității, carte.

Abstract: Book is considered a powerful tool for changing mindset and attitude in various historical contexts, through the reflections of great personalities who have contributed to change and evolution of mankind. The article depicts general characteristics of the act of reading and its functional mechanisms in different historical periods. The importance and influence of reading, in vision of great writers and thinkers, help to drive innovation and progress within society. The factor of reading for efficient personality development influences on social and cultural way of life, helps to increase economic growth, improve the quality of life, combat functional illiteracy, poverty and unemployment. In this context, the phenomenon of reading means to be way of overall access to culture, knowledge and development, which offers everybody the opportunity for affirmation by equal chances.

Keywords: reading, knowledge, personality development, book.

Fiecare epocă și-a format propria idee despre mecanismele și metodele de lectură. Lectura în diverse contexte istorice este considerată un proces de dezvoltare intelectuală, o formare culturală a personalității care reprezintă un beneficiu terapeutic în rezolvarea problemelor și crizelor de viață și un mediator în comunicare. Problema lecturii și rolul cărții în formarea personalității, cât și a întregii comunități, au fost subiecte de reflecții a multor gânditori.

Lectura ca fenomen al vieții spirituale

este reflectată de către gânditorii Chinei Antice: Confucius, Lao Tzu, Chuang Tzu. Primele modele sociale de lectură s-au format în cadrul celor mai vechi societăți estice (India, China) ca elită practică sacral-meditativă de autoperfecționare spirituală, disponibilă unui număr limitat de persoane. Una dintre tendințele inițiale, chiar de la începutul practicii de lectură, a devenit o sarcină cotidiană care avea scopul de a dobândi competențe elementare și un nivel de alfabetizare caracteristic elitelor

din societate. Pentru prima dată în istorie, Confucius a deschis o școală privată, fiind prima din China antică, dar și din lume. Școala a fost deschisă, potrivit însemnărilor istorice, în cel de-al 20-lea an de domnie al principelui Zhao, respectiv anul 522 î.H., când Confucius avea 30 de ani. Sediul școlii a fost chiar casa personală a lui Confucius. În cadrul acestei școli se preda citirea și scrierea, cât și interpretarea cărților antice, diverse legende, ritualuri, dar și învățarea anumitor norme morale.

Cititorii din Antichitate nu puteau avea obișnuința de a citi în tăcere, maniera cea mai obișnuită de lectură era cu voce tare, făcută atât pentru sine, cât și pentru ceilalți. Această tendință dominată de textele orale era influențată de absența tipografiilor și educației în masă, dar, pe de altă parte, era o tradiție în organizarea evenimentelor colectiv festive sau discuții politice. Pitagora și Socrate au preferat vorbirea orală sub formă de conversații și dialog. Socrate nu a scris nimic, fiind de părerea că numai vorbirea vie poate exprima corect un gând.

O trăsătură specifică a Evului Mediu privind lectura s-a manifestat prin unele aspecte din perspectiva mecanismelor psihologice, reflectate de către filosofi medievali: Dionisie Areopagitul, Aureliu Augustin, Boethius, Toma d' Aquino, Abelard.

Apariția și dezvoltarea creștinismului a fost în strânsă legătură cu răspândirea cuvântului lui Dumnezeu. Scopul declarat al bisericii a fost salvarea omenirii de pe drumul cel larg al pierzaniei. Pentru acest lucru însă, ea are arme spirituale, prin care să demonstreze existența păcatului și faptul că acesta poate fi stârpit doar prin credință și prin săvârșirea faptelor bune. Ca atare, serviciul liturgic dobânda un rol major în mântuirea credincioșilor. Pentru îndeplinirea acestui scop, biserica a avut permanent nevoie de cărți religioase [1, p. 55, apud 2]. Este vorba de cărțile *Vechiului și Noului Testament*, de scrieri cu rugăciuni și cântări pentru săvârșirea liturghiei, de învățăturile creștine ale Sfinților Părinți, de rânduielei bisericesti, precum și de numeroase legende hagiografice.

Pentru mântuirea credincioșilor era nevoie ca serviciul liturgic să fie însoțit de

învățătura creștină. Aceasta era făcută, de obicei, sub autorizația Bisericii, căci era propovăduită de cler pe baza cărților sfinte ale Ortodoxiei. Totodată, în interiorul mănăstirilor, uceniciei cu tragere de inimă căutau adevărata înțelepciune și desăvârșirea duhovnicească în textele teologice [1, p. 56 apud 3].

Atunci când mirenii știau carte, și ei foloseau manuscrisul bisericesc, pentru a dobândi singuri învățătura dreptei credințe [1, p. 56 apud 4], căci numai acolo puteau „să citească lucruri de mântuire” [1, p. 56 apud 5], dar și cântări de rugăciuni pentru slava Dreptului Judecător. De asemenea, cărțile bisericesti aveau un important rol cultural, căci în școlile de pe lângă mănăstiri se învăța carte cu ajutorul lor, pregătindu-se viitorii preoți, dar și viitorii dieci.

Apariția tiparului în secolul al XV-lea de către Johan Gutenberg a conturat portalul unei epoci. Cuvântul tipărit căpăta multiplicare, girul accesului de masă. Descoperirea, colecționarea și apoi editarea manuscriselor a făcut posibilă apariția primelor biblioteci mari: biblioteca de la Urbino, fiind una din primele biblioteci din epoca renașcentistă; celebra Bibliotecă Marciană, constituită în anul 1460 la Veneția; Biblioteca Apostolică Vaticană etc.

Perioada Renașterii a contribuit la creșterea educației, dezvoltării limbajului și formării conceptului de personalitate. O abordare importantă se referea asupra înțelegerii textului. Prin urmare, esența constituia înțelegerea textului original, valoarea scrierii și lectura critică. În viziunea gânditorilor renașterii: Alighieri, Mirandola, Cusanus, Da Vinci, Bruno, Kepler ș.a., omul reprezintă o ființă liberă, creator de sine și al lumii din jurul său. Din această perspectivă, lectura apare ca un proces în cunoașterea de sine. Rolul lecturii era perceput ca o posibilitate de cunoaștere a lumii interioare, orientată spre autocunoaștere. În epoca renașterii, spre deosebire de alte epoci, citirea nu era doar o formă de gândire și contemplare a lumii, ci și un mecanism activ care contribuie la schimbarea ei. Montaigne considera cartea ca un produs al culturii la cel mai înalt nivel. Din punctul lui de vedere, rolul cărții în viața societății

umane cu greu poate fi supraestimat. În cărți este concentrată toată experiența umană; ele reprezintă un instrument de difuzare a cunoașterii.

Dezvoltarea științei moderne și transformările sociale, legate de destrămarea relațiilor de producție feudale, precum și slăbirea influenței Bisericii, au condus la o nouă orientare a filosofiei. Dacă în epoca medievală filosofia era în alianță cu teologia, iar în epoca renașterii cu arta și cunoștințele umanitare, apoi în epoca modernă ea se sprijină, în primul rând pe știință.

În filosofia timpurilor moderne predomină atitudinea gnoseologică, în care lectura apare ca un instrument al rațiunii și al cunoașterii. În cercurile științifice, tratatele și dialogurile rămân populare, abordând moralitatea socială și viața de zi cu zi.

Iluminismul este o amplă mișcare de idei. Gânditorii din această epocă operează frecvent cu o serie de opoziții, ce vor intra în patrimoniul modernității, precum cele dintre om și natură, rațiune și sensibilitate, civilizație și barbarie, progres și stagnare, libertate și servitute etc.

În lucrările filosofilor moderni care au abordat lectura: F. Bacon, R. Descartes, Jh. Locke, D. Hume, G. Berkeley, T. Hobbes, Voltaire, Montesquieu, Rousseau, Helvetius, D. Diderot, G. Lessing ș.a., este fundamentat rolul lecturii ca modalitate de a dobândi cunoaștere. Cunoscutul aforism a lui Fr. Bacon: „Cunoașterea este putere” și expresia: „Lectura îl face pe om autocunoscător, conversația – descurcăreț, iar obiceiul de a scrie îl face original”, se bazează pe ideea că rațiunea este un instrument de creație și contribuie la transformarea lumii. În viziunea lui, lectura nu este doar pentru a contrazice și respinge sau pentru a-ți asuma credință, ci pentru a gândi și raționaliza [9, p. 15]. Un alt întemeietor al științei și filosofiei moderne a fost R. Descartes, cunoscut prin celebra „metodă a îndoielii”. Potrivit lui, „Să citești cărți bune este ca și cum ai purta o conversație cu cei mai de seamă oameni ai secolelor trecute”, adică lectura deschide noi orizonturi în știință, inspirate din experiențele altor epoci.

Principala preocupare filosofică a lui

Jh. Locke era legată de studierea capacității minții omenești și de natura cunoașterii. În problema originilor cunoștințelor, Jh. Locke ia o poziție contrară raționalismului. Nu există, remarcă Jh. Locke, idei și principii innăscute. Intellectul nu se află în posesia anumitor idei cu care vine pe lume, când se naște omul, însă toate ideile pe care le posedă intelectul, fără excepție, îi sunt generate de simțuri, de percepții. Intellectul, prin urmare, nu poate crea idei noi, el numai prelucrează ceea ce-i furnizează simțurile. Intellectul este activ, nu este creator. Dacă intelectul n-ar primi nimic de la simțuri, el nu ar avea ce face, căci tot materialul pe care îl prelucrează trebuie să-i fie oferit. Lectura, considera Locke, este o modalitate de a dezvolta intelectul, cartea având rolul de a transmite cunoștințele care reprezintă subiecte de reflecție și interpretare. Însă, în același timp, citirea cărților necesită un efort intelectual care trebuie să aducă plusvaloare, dar nu pierdere de timp.

Filosofii iluminiști au ridiculizat prejudecățile, au respins toate autoritățile din trecut; au afirmat triumful rațiunii și al „dreptului natural”. În centrul tuturor școlilor, sistemelor, orientărilor filosofice din acea vreme, există, de regulă, un subiect activ, capabil ca să cunoască și să schimbe lumea în conformitate cu rațiunea. În acest sens, rațiunea reprezintă o sursă a oricărei activități umane. Voltaire, un reprezentant de seamă al acestei perioade, a remarcat faptul: „Cu cât citești mai mult, fără să te gândești de două ori, cu atât ești mai convins că multe știi și cu cât meditezi mai mult în timp ce citești, cu atât mai mult vezi mai clar că știi foarte puțin”. C. L. Montesquieu, care susține aceleași idei ca și Voltaire, credea că cea mai înaltă lege este mîntea umană. În opinia sa, impactul cărților asupra cititorului este „de a-l face pe cititor nu numai să citească, dar să și gândească”. Iar D. Diderot remarcă: „Lectura pentru minte este ceea ce este exercițiul pentru corp”, deci – indispensabilă.

Marele filosof german Im. Kant a repartizat utilitatea cărților în patru categorii: 1) care îmbogățesc cunoștințele; 2) care contribuie la valorificarea morală; 3) care contribuie la îmbunătățirea limbajului și

stilului; 4) cărți de divertisment.

Fiecare epocă și-a format propria atitudine față de lectură și scris. Influențele sunt dominate de relațiile sociale, progresul științific, dezvoltarea spirituală. Cu siguranță, un lucru este cert: lectura este baza dezvoltării, formării și educării personalității umane.

În ceea ce privește gândirea românească, ea începe să capete un suflu proaspăt în sec. XVII-XVIII, odată cu apariția operelor cronicarilor: Grigore Ureche, Miron Costin, Ion Neculce, în Moldova și a celor din Muntenia: Radu Popescu și Constantin Cantacuzino. Printre cărturarii români din secolul al XVII-lea, un loc aparte îi revine lui Miron Costin. Pentru el lumea în care trăiește și activează, constituie o totalitate de fapte, evenimente, raporturi și interacțiuni obiective, pe care încearcă să le conceapă într-un anumit mod, să pătrundă în adevărata lor esență, fie că reflectă viața domnitorilor, războaiele purtate de ei, jugul otoman, starea economică deplorabilă, viziunile religioase ale oamenilor sau starea lor psihologică. În spiritul umanismului, M. Costin elogiază cartea, știința, cultura în genere. Cartea, altfel zis, „scrisoarea”, „scriptura”, este „...iscusită oglindă a minții omenești,... dintru care, dacă va nevoi omul, cele trecute cu multe vremi le va putea ști și oblici”. Cărțile „departe lucruri de ochii noștri ne fac de le putem vedea cu cugetul nostru” [2]. Miron Costin crede că scrisoarea, „cetitul cărților”, rațiunea în genere, sunt unicele orientări-mijloace, care ar aduce la progres și prăpășire. Progresul este însă însoțit în permanență de regres, de aceea o concepție cu adevărat obiectivă despre lume necesită „să înțelegi ce citești, că a ceti și nu a înțelege iaste a vântura vântul sau a fearbe apa” [3]. Datorită acestora, poporul ar obține încredere în forțele proprii, iar apoi și-ar modifica destinul său tragic. Însăși viața și opera lui Miron Costin, elucidează conflictul permanent între oamenii ce posedă un intelect real și puterea politică care, considera el, de fapt are un caracter temporar și o influență nefastă asupra spiritualității și creatorilor ei.

Dimitrie Cantemir este un simbol al universalității în cultura românească și nu doar. Savantul român din sec. al XVIII-lea a

abordat diferite domenii ale științei și artelor – literatura, istoria, filosofia, geografia, etnografia, muzica, literatura etc. Cantemir a formulat conceptul de civilizație în lucrările sale, fiind un promotor de vază al valorilor civilizației antice, al Greciei Antice ca prototip civilizațional. Felul cum erau văzuți moldovenii în secolul al XVIII-lea, prin cunoscuta afirmație a lui Cantemir precum că „moldovenii nu numai că nu sunt iubitori de învățatură și carte, ci chiar le este urâtă la toți”, din *Descrierea Moldovei*, este un subiect de dezbatere și la etapa actuală. Potrivit raportului PISA privind rezultatele din anul 2018, Republica Moldova se afla pe locul 51 din 79 de țări în clasamentul acestui program internațional. Scopul programului este evaluarea, o dată la trei ani, competențele elevilor cu vârsta de 15 ani, la trei domenii de bază: citire/lectură, matematică și științe. În cadrul acestui program Republica Moldova a înregistrat un punctaj mediu de 424 de puncte la citire/lectură, 421 de puncte la matematică și 428 de puncte la științe, comparative cu media OECD, care este 487 de puncte la citire/lectură și 489 de puncte la matematică și la științe. Raportul arată că 43% de elevi din țara noastră nu ating nivelul minim de competență de citire/lectură și la științe, iar 50% de elevi – la matematică [8]. Potrivit rezultatelor PISA 2018 din Republica Moldova denotă nivelul scăzut în ceea ce privește dezvoltarea competențelor de lectură.

Un alt cărturar remarcabil a fost Gheorghe Asachi, care a pus bazele învățământului în Moldova. Astfel în anul 1820 organizează seminarul de la Socola, în 1828 participă la înființarea Școlii normale de la Trei Ierarhi, în 1835 a fost prezent la inaugurarea Academiei Mihăilene [2, p. 180]. Iluminismul său s-a manifestat mai cu seamă în activitatea dedicată înnoirii școlii și introducerii în școală a limbii române. La inițiativa lui au fost elaborate manuale în limba română necesare pentru instituțiile școlare care constituia bazele învățământului național. La începutul anului 1832 reușește să înființeze „Institutul albinei”, o tipografie și o litografie modernă. Tot lui Asachi i se datorează înființarea Pinacotecii, a primu-

lui muzeu natural din Moldova, a primei biblioteci publice, sau a fabricii de hârtie de la Petrodava, de lângă Piatra Neamț – prima de acest gen din țară, întemeiată la 8 noiembrie 1841.

Mihai Eminescu are un loc central în cultura și spiritualitatea română. Titu Maiorescu afirma că poetul era „omul cel mai silitor, veșnic cetind, meditănd, scriind”. În această ordine de idei, Titu Maiorescu îl înfățișează pe poet, în 1889, ca pe un intelectual modern, sincronizat cu ideile și curentele de gândire din spațiul european: „Eminescu este un om al timpului modern, cultura lui individuală stă la nivelul culturii europene de astăzi. Cu neobosităta lui stăruință de a ceti, de a studia, de a cunoaște, el își înzestra fără preget memoria cu operele însemnate din literatura antică și modernă”. Îndemnul marelui poet: „Citește! Citind mereu creierul tău va deveni un laborator de idei și imagini, din care vei întocmi înțelesul și filosofia vieții” rămâne a fi o chemare către toate generațiile din trecut și viitor, cuprinzând esențe fundamentale în ceea ce privește impactul lecturii asupra dezvoltării personalității.

Personalitate enciclopedică a culturii române, dominând prin vocația universalității a doua jumătate a secolului al XIX-lea B. P. Hasdeu a lăsat însemnate contribuții în istorie, filologie și literatură. În activitatea sa științifică a practicat și meseria de bibliotecar. Începând cu anul 1895, Hasdeu a fost acela care a impus un plan științific de întocmire a unei vaste „bibliografii naționale”. El considera că activitatea academicienilor nu se reduce numai la adunarea cărților și manuscriselor în biblioteci, ci și la studierea acestora și întocmirea bibliografiilor științifice. Prin contribuția sa imensă la dezvoltarea culturii române și moștenirea sa culturală ne îndeamnă să afirmăm că a fost un enciclopedist și un cărturar de formație europeană, impunându-se ca unul dintre cei mai iluștri oameni de știință și cultură din a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

O varietate de aspecte privind abordarea lecturii este specificată în lucrările lui Mircea Eliade. O idee despre lectură este specificată de către Mircea Eliade în felul urmă-

tor: „O socotesc, în orice caz, ca un excelent mijloc de verificare a „bărbăției” unui om de cultură, a rezistenței sale spirituale. Lecturile, ca și „influențele”, sunt un instrument de selecție. Cei care nu au destulă vitalitate, și o foarte aproximativă forță de creație – sucombă „influențelor”, lecturilor, culturilor străine în general. Ceilalți - și mă gândesc la un Cantemir, la un Hasdeu, la un Eminescu – ies din această probă de foc întăriți, și personalitatea lor se rotunjește mai biruitoare...” [6, p. 193]. Această remarcă subliniază rolul și importanța lecturii în definirea omului de cultură. Impactul cultural și de creație pe care o are lectura asupra dezvoltării personalității umane contribuie la formarea valorilor supreme, la substanță și esență.

Cultura este, potrivit lui Constantin Noica, factorul care înalță un popor la conștiința de sine și îl transformă în națiune modernă. Caracterizând Omul, C. Noica menționează: „omul este propriul său destin. Sub cerul culturii, infernul devine suportabil. Numai Mântuitorul a știut că destinul nostru era de a fi singuri - și, de aceea, mântuirea lui vine prin conștiință, și nu prin turmă. Ne e frică de singurătate, când rămânem singuri, luăm o carte, sau scriem o carte, sau fluierăm. De ce să ne fie frică? Poate de la singurătate încolo începem noi înșine. Nu-i nimeni vinovat de neîmplinirile noastre, limitele interioare sunt mai dureroase decât orice limită exterioară”. Prin teoria devenirii întru ființă, Noica are meritul de a înțelege omul, așa cum îl definise și Lucian Blaga, ca ființă creatoare, care se sporește în sensul valorilor sale inerente de adevăr, bine, frumos și care se poate dezvălui pe sine și prin aprofundarea propriei limbi. În legătură cu concepția despre importanța valorilor și a culturii în devenirea întru ființă, Noica se va preocupa și de specificul creației filosofice românești și de cel al culturii europene. Orice creație culturală este o expresie a libertății umane, iar libertatea de creație înseamnă excepție de la regulile date, care constituie un întreg, un fond comun, unul și același.

În lucrările lui Noica, problema lecturii sau felul nostru de a ne informa a devenit superficială și este riscul de a ne pierde for-

ma în oceanul de informații. În acest sens, Constantin Noica atinge o problemă actuală și azi ce ține de pierderea sensului a ter-

menului *informare* și informația pe care o consumăm, poate da forme de nesiguranță, un dezechilibru interior [7, pp. 347-352].

Referințe bibliografice:

1. A scrie și a citi : Practici, simboluri, tipuri de lectură. Xenopoliana. Iași, 2004, 219 p.
2. BOBĂNĂ, Gheorghe. Istoria filosofiei românești. Curs de prelegeri, Partea 1. Chișinău, 2017, 219 p. ISBN 978-9975-108-07-2
Partea 2. Chișinău, 2018, 302 p. ISBN 978-9975-109-42-3
Partea 3. Chișinău, 2019, 285 p. ISBN 978-9975-108-71-3
3. CĂLDARE, Dumitru. Miron Costin: modalități de cugetare. In: Făclia, 2000, 23 sept. p. 5
4. COANDĂ, Svetlana. Filosofia românească în secolul al XX-lea: note de curs. Chișinău: CEP USM, 2020, 172 p. ISBN 978-9975-149-93-8
5. Din istoria gândirii filosofice: manual, partea 1. Chișinău, 1999, 317 p. [online] [Citat 31.05.2021]. Disponibil: <https://www.slideshare.net/AsidXolanida/din-istoria-gndirii-filosofice-partea-1-maria-bulgaru>
6. ELIADE, Mircea. Drumul spre centru. București, 1991, 607 p. ISBN 973-34-0144-7
7. NOICA, Constantin. Echilibrul spiritual: Studii și eseuri 1929-1947. București: Humanitas, 1998, 459 p. ISBN 973-28-0859-4
8. Republica Moldova în PISA 2018 [online] [Citat 20.12.2019]. Disponibil: http://aee.edu.md/sites/default/files/raport_pisa2018.pdf
9. АРТЮШЕНКОВА, Е.В. Философское осмысление феномена «чтение» [online] [Citat 19.12.2020]. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/filosofskoe-osmyslenie-fenomena-chteniya/viewer>

POETUL ȘI TRAIECTORIA NEBĂNUITĂ A DESTINULUI (SERGIU GROSSU - 100 de ani)

**Iurie COLESNIC,
Biblioteca Națională a
Republicii Moldova**

Rezumat: Scriitorul Sergiu Grossu a debutat în presa literară basarabeană, a debutat editorial la București și a creat majoritatea scrierilor literare în Franța, locuind la Paris. A început cu poezii satirico - umoristice, cu epigrame, dar opera sa de bază a fost de factură teologică, preferând poezia religioasă. În închisorile din România comunistă a compus versuri pe care le-a memorat și le-a transpus pe hârtie, doar după ieșirea din pușcărie. În luna noiembrie 2020 s-au împlinit 100 de ani de la nașterea acestui mare scriitor basarabean, care ne-a lăsat o moștenire literară scrisă în două limbi - română și franceză.

Cuvinte-cheie: Sergiu Grossu, literatură basarabeană, literatură română.

Abstract: The writer Sergiu Grossu began his career in the Bessarabian literary press, made his editorial debut in Bucharest and created most of his literary works living in Paris, France. He started with satirical and humorous poem and epigrams, but on the basis his work was theological, so he preferred religious poetry. In prisons of communist Romania he composed lyrics, memorized, got by heart and transposed on paper only after release from prison. In November 2020 we marked the 100th anniversary of the birth of this great Bessarabian writer, who left us a literary legacy written in two languages - Romanian and French.

Keywords: Sergiu Grossu, Bessarabian literature, Romanian literature.

„Sergiu Grossu... Este un român basarabean, care ne face cinste”.

Pan Halippa

Veritabil scriitor și publicist n-a dorit să se dezică de visele plămădite în copilărie și n-a părăsit aria scrisului nici în închisoare, unde nu avea cu ce, dar mai ales nu avea nici dreptul de a scrie și el își concepea în memorie poemele, învățându-le pe dinafară, ca abia mai apoi să le treacă pe hârtie. O mai crudă experiență scriitorească este greu de imaginat.

Sergiu Grossu s-a născut la 14 noiembrie 1920 în satul Cubolta, jud. Soroca, în familia lui Ion și a Mariei Grossu. În anul 1927 părinții lui Sergiu Grossu se mută cu traiul la Bălți, unde viitorul scriitor frecven-

tează Școala primară, apoi este înmatriculat la Liceul „Ion Creangă”. Perioada studiilor liceale este amplu prezentată, mai ales sub aspect memorialistic, într-o scurtă autobiografie care mi-a parvenit chiar de la scriitor:

„...părinții lui S.G. se mută la Bălți unde micul desrădăcinat își face studiile primare mai întâi, precum și o parte din studiile liceale, la liceul „Ion Creangă”, al cărui director era Marc Văluță, oficial „directorul” inactiv la revistei *Cuget Moldovenesc* (noi, elevii, în derâdere, îi spunem „Muget Moldovenesc”. Lui Marc Văluță i-a făcut S.G. și o epigra-

mă pe deplin meritată, publicată și-n volumul de epigrame *Muștar* (București, 1940, Ed.I.E.Torouțiu). Zic meritată, fiindcă în calitate de director, n-a scris niciodată nimic (adevăratul conducător era profesorul și poetul Petru Stati).

Iată epigrama: „Din toți colaboratorii/Îmi spun mie cititorii/Numai Marc Văluță, bietul/Activează... cu portretul” (portret care-i apărea mereu pe prima pagină a revistei în discuție).

În primăvara anului 1936 a fost trimis, împreună cu colegul său de clasă Eugeniu Coșeriu, premiantul perpetuu la Liceul lui „Ion Creangă”, și băiatul, cu doi sau trei ani mai mare, al profesorului Mihail Horn, la concursul Tinerimii Române din București. Din toți candidații bălteni, telegrama trimisă de inițiatorul concursului, celebru pe vremuri, anunța premiarea lui Sergiu Grossu. Ceea ce a scandalizat pe profesorul Horn, deși elevul său din clasa 5-a îi făcea desenele pentru o carte de „Geografia României”, la care lucra și era cel dintâi la materia predată de el, neezitând să citească în fața elevilor teza „minuată” a lui S.G. Conflictul a pornit de la interzicerea lui S.G. să ia parte la excursia organizată de Tinerimea Română. Replicându-i-se, pe bună dreptate, că „ori cum voi pleca pe banii, dacă nu vreți să-mi dați foaia de drum”. Mihail Horn și-a permis să-l lase corigent la Geografie, iar în toamna aceluiași an, repetent S.G. s-a retras din liceu și restul de studii le-a făcut particular, mai întâi la liceul din Soroca, și apoi -- ca să scape de răzbunarea lui Horn -- la liceul din Bârlad”.

Studiile universitare le-a făcut la Universitatea din București, luându-și licența în filosofie și filologie modernă. A mai studiat teologia la Institutul Teologic din București. De aici încolo a urmat universitățile vieții.

De teamă să nu ajungă unul dintre propagatorii marxism-leninismului a refuzat să fie angajat în învățământ, preferând să-și câștige pâinea acordând meditații copiilor din cartier (șoseaua Olteniței) unde locuia pe atunci, și vânzând fructe împreună cu fratele său.

Anul de cotitură în biografia lui este 1948, când contacta cu membrii marcantii ai mișcării de renaștere spirituală „Oastea

Domnului”, mișcare ortodoxă, fondată de preotul Iosif Trifa.

Dar și această formulă de opoziție pașnică n-a fost pe placul conducerii comuniste de atunci. În 1949 „Oastea Domnului” fiind interzisă, trece în ilegalitate după ce au fost arestați fruntașii și activiștii ei.

După mai multe hârțuieli și prigoniri polițienești, la 7 martie 1959 Sergiu Grossu a fost arestat, ancheta durând trei luni, luni de calvar după care a fost condamnat la 12 ani de închisoare, din temniță scăpând abia peste câțiva ani, în urma unei amnistii.

A fost angajat în câmpul muncii la diferite posturi necorespunzătoare studiilor sale universitare, comuniștii sperând că munca grea și prost plătită îl va readuce pe fâgașul trasat de partid. Sergiu Grossu reușește însă să se exileze în Franța la 5 aprilie 1969, când fiind plecați într-o călătorie turistică, el și soția sa Nicole Valery-Grossu, scriitoare, deținută politică și nepoata lui Iuliu Maniu, a „uitat” să se întoarcă și a cerut azil politic.

Nu aveau nici un fel de mijloace de existență, dar dorința de a participa activ la defrișarea comunismului era atât de mare, încât și-au început activitatea chiar în primăvara anului 1971. Modalitățile de luptă erau diferite: ziaristica, editarea de către, conferințe și prelegeri radiofonice și televizate. Și așa într-un timp bine susținut și până în prezent”.

Acesta este destinul uman al lui Sergiu Grossu, dar orice scriitor în afară de viața propriu-zisă mai are una, o lume a sa, unde se realizează, suferă și revine creatorul.

O lume care există după legile ei bine stabile și în ea supraviețuiesc cu adevărat numai oamenii dintr-o bucată.

Debuturile literare precoce numai sunt pentru literatură un material de pură senzație. Astăzi poți uimi lumea numai cu un gest și mai curajos -- editarea unei reviste literare bine concepută de un începător. Basarabeni la acest capitol s-au prezentat excelent. Pomenim aici de revista lui Gheorghe Bezviconi *Din trecutul nostru*, de revista *M. Eminescu* a liceului nr.2 din Chișinău, îngrijită de George Meniuc și, desigur, de revista lui Sergiu Grossu *Flori de stepă*.

Învățând la Liceul „Ion Creangă”, a

colaborat la revista elevilor de acolo, purtând un nume mitologic -- Aurora (1935--'36). Este o ediție despre care nimeni nu mai pomenește, mai multă lume amintindu-și doar de *Crenguța*, publicație care a apărut în 1937. În cele mărturisite de Sergiu Grossu se conține un amănut biografic foarte amuzant:

„... Crenguța apărând abia în 1937, după retragerea lui S.G. din liceu. De aceea, ca replică la revista profesorilor *Cuget Moldovenesc*, s-a încumetat să scoată, un singur număr din revista trimestrială *Flori de Stepă*, având colaboratori pe Iorgu Tudor, președintele Societății Scriitorilor din Basarabia, Lotis Dolenga, Necolae V. Coban, Gr. T. Cioban, avocatul Fucarevici ș.a. Cu această ocazie a făcut cunoștință cu Gh. Bezviconi și Ion Buzdugan, veniți de la Chișinău, ca să vadă cine este „directorul” îndrăzneței reviste bălțene.

Aflând astfel cum tinerelul S.G. a renunțat să-și cumpere palton și căciulă, iernile din nordul Basarabiei fiind extrem de grele, pentru a se aventura la editarea *Florilor de stepă*. Ultima oară când și-a văzut revista, a fost la o anchetă a Securității după arestarea lui în noaptea de 7 martie 1959: reprezenta un document de acuza-re, prin nota ei anticomunistă și prin faptul că avea... coperta verde (că tipograful era evreu, nu conta în ochii anchetatorului securist de la închisoare „Uranus” din București)”.

Deși s-ar putea părea, pentru moment, că acordă mai multă atenție publicisticii decât poeziei, Sergiu Grossu chiar de la începuturi, rămâne fidel tradiției basarabene și trece prin școala poeziei, ajungând să fie unul dintre cei mai solicitați autori. Tinerii scriitori din ultima generație nu mai aveau complexul provinciei, publicându-și scrierile în toate revistele regățene...

Într-un „Curriculum Vitae” scriitorul își compartimentează astfel creația: „I. Perioada războiului” (1940 - 1944)

a) Volumul de epigrame *Muștar*, publicat în editura bucureșteană I. E. Torouțiu, în iarna lui 1940; b) Poeziile apărute în publicațiile *Basarabia literară* și *Convorbiri literare*...

A mai publicat și alte poezii, în alte re-

viste de prestigiu, precum *Gândirea*, *Revista Fundațiilor Regale*, *Dacia rediviva*, *Familia*, *Viața Basarabiei*, fără să uit de pagina literară a ziarului *Viața*, condus de Liviu Rebreanu. Se pot citi la biblioteca Academiei Române din București. Mie îmi lipsesc.”

Dintre toate aceste publicații un loc aparte îl ocupă placheta de epigrame *Muștar* de la care, de fapt, începe calculul destinului poetic al lui Sergiu Grossu. Viața unui poet se măsoară, de obicei, nu de la prima poezie tipărită, ci de la prima apariție editorială.

Pan Halippa a anticipat această apariție, publicând masiv epigramele din volumul *Muștar* în ultimul număr al revistei *Viața Basarabiei* din anul 1940. Dorea să-l prezinte cât mai amplu și frumos cititorului bucureștean și, totodată, amărât de momentul despărțirii de tinerii săi colaboratori - rămași în Basarabia N. F. Costenco, George Meniuc, Bogdan Istru, Petre V. Ștefănuță, N. N. Moroșanu, M. Curecheru și alții, el le dă o replică dură, demonstrându-le că și în exil Basarabia literară are forțe de invidiat.

Odată cu venirea comuniștilor la putere religia, credință nețarmurită în puterea Celui de Sus era unica insulă unde te puteai refugia și rezista în fața urgiei.

Sufletul își caută leagănul de alean, mâna însă se întinde spre pană:

„3. Perioada creației mistice, religioase (1950-1968)

a) Volumul *Pietre de aducere aminte*, tipărit de o editură din R.F.G., în 1971 sub pseudonimul Simion Cubolta, după numele satului meu natal.

b) Volumul, în curs de editare la București, *Inscripții pe un vas de lut* (apărut în 1994-n.n.), alcătuit din poezii scrise între anii 1950--1968 și publicate mai târziu, în lumea liberă, special în *Revista Scriitorilor Români din München*, Germania, și doar câteva în revista *Drum* și în ziarul *America* din SUA.

c) Apocalipsul e o epopee creștină în 12 cânturi, după cartea *Apocalipsei*, din *Noul Testament*. Câteva „Cânturi” au apărut în revista *Buna Vestire* din Roma. Cartea se află în manuscris”.

Citind poezia modernistă sau satirică, îți vine greu să-ți imaginezi că Sergiu Grossu,

spontanul, spumosul poet, mănuiitorul fin al limbii române, se poate încadra în canonicile cerințe ale poeziei mistice, unde uneori tehnica poetică te obligă să rezolvi jocuri cu cuvinte încrucișate.

Perioada a patra a creației sale autorul însuși o caracterizează foarte senin drept „creație în detenție (1961) în poeme orale”, cruțându-ne parcă, nedorind să ne mărturisească că aceste versuri zămislite-n pușcărie erau un refugiu al spiritului său încercat și lovit zilnic de gardieni, umilit fizic, dar neîngenunchiat spiritual.

Rar cine se încumetă să scrie pe hârtie ori să-și memorizeze rimele, ca peste un timp, ieșind din închisoare, să aibă șansa să le vadă tipărite în volum. Volumul *Univers simfonic* (București, 1994), cuprinde 10 poeme, create în memorie, fără creion și hârtie, în lagărul Strâmba, din balta Dunării, în primăvara anului 1961.

Registrul ziarelor și revistelor în care a publicat Sergiu Grossu este atât de divers, încât ai impresia că chiar bibliografi s-ar putea rătăci prin labirinturile publicațiilor, cu atât mai mult că unele colecții au dispărut, altele au fost forfecate și astăzi zac pe rafturi fără a ne fi de prea mult folos.

A colaborat la revistele: *Viața Basarabiei*, *Convorbiri literare*, *Gândirea*, *Fundațiilor*

Regale, *Familia*, *Chemarea vremii*, *Dacia redivivă*, *Epigrama*, *Gazeta cărților*, *Basarabia*, *Basarabia literară*, *Transnistria* ș.a.

Legătura lui cu aceste publicații mi se pare atât de strânsă încât dispariția lor a dus la dezvoltarea în anonimat a eroului nostru. Și abia peste ani, într-un mediu cu totul alte condiții a renăscut și mai viguros, publicistul de odinioară.

Începând cu 15 octombrie 1971, când a lansat revista *Catacombes*, Sergiu Grossu s-a încadrat în rândurile publiciștilor de limbă franceză, colaborând la periodicele pariziene: *L Homme Nouveau*, *Tant qu'il fait jour*, *L'Encyclopedie poetique* (vol. 7, 1972), *Famille Chretienne*, *Cahiers de Chire* (ultima fiind o publicație ce apare în provincie), precum și la principalele publicații românești din exil: *Revista scriitorilor români* (München), *Buna Vestire* (Roma), *Solie și Drum* (S.U.A.), *Cuvântul românesc* (Canada) ș.a. În linii mari el rămâne un scriitor ce urmează a fi redescoperit.

În acest noiembrie poetul Sergiu Grossu ar fi împlinit 100 de ani de la naștere, dar a plecat dintre noi la 26 iulie 2009, fiind înhumat la Cimitirul „Sfânta Vineri” din București, lăsându-ne măturie vămile prin care l-a trecut destinul și niște cărți de neuitat...

Sergiu Grossu la vârsta de doi ani

Sergiu Grossu în 1943

Sergiu Grossu, sublocotenent în rezervă.
București, 1945

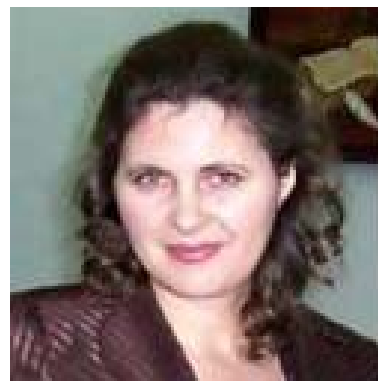
Sergiu și Nicole Valery-Grossu.
Paris, 1982

Coperta revistei „Flori de stepă”.
Bălți, 1938

CONTEMPORANUL EUGEN COȘERIU – GENIU AL LINGVISTICII

Elena BALINSCHI,
Biblioteca Națională a
Republicii Moldova

Rezumat: Anul curent se împlinesc 100 de ani de la nașterea lui Eugen Coșeriu, unul dintre cei mai faimoși reprezentanți ai geniului românesc în spațiul universal al științelor umaniste, lingvist, scriitor, doctor în filologie și filosofie, profesor universitar, academician, savant, supranumit pentru meritele sale în cercetarea limbajului „Lingvistul secolului XX”, „Colosul din Germania”, „Lingvistul nr. 1”, „Gigantul de la Tübingen”, „Regele lingvisticii”. Este originar din Basarabia. Documentat în „Calendar național 2021”, publicație cu caracter enciclopedic, editată de BNRM, ce cuprinde nume de referință din toate domeniile, al cărei pivot îl formează numele de personalități originare sau care au activat în Republica Moldova, precum și personalități din România; în măsură mai mică, nume notorii din cultura și civilizația universală.

Cuvinte-cheie: Eugen Coșeriu, lingvistică, știința limbii, limbaj, limba română.

Abstract: This year we celebrate the 100th anniversary of Eugen Coșeriu, one of the most illustrious representatives of Romanian genius in the universal field of humanities and social sciences. Linguist, writer, doctor in philology and philosophy, university professor, academician, scientist, for his merits in language studies named “The linguist of the 20th century”, “Colossus from Germany”, “The linguist No. 1”, “Giant of Tübingen”, “King of Linguistics”, he was born in Bessarabia. Eugen Coșeriu is documented in the “National Calendar 2021”, the encyclopedic edition, published by BNRM. “National Calendar” includes reference names from all fields, axes on personalities who originated or worked in the Republic of Moldova, as well as on personalities from Romania; to a lesser extent, it includes notorious names of the universal culture and civilization.

Keywords: Eugen Coșeriu, linguistics, language science, language, Romanian language

Eugen Coșeriu s-a născut la 27 iulie 1921 la Mihăileni, județul Bălți (azi raionul Râșcani). A studiat la școala primară din satul natal, Liceul de băieți „Ion Creangă” din Bălți (1931-1939), iar din 1939 este înmatriculat la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. În 1940 obține de la guvernul italian o bursă de studiu la Roma, Universitatea „Sapienza” (1941-1944). În 1944 susține la Roma teza de doctor în filologie „Problema influenței epopeii franceze vechi asupra poeziei populare a slavilor meridionali”.

Ulterior face studii la Universitatea din Padova (1944-1945), apoi la Universitatea din Milano (1945-1950), unde susține teza de doctor în filosofie „Istoria ideilor estetice în România” (1949) [12, p. 14].

Și-a început cariera universitară ținând cursuri de limba română la Universitatea din Milano (1947-1951). Realizează cercetări științifice, abordând probleme de lingvistică, stilistică și poetică românească. La inițiativa consulului din Uruguay, pleacă din Milano la Montevideo, activând în calitate de profesor titular, șef al Catedrei

de lingvistică a Universității din Montevideo și director al Institutului de Cercetări în Lingvistică, afiliat acesteia (1951-1963). Concomitent, ține cursuri de lingvistică generală, lingvistică romanică și lingvistică spaniolă. Devine fondatorul unei orientări noi în lingvistica Americii Latine. Aici își pregătește o pleiadă de scriitori, profesori, discipoli, deveniți adepți ai curentului, vizând lingvistica mondială.

Din anul 1963 se stabilește la Tübingen, Germania. A avut un cult aparte pentru nemți, popor cu tradiții cărturărești de excepție, receptivi la tot ce înseamnă inovație în știință, cultură și tehnică. Aici devine profesor de filologie romanică. Între anii 1966-1983 exercită funcția de profesor de lingvistică generală la Universitatea din Tübingen, întemeiază o Școală de Lingvistică cu dezvoltare universală, având discipoli în toată lumea. A ținut prelegeri, în calitate de profesor invitat, la universități din Madrid, Barcelona, Rio de Janeiro, Santiago, Napoli, Bolonia, Grenoble, Moscova, Tokyo ș.a. Colaborează cu universități din România și Republica Moldova.

Eugen Coșeriu, considerat fondatorul lingvisticii integrale, a tratat probleme referitoare la istoria limbilor, lingvistică generală, teoria și filosofia limbii, fonetică generală și fonologie, sociolingvistică, lexicologie și semantică structurală, etnolingvistică, dialectologie, teoria și practica traducerii, interferența limbilor etc. [11, p. 3]. Era de părerea că „lingvistica, numită, de asemenea, și știința a limbajului, glotologie sau glosologie, și, mai puțin propriu, filologie, filologie comparată, gramatică comparată, este știința care studiază din toate punctele de vedere posibile limbajul uman articulat, în general și în formele sale specifice de realizare, adică în actele lingvistice și în sistemele de izoglose care, tradițional sau convențional, se numesc limbi” [4, p. 12].

A fost nu doar un lingvist de prim-rang, a lăsat în urma sa și scrieri literare. A fost pasionat de scris încă din școală. Astfel, primele scrieri, care constituie și debutul, au fost publicate în revista „Crenguța” a Liceului de băieți „Ion Creangă” din Bălți: poezii și povestirile „Suflet de vultur”, „Sinceritate”, „Cronicarii” (1937). În anii

de studenție a publicat poezii în revistele „Cuget moldovenesc”, „Moldova” și „Viața Basarabiei”. Povestirile sale, editate între anii 1946 și 1950 în „Corriere Lombarde” și „L'Europe”, traduse în spaniolă la Montevideo (1950-1951), au fost adunate în volum la Tübingen (1988), apoi editate în versiune românească cu titlul „Anotimpul ploilor”, la Cluj (1992).

În 1940 publică primele studii științifice: „Material lingvistic basarabean” și „Material lingvistic și folclor”. Dintre lucrările fundamentale ale marelui lingvist Eugen Coșeriu fac parte: „Sistem, normă și vorbire” (1952), „Sincronie, diacronie și istorie” (1958), „Lingvistica din perspectiva spațială și antropologică: trei studii” (1994), „Istoria filosofiei limbajului” (2011) ș. a.

A scris despre limba, folclorul și literatura românilor, consacrandu-i limbii materne câteva studii: „Limba română în raport cu limbile romanice”, „Identitatea limbii și a poporului nostru”, „Limba română în fața Occidentului”, acestea fiind elaborate și cu scopul cunoașterii limbii române în lume. De asemenea, a avut preocupări literare, artistice, de estetică și filosofie, valorificate însă mai târziu.

A cunoscut 30 de limbi, a vorbit și a scris în 11 limbi, printre acestea: italiana, spaniola, germana, engleza, franceza, portugheza, latina, rusa.

Despre opera lui Eugen Coșeriu, precum și despre viața și activitatea sa au fost scrise peste 4 000 de lucrări, editate în limbile italiană, spaniolă, franceză, germană, engleză. Este tradus în numeroase limbi, inclusiv în japoneză (9 volume), chineză, arabă, greacă, finlandeză, georgiană, coreeană, cehă, bulgară ș.a. Prima sa carte științifică tradusă în limba română este „Limba română în fața Occidentului” și denotă o dragoste imensă pentru limba sa maternă [5].

Academicianul Eugen Coșeriu a fost un mare luptător pentru dreptul la limba și cultura națională a băștinașilor din Republica Moldova, implicându-se în elucidarea problemelor legate de ineficiența practică a legislației lingvistice, a combătut politica lingvistică de la începutul independenței Republicii Moldova. Este celebru citatul său referitor la identitatea limbii și a poporu-

lui român din Basarabia: „A promova sub orice formă o limbă «moldovenească» deosebită de limba română este, din punct de vedere strict lingvistic, ori o greșeală naivă, ori o fraudă științifică; din punct de vedere istoric și practic, e o absurditate și o utopie; și, din punct de vedere politic, e o anulare a identității etnice și culturale a unui popor și deci un act de genocid etnico-cultural” [6, p. 3].

Menține legături strânse cu mediul științific românesc și cu baștina, revenind deseori atât în satul său natal, cât și la Bălți și Chișinău.

A fost membru al unui număr impunător de foruri științifice, multe – de importanță maximă. Membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (1991) și al Academiei Române (1992). Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova.

Pentru aportul la dezvoltarea în ansamblu a teoriei limbilor, i-a fost atribuit titlul de doctor honoris causa de către circa 50 de universități din: România, Argentina, Chile, Germania, Italia, Spania, Peru, Bulgaria, Brazilia. De asemenea, titlul respectiv i s-a conferit de 6 universități post-mortem. În Republica Moldova este primul doctor honoris causa al Universității de Stat din Moldova (1993) și al Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți (1998), al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” (2001).

Recunoscându-i-se grandioasele merite și contribuții în domeniul lingvisticii, a fost ales membru de onoare al Societății Lingvistice din America, Societății de Lingvistică din Paris, Asociației Internaționale de Fonetice, Cercului Lingvistic din New York, Cercului Lingvistic de la Praga. În alte societăți lingvistice a avut funcții de

conducere: vicepreședinte și președinte al Societății Lingvistice Europene (1969-1971), președinte al Societății de Lingvistică Romanică (1977-1983), președinte al Asociației de Cercetări Umanistice Moderne (1985) ș.a.

A avut parte de numeroase titluri onorifice. Astfel, a fost cetățean de onoare al Iașului (1992), cetățean de onoare al Municipiului Chișinău (1993), cetățean de onoare al satului Mihăileni (1998).

Este decorat cu cele mai înalte distincții de stat: „Ordinul Republicii” (Republica Moldova, 1997), Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler (România, 2001), „Gran Cruz de Alfonso X, el Sabio” (Spania, 2001).

Întru păstrarea memoriei marelui lingvist, Biblioteca Municipală din Bălți îi poartă numele, iar în anul 2010, pe fațada bibliotecii a fost instalată o placă comemorativă consacrată lui Eugen Coșeriu. La fel, îi poartă numele gimnaziul din satul Catranâc, raionul Fălești, și o stradă din Chișinău, numită Academician Eugen Coșeriu. De asemenea, în scopul eternizării numelui savantului, Liceul Teoretic din satul lui de baștină, Mihăileni, a fost numit în onoarea sa, iar în 2012 a fost inaugurat și bustul lui Eugen Coșeriu.

S-a stins din viață la 7 septembrie 2002, la Tübingen, Germania, fiind o pierdere irecuperabilă pentru știința limbii din întreaga lume. Fiecare studiu al său poate fi o carte de căpătâi pentru lingviștii și filozofii limbajului, la fel cum poate fi considerat o carte de vizită a poporului român. Să păstrăm memoria și să valorificăm imensa operă a lingvistului-geniu al contemporaneității – Eugen Coșeriu!

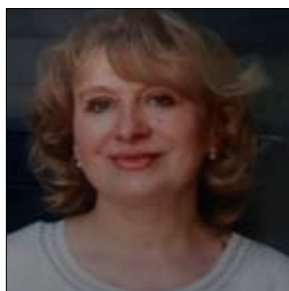
Referințe bibliografice:

1. BACIU, Gheorghe. Eugeniu Coșeriu (27.VII.1921–7.IX.2002). In: *Personalități de viță moldavă: 125 destine*. Chișinău: Combinatul Poligrafic, 2017, pp. 191-193. ISBN 978-9975-129-29-9.
2. BANTOȘ, Alexandru. Recitindu-l pe Coșeriu. In: *Limba română*. 2017, nr. 3, pp. 6-8. ISSN 0235-9111.
3. CIMPOI, Mihai. Eugeniu Coșeriu, precursor al absurdului. In: *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*. Galați : Porto-Franco, 1997, pp. 135-137. ISBN 973-557-446-2.
4. COSERIU, Eugenio. *Introducere în lingvistică*. Cluj: Echinoux, 1995. 144 p. ISBN 973-9114-42-8.
5. COSERIU, Eugenio. *Limba română în fața Occidentului: de la Genebrardus la Hervas*. Cluj-Napoca: Dacia, 1994. 182 p. ISBN 973-35-0346-0.

6. COȘERIU, Eugeniu. Identitatea limbii și a poporului nostru. In: *Limba română*. 2002, nr. 10, pp. 2-3.
7. COȘERIU, Eugeniu. „Limba moldovenească” – o fantomă lingvistică. In: *Limba română*. 2017, nr. 4, pp. 13-16. ISSN 0235-9111.
8. COȘERIU, Eugeniu. Latinitatea orientală: Comunicare prezentată la Congresul al V-lea al Filologilor Români, Iași – Chișinău, 6-9 iunie 1994. In: *Limba română este Patria mea: Studii. Comunicări. Documente*. Ediția a 2-a. Chișinău: Casa Limbii Române, 2007, pp. 19-34. ISBN 978-9975-9529-0-3.
9. COȘERIU, Eugeniu. In.: JITARU, Valentin, JITARU, Lucian. *Personalități bălțene: Enciclopedie*. Chișinău: FEP „Tipografia Centrală”, 2018, pp. 112-113. ISBN 978-9975-53-932-6.
10. LUCHIAN, Tatiana. Eugen Coșeriu. In: *Calendar național 2021*. Chișinău, 2020, pp. 325-327. ISSN 1857-1549.
11. PAVEL, Vasile. Fondator al lingvisticii integrale: [Eugen Coșeriu]. In: *Literatura și arta*. 2016, 28 iulie, p. 3. ISSN 1857-3835.
12. POPOVICI, Teodor. Marele Coșeriu: *Reper fundamental al lingvisticii moderne*. Ch.: Universul, 2016. 452 p. ISBN 978-9975-47-109-1.
13. ZBÂRCIOG, Vlad. Coșeriu Eugen. In: *Dicționarul scriitorilor români din Basarabia: 1812-2010*. Chișinău: Prut Internațional, 2010, pp. 174-176. ISBN 978-9975-69-563-3.

EVALUAREA NECESITĂȚILOR INFORMAȚIONALE ALE UTILIZATORILOR ÎN BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ A ACADEMIEI DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA

Angela AMORȚITU,
Elena RAILEAN,
Biblioteca Științifică a ASEM,
Dana ROTARU, ASEM

Rezumat: Biblioteca trebuie să plaseze necesitățile utilizatorilor în centrul preocupărilor sale, dezvoltând servicii noi, bazate pe tehnologii avansate cu un sistem de informare și documentare bine dotat. Sondajul de evaluare a necesităților utilizatorilor Bibliotecii Științifice a ASEM oferă suport pentru evidențierea de noi strategii de dezvoltare în sfera serviciilor informaționale. Sondajul a fost realizat prin chestionarul online, acesta conținând 15 întrebări, inclusiv: întrebări închise, deschise și semiînchise, de scală cu răspunsuri ierarhizate. Chestionarul a fost plasat pe Google Docs.

Cuvinte-cheie: biblioteca universitară, necesități informaționale, sondaj de evaluare a necesităților informaționale.

Abstract: The library must place the needs of users at the center of its concerns, develop new services based on advanced technologies with a well-equipped information and documentation system. Evaluation survey of assessing the needs of users of the ASEM Scientific Library provides support for highlighting new development strategies in the field of information services. The survey conducted with the help of online questionnaire included 15 questions: closed questions, open and semi-closed questions, and scale questions with hierarchical answers. The questionnaire was placed on Google Docs.

Keywords: university library, information needs, information needs evaluation survey.

Biblioteca este un sistem complex care reprezintă un ansamblu de elemente îndreptate spre îndeplinirea funcției de servire a utilizatorilor cu documentele și informațiile necesare. Satisfacerea deplină a necesităților și a cerințelor utilizatorilor de servicii și produse de bibliotecă, extinderea și dezvoltarea serviciilor de bibliotecă, atragerea în sfera servirii bibliotecare a noilor categorii de utilizatori – este esența activității de marketing în instituția infodocumentară.

Una din funcțiile de bază ale marke-

tingului, cea de satisfacere a necesităților, este considerată „o funcție-scop (sau funcție-obiectiv) care vizează produsul sau serviciul necesar comunității. Astfel, are loc o corelație dintre necesitățile utilizatorilor și a resurselor prin care se realizează recunoașterea socială a bibliotecii. Prin urmare, marketingul duce la realizarea unor produse și servicii solicitate de către utilizatori, informarea și diseminarea corectă a acestora, care au un impact asupra bunăstării utilizatorilor și potențialilor utilizatori. Prin această funcție se realizează scopul

principal de atragere a unui număr sporit de utilizatori și creșterea vizibilității bibliotecii în comunitate” [2, p. 71].

O bibliotecă își îndeplinește cel mai bine funcția dacă este capabilă să satisfacă necesitățile informaționale (de la lectură, studiu, activități educative până la formarea aptitudinilor și înțelegerea semnificațiilor) ale oricărui membru al comunității, să asigure drepturile utilizatorului la libera alegere a serviciilor și produselor oferite.

Pentru un marketing eficient al serviciilor informaționale este esențial de a cunoaște „conceptul de transmitere a informației” și a elementelor importante ale acestui proces: căutarea informației de către un consumator; formularea necesității; sursele informației; rezultatele acestui proces, adică rezolvarea problemei care satisface consumatorul. Obstacolele ce apar în procesul de transmitere a informației pentru serviciile informaționale sunt legate de dificultatea în determinarea necesităților informaționale. [3, p. 80].

Examinarea nevoilor publicului ajută la evaluarea efectelor preferințelor și a consumului. Nevoile publicului sunt extrem de diverse. La fel de diverse sunt și posibilitățile bibliotecii de a le satisface. Evaluarea comparativă a consumului infodocumentar, cunoașterea preferințelor pentru anumite servicii informaționale, a motivației opțiunilor, a satisfacțiilor și dezamăgirilor publicului oferă bibliotecilor informații importante pentru dezvoltarea strategiilor de marketing.

În scopul evaluării necesităților informaționale ale utilizatorilor bibliotecii și identificării gradului de satisfacție a utilizatorului față de calitatea serviciilor prestate de Bibliotecă Științifică a ASEM, a fost realizat un sondaj de opinii. Obiectivele lui au fost direcționate spre:

- Identificarea scopurilor consumului informațional și a factorilor ce determină informarea, alegerea produselor și serviciilor informaționale;
- Stabilirea canalelor prin care este satisfăcută nevoia de informare;
- Cercetarea percepției utilizatorilor cu privire la eficiența diferitelor forme de activitate în biblioteca universitară;
- Constatarea gradului de satisfacție a

utilizatorilor privind calitatea serviciilor și a facilităților;

- Determinarea celor mai eficiente metode de comunicare cu utilizatorii de informații.

Respondenților li s-a propus un chestionar online, care conține **15 întrebări**, inclusiv: întrebări închise (1), deschise (3), semiînchise (6), de scală cu răspunsuri ierarhizate (5). Chestionarul a fost plasat pe Google Docs: <https://docs.google.com/forms/d/1PR-Zd0bDa6c2hE-wlGyfDfZCQW0B91QxvsRTd7QwMzYg/edit>. Perioada de colectare a datelor a durat între 15 martie – 5 aprilie 2021.

La sondaj au participat **165 de respondenți** dintre care: cea mai mare parte sunt studenți – 66,7% (110 persoane); masteranzi – 9,1% (15 persoane); cadre didactice – 20,6% (34 de persoane); personal de execuție – 3,6% (6 persoane) (Figura 1).

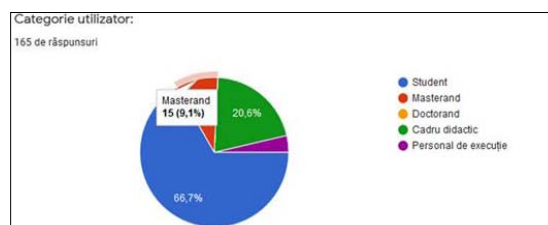

Figura 1. Repartizarea respondenților după categorii

Cea mai mare parte a respondenților a fost din cadrul Facultății Business și Administrarea Afacerilor – 41,2%.

Pentru a putea înțelege cum apreciază respondenții serviciile și produsele bibliotecii, le-a fost oferită următoarea întrebare: „De cât timp utilizați serviciile Bibliotecii Științifice a ASEM?”. Din cei 165 de respondenți frecventează biblioteca mai puțin de un an – 32,1%; între 1–3 ani (34,5%); între 4–5 ani (11,5%) și peste 21 de ani (15,8%). Deci, cea mai mare parte de respondenți frecventează biblioteca „mai puțin de un an” și „între 1–3 ani” (66,6%), aceștia fiind studenții de la ciclul Licență și masteranzii.

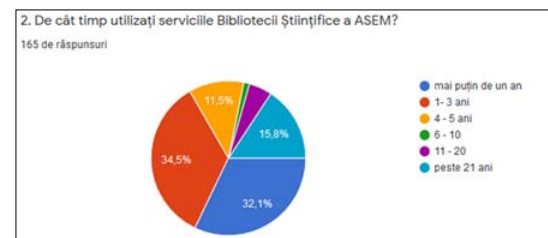

Figura 2. Durata utilizării serviciilor bibliotecii

Astfel, putem remarca faptul că persoanele care frecventează biblioteca de 3 ani și mai mult de 3 ani sunt utilizatori fideli ai bibliotecii, care cunosc bine serviciile și produsele oferite de ea.

La întrebarea „De unde cunoașteți despre Biblioteca Științifică a ASEM?”, cea mai mare parte dintre respondenți (60,6%) au răspuns că „de la profesori”, ceea ce denotă faptul că personalul didactic din ASEM recomandă publicațiile incluse în bibliografia cursului pe care îl predau, ce se regăsesc în colecțiile bibliotecii.

Prin intermediul site-ului instituțional, cunosc despre serviciile bibliotecii doar 37% dintre respondenți, din rețele de socializare – 15,2%, ceea ce înseamnă că biblioteca ar trebui să amplifice prezența sa în spațiul virtual (Figura 3).

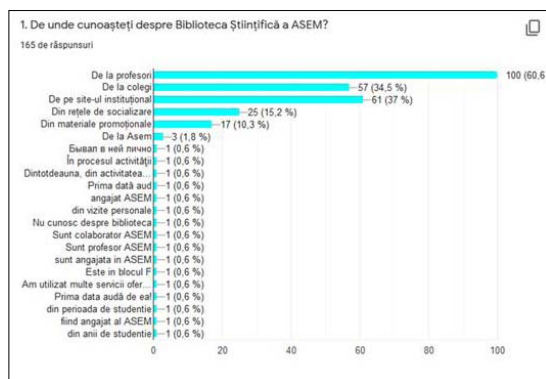

Figura 3. Răspunsurile respondenților privind sursele de informare despre bibliotecă

În urma analizei chestionarului, au fost determinate particularitățile consumului de servicii informaționale. Utilizatorii BȘ ASEM recurg la serviciile tradiționale ale bibliotecii cu scopul realizării unui studiu eficient – 56,4%, în scopuri de cercetare – 49,7%, pentru informare în domeniul interesat – 46,7%, acces la internet – 26,1%. Remarcăm necesitatea principală față de informație este de studiere, învățare și de cunoaștere. Apreciem faptul că utilizatorii găsesc un „remediu” pentru studii în toate sălile de lectură și colecția bibliotecii corespunde programelor de studii, serviciile propuse sunt relevante necesităților procesului de învățământ. Am avut și un răspuns haios: o persoană a menționat, că vine la bibliotecă pentru „un somn dulce”. Alte răs-

punsuri la întrebarea dată sunt după cum urmează:

- servicii bibliometrice (scientometrice) – 10,9 % (18 respondenți);
- a obține indicii CZU sau JEL – 12,1% (20 de respondenți);
- a participa la activitățile bibliotecii – 8,5% (14 respondenți);
- a utiliza echipamentele bibliotecii – 20,6% (34 de respondenți);
- a găsi spațiu pentru activități personale – 13,3% (22 de respondenți).

Biblioteca Științifică a ASEM și-a revizuit oferta de servicii informaționale orientate către cercetători și a inițiat prestarea serviciilor bazate pe date bibliometrice (scientometrice). Din analiza răspunsurilor, putem constata că doar 11% dintre cei intervievați recurg la serviciile bibliometrice. Acest aspect indică faptul că biblioteca ar trebui să pună un accent mai mare pe promovarea acestor servicii, pe formarea și dezvoltarea abilităților de utilizare a bazelor de date scientometrice pentru doctoranzi și cercetători, elaborarea de tutoriale pentru cursul *Cultura informației* pentru cercetători, masteranzi și doctoranzi.

Am fost interesați să înregistrăm părerea utilizatorilor cu privire la importanța serviciilor prestate în cadrul bibliotecii universitare. Respondenții au acordat punctaj maxim serviciilor electronice (Acces la internet, catalog online PRIMO, site-ul web al bibliotecii, baze de date, repozitoriul IREK etc.).

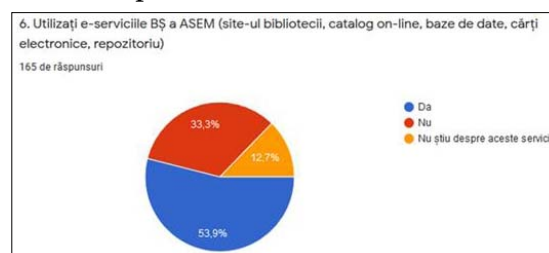

Figura 4. Opinia respondenților privind utilizarea e-serviciilor în biblioteca universitară

În ultimii ani, Biblioteca Științifică a ASEM a diversificat oferta de e-servicii și propune beneficiarilor săi o mulțime de resurse informaționale online, dintre care consultarea bazelor de date disponibile prin rețeaua locală, precum: EBSCO PUBLISHING, Cambridge E-Journals și alte baze de date de pe site-ul www.lib.ase.md; publicații online de pe site-

ul ASEM www.ase.md; catalogul electronic al bibliotecii <http://primo.libuniv.md/>.

Mai mult de jumătate din respondenți (54%) utilizează e-serviciile bibliotecii (site-ul bibliotecii, catalog online, baze de date, cărți electronice, repozitoriu) (Figura 4). Un procent impunător – 33% – nu dețin informații despre aceste servicii, ceea ce demonstrează că bibliotecă trebuie să promoveze mai mult serviciile electronice, mai ales în perioada de pandemie.

Din raportul de activitate a BȘ ASEM pe anul 2020 am remarcat că, începând cu martie 2020, servirea utilizatorului s-a realizat preponderent la distanță și Biblioteca ASEM s-a conformat deciziilor senatului ASEM, de a susține activitățile de instruire și de cercetare în regim online: a organizat prestarea serviciilor la distanță și accesul la resurse informaționale online. Altă concluzie ar fi că nu s-a făcut publicitate suficientă acestor servicii pe rețelele de socializare, în mediul online pentru a fi utilizate în timpul studiilor la distanță pe perioada pandemiei.

Pentru a vedea cum sunt apreciate serviciile și produsele pe care le oferă biblioteca universitară, respondenții au răspuns la întrebarea: „Cât de importante sunt pentru dumneavoastră serviciile prestate de BȘ a ASEM?”, punctajul maxim (4,4) a revenit serviciilor documentare pe care le prestează BȘ ASEM, prin consultarea și împrumutul de publicații din colecția bibliotecii și serviciile electronice (Figura 5).

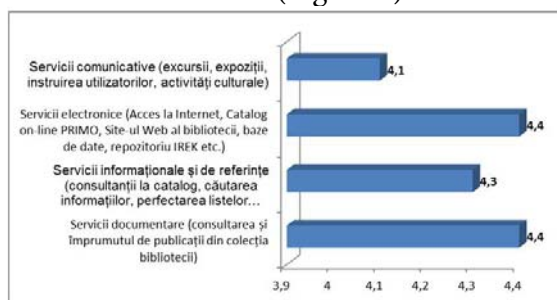

Figura 5. Gradul de importanța a serviciilor prestate de Biblioteca Științifică

Respondenților le-a fost propusă scala lui Likert pentru a afla gradul de acord sau dezacord cu afirmația: „Serviciile contra plată sunt necesare și trebuie să devină indispensabile în activitatea unei biblioteci moderne”.

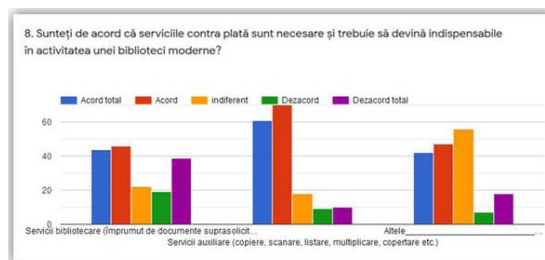

Figura 6. Opinia respondenților privind necesitatea serviciilor contra plată

Respondenții au poziționat afirmația între *Indiferent* și *Dezacord* cu un scor de 2,7. Ei și-au exprimat intenția să plătească pentru serviciile auxiliare (Figura 6).

La întrebarea „Care sunt cele mai relevante surse de informare?”, respondenții au remarcat următoarele: catalogul electronic și internetul – 65,5%; profesorul – peste 50%; baze de date – 44,8%, expoziții informative – 36,4%. Astfel, din cele expuse mai jos (Figura 7), putem afirma că din cele mai populare surse de informare la care apelează utilizatorii sunt catalogul electronic, bazele de date și expozițiile informative cu cărți noi. Însă, cea mai solicitată sursă de informare pentru studenți îl reprezintă internetul.

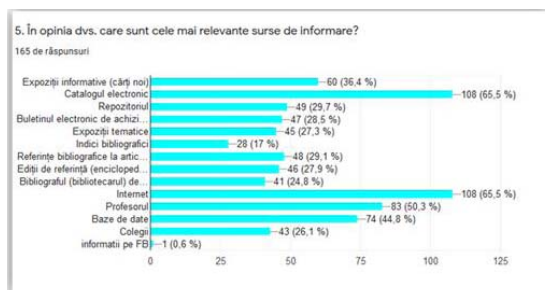

Figura 7. Relevanța surselor de informare

Am fost interesați să vedem ce beneficii au obținut respondenții în urma utilizării serviciilor bibliotecii, tehnologiilor informaționale, asistenței sau instruirii din partea angajaților bibliotecii. Majoritatea respondenților au pledat pentru obținerea informațiilor utile pentru studiu – 57,6%; dezvoltare de noi abilități, învățarea a ceva nou – 45,5%; obținere de noi idei/interese – 45,5%; economisirea timpului – 41,8%; îmbunătățirea performanțelor academice – 35,8% (Figura 8).

Figura 8. Opinia respondenților privind beneficiile utilizării serviciilor de bibliotecă

Din răspunsurile primite, putem concluziona următoarele:

- biblioteca creează un mediu prielnic pentru studiu;
- colecțiile bibliotecii universitare sunt dotate în corespundere cu curricula universitară;
- mergând la bibliotecă, utilizatorii economisesc timpul, ceea ce este un factor important într-o societate grăbită;
- biblioteca universitară este o structură multifuncțională, care satisface o diversitate de necesități informaționale;
- necesitățile informaționale ale utilizatorilor sunt constante, având ca motivație studiile, activitatea profesională, autodezvoltarea.

Modul în care utilizatorii comunică și interacționează cu biblioteca influențează rezultatele consumului informațional. Am fost interesați să aflăm părerea privind obținerea informației de la bibliotecă în perioada de pandemie. Din Figura 9 putem vedea că majoritatea respondenților doresc să obțină informația la distanță, spre exemplu, prin poșta electronică – 73,3%. Comunicarea prin poșta electronică în timpul pandemiei a devenit un serviciu foarte popular pentru utilizatori, explicația constând în rapiditatea și simplitatea cu care puteau să obțină informația dorită de la bibliotecari.

Remarcăm preferințele în ordinea descrescătoare a popularității: platforme electronice educaționale – 54,5%, rețele de socializare – 34,5%, telefon – peste 12%. Totuși, au fost și utilizatori care au dorit ca informația să fie primită față-n față, ca pe timpuri, înainte de pandemie, aceasta demonstrând că utilizatorii au nevoie de comunicare reală, să poată comunica pe viu cu bibliotecarii.

Figura 9. Opinia respondenților privind preferințele obținerii informației în perioada pandemiei

Utilizatorii bibliotecii universitare au evaluat calitatea serviciilor, înregistrând punctajul pe o scală cu cinci niveluri. Am analizat gradul de satisfacție față de serviciile bibliotecii universitare, constatând următoarele: ei sunt mulțumiți de accesul la internet, inclusiv Wi-Fi – 4,45; componentele deservirii: operativitatea – 4,44, cultura servirii – 4,43; condițiile de comoditate și confort – 4,39, regimul funcționării bibliotecii – 4,3.

Abordând problema distribuției serviciilor informaționale, am constatat cât de importante sunt pentru respondenți facilitățile oferite. Ponderea cea mai mare au înregistrat: accesibilitatea bazelor de date – 4,31, plenitudinea și universalitatea colecției de publicații – 4,2. Un scor destul de înalt a obținut predarea cursului Cultura Informației – 4,24, ceea ce denotă că este un serviciu util și necesar pentru a obține abilități de căutare a informației. Ponderea cea mai mică a înregistrat-o accesibilitatea noilor publicații – 3,6, fapt ce trebuie luat în considerare de bibliotecari pentru îmbunătățirea acestei facilități.

Gradul de satisfacție față de personalul bibliotecii și competențele acestuia este de 4,5; gradul de satisfacție față de condițiile de lucru și calitatea serviciilor oferite de BȘ a ASEM – 4,4. De aici reiese că utilizatorii apreciază înalt competențele personalului bibliotecii, condițiile de lucru și calitatea serviciilor.

La întrebarea „Ce schimbări ați propune?”, respondenții au dorit cel mai mult extinderea serviciilor electronice – 58,2% și digitizarea celor mai solicitate publicații – 47,9%.

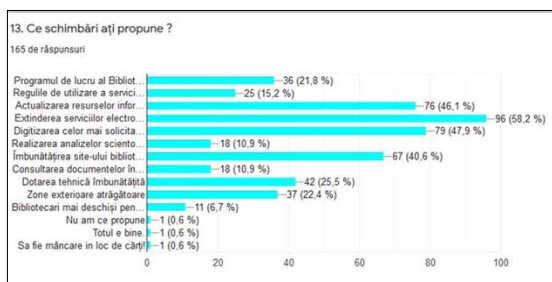

Figura 10. Opinia respondenților privind schimbările dorite în bibliotecă

Aceste răspunsuri confirmă tendința actuală privind comoditatea de a accesa surse în format electronic din orice locație și economisirea timpului. 46% au pledat pentru actualizarea resurselor informaționale (cărți, publicații periodice, documente electronice), aproximativ 41% au răspuns că doresc îmbunătățirea site-ului bibliotecii; 25,5% au solicitat îmbunătățirea echipamentului tehnic (Figura 10).

La întrebarea „Care sunt principalele dificultăți pe care le întâmpinați în utilizarea serviciilor prestate de Bibliotecă?” o mare parte au răspuns că nu întâlnesc dificultăți, alți respondenți au răspuns că pandemia a limitat accesul spre bibliotecă și serviciile oferite de ea. Alte răspunsuri: puțină literatură pentru studii în format electronic; documente non-digitalizate pentru învățare online; program de funcționare limitat; conexiune slabă Wi-Fi. Cei chestionați au propus următoarele acțiuni în scopul optimizării bibliotecii universitare:

- îmbunătățirea dotării tehnice;
- promovarea activă a bibliotecii și a serviciilor prestate de ea;
- instruire de utilizare eficientă a resurselor oferite;
- ameliorarea serviciilor electronice existente;
- modernizarea site-ului bibliotecii;
- digitizarea celor mai solicitate cărți;
- ameliorarea funcției culturale a bibliotecii (mai multe evenimente culturale, lansări de carte, interacțiune cu scriitori, întâlniri cu personalități, târguri de carte);
- crearea condițiilor confortabile de oferire a serviciilor informaționale (program extins seara, zone de studiu în „aer liber”,

biblioteca de tip cafenea, design modern);

- reducerea formalităților care creează impedimente în procesul de consum al serviciilor informaționale;

- bibliotecarii să fie specialiști competenți, receptivi la nevoile beneficiarilor.

Din analiza sondajului de evaluare a necesităților utilizatorilor Bibliotecii Științifice a ASEM, putem conchide următoarele:

- Biblioteca Științifică constituie o structură multifuncțională în cadrul ASEM, care satisface diverse necesități informaționale și culturale ale tineretului studios și ale cadrelor didactice.

- BȘ ASEM pune la dispoziția utilizatorilor spații și condiții de confort, apreciate cu 4,39.

- În perioada pandemică respondenții au dorit să obțină informația la distanță: prin poșta electronică – 73,3%.

- Gradul de apreciere a serviciilor și produselor de bibliotecă a fost maxim: consultarea și împrumutul de publicații – 4,4; serviciile electronice – 4,4; serviciile informaționale și de referințe – 4,3.

- Bibliotecarii deservesc cu promptitudine și operativitate utilizatorii; aprecierea din partea utilizatorilor este de 4,5.

- Aprecierea activității bibliotecii realizată de către utilizatori este destul de înaltă, ceea ce demonstrează corectitudinea priorităților și politicilor instituției, îndreptate spre satisfacerea necesităților informaționale ale utilizatorilor prin condițiile de lucru și calitatea serviciilor. Punctajul mediu înregistrat constituie 4,4.

- Din partea utilizatorilor au fost înaintate propuneri de îmbunătățire a infrastructurii și dotării tehnice; de dezvoltare a resurselor informaționale, perfecționare a serviciilor, cuvinte de laudă, de mulțumire și enunțate unele probleme.

Biblioteca trebuie să plaseze necesitățile utilizatorilor în centrul preocupărilor sale, dezvoltând servicii noi, bazate pe tehnologii avansate cu un sistem de informare și documentare bine dotat. Rezultatele chestionarului ne permit să evidențiem noi strategii de dezvoltare în sfera serviciilor informaționale.

Referințe bibliografice:

1. *Biblioteca Științifică a ASEM: Raport de activitate 2021* [online]. [citat 1 iunie 2021]. Disponibil: http://lib.ase.md/wp-content/uploads/2021/03/raportBIBLIOTECA_2020.pdf
2. *BIBLIOTECONOMIE și științe ale informării: Manual practic* [online]. Chișinău: BNRM, 2020. 252 p. [citat 1 iunie 2021]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/biblioteconomie%20MP.pdf>
3. CHERADI, Natalia. *Orientarea de marketing ca strategie de dezvoltare a bibliotecilor universitare din Republica Moldova*. Teză de doctor în științe ale comunicării. Chișinău, 2014. 215 p.
4. CHERADI, Natalia. Orientarea de marketing a bibliotecilor din Republica Moldova. In: *Cartea. Biblioteca. Cititorul: buletin metodic*. Chișinău, 2013. Fascicula 22, p. 29-35. ISBN 978-9975-928-4420-2-2. ISSN 1857-1182.
5. CHERADI, Natalia. Studiarea necesităților de formare a utilizatorilor serviciilor informaționale în mediul universitar. In: *Conferința Științifică Internațională „Dezvoltare durabilă a României și Republicii Moldova în contextul european și mondial”, 22-23 septembrie 2006*. Chișinău: Ed. ASEM, 2007, p. 363-366. ISBN 978-9975-5-117-9.
6. *Информационные потребности и информационное обслуживание* [online]. [citat 26 mai 2021]. Disponibil: https://studme.org/34384/informatika/informatsionnye_potrebности_informatsionnoe_obs_luzhivanie

CAPITALUL EDUCAȚIONAL ȘI CULTURAL AL BIBLIOTECII ȘTIINȚIFICE BĂLȚENE PE TIMP DE PANDEMIE

Valentina TOPALO,
Biblioteca Științifică a Universității
de Stat „Alec Russo”, Bălți

Rezumat: Biblioteca Științifică este un partener cultural și educațional al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți pe parcursul a 75 de ani. Acest studiu reflectă activitățile și serviciile educaționale și culturale pe timp de pandemie, precum și instrumentele de marketing care au fost utilizate pentru promovarea resurselor, serviciilor și produselor către facultăți, profesori, studenți, masteranzi, doctoranzi, liceeni.

Cuvinte-cheie: activități educaționale, culturale și științifice, instrumente de marketing, evenimente, promovare, cluburi de bibliotecă, sesiuni de prezentare a bazelor de date, expoziții tradiționale și online.

Abstract: The Scientific Library is a cultural and educational partner of „Alec Russo” State University in Bălți for already 75 years. This study reflects library educational and cultural activities and services during the COVID-19 pandemic, presents marketing techniques used to promote library resources, services and products to university faculties, professors, academic students, postgraduates, graduate students.

Keywords: educational, cultural and scientific activities, marketing tools, events, promotion, library clubs, database presentation sessions, traditional and online exhibitions.

Unul din obiectivele strategice ale Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „Alec Russo”, Bălți (USARB) este asigurarea informațională a procesului educațional, cultural și științific universitar prin intermediul serviciilor informaționale și programelor infodocumentare orientate spre valorificarea colecțiilor bogate, documentelor electronice, noilor tehnologii informaționale. Un rol important în acest demers îl au abilitățile bibliotecarilor capabili să soluționeze orice problemă de promovare a serviciilor electronice și tradiționale pentru a atrage utilizatorii la lectură. Pregătirea viitorului specialist se bazează

pe formarea unei viziuni umaniste asupra lumii, a culturii, a valorilor morale și estetice.

Biblioteca Științifică îndeplinește următoarele funcții principale:

- Informațională – comunicarea, promovarea colecțiilor Bibliotecii, a bazelor de date prin expoziții fizice, offline, online, reviste bibliografice informative/tematice, resurse tematice web etc., destinate dezvoltării abilităților creative și culturii generale ale tinerilor.

- Educațională – acoperirea informațională pentru realizarea obiectivelor educaționale stipulate în curriculumul uni-

versitar prin diverse forme de activități, contribuind la dezvoltarea nivelului intelectual al utilizatorului și stimulând procesul cognitiv.

- Instruire – formarea utilizatorului drept o persoană creativă, care gândește, cu un spirit moral și spiritual dezvoltat, sporirea nivelului de cultură generală a viitorului specialist.

În realizarea funcțiilor enumerate, Biblioteca respectă calea unității informației și a proceselor educaționale.

Activitățile educaționale se desfășoară pe trei direcții:

- Orientarea socio-politică a utilizatorilor. Educație civică. Educație pentru sănătate. Educație juridică și de mediu.

- Educarea viitorului specialist. Dezvoltare profesională. Promovarea politicii educației.

- Promovarea patrimoniului cultural. Educația morală și estetică a utilizatorilor comunității academice.

Programele culturale ale anului au inclus evenimente naționale, internaționale și mondiale: Anul internațional al sănătății plantelor, Deceniul de luptă împotriva deșertificării, 2011-2020 Deceniul Biodiversității, 2020-Kuala Lumpur Malaysia, Capitala Mondială a Cărții, Anul Lecturii în Republica Moldova, Universitatea de Stat „Alec Russo”, Biblioteca Științifică a USARB-75 de ani de la fondare.

De la începutul anului o serie de evenimente au fost organizate până la carantină. Primăvara anului 2020 a fost marcată de pandemia ce, treptat, a cuprins toate țările de pe mapamond. Biblioteca universitară bălțeană a construit viața conform unor regulamente, deprinderi și activități impuse de situația globală. Surprinși de noile condiții bibliotecarii au învățat cum să procedeze, cum să se protejeze și concomitent să își îndeplinească funcțiile. Toate serviciile au fost trecute în mediul online, asigurând continuitatea activității și interacțiunea cu utilizatorii de la distanță prin intermediul resurselor electronice disponibile și a rețelelor sociale. Una din sarcinile principale ale Bibliotecii a fost menținerea, ajustarea și crearea unor servicii electronice noi: *Biblioteca online* sau *Munca la distanță*,

Expoziții online, intensificarea activităților pe blogul *Biblioteca în dialog cu utilizatorii ș.a.* Pagina web a devenit cel mai solicitat serviciu - sursă de informații moderne, cu capacități foarte bine dezvoltate și multiple oportunități, oferind posibilitate navigatorilor să consume în mod activ o multitudine de resurse și servicii. Bibliotecarii s-au adaptat, s-au regrupat și s-au aliniat foarte repede și calm datorită faptului că Biblioteca are demult creată întreaga infrastructură de bază, inclusiv pregătirea personalului pentru acordarea serviciilor și instruirea la distanță.

Activitatea Expozițională

În continuare ne vom referi asupra expozițiilor tematice care au un rol deosebit de important în sprijinul procesului de învățământ. Practica a arătat că eficacitatea lor depinde în mare măsură de titlul, relevanța subiectului, de designul expoziției și de modul în care este prezentat. O expoziție este o privire creativă asupra subiectului descoperit, iată de ce bibliotecarii sunt mereu în căutare de forme inovative și creative de organizare, decorare, creând expoziții atractive care trezesc un viu interes al utilizatorilor.

Au fost organizate diverse expoziții în cadrul evenimentelor:

- **Aniversarea Bibliotecii Științifice și a Universității: *Perspectivă științifică deschisă*** (*Săptămâna accesului deschis la informație, 22-28 octombrie*), Promovarea investițiilor în educație și formare (*Săptămâna educației deschise 2020, 2-6 martie*). Pentru o mai bună cunoaștere a istoriei universității au fost organizate expoziții despre Biblioteca, *Alma Mater la a 75-a aniversare*, fiind incluse documente despre istoria universității și a bibliotecii (*Personalitatea cadrului didactic - factor important al succesului și eficienței de învățare, Ziua Profesorului, Ziua Educației - 5 octombrie, 23 aprilie - Ziua Bibliotecarului, Ziua Națională de Sensibilizare privind importanța bibliotecilor în Republica Moldova*). Evenimentele și-au propus să extindă și să aprofundeze cunoștințele despre universitate, bibliotecă, tradiții. Astfel, este educat sentimentul de respect față de instituție, bibliotecă, responsabilitate pentru performanța academică și stăpâni-

rea viitoarei profesii.

- **Noaptea Cercetătorilor Europeni de Ziua Științei**, (proiect inițiat de Comisia de Cercetare a Uniunii Europene în 2005), Biblioteca Științifică USARB (27 noiembrie 2020) a promovat știința și recunoașterea cercetărilor prin intermediul expozițiilor online: *Creație, Inovație, Performanțe*, trecând în revistă cele mai semnificative realizări profesionale ale colectivului Bibliotecii Științifice USARB și cu prilejul celor 75 de ani de la fondarea Bibliotecii Științifice și a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, *Produsul științific și didactic al USARB*, sistematizat pe facultăți, catedre. Utilizatorii au luat act de peste 210 documente: monografii, dicționare, enciclopedii, manuale, ghiduri, curriculumuri, anuare, articole, comunicări științifice prezentate la întruniri științifice naționale și internaționale semnate de cadrele didactice pe parcursul anilor 2018-2020. Aceste expoziții contribuie și la dezvoltarea Arhivei științifice universitare fiind indexate în Repozitoriul Instituțional ORA (Open research Archive) USARB, asigurând vizibilitatea cercetărilor USARB în lume.

Din anul 2016 Biblioteca Științifică vine în sprijinul Agendei 2030 de promovare și susținere a celor 17 ODD-uri (Obiective de Dezvoltare Durabilă), lansate de ONU. Orice activitate în bibliotecă susține un obiectiv prin organizarea unei game largi de acțiuni, servicii noi, expoziții, postări media etc.

Bibliotecarii promovează Obiectivele de Dezvoltare Durabilă 2030 inclusiv prin Centrul de Documentare al ONU, Centrul de informare al Uniunii Europene, Punctul de Informare NATO, Centrul de Informare a României, exemplificăm doar prin câteva titluri: *Sărăcia este o încălcare a drepturilor omului* (Obiectivul 1. Fără Sărăcie, Sănătate optimă de-a lungul vieții), *Utilizarea serviciilor și programelor de sănătate, Combaterea fumatului, Stop Fumat !*, „HIV rămâne o problemă globală de sănătate, datorită ignoranței și prejudecăților”, Norman Fowler (Obiectivul 3 - Sănătate și stare de bine), *Săptămâna Educației Artistice, USARB : perseverență și spirit investigator (12 octombrie - Ziua Universității și Bibli-*

otecii Științifice (Obiectivul 4. Educație de calitate); *Situația egalității de gen - azi femei (Jules Michelet), Egalitatea de șanse între femei și bărbați, Statutul social, politic și economic între femei și bărbați* (Obiectivul 5. Egalitate de gen) etc.

Biblioteca continuă să joace un rol semnificativ în organizarea muncii independente a utilizatorilor. Cu regret însă constatăm că cerințele de sprijin informațional al procesului educațional sunt în descreștere, fiind deplasate pe căutări din Internet. Bibliotecarii muncesc în această direcție, motto-ul fiind „În sprijinul muncii independente” folosit pe larg în proiectarea expozițiilor. De exemplu, expozițiile consacrate revistelor științifice, culturale au un motto comun „Vrei să cunoști mai multe, deschide această revistă”. Dialogurile, discuțiile, prezentările expozițiilor de către bibliotecari îi orientează pe studenți să navigheze spre publicațiile credibile de pe Internet, spre bazele de date abonate de USARB.

În toate expozițiile bibliotecarii se străduie să prezinte cărți din diferite ramuri ale cunoașterii, pe diverse teme și probleme actuale pentru ai sensibiliza pe studenți, elevi, profesori asupra unui anumit subiect, probleme (ecologice, de spațiu, de etichetă, istorie locală ori asupra unor anumite personalități pentru a afla cât mai mult despre viața și activitatea acestora etc.). Astfel, o modalitate de formare a culturii lecturii sunt anume expozițiile.

Activitatea expozițională a generat interes pentru :

- Educația patriotică, respectul față de țară, simbolurile țării, limba română, personalitățile sonore ale neamului: Tricolorul-simbolul neamului nostru, Ștefan cel Mare și Sfânt: Domnitor Legendar, Independență și Suveranitate (27 august – Ziua Independenței), (27 aprilie – Ziua Drapelului de Stat a R. Moldova), *Istoria românilor în timpul celor patru regi, Domn al Principatelor Unite ale Moldovei și Valahiei, Alexandru Ioan Cuza*, (20 martie 1820-15 mai 1873) – *200 de ani de la naștere*, „Mult e dulce și frumoasă limba ce-o vorbim...” Gheorghe Sion, *Omagiu limbii române, Limba Română în Cântec (31 august – Ziua Limbii Române), Mihai Eminescu – 170*

de ani de la naștere (15 ian. 1850 - 15 iun. 1889), *Ziua Națională a Culturii, Miracolul eminescian, Ziua lui Grigore Vieru*, „Grigore Vieru – valoare și adevăr poetic”; Iulian Boldea, *Alecu Russo – 201 ani de la naștere* (17 martie 1819 - 5 februarie 1859), *Alecu Russo virtual, În Universul Muzicii* etc.

- Educația ecologică. Trăind în armonie cu natura! (5 iunie - Ziua Mediului), Apa - elementul indispensabil omului pentru a supraviețui (22 martie - Ziua Apei); „Nu moștenim Pământul de la străbunii noștri, ci îl împrumutăm pentru copiii noștri” (22 aprilie - Ziua Planetei Pământ).

- Educația estetică. O serie de expoziții dedicate sărbătoririi aniversărilor și creațiilor scriitorilor și poezilor, muzicienilor, compozitorilor, artiștilor au contribuit la dezvoltarea gustului artistic. Menționăm cele mai interesante și memorabile expoziții: *Cadran Universal, Valori Culturale, Naționale și Universale, Confluente Literare*.

- Dezvoltarea culturii juridice, activității civile, formarea percepției importanței legislației, cunoștințelor și abilităților de responsabilitate civilă: Drepturile omului și protejarea lor prin lege (10 decembrie - Ziua Internațională a Drepturilor Omului), Politici de protecție a drepturilor copilului (Ziua Drepturilor Copiilor), Interesul public este mai important decât ținerea secretă a informației (28 septembrie - Ziua Dreptului de a Ști); Creativitatea tehnică - Inventica-motorul principal al dezvoltării societății ; Surse online de Informare și Documentare în Domeniul Proprietății Intellectuale (26 aprilie - Ziua Proprietății Intellectuale), Toleranța în societatea contemporană (16 noiembrie - Ziua Toleranței).

- Un stil de viață sănătos. Educație pentru sănătate-dreptul meu, alegerea mea, Stop Fumat ! (31 mai - Ziua împotriva fumatului, (7 aprilie - Ziua Sănătății), Nu vă ucideți tinerețea cu droguri ! (26 iunie - Ziua împotriva Consumului și a Traficului ilicit de Droguri).

La solicitarea profesorilor USARB au fost organizate 12 expoziții, prezentate în cadrul:

- **Conferinței online.** Viața și opera psihologului american Albert Bandura (1925), cea de -a VI-a ediție a Colocviului Științific

în cadrul cursului universitar Istoria Psihologiei cu genericul: Albert Bandura „Dacă eficacitatea este lipsită de sine, oamenii tind să se comporte ineficient, chiar dacă ei știu ce să facă”, organizat de Catedra de Psihologie (26.05.2020). Comunicat disponibil: <http://libruniv.usarb.md/index.php/ro/noutati/34-evenimente/900-colocviu-ban-dura>;

- **Conferinței Internaționale și Master class online.** Opere alese din creația compozitorului Oleg Negruța - 85 de ani de la naștere „Educația artistic-spirituală în contextul învățământului contemporan: realizări, provocări, perspective” (30-31 octombrie, 2020);

- **Ședinței de catedră online.** Vasile Zagorschi (27 februarie 1926 - 01 octombrie 2003): Compozitor, pianist și pedagog;

- **Ședinței de susținere a tezei de doctor.** „Contribuții științifice. Angela Bejan, asistent universitar, Catedra de Științe ale Educației, Facultatea Științe ale Educației, Psihologie și Arte, Universitatea de Stat „Alecu Russo” (28.05.2020);

- **Atelierului municipal online.** „Evaluare calitativă în învățământ - convertire a performanțelor în succes”, organizată la solicitarea Liceului Teoretic Republican „Ion Creangă” din Bălți și prezentată în cadrul Atelierului municipal pentru profesorii de Limba și literatura română cu genericul: „Personalizarea strategiilor de evaluare în contextul implementării calitative a Curriculumului 2019 la „Limba și literatura română”, online, pe platforma Google Meet (08.12.2020);

- **Colegiului Pedagogic „Ion Creangă”.** Anul Lecturii: „Ion Creangă” - 183 de ani de la naștere cu participarea Consulului General al României la Bălți, Petrișor Dumitrescu (<https://nordnews.md/video-ion-creanga-omagiata-de-studentii-unui-colegiu-din-balti-care-poarta-numele-scriitorului/>);

- **Autogovernării Studențești USARB.** Anul Lecturii - *Drepturile Organizațiilor Internaționale, Anul internațional al sănătății plantelor*;

- **Laboratorului practic Lingvistică și Lexicologie** (19-30 februarie) în cadrul lecțiilor de laborator, *Lexicografie. Classification of 7. Dictionaries, Dictionary Structure*

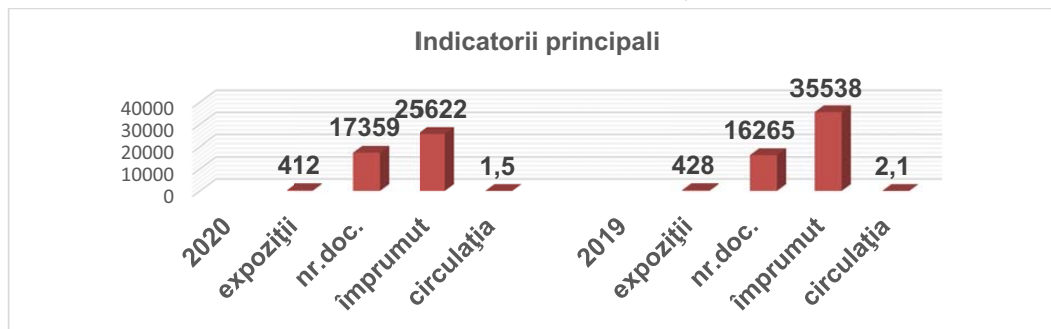
- Facultatea de Litere, Catedra Filologie engleză și germană; Colecția variată de dicționare în limbile: engleză, română, germană, franceză, rusă - Catedra Filologie engleză și germană; *Publicații periodice în limbi străine – ziare* - Catedra Filologie engleză și germană;

- **Lansărilor de carte:** Gheorghe Calamanciu, dramaturg, poet și publicist - car-

tea: *Femeie a târziului*.

În 2020 toate subdiviziunile de împrumut la domiciliu, sălile de lectură, Mediateca, Centrele ONU/UE, Punctul de Informare NATO, Centrul de Informare a României, au organizat 412 expoziții, fiind prezentate 17 075 de surse, împrumutate - 26 637 volume, circulația 1,5, în 2019 circulația publicațiilor de la expoziții era de 2,1.

Figura 1.Indicatori principali: expoziții, număr de documente prezentate, împrumut, circulație

Biblioteca în carantină nu a fost închisă, cu toate acestea, există o scădere mare a numărului de vizitatori. Studenții, cadrele didactice de la cele 4 facultăți, elevii de la colegiu și liceu au continuat să folosească serviciile bibliotecii. Angajații și utilizatorii au folosit echipamente de protecție personală (mănuși, măști), spațiile au fost igienizate regulat. Indicele de lectură este 1,5 ceea ce face posibilă concluzia că bibliotecarii au promovat colecțiile în mod regulat. În cursul anului au fost solicitate de cadrele didactice - 44 de expoziții.

În practica bibliotecară a serviciilor la distanță în pandemie și autoizolare există mai multe moduri de a deschide colecțiile bibliotecii. Bibliotecarii universitari bălțeni sunt pregătiți și capabili să utilizeze tehnologiile media: de la crearea unui mesaj de informare pentru un web site sau rețele sociale la produse complexe de informații care combină text, sunet, imagini statice și dinamice. Cel mai comun mod este de a crea și posta expoziții virtuale pe web site. Printre acestea există atât resurse care extind durata de viață a expunerilor reale și reflectă potențialul lor informațional, cât și produse informaționale originale (expoziții însoțite de voce, o melodie clasică sau contemporană). Site-ul Bibliotecii Științifice USARB este unul dintre principalele instrumente

pentru accesarea bibliotecii și posibilitatea unei comunicări interactive: evenimente, informații de referință, resurse electronice, baze de date, link-uri adnotate către cele mai semnificative resurse etc. La adresa (<http://libruniv.usarb.md/index.php/ro/noutati>) au fost postări semnificative în rubrica Noutăți/ Evenimente / Expoziții online, utilizatorul găsind expoziții virtuale dedicate temelor, problemelor reale ale timpului în susținerea studiului și cercetării, date aniversare și semnificative. În 2020, numărul expozițiilor virtuale s-a dublat, încercând să maximizăm varietatea tematică a acestora, prezentate pe site-ul oficial al Bibliotecii Științifice, Blogul BȘ USARB în dialog cu utilizatorii (<https://bs-usarb.blogspot.com/>) și rețelele sociale. Menționăm că un aspect esențial în politica managerială este creșterea gradului de transparență, vizibilitatea activității expoziționale. 11 expoziții au fost accesate de 529 de ori în Calameo, Odnoklassniki (M. Eminescu - 170 de ani; Grigore Vieru „Taina care mă apără”, Creație, Inovație, Performanțe, Produsul Științific și didactic al USARB, orașul Bălți etc.). Informațiile educaționale/culturale/științifice, expozițiile, prezentarea unei căți în Blog a capătat o importanță mărită în conștiința utilizatorului.

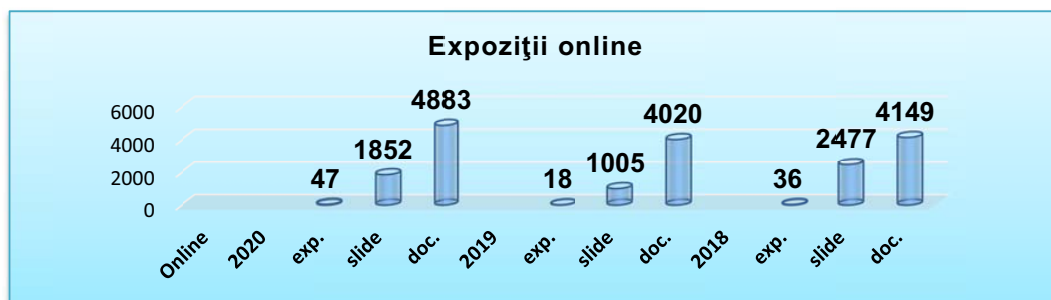
Figura 2. Indicatorii Blogului BŞ USARB, rețele sociale

Pe pagina web a Bibliotecii au fost postate 47 de expoziții, fiind expuse online 4 883 de documente în 1 852 slide-uri, în 2019 la 18 expoziții au fost expuse 4 020 de documente în 1 005 slide-uri, în 2018 la cele 36 de expoziții au fost expuse 4 149 de do-

cumente în 2477 de slide-uri. Bibliotecarii au postat cu regularitate informații despre evenimente, expoziții, manifestări culturale. În fiecare program de publicitate a unei teme se face trimitere spre evenimentul postat pe site.

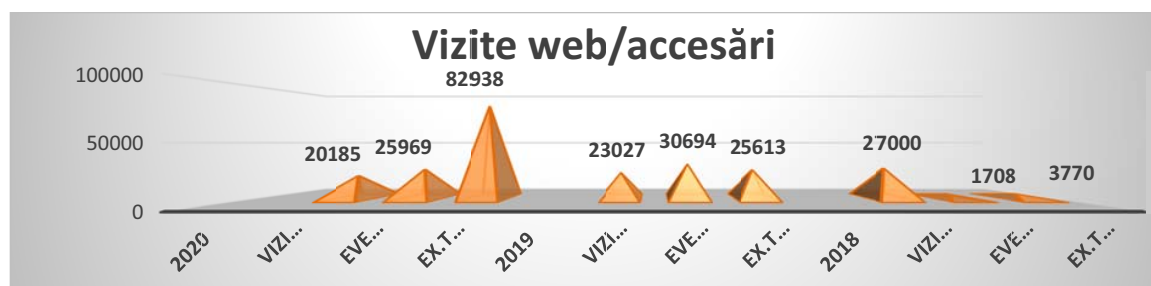
Figura 3. Indicatorii (nr. exp., nr. doc., nr. slide-urilor) expozițiilor online: 2020-2018

Cele mai vizualizate expoziții au fost: „Tot ce-i românesc nu pierе”. *Mihai Eminescu - 170 de ani de la naștere* (23 870 views); *Taina care mă apără* (Grigore Vieru) (22 417 views); *Liviu Damian - poet, eselist, scriitor, traducător: 85 ani de la naștere* (1441views); *Elena Harconița la a 65-a aniversare* (1447 views); *Familia - promotor al valorilor* (15 mai - Ziua Internațională a Familiei) (1196 views); *Unitate, diversitate, integrare* (1202 views); *9 mai - Ziua Euro-*

pei (1311views); *România, stat European* (1126 views); *Piotr Ilici Ceaikovski, compozitor rus - 180 de ani de la naștere* (1213 views); *Educația muzicală în formarea și dezvoltarea copilului* (1257 views); *Peter Handke - Laureat al Premiului Nobel pentru Literatură 2019* (1168 views); *Drepturile copilului pe înțelesul tuturor dedicată Zilei Internaționale a Copiilor* (1180 views); *Unitate Lecturii* (1175 views) etc.

Figura 4. Indicatorii vizitelor (evenimente, exp. tematice) pe web /accesări

Din *Rubrica Noutăți, Evenimente*, 20 185 vizitatori au accesat evenimentele de 25 969 ori, expozițiile tematice de 82 938 ori, în 2019, 23 027 vizitatori au accesat de 30 694 ori evenimentele, expozițiile tematice de 25 613 ori, 2700 de vizitatori în 2018 au accesat evenimentele de 1 708 ori, iar expozițiile tematice de 3770 ori.

Viața Culturală a Bibliotecii în condiții de criză pandemică

Criza provocată de Coronavirus a schimbat dramatic și rapid viața Bibliotecii Științifice USARB. Ca și alte biblioteci din lume, la recomandarea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, a oficialilor din domeniul sănătății publice - Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova (<https://mecc.gov.md/ro/>), Biblioteca a închis, doar pentru o perioadă scurtă, accesul fizic, dar a rămas deschisă pentru utilizatori online și a continuat să susțină activitățile de instruire și de cercetare la distanță cu resurse și servicii. Biblioteca a redirecționat Programul în spațiul virtual oferind servicii și conținuturi digitale de care comunitatea academică a avut și continuă să aibă nevoie. Nu au fost organizate evenimente culturale cu prezența fizică a participanților.

Nevoile utilizatorilor sunt satisfăcute prin pagina web a Bibliotecii (<https://libruniv.usarb.md>) : catalog online, adrese ale bibliotecilor din țară și de peste hotare, Biblioteca Digitală, Portaluri ale Uniunii Europene, Organizației Națiunilor Unite, Pro Europa, Arhiva Instituțională ORA USARB, Depozite internaționale, publicațiile Bibliotecii, acces la diverse baze de date. Pentru cercetare și informații coordonatorii Centrelor, Clubului ONU Nord în această perioadă puteau fi contactați prin intermediul aplicațiilor: *Bibliotecarul online, messenger sau telefonic*. La 18 mai, Biblioteca a fost redeschisă parțial pentru personal și cititori, dar ca măsură de precauție, administrația USARB a instituit un program unic (luni - vineri de la 9:00 la 16:30) pentru toți angajații. Vizitatorii au putut utiliza colecții, baze de date și servicii de scanare, răspunsuri la tot felul de întrebări. Pentru utilizatori era necesar regimul de măști, mănuși și distanța socială. După ce cărțile, revistele erau returnate de utilizatori, publicațiile plecau

în carantină – într-un loc special desemnat, rămâneau acolo timp de 72 de ore, după care bibliotecarii le așezau în rafturi. A fost asigurată aerisirea constantă a spațiilor.

În cursul anului 2020 au activat *Clubul Cărții, ONU NORD / Educație Civică Europeană*. Gama de activități promovate dezvăluie istoria completă și bogată a fiecăruia din ei. În cadrul lor se explorează colecția Bibliotecii din lumea europeană, bizantină care prezintă o nouă lumină asupra culturilor cu comorile sale, care formează gustul pentru frumos.

Evenimente în Clubul Cărții

Ca în fiecare an la 15 ianuarie la Biblioteca Științifică împreună cu Centrul de Informare al României au marcat Ziua Națională a Culturii și Ziua lui Mihai Eminescu. Au fost organizate mai multe expoziții educaționale dedicate marelui poet: *Tot ce-i românesc* (Jean Moscopol), Centrul de Informare al României, <http://libruniv.usarb.md/index.php/ro/noutati/expozitii-tematice/video/mihai-eminescu-170-de-ani-de-la-naștere>; *Mihai Eminescu – 170 de ani de la naștere*, hol, parter; *Arta cuvântului eminescian*, Sala de împrumut nr. 1 Documente științifice, beletristice; *Chipul lui Mihai Eminescu în opera artiștilor plastici*, Sala de lectură nr. 3 Științe psihopedagogice, naturii, reale. Arte; *Miracolul eminescian*, Sala de lectură nr. 2 Științe filologice; „*Pe lângă plopii fără soți*”, (M. Eminescu), Documente muzicale; „*Eminescu e întruparea literară a conștiinței românești, una și nedespărțită*” (Nicolae Iorga) *Opera lui M. Eminescu în versiunea electronică* (DVD-Rom-uri, CD-Rom-uri, materiale audiovizuale în colecția Mediatecii. Expozițiile au reunit titluri apărute de-a lungul timpului despre opera și omul Eminescu din colecțiile Bibliotecii. Bibliotecarii au vorbit despre opera lui Eminescu, referințe critice de eminescologi din țară și de peste hotarele ei, cărțile traduse în peste 150 de limbi în care a fost editat în volume și în grupaje de versuri în peste 250 de țări, tălmăcit, interpretat, comentat sau citat în dicționare și enciclopedii în 64 de limbi, *Eminescu în corespondență, Eminescu în medalii, Eminescu în pictură, Eminescu în arhitectură*. Un viu interes au stârnit printre elevi,

„Manuscrisele” poetului Mihai Eminescu, dăruite Bibliotecii Științifice de Academia Română. Pentru o clipă cei prezenți au putut vedea, citi versuri, fragmente de proză și piese de teatru, traduceri scrise de mâna lui Eminescu. Pe tot parcursul Zilei Eminescu, Programele Infodocumentare ale Bibliotecii Științifice au găzduit momente lirice derulate la TV din hol, pe site-ul Bibliotecii Științifice, pe rețelele sociale.

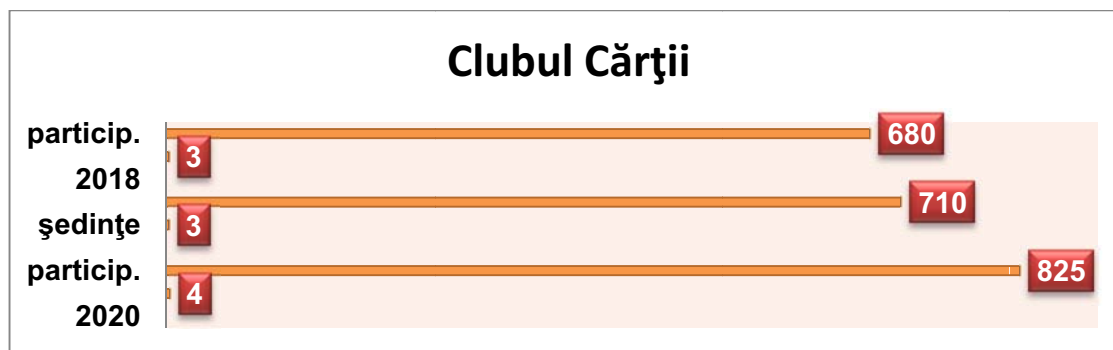
La 5 februarie 2020 a fost consemnată Ziua Internațională a Cititului Împreună (ediția a patra a Campaniei Naționale de Promovare a Cititului cu voce tare, cu genericul „Citim Împreună Moldova-2020” susținând evenimentul global World Read Aloud Day (<http://www.litworld.org/>), la care participă milioane de oameni din peste 170 de țări, organizat de către LitWorld. Ziua a fost presărată cu expoziții de promovare a lecturii cărților: „Cărți jubiliare în anul 2020”, Sala de lectură nr. 2 Științe Filologice, *Anul 2020 – Anul internațional al sănătății plantelor*, Sala de lectură nr. 3 Științe psihopedagogice, ale naturii. Arte, „Ramurile și importanța geografiei”, Sala de lectură nr. 1 Științe socioumanistice și economice, „Zece scriitori care au schimbat lumea” (din colecțiile BȘ USARB), Celor îndrăgostiți de lectură, aflați în căutare de noi titluri, le-au fost recomandate „101 cărți românești de citit într-o viață”, semnată de Eugen Istodor, și „Cărți pereche în literatura română și universală”, semnată de Elisabeta Lăsconi. Expoziția „În lumea gândurilor înțelepte” organizată de Oficiul de Referințe bibliografice, a oferit utilizatorilor posibilitatea să

lectureze aforisme din antichitate până în zilele noastre. Expoziția „Arta de a face viața fericită” organizată în Serviciul Informare și Cercetare bibliografică, a propus un șir de documente despre arta de a trăi în armonie cu lumea înconjurătoare și cu noi înșine etc. În această zi au fost premiați cu Certificate *Cei mai fideli utilizatori ai Bibliotecii Științifice USARB în anul 2019*.

În data de 11 februarie 2020 în Mediatecă a fost promovată *Ora practică privind siguranța online* cu genericul: *Împreună pentru un Internet mai bun!* pentru utilizatori, fiind focalizați asupra unui set de resurse informaționale, obiective și scopuri ale campaniei de promovare a Internetului sigur. Concomitent au fost reamintite regulile de bază a netichetei și prezentate surse utile despre siguranța online.

Tradițional, la 14 februarie este sărbătorită ziua de naștere a lui Grigore Vieru, poetul tribun și simbol al națiunii, propunând comunității academice, oaspeților USARB un Program Infodocumentar dedicat celor 85 de ani de la naștere. De ziua poetului au fost programate un șir de expoziții dedicate poetului, care „a fost un poet al tuturor și a fost iubit de mici și maturi, astfel, încât își merită respectul din partea cititorilor săi”. (Raisa Vieru). Utilizatorii au fost invitați să acceseze și să viziteze expozițiile : „Taina care mă apără”(Grigore Vieru), website-ul Bibliotecii Științifice USARB; Ziua Grigore Vieru, astfel luând act despre colecția Vieru, viața și creația poetului, documentele electronice, diverse website-uri literare, webul vierean, dedicate marelui poet român.

Figura 5. Indicatorii principali ai activității Clubului Cărții

IMPACT: În total au fost promovate 4 manifestări: o oră practică, 20 prezentări de expoziții de documente, au participat 825 de utilizatori.

CLUBUL ONU NORD / EDUCAȚIE CIVICĂ EUROPEANĂ

Printre serviciile pe care le oferă Centrul de Documentare a ONU, Centrul de Informare a Uniunii Europene sunt Cluburile sale originale care reunesc **Grupuri tematice** de la cele 4 facultăți și ONG-uri studentești. Temele de bază abordate în cadrul întâlnirilor tradiționale și online sunt: viața în comunitate, gestionarea deșeurilor, stil de viață durabil. Unul din punctele forte este că Clubul ONU NORD contribuie la promovarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă 2030 la nivel comunitar, distribuind informații necesare despre ODD. Acestea sunt promovate prin organizarea expozițiilor permanente: „Deceniul de luptă împotriva deșertificării (*Obiectivele de Dezvoltare Durabilă: Obiectivul 13. Acțiune asupra Climei*), „2011-2020 - Deceniul Biodiversității” (*Obiectivele de Dezvoltare Durabilă: Obiectivul 16. Viața pe Pământ*), Ziua Europei, ONU - 75 de ani de la fondare. Pe marginea temelor expozițiilor au avut loc prezentări de carte, urmate de discuții, schimb de opinii și informații.

Activități desfășurate până la pandemie:

În data de 5 februarie, coordonatorul de Programe infodocumentare. Marketing, a participat cu expoziția *Dreptul la viață fără frică, fără violență* la masa rotundă cu genericul: *Educația - vaccin împotriva bullyingului*. Evenimentul a fost organizat de Catedra de Psihologie a Facultății de Științe ale Educației, Psihologie și Arte. Expoziția prezentată a inserat documente din colecția BȘ USARB, a Centrului de Documentare a ONU și a Uniunii Europene în care sunt documente ce tratează diverse tipuri ale bullyingului, factorii facilitatori pentru *bullying - o formă a violenței psihologice, caracterizată ca un comportament agresiv, menit să provoace suferință*. Utilizatorii au avut posibilitatea să vizualizeze filmele *Nu te va iubi, Stop Bullying!*, în cadrul cărora par-

ticipanții au luat act despre dimensiunea bullyingului verbal în școală, cum să facă față comportamentelor variate și diverselor cazuri de agresivitate fizică și verbală.

Săptămâna Educației Deschise a avut loc între 2 - 6 martie 2020 (vezi programul și raportul pe website-ul Bibliotecii) <http://libruniv.usarb.md/images/pdf/2020/raport-sed.pdf>, afișat pe website-ul: <https://www.openeducationweek.org/events/open-educationweek-in-university-community-in-2020>.

În cadrul acestei Săptămâni au fost organizate: o masă rotundă, 12 sesiuni de prezentări de expoziții în PowerPoint. Masa rotundă cu genericul *Plantarea semințelor unei noi pedagogii* a avut loc la 2 martie 2020. Bibliotecarii au discutat cu studenții anului trei de la Facultatea de Științe ale Educației, Psihologie și Arte despre elementele de bază ale educației deschise, au reflectat asupra experiențelor pedagogice privind barierele ce pot fi depășite pentru o deschidere prin intermediul tehnologiilor informaționale moderne. Participanții și-au formulat ideea privind pedagogia deschisă și resursele deschise. Moderatorul evenimentului a atenționat asupra revoluției globale în domeniul predării și învățării, elaborării unei vaste cantități de resurse educaționale pe Internet, accesibile pentru uzul tuturor, contribuind la volumul întregii cunoașteri umane. Celor prezenți le-au fost oferite materiale promoționale, flyere cu link-uri la platforme educaționale și bune practici pentru educație deschisă. Programul a cuprins 12 sesiuni de prezentări cu următoarele subiecte: *Educația Deschisă - 2020, Platforma de resurse educaționale (OER) gratuită, Piața de bune practici pentru educație deschisă, Cursuri Masive Deschise Online MOOC „Educația deschisă în Republica Moldova și platforma Centrului Educațional PRO DIDACTICA*, informând publicul despre Știința Deschisă - o politică oficială a Uniunii Europene (UE), la cel mai amplu program de cercetare și inovare derulat de UE - Orizont 2020, finanțarea de 80 de miliarde euro pe durata a 7 ani (2014-2020), intenția Republicii Moldova de a se integra în Spațiul Euro-

pean de Cercetare (ERA), luând în considerație legislația Republicii Moldova, care prevede anumite elemente de Știință Deschisă și care se impun pentru implementare. Republica Moldova desfășoară o reformă cuprinzătoare în educație (Strategia Educația 2020, Codul Educației al RM etc.), inclusiv cu sprijinul internațional, ceea ce accentuează relevanța competențelor digitale și TIC în domeniu. (Strategia Educația 2020, Obiectivul 5. Pentru a mări eficiența sistemului educațional, extinderea și diversificarea serviciilor educaționale prin dezvoltarea oportunităților oferite de tehnologia informației și comunicațiilor).

Din luna mai până în decembrie (*timp pandemic cu restricții*), Cluburile Centrului de Documentare a ONU, Centrului de Informare al Uniunii Europene au continuat munca de la distanță, oferind utilizatorilor de pe platformele ONU, agențiilor ONU, platformele Europene, rețelele de socializare, linkuri, adrese spre resurse interesante pentru învățare, citire în format electronic, cu informații cognitive. Platformele internaționale invitau utilizatorii să participe la concursuri, cursuri de masterat, webinare, să privească video - filme educaționale, științifice, de recreere interesante, proiectate în repetate rânduri, și, de asemenea, întâlniri cu alți cititori de pe toate continentele, folosind conexiuni online pe diverse platforme. Monitorizarea a arătat că portalurile (www.un.org, op.europa.eu, <https://www.md.undp.org/>, <https://moldova.unwomen.org>), și cele 24 de platforme ale Agențiilor ONU și UE, (<https://e-justice.europa.eu/>, <https://op.europa.eu/en/publication>, eu.cordis.europa.eu etc.) au fost utilizate de cititori din peste 100 de țări ale lumii; inclusiv și studenții comunității academice a USARB din Republica Moldova. În conformitate cu Legea dreptului de autor și drepturile conexe, 1447 de documente au fost livrate electronic prin messenger, e-mail, decărcate pe stick-uri. De exemplu: Invitație să ia act de Booktrailere și să se familiarizeze cu noutățile din cadrul CD a ONU/UE, baze de date ONU, CORDIS, cu resurse și informații cu acces deschis la diverse cărți electronice și cursuri pentru profesorii care au trecut la predarea online.

Subiectele sunt cele mai diverse, axate pe curricula universitară, pe interesele grupurilor țintă de cititori: știință, jurisprudență, educație, biografii ale oamenilor de stat, cărți publicate de instituțiile Uniunii Europene, proiectele Uniunii Europene, temele anului 2020 privind sănătatea oamenilor, protejarea de COVID-19, tema ecologică unde este menționată Moldova ca lider pe calea acțiunilor climatice, programul de mentorat (implementat în R. Moldova 2018-2021) dedicat organizațiilor societății civile și supraviețuitoarelor implicate în eliminarea fenomenului de violență etc.

Pe parcursul lunii mai, Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova, împreună cu ambasadele statelor membre UE acreditate în Republica Moldova și ambasadele țărilor Parteneriatului Estic, Centrul de Documentare al Uniunii Europene, sărbătorit în mediul online Ziua Europei, 70 de ani de la Declarația Schuman prin organizarea expoziției virtuale *Unitate, diversitate, integrare* (1202 views) și postarea acesteia pe pagina web a BȘ USARB, rețelele de socializare.

Procesul educațional a continuat pe paginile Buletinului Informativ al UE (4 numere), Noutățile ONU (4 numere) (4 860 accesări). Pe lângă informațiile despre activitățile ONU, a Uniunii Europene sunt publicate articole educaționale, științifice; utilizatorii sunt familiarizați cu resursele și instrumentele de cercetare online care cuprind noutățile repozitoriului CORDIS și al Oficiului pentru Publicații al Uniunii Europene.

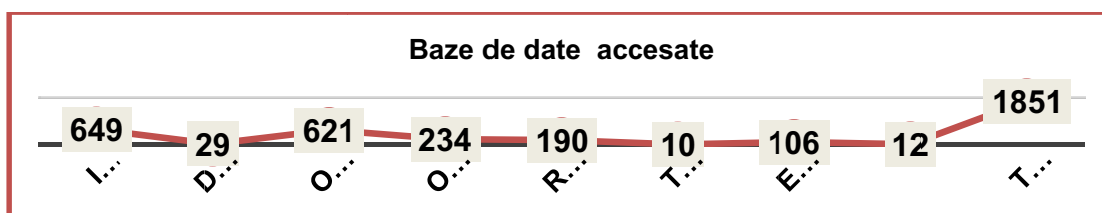
În timpul carantinei au avut loc evenimente online interesante, printre care: Conferința internațională dedicată aniversării a 175 de ani de la fondarea Națiunilor Unite. În susținerea acesteia la 24 octombrie, Centrul, Clubul ONU a organizat expoziția

online, *Organizația Națiunilor Unite - Garantul Păcii și Stabilității Internaționale* (75 de ani de existență a ONU) (276 views) <http://libruniv.usarb.md/images/pdf/2020/raport-oa.pdf>, propuse fiind documente din colecția Centrului de Documentare a Națiunilor Unite, deschis în anul 2001 BŞ USARB, de către PNUD Moldova. Documentele selectate invită utilizatorii să ia act de activitatea și realizările Organizației Națiunilor Unite, a Agențiilor ei în domeniile păcii și securității, dreptului internațional și asistenței umanitare pentru refugiați și populației vulnerabile, dezvoltării drepturilor omului, problemelor globale și crize, printre care schimbările climatice, egalita-

tea de gen, migrația și COVID-19.

De Ziua Bazelor de date științifice (24 octombrie), declarată de Consorțiul REM, bibliotecarii au sporit informațiile privind cele peste 103 baze de date, abonate de USARB, inclusiv accesul la produsele informaționale EBSCO, Cambridge Journals Online, Taylor & Francis Online Journal Library, CORDIS, Academia ONUResearch4Life, OPOCE, Doaj, Sage. Menționăm că în cursul anului 2020, Grupurile tematice au accesat de 1 851 de ori bazele de date din cadrul Facultăților, catedre, Bibliotecă, Buffet OA individual, din confortul casei.

Figura 6. Indicatorii bazelor de date accesate online

La solicitarea Autogovernării Studenților USARB, de Ziua Studentului, Tinerețului, coordonatorul Clubului a prezentat expozițiile *Tinerii construiesc pacea, Cărți noi în susținerea tinerilor cercetători*. Tinerii pasionați de lectură au fost invitați să exploreze, descopere colecția digitală și tradițională a Centrelor ONU/UE (<http://libruniv.usarb.md/images/pdf/2020/sapmana-tineretului.pdf>).

Astăzi, când vedem unele dintre rezultatele muncii noastre, putem face anumite concluzii. Serviciile online sunt de interes pentru cititori. Principalul lucru este să definim corect conținutul informației, să fie interesantă, utilă pentru publicul țintă, realizată cu o înaltă calitate nu numai de conținut ci și din perspectiva susținerii tehnologiilor informaționale, echipamentului tehnic. Sesiunile de informare cu titlul *75 de ani de la fondarea ONU, programul „Vocile ONU”*, transmisiile live, expozițiile virtuale, tururile online, mesele rotunde, discuțiile și multe altele în toate domeniile tematice de pe platforma <https://www.un.org/> au fost vizitate de utilizatorii universitari bălțeni fără să iasă din casă într-un cadru bun

de transmitere.

În data de 2 decembrie 2020, Valentina Prițcan, prorector pentru activitatea științifică și relații internaționale, conf. univ., dr.; Valentina Topalo, coordonatorul Centrului de Documentare al Uniunii Europene, Biblioteca Științifică USARB au participat la videoconferința Ambasadorului UE în Moldova, Peter Michalko, cu coordonatorii Centrelor de Informare UE și ai Euro cluburilor. Agenda videoconferinței a inserat următoarele teme: Prezentarea conceptului de activitate al rețelei Centrelor de Informare și Euro cluburilor pentru anul academic 2020-2021; Cooperarea Centrelor de Informare și Euro cluburilor cu proiectele finanțate de UE și cu organizațiile non-guvernamentale care implementează proiecte finanțate de UE. Videoconferința s-a finalizat cu o sesiune de întrebări și răspunsuri.

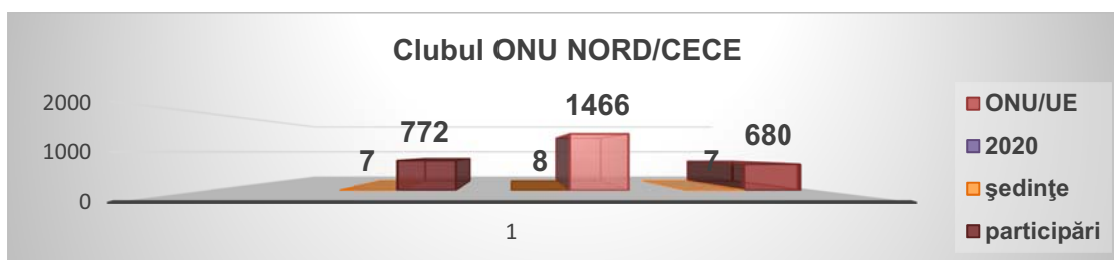
Anual, Clubul se angajează în promovarea și încurajarea respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă, origine națională, religie sau existența unor forme de handicap. Către Ziua Internațională

a Drepturilor Omului la 12 decembrie a fost organizată expoziția *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, semnată de 185 de state, la 10 decembrie 1948, de Adunarea Generală a ONU. Documentele expuse fac parte din colecția CD a ONU și ilustrează Declarația concepută ca un „ideal comun

atins pentru toate popoarele și națiunile”. Republica Moldova a semnat Declarația cu cele 2 pakte la 28 iulie 1990. Astfel, statul Republica Moldova are obligația să creeze toate condițiile și să întreprindă toate acțiunile pentru ca fiecare cetățean al țării să se bucure de prevederile acestui document.

Figura 7. Indicatorii principali ai Clubului ONU NORD/Educație Civică Europeană

IMPACT: Cluburile ONU/ECE inserează 7 activități: două mese rotunde, Buffet OA individual online, 13 prezentări de carte, 13 sesiuni de prezentare a portalurilor, a bazelor de date dedicate, discuții, dezbateri etc. La

evenimente au participat 772 de utilizatori.

În total au avut loc 11 ședințe, la care au participat 1 595 de utilizatori, ceea ce reflectă tendința creșterii interesului public și activării eforturilor bibliotecii.

Figura 8. Indicatorii principali ai Cluburilor

Analizând activitatea Cluburilor putem concluziona că:

- spațiile de informare și documentare ale Bibliotecii Științifice, ale Cluburilor, au fost valorificate prin accesul Grupurilor tematice de studenți, elevi, cadre didactice la resursele de învățare conform cerințelor din perioada pandemică. În scopul valorificării și comunicării colecțiilor, au fost organizate colaborări pe diferite nivele cu cele 4 Facultăți, Colegiu, Liceu privind programele infodocumentare cu caracter local, național, internațional, atât tradițional cât și prin intermediul internetului fiind mijlocul eficient prin care s-au realizat unele activități.

Astfel, munca bibliotecarilor continua în orice timpuri. Centrul Manifestări Culturale / Programe împreună cu colegii din

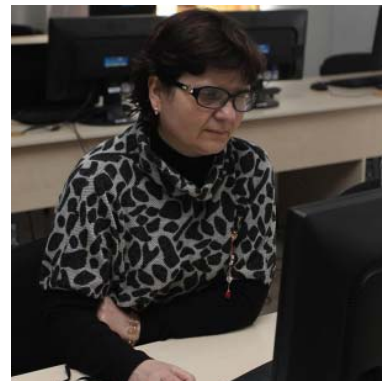
alte subdiviziuni ale Bibliotecii Științifice USARB, în colaborare cu universitarii, cu Colegiul și Liceul „Ion Creangă” au demonstrat încă o dată că se poate lucra într-un format modern. Toate însă au solicitat creativitate atât la distanță cât și direct în bibliotecă cu acces restrâns. Bibliotecarii au acumulat un stoc semnificativ de conținuturi, au identificat portaluri, website-uri, au folosit chat-uri convenabile, formate pentru lucrul cu canale educaționale și conținut divers pentru a comunica cu utilizatorii. Bibliotecarii s-au transformat în bibliotecari – online, obținând abilități noi privind utilizarea platformelor de comunicare, instruire, de creare a resurselor noi în deplină colaborare, lucrând în echipe pentru realizarea unor procese complexe (corespondență, filmare, editare ș.a).

Referințe bibliografice:

1. BIBLIOTECA Științifică : Raport de activitate 2020. Bălți, 2021. 250 p.
2. DEDIU, Liviu-Iulian. Managementul serviciilor pentru utilizatori în bibliotecile contemporane. București : Ed. ANBPR, 2012. 274 p. ISBN: 978-606-92717-0-4.
3. Development and Access to information 2019 [online] [citată 11.02.2021]. Disponibil <https://da2i.ifla.org/wp-content/uploads/da2i-2019-full-report.pdf>
4. FLORIN, Cheorghe Filip. Platformele tehnologice europene. In: Academica. 2006, nr. 52-53, pp.30-31. ISSN 1220-5737.
5. IFLA Strategy 2019-2024 [online] [citată 12.02.2021]. Disponibil <https://www.ifla.org/files/assets/hq/gb/strategic-plan/ifla-strategy-2019-2024-en.pdf>
6. IFLA and COVID-19 [online] [citată 3 martie 2021]. Disponibil: <https://www.ifla.org/covid-19>
7. IFLA Global Vizion Ideas Store [online] [citată 18.02.2021]. Disponibil: <https://ideas.ifla.org/>
8. Manifestul Bibliotecilor pentru Europa [online] [citată 24.02.2021]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/accesDedicat/MANIFESTUL-BIBLIOTECILOR-PENTRU-EUROPA.pdf>
9. MUNTEANU, A.Vasile. Marketing: știința și arta afacerilor. Iași: Tipo Moldova, 2009. 569 p. ISBN (10)973-8900-31-X; ISBN (13) 978-973-8900-31-8.
10. Resources for Libraries on Coronavirus [online] [citată 3 martie 2021]. Disponibil: https://www.everylibrary.org/resources_for_libraries_on_coronavirus
11. Strategia de dezvoltare a Bibliotecii Științifice USARB pe anii 2017-2022 [online] [citată 01.03.2021]. Disponibil: <http://libruniv.usarb.md/index.php/ro/despre-noi/strategii-politici-regulamente>

DEPĂȘIREA DE SINE A UNUI BIBLIOTECAR

Viorica GAJA,
director, Biblioteca Municipală
„M. Sadoveanu”, Soroca

Rezumat: *Articolul reflectă practicile Bibliotecii Municipale „Mihail Sadoveanu”, Soroca, privind studiile de istorie locală, prin aplicarea tehnicilor și tehnologiilor informaționale. Drept urmare, biblioteca a diversificat serviciile/produsele oferite comunității – baze de date, publicații accesibile integral online.*

Cuvinte-cheie: *istorie locală, cercetare bibliografică, raionul/orașul Soroca.*

Abstract: *The article reflects the practices of the “Mihail Sadoveanu” Municipal Library in Soroca regarding the studies of local history, where new information techniques and technologies were applied. Accordingly the library has diversified services and products to offer to community, such as databases, publications full text accessible online.*

Keywords: *local history, bibliographic research, Soroca district and city.*

Consider că toți colegii mei din breasla bibliotecară, pe parcursul activității, au fost favorizați de așa-zisul „noroc”, care le-a schimbat mersul lucrurilor spre bine. Pe mine m-a atins acest „noroc” în anul 2009, odată cu inaugurarea în Biblioteca „Mihail Sadoveanu”, Soroca, a sălii multimedia. Sala a fost inaugurată în cadrul proiectului, inițiat de către Eugenia Railean și finanțat de Ambasada Norvegiei la București și Consiliul Raional Soroca. Atunci am fost numită șef al Sălii multimedia, mai târziu - Centru Internet pentru Public și Centru Raional de Formare pentru bibliotecarii din raionul Soroca.

Deschiderea spre cercetare s-a produs după adresarea unui utilizator cu întrebarea dacă Kira Muratova, regizoare, scenaristă și actriță ucraineană, cunoscută pentru stilul său regizoral neobișnuit (1934-2018), este născută la Soroca. Tehnicile de calcul și conexiunea la internet mi-au pus la dispoziție

atâtea oportunități de a obișnui informații, nepracticate până la moment, și mi-au dat posibilitatea să găsesc rapid răspuns la întrebarea cerută, fiind plăcut uimită că, într-adevăr, Kira Muratova este născută la Soroca și că este fiica participantului mișcării antifasciste Gheorghe Korotkov, al cărui nume îl poartă o stradă în municipiu pe care pășeam zilnic. Totodată, „mi se învârtea capul” să aflu ce personalități a mai dat naștere ținutului Soroca și câte lucruri mari se pot realiza cu mijloace mici.

Mai întâi mi-am direcționat căutările/cercetările spre sursele cu referire la personalitățile sorocene, ca mai apoi, în dependență de informațiile studiate din internet, să mă concentrez și spre sursele cu referire la ținutul Soroca. Mai târziu, acest segment a devenit pentru mine o preocupare permanentă, care mă ține „prizonieră” și în ziua de azi. Grație volumului mare de informație pus la dispoziție, am cercetat:

- peste 8 000 de surse purtătoare de informație cu referire la ținutul Soroca, puse la dispoziție de Biblioteca Digitală a României www.digibuc.ro

- 1 150 de surse, Biblioteca Digitală Cluj www.dispace.scluj.ro

- 100 de surse digitale, Biblioteca Digitală Iași <http://dSPACE.bcu-iasi.ro/>

- 940 de ziare locale:

- ✓ „Observatorul de nord” – 2008-2020, 586 de numere

- ✓ „Ziarul nostru” – 2014-2020, 307 numere

- ✓ „Realitatea” – 47 de numere

- dintre care digitizate și prelucrate:

- ✓ „Realitatea” – 1991-1998, 546 de numere

- ✓ „Observatorul de nord” – 2005, 48 de numere

- 66 de documente din colecția „Moldavica” a Bibliotecii Naționale din Republica Moldova www.moldavica.bnrm.md/:

- ✓ „Societatea de mâine” – anii 1924-1932

- ✓ Отчет о действиях Сорокской Уездной Земской Управы, anii 1882-1896

- ✓ Ziarul „Solidaritatea”, organul Asociației Corpului Didactic Județean Soroca, editat în perioada 1927-1943.

Sursele enumerate, dintre care multe necunoscute de către utilizatori, mi-au permis redescoperirea ținutului nostru, comparația lui cu prezentul. Mi-a plăcut organizarea socială a trecutului sorocean: dialectul de pe timpuri, echilibrul în toate, programarea, respectul pentru valori, atitudinea respectuoasă pentru cadrele pedagogice, programele educative cu implicarea elevilor în muncile în câmp, în activitatea instituției școlare – niște modele aruncate astăzi în lada cu gunoi, ca netrebuincioase.

Dar câte nume de soroceni am descoperit în paradisul acesta informațional. Mi-am dorit să-i cunoască și băștinașii și să se mândrească cu ei asemenea mie prin intermediul publicației „Soroceni de dincolo de Soroca”. Doresc să materializez mai multe gânduri de grație pentru bibliotecarii care au muncit și au transpus în format digital informațiile importante scrise de înaintașii noștri.

Drept urmare au fost constituite următoarele baze de date, puse în accesul utilizatorilor: „Soroceni de dincolo de Soroca” – include mai mult de 226 de documente

electronice; „Soroca – ținut la margine de țară” – include 710 documente electronice; „Ziare locale” – 940 de documente electronice.

Bazele de date au constituit suportul publicațiilor editate sub egida bibliotecii municipale:

- *Soroca – ținut la margine de țară: Antologie de texte, poezii, eseuri, amintiri, note de călătorie* / Consiliul Raional Soroca; Secția Cultură și Turism; Centrul Raional de Documentare și Informare „Mihail Sadoveanu”; alcătuitor: Viorica Gaja; col. red. Grigore Bucataru, Eugenia Railean, Mariana Popovschi; imagine: Vadim Șterbate, Victor Chiseliță, Elena Postolache. Soroca: CRDI „M. Sadoveanu”, 2014. 328 p.; Mod de acces: <http://bp-soroca.md/soroca/Soroca%20-%20C8%9Binut%20la%20margine%20de%20C8%9Aar%20C4%83.pdf> (Accesat 4 august 2021).

Publicația conține circa 120 de surse și a fost editată cu atribuția financiară a Consiliului Raional Soroca. Scopul lucrării – a recupera informații și evenimente din prezentul și trecutul urbei, văzute de cercetători, percepute de personalitățile timpurilor, apreciate de istorici. Conceperea lucrării a fost motivată în totalitate de interese comunitare și a fost precedată de numeroase solicitări informaționale ale membrilor comunității – studenți/elevi/cadre didactice și alte categorii – cu referire la trecutul ținutului Soroca (istorie, tradiții, datini). La moment se lucrează asupra unei noi ediții, asigurând continuitatea temei.

- *Soroceni de dincolo de Soroca: Referințe biografice* / Secția Cultură și Turism Soroca; Centrul Raional de Documentare și Informare „Mihail Sadoveanu”; alcătuitor și tehnoredactare: Viorica Gaja. – Soroca: CRDI „M. Sadoveanu”, 2011. – 415 p.

Este o bază de date cu referințe biografice, un calendar al ținutului. Reflectă circa 231 de nume ale personalităților născute la Soroca, cunoscute dincolo de hotarele ținutului și ale țării. Lucrarea a fost menționată cu Premiul GALEX pentru cea mai bună lucrare în biblioteconomie de către Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău”. Cea de-a doua ediție a lucrării este compusă din două volume: A-O și P-Z și conține circa 542 de nume. Varianta electronică este disponibilă pe pagina web a bibliotecii www.bp-soroca.md.

▪ „Personalități sorocene”: Biobibliografii. Cu acest generic au fost editate circa 15 publicații dedicate concetățenilor noștri: criticul literar Grigore Grigurcu, scriitorul, profesorul Ion Berghia, soprana Zenaida Pally, criticul muzical Oleg Garaz, coregraful Antip Țărălungă, muzicianul Anatol Cazacu, compozitoarea Daria Radu, actrița Angela Ciobanu, maeștrii în artă Elvira Cemortan-Voloșin și Victor Vărtosu, pedagogul emerit Stela Cemortan, poeții Leonița Neamțu și Alexandru Bogdanovici etc.

Varianta electronică a lucrărilor este accesibilă pe pagina web a bibliotecii.

▪ *Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu”, Soroca, în mass-media* (5 volume, care reflectă informația din perioada anilor 1991-2021). Varianta electronică este disponibilă pe pagina web a bibliotecii.

▪ „Istoria bibliotecii sorocene, anii 1889-1938” – 21 de surse

Cum este apreciată munca efectuată? Sunt încurajatori indicatorii statistici pentru anul 2020:

Luna	Vizitatori unici	Numărul de vizite	Pagini	Accesări	Octeți
Ian 2020	962	2,414	4,850	4,877	217.83 MB
Feb 2020	772	1,433	30,812	30,835	397.30 MB
Mar 2020	1,088	2,153	20,409	20,451	374.46 MB
Apr 2020	758	1,728	62,366	62,388	358.29 MB
Mai 2020	1,069	2,018	24,616	24,647	245.77 MB
Iun 2020	1,097	2,083	62,760	62,783	378.68 MB
Iul 2020	3,225	6,998	180,736	180,745	472.56 MB
Aug 2020	3,955	10,932	224,270	224,279	401.71 MB
Sep 2020	3,739	9,707	252,036	252,119	380.09 MB
Oct 2020	2,805	7,496	126,345	126,439	352.48 MB
Nov 2020	2,512	6,557	42,426	42,505	334.82 MB
Dec 2020	2,637	7,072	42,598	42,676	369.87 MB
Total	24,619	60,591	1,074,224	1,074,744	4.18 GB

Countries		Pagini	Accesări	Octeți
United States	us	352,549	352,572	1.14 GB
India	in	111,582	111,598	186.74 MB
France	fr	39,637	39,639	154.49 MB
Great Britain	gb	39,559	39,586	145.57 MB
Canada	ca	38,999	39,006	135.84 MB
Philippines	ph	33,147	33,154	30.51 MB
Brazil	br	31,328	31,349	30.40 MB
Romania	ro	26,682	26,788	549.91 MB
Russian Federaton	ru	23,137	23,141	210.48 MB
Pakistan	pk	18,782	18,789	17.36 MB
Indonesia	id	14,003	14,016	23.19 MB
Italy	it	13,848	13,857	27.17 MB
Argentina	ar	12,958	12,961	10.23 MB
Portugal	pt	12,522	12,524	10.33 MB
Moldova	md	12,230	12,394	272.74 MB
South Africa	za	12,016	12,016	11.70 MB
Germany	de	11,410	11,416	142.94 MB
Poland	pl	10,356	10,356	11.60 MB
Republic of Serbia	rs	9,948	9,949	7.66 MB
Egypt	eg	9,441	9,445	10.06 MB
Turkey	tr	8,970	8,971	28.29 MB
Malaysia	my	8,957	8,963	8.70 MB
Mexico	mx	8,956	8,960	7.82 MB
Sri Lanka	lk	7,712	7,713	5.84 MB
Chile	cl	7,018	7,021	21.51 MB
Alte		198477	198560	1.03 GB

CONSIDERAȚII PRIVIND CONTRIBUȚIA BIBLIOTECII „HRISTO BOTEV” LA DEZVOLTAREA CULTURII BULGARE

Angela OLĂRESCU,
Biblioteca „Hristo Botev”,
filiala Bibliotecii Municipale
„B. P. Hasdeu”

Rezumat: Biblioteca bulgară „Hristo Botev” din Chișinău este una din cele 27 de filiale ale Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” și promovează valorile culturale bulgare. Are o colecție bogată de carte și a devenit deja un centru cultural bulgar în Moldova. Pe parcursul a 29 de ani de activitate, biblioteca contribuie la dezvoltarea culturii bulgare prin scrierea articolelor despre personalități bulgare, prin desfășurarea serviciilor, activităților (conferințe științifice, medalioane-literare, festivaluri, mese rotunde, discuții/dezbateri, reviste bibliografice și expoziții de carte) cu tematică bulgară. Cunoaștem că etnicii bulgari au adus o contribuție deosebită în istoria Chișinăului, unii dintre ei fiind membri în consilii de administrare, alții – scriitori, poeți, istorici, filologi, iar câteva străzi din capitală le poartă numele.

Vreau să menționez că, în cadrul activităților desfășurate la bibliotecă, sunt marcate sărbătorile naționale și tradiționale bulgărești: Ziua Națională a Bulgariei, Zilele Scrisului și Culturii Slave sau tradiționale: Babinden, Trifan Zarezan ș.a., la care Ansamblul Etnofolcloric „Въгленче” interpretează melodii populare, scoțând în evidență portul popular, cântecul și dansul bulgar.

Cuvinte-cheie: bulgari, cultura bulgară, Chișinău, Bulgaria.

Abstract: The Bulgarian „Hristo Botev” library in Chișinău is one of the 27 branches of the Municipal „B.P. Hasdeu” Library and bases its activity on promotion of Bulgarian values. Library possesses a rich book collection, and has already become a Bulgarian cultural centre in Moldova. During 29 years of activity it provided the blooming of local Bulgarian culture, by writing articles on Bulgarian personalities, by carrying out services such as scientific conferences, literary medallions, festivals, round tables, discussions/debates, bibliographic magazines and book exhibitions, all on Bulgarian subject. We know that ethnic Bulgarians had greatly contributed to the history of Chișinău, activating as members of the administrative boards, as writers, poets, historians, philologists. Some streets in Chișinău are named after Bulgarian personalities.

Author mentions that activity carried out by the library's staff promote Bulgarian national holidays, giving historical and cultural data on most important of them, such as Bulgaria's National Day, Slavic Writing and Culture Days, or traditional celebrations like Babinden, Trifan Zarezan. etc. The „Въгленче” Ethno folklore ensemble which plays Bulgarian authentic songs this way highlights the Bulgarian people costumes, folk songs and dances.

Keywords: Bulgarians, Bulgarian culture, Bulgaria, Chișinău.

Biblioteca bulgară „Hristo Botev” din Chișinău este una din cele 27 de filiale ale Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”. Întemeiată pe tradiție și modernitate, cu o colecție bogată de carte, se bazează pe promovarea valorilor bulgare, devenind deja un centru cultural bulgar în Moldova. Situată pe bulevardul Gr. Vieru 25, biblioteca poartă numele poetului și eroului național al Bulgariei – Hristo Botev (1848-1876). Cu o deosebită plăcere, vreau să menționez că Biblioteca „Hristo Botev” este o platformă unde sunt create toate condițiile pentru desfășurarea dialogului intercultural. Colaborarea fructuoasă cu comunitățile bulgare din Republica Moldova este una durabilă ce se fortifică an de an. Pe parcursul a 29 de ani de activitate, biblioteca contribuie la dezvoltarea culturii bulgare prin scrierea articolelor despre personalități bulgare, prin desfășurarea serviciilor și activităților (conferințe științifice, medalioane literare, festivaluri, mese rotunde, discuții/dezbateri, reviste bibliografice și expoziții de carte) cu tematică bulgară. De asemenea, participăm la multe activități republicane și municipale prezentând tuturor bogata colecție de carte în limba bulgară a bibliotecii, inclusiv operele bulgarilor basarabeni scrise în limba bulgară. În Chișinău este înălțat bustul lui Hristo Botev, este numită o stradă în cinstea lui, În fiecare an, în data de 6 ianuarie - de ziua nașterii, și la 2 iunie - de ziua morții poetului, la monumentul lui Hristo Botev, ce a devenit un loc de întâlnire a reprezentanților comunității bulgare din Chișinău, se depun flori, se citesc versuri ale poetului, se țin discursuri.

Cu începere din anul 2020, când pandemia de COVID-19 ne-a cauzat dificultăți în munca de zi cu zi, s-a modificat procesul de muncă în toate instituțiile din oraș, inclusiv în bibliotecile publice. Întâlnirile noastre și multe alte activități au început să se desfășoare în regim online, totul derulându-se în fond în afara bibliotecii. Însă toate acestea nu au influențat calitatea activităților. S-a îmbogățit considerabil baza de informații a fiecărei teme discutate, datorită extinderii hotarelor activităților – conferințelor științifice, serilor literare, întâlnirilor cu scriitorii, lansărilor de carte

ș.a. Pe platforma ZOOM, cu noi se conectau participanți din Moldova, țările vecine – Ucraina, România și Rusia, până și din țările mai îndepărtate – Bulgaria, Italia și Germania. Voi menționa că fiecare activitate a avut statut internațional. Unica problemă despre care nu pot să nu vorbesc este lipsa cititorilor în sală. În anii precedenți, ne mândream cu faptul că sala de lectură era arhiplină, activitățile se bucurau de un interes deosebit din partea utilizatorilor, printre acestea numărându-se conferințele științifice: „Oameni iluștri printre bulgari basarabeni”, „Basarabia – centru al mișcării de eliberare națională a bulgarilor”, precum și diverse lansări și prezentări de carte, ce scot în evidență evenimente istorice care au marcat de-a lungul timpului destinul și evoluția bulgarilor.

Cunoaștem că etnicii bulgari au adus o contribuție deosebită în istoria Chișinăului, unii dintre ei fiind membri în consilii de administrare, alții – scriitori, poeți, istorici, filologi, iar câteva străzi din capitală le poartă numele. Activitatea prodigioasă a Bibliotecii „Hristo Botev” este cunoscută și prin plasarea informației pe blogul <https://bibliobotev.wordpress.com/>, familiarizând beneficiarii cu performanțele și experiența sa. Unele compartimente ale blogului – *Caleidoscopul jubiliarilor*, *Personalități bulgare* – oferă informații despre viața și activitatea, operele bulgarilor basarabeni, valorificând contribuțiile considerabile ale personalităților de etnie bulgară în diferite domenii de activitate. Printre aceștia se numără scriitorul și jurnalistul Pencio Slaveikov, istoricul Constantin Poglubko, patriarhul literaturii bulgare Petr Burlak-Valkanov, artista poporului Anna Strezeva, dr. hab. în istorie, profesorul Nicolai Cervencov, dr. în istorie Elena Rațeeva, poetul și publicistul Nico Stoianov, poetul Peio Iavorov, poetul Aleksandr Gherov, poeta Liuba Dimitriu, publicistul și jurnalistul Gheorghi Rakovski, academicianul Aleksandr Teodorov-Balan – remarcabil om de știință al Bulgariei, și mulți alții. Pentru informații suplimentare, accesați linkurile: <https://bibliobotev.wordpress.com/personalitati-bulgare/> ; <https://bibliobotev.wordpress.com/%d0%ba%d0%b0%d0%bb>

%d0%b5%d0%b9%d0%b4%d0%be%d1%81%d0%ba%d0%be%d0%bf-%d1%8e%d0%b1%d0%b8%d0%bb%d1%8f%d1%80%d0%be%d0. Despre alte personalități bulgare basarabene sunt publicate informații în revista de specialitate „BiblioPolis” și „BiblioCity” (despre dr. în filologie Nadejda Cara, pictorul și poetul Dmitri Peicev, dr. habilitat în istorie, profesorul Nicolai Cervencov, jurnalista Maria Velicsar, cond. art. al Ansamblului Etnofolcloric „Въгленче” Anna Pagur, academicianul Ivan Zabunov).

Vreau să menționez că, în cadrul activităților desfășurate la bibliotecă, sunt marcate sărbătorile naționale și tradiționale bulgărești: Ziua Națională a Bulgariei, Zilele Scrisului și Culturii Slave sau tradiționale: Babinden, Trifan Zarezan, Lazarden ș.a. La aceste manifestări, Ansamblul Etnofolcloric „Въгленче” interpretează melodii populare și clasice, scoțând în evidență portul popular, cântecul și dansul bulgar.

Festivalul Internațional „Розите на България” (Trandafirii Bulgariei) se desfășoară în multe țări ale lumii. La 11 mai, mii de bulgari dansează tradiționala horă bulgărească, în cinstea sărbătorii religioase Sfinții Kiril și Metodi (patronii spirituali ai Bulgariei). Acest eveniment este organizat la inițiativa Ministerului Învățământului și Științei al Republicii Bulgaria, și are loc în toate țările unde se studiază limba bulgară, se promovează tradițiile și cultura bulgară. Scopul Festivalului Internațional este de a atrage atenția tuturor la cultura și tradițiile bulgare, alfabetul și limba bulgară, promovând dansurile populare și îndeosebi hora bulgară, la care participă maturii și copiii. Bulgarii, îmbrăcați în costume naționale, sub aceeași muzică dedicată sărbătorii, dansează demonstrând că portul național bulgar e la el acasă și poate fi prezentat în toată frumusețea sa. În cadrul Festivalului Internațional „Розите на България”, au loc diferite concursuri, iar cei mai activi participanți sunt premiați cu diplome de excelență.

Un alt festival neobișnuit este Festivalul Colindelor al Bulgarilor Basarabeni. La sărbătorile de iarnă, mai ales de Crăciun, se practică colindatul, o tradiție frumoasă moștenită de la strămoși, ce se transmite

din generație în generație, promovând valorile naționale ale fiecărui popor. Acest festival se desfășoară în incinta Bibliotecii „Hristo Botev”, unde participă diverse ansambluri etnofolclorice din Chișinău și din alte localități ale Moldovei („Въгленче”, mun. Chișinău, cond. art. Anna Pagur; „Изворче”, s. Victorovca, r-nul Cantemir, cond. art. Valentina Postica; „Рада”, s. Constantinovca, r-nul Căușeni, cond. art. Tatiana Derli) cu care colaborează biblioteca prezentând un variat program etnofolcloric: cântece, colinde, scenete din teatrul popular cu accesoriile necesare – măști de animale, crenguțe de corn care simbolizează la bulgari sănătate și putere, bastoane împodobite. Biblioteca este locul care ne unește pe noi toți prin muzică, tradiție, folclor și neam.

Biblioteca „Hristo Botev” participă în fiecare an, în luna septembrie, la Festivalul Republican al Etniilor cu genericul „Unitate prin diversitate”, ce se desfășoară în Grădina Publică din centrul Chișinăului. Reprezentanți ai 27 de etnii participă la acest frumos eveniment. Aici echipa bibliotecii prezintă expoziția de cărți intitulată „Bulgarii basarabeni despre ei înșiși”, care cuprinde o amplă informație despre istoria, cultura, tradițiile și obiceiurile naționale ale bulgarilor basarabeni, și o colecție de broderii confecționate în stil național bulgar. Colaboratorii bibliotecii, prin discuții cu oaspeții festivalului, îndeosebi cu cei interesați de istoria și cultura Bulgariei, promovează cultura, portul, tradițiile și obiceiurile naționale bulgare. În acest an, Festivalul Etniilor, ediția a XIX-a, organizat și desfășurat în format online de Biroul Relațiilor Interetnice din Republica Moldova în colaborare cu unele instituții și organizații etnoculturale din Chișinău, a valorificat obiceiurile, cultura, arta, tradițiile, portul popular, la care a participat și Biblioteca „Hristo Botev” cu filmul „Festivalul Republican al Etniilor”, ce include secvențe de la activitățile din cadrul acestui festival și imagini ce pun în lumină multe personalități chișinăuiene.

Bibliotecile publice din Chișinău nu sunt cele mai prezentabile, luminoase și atrăgătoare instituții ale capitalei, dar fiecare din-

tre ele își îndeplinesc cu sârguință misiunea importantă în spațiul informațional și educațional al societății. Biblioteca noastră își îndeplinesc, de asemenea, rolul său important de centru al literaturii și culturii bulgare, iar personalul său depune toate eforturile în acest sens timp de 29 de ani.

Echipa Bibliotecii „Hristo Botev”, pe parcursul mai multor ani, pune în practică toate cunoștințele și abilitățile profesionale, dezvăluind și demonstrând cât mai complet și mai diversificat chișinăuienilor

posibilitățile moderne ale instituției, îndeplinind la maximum toate cererile parvenite din partea utilizatorilor, insuflând dragostea pentru cărți și lectură de la o vârstă fragedă, pentru a familiariza toată lumea cu literatura și cultura bulgară, istoria și folclorul. Lista poate fi continuată, dar biblioteca mai are și multe alte direcții. Fie ca lumina focarului culturii bulgare, care arde și strălucește în Biblioteca bulgară „Hristo Botev” din Chișinău, să nu se stingă.

Referințe bibliografice:

1. CHIȘINĂU: bulevarde, străzi, piețe, parcuri. Chid enciclopedic. Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”, Chișinău, 2017. 352 p.
2. OLĂRESCU, Angela. Bulgarii în istoria Chișinăului. In: *BiblioPolis*. 2018, nr. 4, pp. 160-166. ISSN 1811-900X.
3. CÎSSA, Lidia. *Festivalul colindelor al bulgarilor basarabeni* [online]. [citată 20 aprilie 2021]. Disponibil: <https://www.bibliocity.blogspot.com/2019/12/festivalul-colindelor-al-bulgarilor.html>.
4. CÎSSA, Lidia. *Festivalul Republican al Etniilor* [online]. [citată 20 aprilie 2021]. Disponibil: <https://bibliobotev.wordpress.com/2019/09/18/festivalul-republican-al-etniilor/>
5. CÎSSA, Lidia. *Pictorul și poetul Dimitrie Peicev* [online]. [citată 9 martie 2021]. Disponibil: <http://www.bibliocity.blogspot.com/2018/05/pictorul-si-poetul-dimitrie-peicev.html>.
6. OLĂRESCU, Angela. *Ivan Zabunov – omul cu spirit enciclopedic*. [online]. [citată 24 martie 2021]. Disponibil: <https://www.bibliocity.blogspot.com/2018/06/ivan-zabunov-omul-cu-spirit-enciclopedic.html>
7. OLĂRESCU, Angela. *Festivalul Internațional „Розите на България”* [online]. [citată 20 aprilie 2021]. Disponibil: <https://www.bibliocity.blogspot.com/2018/05/festivalul-international.html>.
8. OLĂRESCU, Angela. Nicolai Cervencov – om al științei. In: *BiblioPolis*. 2018, nr. 1. pp. 127-129. ISSN 1811-900X.
9. OLĂRESCU, Angela. Maria Veliksar – promotor al valorilor culturale. In: *BiblioPolis*. 2017, nr. 2, pp. 136-143. ISSN 1811-900X.
10. БАРАБАШ, Лариса. *Педагог и Человек – Надежда Васильевна Кара* [online]. [citată 17 martie 2021]. Disponibil: <https://www.bibliocity.blogspot.com/2020/01/blog-post.html>
11. БАРАБАШ, Лариса. *Человек, влюбленный в народную песню* [online]. [citată 24 martie 2021]. Disponibil: https://www.bibliocity.blogspot.com/2018/11/blog-post_21.html
12. БОГОЕВА, Ирина. *Международна научна конференция „Бележити бесарабски българи” в Кишинев* [online]. [citată 9 martie 2021]. Disponibil: https://www.facebook.com/profile.php?id=1000229059382488_tn_=ICH-R&eid=ARAipaG9DakJLsOVYnldSP-jljqPINbkcESH67NAdg; http://www.bta.bg/bg
13. БОГОЕВА, Ирина. *С международна онлайн конференция отбелязаха двоен празник в българската библиотека в Кишинев* [online]. [citată 9 martie 2021]. Disponibil: <https://glaspress.rs/c-международна-онлайн-конференция-от/>

CENTRUL DE INFORMARE AL UNIUNII EUROPENE DIN CADRUL ACADEMIEI DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA LA 10 ANI DE ACTIVITATE

**Angela AMORȚITU,
Biblioteca Științifică a ASEM**

Rezumat: Articolul reflectă activitățile de bază și obiectivele funcționării Centrului de Informare al Uniunii Europene din cadrul Academiei de Studii Economice din Moldova. Centrul de Informare al Uniunii Europene a fost inaugurat la 12 mai 2011 în cadrul Secției Colecția în limbi străine. Pe parcurs, Centrul a devenit o componentă informațional-educțională importantă a instituției de învățământ.

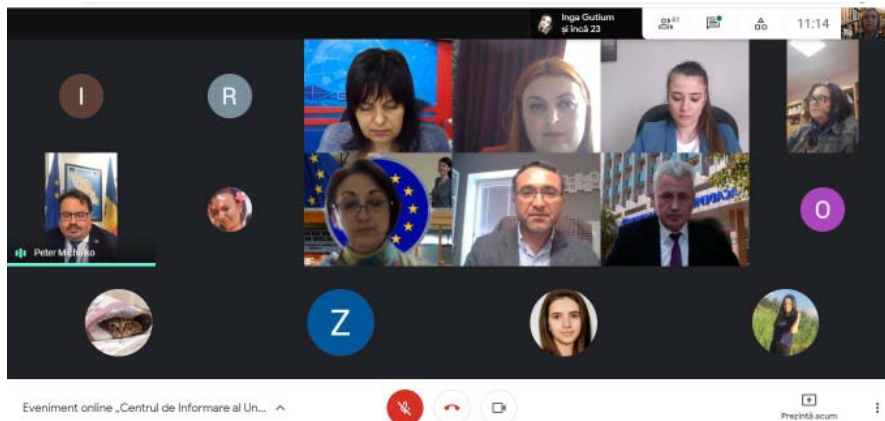
Cuvinte-cheie: Centrul de Informare al Uniunii Europene din cadrul Academiei de Studii Economice din Moldova, servicii de instruire, servicii informaționale.

Abstract: The article reflects objectives of the functioning and basic activities of the Information Centre of the European Union within the Academy of Economic Studies of Moldova. The European Union Information Centre was inaugurated on 12 May 2011 in the „Language Collection” Section. Throughout the time, the Centre became an important informational and educational component of the Academy.

Keywords: European Union Information Centre within the Academy of Economic Studies of Moldova, training services, information services.

Pe 12 mai 2021 a avut loc în regim online evenimentul „Centrul de Informare al Uniunii Europene din cadrul Academiei de Studii Economice din Moldova: 10 ani de activitate”, având drept invitați pe Excelența Sa, domnul Peter Michalko, ambasadorul

Uniunii Europene în Republica Moldova; Grigore Belostecinic, rector al ASEM; Larisa Dodu-Gugea, decan al Facultății REI; Natalia Cheradi, director al Bibliotecii Științifice a ASEM; Angela Amorțitu, coordonator al Centrului de Informare al UE.

La eveniment au participat studenți, profesori, bibliotecari din cadrul ASEM, care au avut ocazia să comunice cu Excelența Sa domnul Peter Michalko, adresându-i diverse întrebări.

Centrul de Informare al Uniunii Europene a fost inaugurat la 12 mai 2011 în cadrul Secției Colecția în limbi străine. Sala de lectură „Paul Bran” a Bibliotecii Științifice a ASEM. La evenimentul de inaugurare au participat Excelența Sa domnul ambasador al UE Dirk Schübel, rectorul ASEM, domnul Grigore Belostecinic, academician, dr. hab. în șt. economice, profesor universitar, și directorul Bibliotecii Științifice a ASEM, doamna Silvia Ghinculov, doctor în economie.

Activitatea Centrului de Informare al Uniunii Europene este desfășurată în conformitate cu următoarele obiective:

- organizarea și prelucrarea colecției de documente ale Uniunii Europene și reflectarea lor în catalogul electronic, buletinele informative în format electronic;
- asigurarea accesului liber și comunicarea colecțiilor de documente și informații pentru toate categoriile de utilizatori;
- promovarea accesului la informații și documente furnizate de UE și implementarea serviciilor bazate pe noile tehnologii;
- completarea colecției de documente și informații în conformitate cu programele de învățământ și cercetare ce se desfășoară în cadrul universitar;
- participarea la diverse foruri consacrate problemelor integrării Europene și parteneriatului dintre UE și Republica Moldova;
- colaborarea cu alte centre de informare ale Uniunii Europene în vederea satisfacerii nevoilor de informare ale utilizatorilor.

Colecția Centrului de Informare al Uniunii Europene constituie 1 920 de exemplare și conține diferite tipuri de publicații: documente oficiale, materiale de sinteză, studii, rapoarte, anuare, proiecte în diverse domenii.

Documentele oficiale ale Uniunii Europene sunt puse la dispoziția utilizatorilor gratuit: în format tipărit, pot fi consultate în Sala de lectură „Paul Bran” și în format electronic la adresa: <https://op.europa.eu/en/web/general-publications/publications>.

Din momentul inaugurării în anul 2011, Centrul de Informare al Uniunii Europene din cadrul Bibliotecii Științifice a ASEM s-a manifestat ca un centru ce oferă servicii și produse informaționale, asigură condiții viabile și eficiente pentru accesul la informațiile și documentele Uniunii Europene tuturor membrilor comunității ASEM, acordă asistență informațională și consultativă, informează utilizatorii despre bazele de date și revistele electronice.

Pe parcursul anilor, în cadrul Centrului au fost organizate: activități de instruire privind utilizarea bazelor de date și revistelor electronice, întruniri, sesiuni de comunicare, workshopuri, dezbateri, mese rotunde, concursuri, expoziții tematice, unde toți cei interesați au avut posibilitatea să afle mai multe despre Uniunea Europeană și statele membre ale UE, despre istoria și cultura lor, precum și despre asistența oferită în beneficiul cetățenilor Republicii Moldova prin programele și proiectele Uniunii Europene și ale țărilor membre ale UE.

Au fost organizate diverse activități dedicate promovării valorilor, tradițiilor și culturii țărilor europene: Săptămâna Europeană în ASEM, Zilele Limbilor Europene, Ziua Internațională a Studentului, Campania Națională de Informare *EU Talks* în cadrul proiectului „Creăm noi oportunități pentru tineri”, Clubul „Norvegia – țara Fiordurilor”, Săptămâna Antitrafic, Ziua Drapelului European, vizita domnului Pirkka Tapiola, ambasadorul Uniunii Europene în Republica Moldova, în cadrul evenimentului de lansare a seminarelor cu tema „Discover hidden treasures of Moldova” etc.

La Centrul de Informare al Uniunii Europene se desfășoară cu regularitate ședințele EuroClubului, organizat și con-

duc de doamna Mariana Popa, dr., conf. univ., în colaborare cu Facultatea REI.

Pe 13 mai 2021, Centrul de Informare al Uniunii Europene a primit o valoroasă donație din partea Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova și a echipei proiectului „StratCom” – un set de echipamente moderne (laptop, proiector cu led, ecran, selfie stick) și diverse materiale promoționale cu sigla UE, care vor fi utilizate la organizarea evenimentelor.

Pe parcursul celor 10 ani, Centrul de Informare al Uniunii Europene a desfășurat o activitate fructuoasă, contribuind la creșterea gradului de conștientizare a publicului cu privire la valorile europene și asistența UE acordată Republicii Moldova.

БИБЛИОТЕКА И ВОЛОНТЁРЫ – ПРОСТРАНСТВО НОВЫХ ВОЗМОЖНОСТЕЙ

Nadejda TANOVA,
Biblioteca Publică Raională
Taraclia

Rezumat: Articolul reflectă experiența Bibliotecii Publice Raionale Taraclia privind atragerea voluntarilor. Autorul specifică importanța și necesitatea procesului reieșind din prevederile organismelor internaționale de profil, cadrului legislativ și de reglementare național, dar și a experienței bibliotecii. Conține recomandări concrete de implicare a voluntarilor în activitatea bibliotecii.

Cuvinte-cheie: Biblioteca Publică Raională Taraclia, voluntariat, voluntari la bibliotecă.

Abstract: The article reflects the experience of the Taraclia District Library in attracting volunteers to library activity. The author specifies the importance and necessity of this process based on provisions of the profile international organizations, the national legislative and regulatory framework, besides on the current experience of her library. Practical recommendations for the involvement of volunteers in the library's tasks are included.

Keywords: Taraclia District Library, volunteering, library volunteers.

Волонтерство очень популярно во всем мире. С каждым годом оно объединяет все большее количество людей. И неудивительно, ведь это движение открывает огромные возможности и перспективы перед волонтером. В 1985 году Генеральная Ассамблея ООН предложила ежегодно отмечать 5 декабря как Международный день добровольцев.

«Добровольческая (волонтерская) деятельность — это добровольная, социально направленная и общественно полезная деятельность граждан, осуществляемая путём выполнения работ, оказания услуг без получения денежного или материального вознаграждения» [3]. В эру глобализации и постоянных перемен движение волонтеров приобретает большие масштабы. Всеобщая Декларация Добровольчества акцентирует

это индивидуальное или коллективное действие, «посредством которого: в обществе поддерживаются и усиливаются человеческие ценности, забота о ближнем и служение людям; люди реализуют свои права и ответственность членом общества, одновременно познавая новое, совершенствуясь, раскрывая свой человеческий потенциал; устанавливаются связи, которые, независимо от различий, способствуют тому, чтобы жить в здоровых, устойчивых сообществах, работать вместе над созданием инновационных решений общих проблем народов Земли» [4].

Нужны ли волонтеры библиотекам? А библиотеки — волонтерам?

Ответ напрашивается сам собой: безусловно, волонтеры нужны. Как без них — особенно небольшим, сельским би-

библиотекам? Добровольные помощники (их раньше называли читательским активом) всегда были и, надеемся, будут в библиотеках. Но так ли все однозначно? С каждым годом волонтерство объединяет все большее количество людей и очень актуально сегодня. Для библиотек тоже важно иметь волонтеров, а также вести учет этой деятельности. Поэтому разъяснения и дополнительная информация библиотекарям необходимы.

Показатели работы публичных библиотек являются важной частью анализа деятельности как на международном, так и на национальном уровне. В частности, формуляр статистического годового отчёта деятельности библиотек № 6-с обязывает библиотеки вести учет и представлять ежегодно данные о числе волонтеров. В результате, библиотеки национальной системы представлены на «Библиотечной карте мира», которая демонстрирует национальные библиотечные данные по любому типу библиотек в любом регионе мира. <https://librarymap.ifla.org/>.

«Положение об оценке деятельности публичных библиотек», утвержденное постановлением правительства Республики Молдова (№ 747 от 7 октября 2020 года), также определяет показатель количества волонтеров как один из важнейших при определении категории библиотеки https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123623&lang=ru.

Именно поэтому районная публичная библиотека Тараклии, в качестве территориального библиотековедческого центра, провела ряд учебных мероприятий с целью развития профессиональных компетенций библиотекарей районной и сельских библиотек.

В частности, отмечу тренинг «Библиотека и волонтеры – пространство новых возможностей» (17 марта 2021 года, тренер – Н. Танова). Он раскрыл ответы на множество вопросов - «Нужны ли волонтеры библиотекам?», «Какие требования, условия, методы привлечения и стимулирования волонтеров применяются в библиотеках?». Участникам

тренинга были представлены практические примеры и образцы заполнения журнала учета волонтерской деятельности, образцы договоров, заключаемых с волонтерами, опыт и интересная практика волонтерской деятельности в разных странах. В рамках тренинга библиотекари изучили основы законодательной базы – были детально проанализированы основные положения закона Республики Молдова «О волонтерстве» (№121/2010). Опыт работы с волонтерами районной библиотеки Тараклии был широко освещен на тренинге и получил положительный резонанс у публичных библиотек.

Участникам тренинга были высланы образцы договоров для заключения с волонтерами и журналы учета волонтерской деятельности, а также полный текст закона «О волонтерстве» (№121/2010) для более подробного изучения и применения в работе. Последующие дискуссии с библиотекарями подтвердили, что они воспользовались рекомендациями и практическими советами тренера, практическими материалами тренинга директора РПБ, и привлекут волонтеров в библиотеки, как для помощи в оказании услуг, так и во внутренней работе библиотек.

Говоря о волонтерской деятельности в библиотеках, необходимо отметить, что есть три вида волонтерства, которые определяются следующим образом:

- библиотечно-информационное и культурно-просветительское;
- неорганизованное (спонтанная, эпизодическая помощь друзьям, знакомым) и организованный (групповой);
- неформализованное и формализованное (регламентированное и документированное) [1, 2].

Не будем углубляться в историю волонтерства, как такового. Но мы должны знать, что понятие «волонтер» появилось в Европе в XVII-м веке: так называли солдат-добровольцев (наградой им была слава и добыча). Сама же идея добровольной, благотворительной помощи уходит своими корнями в общин-

ный строй, уклад жизни, тот, который диктовал условия выживания в виде добровольной, взаимной помощи друг другу.

Для нас важно знать то, что в мире организованное волонтерское движение быстро набирает обороты. Об этом говорит тот факт, что каждое десятилетие прибавляется по 10 миллионов волонтеров. На сегодняшний день более 110 миллионов человек участвуют в различных добровольческих проектах, программах, инициативах. Их этого числа по статистике: 56% американцев, 34% немцев, 33% ирландцев, 19% французов включились в волонтерское движение.

Практика работы с волонтерами в библиотеках многих зарубежных стран даёт поразительные результаты. В Германии, например, работают 6000 муниципальных и 4000 церковных библиотек, расположенных в сельской местности. 22% сотрудников муниципальных библиотек и 98% сотрудников церковных трудятся на безвозмездной основе. Это означает, что почти половина всех общедоступных библиотек Германии работает сейчас с помощью добровольцев. Такая же ситуация и во многих странах Европы. Восемь человек из десяти в зарубежных странах говорят, что они стали волонтерами из чувства глубокого сострадания к нуждающимся людям. Более трех четвертей от всех опрошенных были заинтересованы в конкретной задаче, поставленной в добровольческом проекте. Около 70% добровольцев участвуют в волонтерских программах с целью получить новый взгляд на жизнь, людей, работу [3].

С принятием Закона о волонтерстве в 2010 году ситуация изменилась и в Республике Молдова. В последние годы активировалось волонтерское движение, особенно среди молодежи. Молодые люди сегодня в большей, если не в преимущественной, степени настроены на культурно-просветительское волонтерство, связанное с участием и сопровождением проектов, акций, фестивалей,

ярких мероприятий. Им это интересно. А библиотекам нужна их помощь, поэтому такие активные и креативные помощники в библиотеках - это новое веяние, и многие библиотеки Молдовы стараются вовлекать молодых людей и людей других возрастов в библиотечную деятельность.

В публичных библиотеках волонтеров можно привлекать к следующим видам работ:

- проведение информационной, культурной, просветительской, образовательной деятельности (с последующей выдачей им сертификатов участия);
- участие в опросах и обработке анкет;
- рассылка приглашений, рекламных библиотечных материалов;
- оповещение задолжников;
- проведение акций в библиотеке (например «Живая библиотека»);
- обеспечение доступа инвалидов на библиотечные мероприятия, сопровождение их в библиотеке и обслуживание мероприятий с их участием. Волонтеры могут доставлять книги тем, кто не способен посещать библиотеку в силу преклонного возраста, физических недостатков, а также из-за необходимости постоянного ухода за ребенком, инвалидом, членом семьи преклонного возраста;
- участие волонтеров в специальных библиотечных проектах;
- участие в исследовательской работе библиотеки: сбор информации о местных писателях и поэтах; сбор воспоминаний о ветеранах войны, документы тех лет, фото- и видеоматериалы; участие в проведении ежегодных патриотических акций, поздравление ветеранов, поздравление с Днем пожилого человека;
- со своей стороны библиотеки могут предложить волонтерам содействие в издательской работе: составление из собранных материалов специализированных электронных баз и их запись на диски, выпуск библиотечной газеты, в которой можно прочитать о проведен-

ных библиотекой мероприятиях и акциях, литературных новинках, стихи самих волонтеров;

- участие в качестве ведущих, членов жюри, при проведении культурно - досуговых и просветительских мероприятий для детей;

- создание клипов, буктрейлеров, конкурсов.

Для библиотек, которые заключили договорные соглашения о партнерстве с учебными заведениями, рекомендуем привлечь молодых педагогов или учителей рисования в художественной школе (школе искусств) в качестве волонтеров для проведения в библиотеке ежегодных выставок рисунка и конкурсов творчества юных художников (в помещении библиотек развесить на короткое время картины юных художников).

В последние два года в библиотеках Молдовы активизировалось неорганизованное (спонтанное) молодёжное волонтерство, ориентированное на проведение в стенах библиотеки тех или иных мероприятий, акций, лекционных циклов. Молодые люди хотят самореализоваться, не требуя от библиотеки никакого материального поощрения. Лекторам достаточно того, что их приходит послушать большое количество людей.

В настоящее время многие библиотеки остро нуждаются в волонтерах, которые могли бы оказать помощь библиотеке в качестве: ведущего книжных дискуссий, инструктора по различным компьютерным играм, помощника в классе домашних заданий, ассистента программ летнего чтения, ассистента по организации различных молодёжных мероприятий.

Волонтеры необходимы библиотекам: с одной стороны, они немного разгрузят библиотекарей, ведь особенно в публичных библиотеках у штата высокая загруженность, а с другой стороны - библиотека повысит качество своих услуг и разнообразит их.

Итак, волонтерами могут быть люди,

которые осознанно сделали выбор в пользу волонтерской деятельности, хотят помогать людям, честны, ответственные, на них можно положиться, имеют опыт общения и работы с разными людьми, желают получать новые знания и передавать их другим.

Чтобы стимулировать волонтера в библиотеке, необходимо:

- разработать определённую структуру взаимодействия с волонтерами;

- создать для волонтеров «Точку входа» - необходимо закрепить работу с волонтерами за отдельным сотрудником в библиотеке;

- определить постоянное рабочее место или место встречи для проведения рабочих совещаний по подготовке мероприятий с участием волонтеров;

- поощрять волонтера (сертификаты, благодарственные письма, дипломы и др.).

Какие формы поощрения может использовать библиотека? Как правило, к формам поощрения волонтеров относятся:

- бесплатный пользовательский доступ к библиотеке;

- свободный доступ к информационным источникам и материалам;

- первоочередное чтение новой литературы;

- вручение значка (бейджа), футболки, бейсболки с логотипом библиотеки и надписью «Волонтер»;

- выдача удостоверения волонтера;

- приглашение на благотворительные мероприятия; культурные мероприятия с чаепитием;

- популяризация их деятельности в школах, микрорайоне; постоянная реклама в библиотеке;

- статьи об их деятельности в СМИ.

С каждым волонтером библиотека должна заключить договор, где прописаны условия работы, должностные обязанности волонтера, график работы (часы работы), так же составляется примерная программа деятельности волонтера (можно менять и дополнять).

Районная публичная библиотека Та-

раклия (РПБ) накопила успешный опыт по работе с волонтерами из Корпуса Мира. Так, в течении 2-х лет в РПБ (с сентября 2018 года по май 2020 года) работал волонтер Корпуса Мира Елизабетт Олдин. В феврале 2018 г. библиотека подала заявку (проект) на приглашение волонтера для помощи библиотеке из Корпуса Мира США в Молдове. РПБ Тараклия была отобрана по программе «Развитие Организаций и Сообществ».

Было принято решение совместно с волонтером возобновить клуб «Английский язык в библиотеке», который вела ранее другой волонтер, работавший в библиотеке в 2015-2016 годах. В сентябре 2018 г. РП библиотека совместно с волонтером провела опрос среди учащихся учебных заведений города: «Ваше мнение об Английском клубе». Принимали участие в опросе 9 – 12 классы гимназий и Лицея им. И. Инзова. Было опрошено 100 учащихся, возраст с 15 до 18 лет. Были сделаны выводы, что учащиеся желают совершенствовать знания английского языка, развивать знания культуры и традиций англоязычных стран. С ноября 2018 г. в Районной публичной библиотеке возобновил свою работу «Английский клуб». Этот клуб объединил подростков, молодёжь и взрослых пользователей библиотеки, которые изучали английский язык и имели возможность совершенствовать разговорные навыки. Деятельность «Английского клуба» помогла сыграть свою положительную роль в образовании и воспитании подрастающего поколения.

В 2019 году инициативная группа библиотекарей, совместно с волонтером разработали и подготовили проект «Библио-креатив для активной молодежи». Согласно проведенному заранее опросу среди молодежи, библиотека выявила, что молодежь интересуется темами лидерства и экологией. Это помогло библиотеке подать заявку на финансирование проекта в Корпус Мира. Благодаря совместной работе сотрудников

библиотеки и волонтера данный проект был отобран для финансирования.

В сентябре 2019 года «Библио-креатив для активной молодежи» начал свою работу. Так как библиотека является информационной платформой, была отобрана группа молодых людей, заинтересованных в обучении лидерским качествам, ораторскому искусству и экологическому воспитанию. Для них библиотека проводила тренинги: «Лидер - какой он?», «Лидерство среди молодежи», «Я могу быть лидером», «Как выступать публично», «Техника ораторского искусства», «Природа – экология - безопасность и мы», «Мы любим наш город и делаем его краше» (обсуждение и составление плана работы клуба на 2019 - 2020 гг.). В дальнейшем молодежь сможет реализовать свой личностный творческий потенциал и пробовать себя в качестве лидера, применить свои лидерские качества, которые им необходимы для достижения успеха в любой сфере деятельности. Благодаря этому проекту библиотека обновила мебель в читальном зале (круглый стол, шкафы для книг), закупила настольные интеллектуальные игры, книги по лидерству, развитию ораторского мастерства, по саморазвитию и по экологии. Также был оформлен красивый уголок библиотеки - в парке для досуга молодежи установили стол и креативные скамейки, баннер. Библиотека проводит в этом пространстве культурные мероприятия для молодежи и детей.

Волонтерскую деятельность и помощь библиотеке систематически оказывает журналист и краевед Дм. Ив. Боремечков. Следует отметить также волонтерскую деятельность Центра дружественной Молодежи «Исида»: специалисты данного центра помогают в оказании библиотечной услуги «Библиомед».

История успеха районной публичной библиотеки Тараклия в плане активной работы с волонтерами, проектной дея-

тельности и оказании новых услуг была положительно оценена Национальной Библиотекой Республики Молдова. В

результате данный опыт был изложен на итоговой конференции библиотекарей (2019 год).

Список используемых источников:

1. БИБЛИОТЕЧНЫЕ волонтеры. В: Библиотечное дело. 2011, нр. 23, р. 6-8.
2. ВОЛОНТЕРСКОЕ движение и библиотеки. Методические рекомендации. Благовещенск, 2017. 28 р.
3. ВОЛОНТЕРСТВО. [citat 5 august 2021]. Disponibil: <https://ru.wikipedia.org/>
4. ВСЕОБЩАЯ декларация добровольчества. (Принята на XVI-й Всемирной Конференции Международной Ассоциации Добровольческих Усилий - IAVE, Амстердам, январь, 2001 год, Международный Год Добровольцев). [citat 5 august 2021]. Disponibil: <http://www.kdobru.ru/materials/Всеобщая%20Декларация%20Добровольчества.pdf>

CODUL DEONTOLOGIC AL BIBLIOTECARULUI DIN REPUBLICA MOLDOVA – REPERE ÎN TIMP

Ludmila CORGHENCI,
Biblioteca Națională a
Republicii Moldova

Rezumat: *Articolul reflectă implicarea Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova în elaborarea Codului deontologic/etic al bibliotecarului, primul document fiind oferit comunității profesionale în anul 2000. Autorul insistă privind importanța educației deontologice a bibliotecarului, astfel fiind amplificat rolul și locul acestuia în comunitatea servită și cea profesională.*

Cuvinte-cheie: *cod deontologic, educație deontologică, competență deontologică.*

Abstract: *The article reflects the involvement of the Association of Librarians of the Republic of Moldova in elaboration of the deontological / ethical code of the librarian, the first document being offered to our professional community in 2000. The author insists on the importance of deontological education of the librarian.*

Keywords: *deontological code, code of ethics, deontological education, deontological competence.*

Biblioteca, indiferent de dimensiunea și apartenența ei tipologică, este într-o permanentă interconectare cu mediul exterior (utilizatori și non-utilizatori, parteneri și voluntari, membri ai comunității etc.) și interior (personal angajat, manageri). Acest fapt implică relații, comportamente, atitudini, proceduri, recomandări și altele. Prin urmare, biblioteca are nevoie de un reper care să îi fundamenteze scopurile, sistemul de servicii/produse, implicațiile pentru o poziționare pro-activă, echilibrată, responsabilă și de încredere.

Etica și morala sunt permanente în viața spiritual-umană, precum și cea profesională. Dar o mare parte dintre acestea se pierd pe parcursul existenței, sunt date uitării, drept urmare constatând funcționarea unei societăți în care valorile morale sunt nevalorificate, alterate. Iată de ce este necesar de

a aborda, a învăța și a trata în mod insistent problemele deontologiei profesionale, educației deontologice a personalului de specialitate din biblioteci. Este vorba despre importanța îmbinării organice/integrarea competențelor profesionale cu cele deontologice, fapt ce aduce un plus de valoare instituției și personalului: bibliotecarul devine un membru „de încredere” în comunitate, asigurând o atitudine corespunzătoare din partea comunității față de instituția pe care o reprezintă.

Regulile și datoriile, care reglementează o profesie, sunt reunite sub forma unui cod deontologic, acesta fundamentând cunoașterea, promovarea, învățarea deontologiei. Furnizând un model de conduită, codul reprezintă un contract moral între membrii comunității profesionale, menținând adeziunea, devotamentul,

imparțialitatea, comunicarea profesională.

Codul deontologic este o condiție indispensabilă pentru asigurarea calității instituționale. La fel, un cod deontologic are menirea de a contribui la optimizarea procesului de formare profesională, morală și civică, prin instituționalizarea unor atitudini și comportamente morale. În mare parte, elaborarea codurilor deontologice ține de responsabilitatea asociațiilor profesionale.

Importanța codurilor deontologice este determinată de următorii factori:

- acestea reunesc principalele reguli morale, care reglementează o practică profesională;
- sunt o expresie a experienței profunde, de durată a unei profesii;
- servesc drept ghiduri pentru întrebările de conștiință ale personalului;
- sunt necesare în mod deosebit pentru personalul structurilor, care se află în relații cu utilizatori, și alte categorii de persoane (biblioteca este o instituție interrelațională);
- contribuie la creșterea loialității, colaborării, și implicării factorilor de resort (administrații de bibliotecă, fondatori) și a personalului;
- codurile stimulează, amplifică rolul organelor de conducere ale profesiei privind nerespctarea, gravitatea încălcărilor comportamentului moral;
- încurajează autoreglementarea și inițiativa profesională [1].

Oricare cod deontologic are principalele caracteristici:

- să fie riguroase, să prevadă clar idealurile și/sau obligațiile;
- să nu fie folosite în interes propriu;
- să protejeze interesul public;
- să fie specifice și oneste;
- să prevadă și pedepse, penalizări;
- să stabilească adevăratele valori ale organizației;
- să provină de la o autoritate legitimă (în cazul nostru – Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova);
- să nu contravină altor legi;
- să fie aplicabile/reale din punct de vedere fizic și moral;
- să fie cât mai simple și accesibile;
- să fie elaborate în echipă [2].

Cele menționate mai sus relevă necesitatea analizei, cunoașterii, învățării, acceptării, și în deosebi – a implementării - prevederilor Codului deontologic al bibliotecarului, aprobat la ședința plenară din 7 septembrie 2018 a Consiliului Biblioteconomic Național. Din punct de vedere cronologic – acesta este cel de-al treilea cod deontologic (etic), toate codurile fiind elaborate la inițiativa Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova.

Primul cod – cu titlul „Codul etic al bibliotecarului” – a fost aprobat la cel de-al 6-lea Congres al bibliotecarilor din țară, care a avut loc la 6 noiembrie 2000 [5]. La elaborarea acestuia s-a pornit de la principiile eticii generale și profesionale, având ca finalitate îmbunătățirea imaginii bibliotecarului în societate. Codul etic al Bibliotecarului din Republica Moldova stabilește standardele și obligațiunile de comportare prestabilite, fiecare bibliotecar ghidându-se de acestea în situații concrete. Codul a inclus 20 de articole, acestea reflectând fundamentarea activității profesionale pe:

- legislația în vigoare, susținerea și promovarea accesului la informație și libertatea de expresie;
- excelența profesională, importanța și necesitatea afilierilor profesionale, loialitatea instituției bibliotecare, solidaritatea și probitatea bibliotecară;
- dezvoltarea și valorificarea rațională a patrimoniului documentar-informațional, material, tehnic, intelectual-uman al bibliotecii;
- respectarea dreptului fiecărui utilizator la confidențialitate asupra informației solicitate și utilizate, a datelor personale, excluzând orice manifestare discriminatorie privind apartenența etnică, religioasă, sexuală, rasială, de vârstă, condiția fizică a utilizatorului;
- alte valori ale profesiei.

Schimbările mediului social, informațional, economic, tehnologic a dictat necesitatea elaborării unui nou cod. Cel de-al doilea cod – cu titlul „Codul deontologic al bibliotecarului din Republica Moldova” - a fost aprobat la Conferința anuală „Bibliotecă puternice – comunități puternice” a Asociației Bibliotecarilor din Republi-

ca Moldova din 5 noiembrie 2014 [4]. Reieșind din faptul, că bibliotecile produc și conferă valoare societății, Codul a identificat următoarele valori și convingeri:

- biblioteca este instituția de informare, educare și socializare necesară și importantă pentru dezvoltarea personală și dezvoltarea sustenabilă a societății în întregime;

- accesul la informație împuternicește oamenii, îmbogățește identitatea și expresia lor culturală, iar diseminarea cunoștințelor și a informației constituie unul din pilonii cei mai importanți de dezvoltare socială, de modernizare a societății și contribuie la stabilitatea și echitatea socială;

- resursele bibliotecii servesc ca bază pentru păstrarea, dezvoltarea și valorificarea patrimoniului cultural, a tradițiilor spirituale și diversității culturale;

- umanismul este caracteristica de bază a profesiei de bibliotecar;

- caracterul public al profesiei se bazează pe sentimentul responsabilității sociale.

Cel de-al doilea cod a propus principii de bază de conduită profesională, în conformitate cu care comunitatea bibliotecară să-și construiască întreaga activitate, să-și elaboreze documentele strategice și să-și soluționeze dilemele profesionale. Competențele deontologice au fost structurate în următoarele compartimente: Bibliotecarul și societatea / comunitatea, Bibliotecarul și utilizatorul, Bibliotecarul și profesia, Bibliotecarul și colegii [4].

Noul cadru legislativ și de reglementare a determinat revizuirea codului deontologic în contextul consolidării „rolului bibliotecii în societatea modernă prin dezvoltarea acesteia ca un serviciu public de asigurare a accesului la lectură și de dezvoltare a interesului pentru informare, învățare, educație și cercetare, activități culturale, precum și prin sporirea capacităților de implicare a bibliotecii în transferul de cunoștințe și în formarea liberă a opiniilor [11, articolul 1]. Astfel, articolul 29 cu titlul „Deontologia personalului de conducere și a personalului de specialitate din bibliotecă” din Legea cu privire la biblioteci stipulează: „Personalul de conducere și personalul de specialitate din biblioteci își desfășoară activitatea în

conformitate cu normele de conduită profesională prevăzute de Codul deontologic al bibliotecarului, elaborat în coordonare cu asociațiile profesionale și aprobat de Consiliul Biblioteconomic Național” [11].

„Codul deontologic al bibliotecarului”, aprobat la ședința plenară din 7 septembrie 2018 a Consiliului Biblioteconomic Național, are ca scop creșterea prestigiului și consolidarea imaginii profesiei de bibliotecar, instituirea standardelor unice de conduită a bibliotecarilor pentru a-i inspira în activitatea lor [3].

De ce codul deontologic și nu codul etic? Răspunsul la întrebare devine clar, apelând la definițiile disciplinelor „etică” și „deontologică”. Etica (termen provenind din grecescul ethos: cutumă (normă), obicei, morav, caracter, comportament) – este știință/domeniul, care are drept obiect de studiu morala, se preocupă de valori, de bine și rău, de alegerile pe care trebuie le facă oricare persoană ca acestea să fie calificate drept „bune” și „corecte”. Etica este ansamblul regulilor de conduită generală, fundamentate pe distincția între bine și rău. Deontologia este partea eticii, care se ocupa de îndatoririle profesionale, de datoriile specifice unei profesii, de normele de conduită și obligațiile etice ale unei profesii. Deontologia este o parte normativă a eticii, care se ocupă cu studiul normelor și obligațiilor specifice unei activități profesionale, în cazul nostru – activitatea bibliotecară [13, p. 25-30]. Corelarea dintre etică și deontologie este similară celei dintre general (categorie care orientează pentru valori asemănătoare, comune, comparabile) și particular (ce exprimă funcționarea valorilor generale în contextul profesiei, trăsăturile morale specifice ale reprezentanților unei profesii).

Codul deontologic al bibliotecarului include șapte compartimente: Dispoziții generale; Misiunea și principiile de activitate ale bibliotecarului; Accesul la informație; Accesul Deschis și proprietatea intelectuală; Relațiile bibliotecarului cu utilizatorii și comunitatea; Competențe profesionale; Relațiile bibliotecarului cu colegii de profesie și cu alți angajați ai bibliotecii. „Dezghiocarea” conținutului compartimentelor

Codului deontologic este subiectul unui alt material în curs de elaborare de către autor.

Codul deontologic nu funcționează de la sine. Ține de obligația fiecărui manager, a fiecărui angajat al bibliotecii de a cunoaște, a învăța și a respecta prevederile Codului deontologic, a reflecta acestea în documentele instituționale (regulamente de organizare și funcționare, fișe ale posturilor etc.). Este important în prezent de a ne centra pe conținuturile competenței

deontologice, aceasta arugmentând autoritatea și respectul pentru bibliotecar în comunitate, impactul activităților profesionale. Din aceste motive considerăm important de a centra eforturile producătorilor de oferte educaționale pentru personalul de specialitate din biblioteci asupra înțelegerii, lecturii critice a prevederilor *Codului deontologic*, astfel contribuind la educația deontologică a bibliotecarilor [6].

Referințe bibliografice:

1. CAPCELEA, Valeriu. Locul și rolul deontologiei în societatea postmodernă. [citată 9 aprilie 2021]. Disponibil: <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/1466/6/deontologie.pdf>
2. CEBAN, Cristian. Codul deontologic. [citată la 13 iulie 2021]. Disponibil: <https://mail.google.com/mail/u/0/#inbox/FMfcgzGkZGIDFzGGzdnlMLFGHvHmZSGB>
3. CODUL deontologic al bibliotecarului. Aprobata la ședința plenară din 7 septembrie 2018 a Consiliului Biblioteconomic Național. [citată la 16 august 2020]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/accesDedicat/Codul%20deontologic%20al%20bibliotecarului%20din%20Republica%20Moldova.pdf>
4. CODUL deontologic al bibliotecarului din Republica Moldova. *Aprobata la Conferința anuală a Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova, 5 noiembrie 2014. [citată 16 august 2020]. Disponibil: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSd7pCFgEc-lqrdThscWGsU8poxkumfAKtEx_nYPWaVzAc_Z9w/viewform*
5. CODUL etic al bibliotecarului din Republica Moldova. Aprobata la Congresul al 6-lea al bibliotecarilor din Republica Moldova, 6 noiembrie 2000. [citată 16 august 2020]. Disponibil: http://www.bnrm.md/files/accesDedicat/Codul_etic_al_bibliotecarului.pdf
6. CORGHENCI, Ludmila. Educația deontologică a personalului de specialitate din biblioteci. In: Ludmila Corghenci: Omul din Templul Cărții și Științei. Chișinău, 2020, pp. 12-17. ISBN 978-9975-3425-7-5. [citată 4 august 2021]. Disponibil: <http://moldis.bnrm.md//handle/123456789/1286>
7. DICȚIONARUL explicativ al limbii române. [citată 9 aprilie 2021]. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/deontologie>
8. GOLBAN, Silvia. Etică și deontologie. [citată 9 aprilie 2021]. Disponibil: https://www.academia.edu/6774470/ETIC%C4%82_%C5%9EI_DEONTOLOGIE
9. EXIGENȚE pedagogice în educația deontologică. [citată la 14 iulie 2021]. Disponibil: <https://www.scritub.com/sociologie/psihologie/Exigente-pedagogice-in-educati163141461.php>
10. GHID în sprijinul implementării SM ISO 16439:2018 „Informare și Documentare. Metode și proceduri pentru evaluarea impactului bibliotecilor”. Chișinău, 2018. 60 p. [citată la 13 iulie 2021]. Disponibil: <https://bibliotecipublicerm.files.wordpress.com/2019/01/ghid-informare-%C8%99i-documentare.-metode-%C8%99i-proceduri-pentru-evaluarea-impactului-bibliotecilor.pdf>
11. LEGE cu privire la biblioteci: [nr.160 din 20.07.2017]. [citată 9 aprilie 2021]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120694&lang=ro
12. REGULAMENT-cadru de organizare și funcționare a bibliotecilor publice. Aprobata prin ordinul nr. 186 din 26.02.2019 al ministrului Educației, Culturii și Cercetării. [citată 11 aprilie 2021]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=114175&lang=ro
13. SANDU, Antonio. Etică și deontologie profesională. Iași, 2012. 264 p. ISBN 978-973-166-302-9.

ACADEMIA DE VARĂ PENTRU BIBLIOTECARI – 2021

Lilia POVESTCA,
Biblioteca Națională a
Republicii Moldova

Rezumat: Autorul prezintă sinteza ediției a 6-a a Academiei de Vară pentru Bibliotecari, organizată la 29-30 iulie 2021. Explică ce înseamnă „a fi competent digital” în societatea cognitivă. Menționează oportunitățile oferite tinerilor bibliotecari prin conținutul tematicilor evenimentului. În baza analizei chestionarului de evaluare autorul scoate în evidență propunerile, aprecierile, impresiile și emoțiile participanților.

Cuvinte-cheie: Academia de Vară pentru Bibliotecari, Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova, instruirea bibliotecarilor; dezvoltare profesională, competențe digitale.

Abstract: The author summarises the sixth edition of the Summer Academy for Librarians, organized on July 29-30, 2021. She explains how it is “to be digitally competent” in the cognitive society, mentions the opportunities offered to young librarians through the content of the topics. Basing on the analysis of the evaluation questionnaire, the author highlights the proposals, appreciations, impressions, and emotions of the participants.

Keywords: Summer Academy for Librarians, Association of Librarians of the Republic of Moldova, training of librarians, professional development, digital skills.

Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM) în anul 2016 a inițiat proiectul „Academia de Vară pentru Tineri Bibliotecari” unde a pus accentul pe comunicarea profesională, experiențe reprezentative ale bibliotecilor. Edițiile anuale organizate cu implicarea voluntarilor, partenerilor: Programul Național Novateca, ERIM în Moldova – IREX Europe, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Biblioteca Națională a Republicii Moldova (BNRM), Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” s-au orientat spre servicii moderne de bibliotecă, vânatoare de comori bibliofile, BiblioQuest (2017); advocacy, inovații și IT, parteneriate, vizibilitate și

managementul bibliotecii (2018); promovarea imaginii bibliotecii și brandul acesteia, servicii de dezvoltare a competențelor copiilor, copywriting (2019); lectura și universul tehnologiilor informaționale, servicii online pentru copii, bibliotecarul avizat în era fake news-urilor și al manipulărilor (2020).

În anul 2021, ABRM pe parcursul a două zile (29-30 iulie) în parteneriat cu ERIM în Moldova - IREX Europe, BNRM a continuat acest proiect și a organizat un eveniment important și interesant pentru tinerii bibliotecari din sistemul național de biblioteci - *Academia de Vară pentru Bibliotecari*. Cea de-a 6 ediție cu incitantul ge-

neric *Competențele digitale și realitatea virtuală* a urmărit scopul privind crearea unei platforme de comunicare și dezvoltare profesională a bibliotecarilor, stabilirea parteneriatelor profesionale la nivel instituțional și individual pentru realizarea schimbărilor în contextul adaptării la provocările globale, schimb de bune practici și idei inovative.

Remarcăm faptul că printre cele opt competențe-cheie fundamentale în cadrul unei societăți bazate pe cunoaștere se menționează competența digitală. Competența digitală implică utilizarea sigură și critică a tehnologiei societății informaționale pentru muncă, timp liber și comunicare. În aspect conceptual, primele explicații ale termenului de „competență digitală”, s-au făcut în anul 1990 și puternic mediatizate prin lucrarea lui Paul Gilster *Digital Literacy* în 1997.

Ce înseamnă de fapt „a fi competent digital”? Într-o percepere generală, a fi competent digital în societatea cognitivă presupune:

- accesul și utilizarea tehnologiilor informaționale și comunicaționale, drept cunoștințe, abilități și atitudini adecvate față de acestea;

- utilizarea calculatoarelor pentru a prelua, evalua, stoca, produce, prezenta și schimba informații și pentru a comunica și participa la rețele de colaborare prin Internet [1, p. 230].

Tehnologiile informaționale au complicat viața atât a utilizatorului digital, cât și a personalului de specialitate din biblioteci. Pentru a face față provocărilor informaționale, 13 tinere bibliotecare din diferite tipuri de biblioteci au participat la lucrările Academiei, fiind selectate în baza formularului de aplicare online conform criteriilor prestabilite: (1) dețin statutul de membru ABRM; (2) bibliotecari cu vârsta până la 35 de ani; (3) bibliotecari începători, cu o vechime de muncă până la 3 ani). Bibliotecarii „academiști” au avut oportunitatea privitor la:

- creșterea profesională și intelectuală;
- formarea/dezvoltarea competențelor digitale;

- dezvoltarea ideilor noi de proiecte importante pentru bibliotecile publice;

- învățarea și orientarea bibliotecarilor pentru implementarea cadrului european de referință privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții;

- cunoașterea și utilizarea surselor de informare și instruire în Acces Deschis;

- studierea canalelor de promovare și sporire a vizibilității bibliotecii, etc.

De asemenea, participanții au avut posibilitatea de a comunica cu colegii, de a face schimb de experiență, de a acumula emoții și impresii.

La rândul său, formatorii/expertii de la BNRM, ERIM în Moldova – IREX Europe, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” au utilizat forme și metode interactive de dezvoltare a competențelor digitale, au facilitat accesul la informație prin variate activități tematice, diseminat informații și cunoștințe către grupul țintă, astfel încurajând începătorii de a participa permanent la diverse activități educaționale.

Conținutul tematicilor Academiei de Vară pentru Bibliotecari din anul 2021 s-a axat pe incluziunea digitală a bibliotecarilor; dezvoltarea capacităților de a accesa, evalua și utiliza informații din diverse surse, a lua decizii și a acționa în mod responsabil; a putea măsura schimbarea, succesul, rezultatul și impactul activităților. Considerăm că a fost o ediție inedită, agenda evenimentului incluzând sesiuni referitoare la:

- Biblioteca și învățarea pe tot parcursul vieții: context al cadrului european de referință;

- Competențe de alfabetizare digitală. Rolul media în promovarea cetățeniei digitale;

- Repozitoriul Național Tematic MoldLis: acces, utilizare;

- HAPes - Repozitoriul instituțional al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”;

- Baze de date în Acces Deschis: prezențe biblioteconomice;

- Monitorizare și Evaluare (M&E). Metode și instrumente de colectare a datelor.

Cu respectarea măsurilor de protecție participanții au făcut o excursie la Muzeul Cărții a BNRM. Sub îndrumarea ghidului au avut ocazia să admire lucrări reprezentative, valoroase și bine conservate: manuscrise, ediții princeps și alte cărți vechi,

unice, pe lângă obiecte și accesorii ce țin de tehnica tipografiei: călimări, ornamente tipografice, tiparnițe.

Tradițional, conform cerințelor de desfășurarea a activităților educaționale, organizatorii au elaborat un chestionar de evaluare a lucrărilor Academiei (modul de organizare, facilitarea discuțiilor, utilitatea tematicii, gradul de aplicare a cunoștințelor teoretice în practică, propuneri privind îmbunătățirea organizării și conținutului următoarelor ediții, etc.) pe care participanții l-au completat la finalul evenimentului. În baza analizei răspunsurilor, la general, putem afirma că participanții Academiei de Vară pentru Bibliotecari din anul 2021 au rămas mulțumiți, atât de aspectele organizaționale, cât și de subiectele propuse pentru acumularea cunoștințelor și dezvoltarea unor abilități digitale. În acest sens, instruiții au remarcat faptul că formatorii/expertii au fost expliciți în prezentarea materialelor, au fost încurajați pentru implicarea în discuții, sesiunile au fost pregătite corespunzător. Majoritatea bibliotecarilor au apreciat cu nota maximă în ce măsură au fost satisfăcute așteptările lor: „dezvoltarea profesională”, „îmbogățirea cunoștințelor, dezvoltarea aptitudinilor, deprinderilor necesare pentru desfășurarea unui nou tip de activitate profesională”, „obținerea de noi calificări”, „actualizarea cunoștințelor teoretice și practice”, „aplicarea în practică a cunoștințelor obținute ca urmare a pregătirii teoretice sau asimilării experienței inovatoare”, „comunicare”, „schimb de experiență”, „preluarea bunelor practici”, etc. Jumătate din instruiți au evaluat tematica sesiunilor cu calificativul „foarte mulțumit” și restul „mulțumit”.

S-a solicitat participanților de a enumera aspectele cele mai utile din conținutul Agendei Academiei de Vară pentru Bibliotecari. Au fost menționate următoarele:

- Competențe de alfabetizare digitală;
- Monitorizarea și evaluarea în bibliotecă;
- Educația mediatică, metoda de realizare cu succes pe plan profesional;
- Competențe cheie – sursa de cunoaștere și informare;
- Învățarea pe tot parcursul vieții – creștere profesională continuă durabilă;

- Biblioteca și învățarea pe tot parcursul vieții;

- Opt competențe-cheie de care au nevoie toți;

- Metode și instrumente de colectare a datelor;

- Educația digitală;

- Baze de date în acces deschis;

- Repozitoriul Tematic și Instituțional;

- Rolul competențelor digitale în activitatea bibliotecarului;

- Biblioteca și învățarea pe tot parcursul vieții: context al cadrului european de referință;

- Rolul media în promovarea cetățeniei digitale;

- HAPes – Repozitoriul instituțional al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

- Utilizarea indicatorilor pentru a măsura schimbarea, succesul, rezultatul și impactul unor activități;

- Metode și instrumente de colectare a datelor.

Sperăm că participanții vor împărtăși aceeași opinie precum că „informațiile acumulate în cadrul Academiei de Vară pentru Bibliotecari vor fi folosite în activitatea profesională” și vor utiliza informațiile oferite de formatori/experti, vor ține cont de recomandări în activitatea zi de zi.

Organizatorii au analizat propunerile privitor la îmbunătățirea organizării și conținutul următoarelor ediții ale Academiei de Vară pentru Bibliotecari. Pe viitor vor continua să abordeze tendințele actuale din domeniul biblioteconomiei; mai multe activități practice; lucru în grup; tematici diverse; alocarea duratei de timp mai mare pentru asimilarea cunoștințelor; organizarea excursiilor prin locații istorice; interacțiune, etc.

Participanții și-au împărtășit impresiile, emoțiile, aprecierile: „Plec de la Academie cu emoții pozitive”, „La finele Academiei de Vară am rămas satisfăcută. Formatorii au fost succinți, au venit cu informații utile și bine argumentate”, „Am avut o deosebită plăcere de a participa la Academia de Vară pentru Bibliotecari, aspect care m-a ajutat să acumulez cunoștințe care le voi aplica în procesul de lucru. Astfel, Academia de Vară pentru Bibliotecari este foarte importantă

în realizarea scopurilor propuse pentru viitor”, „Emoții pozitive. Sunt mulțumită de tot ce am învățat. Aș dori să mai particip la așa cursuri interesante și utile”, „Vă mulțumesc frumos pentru informații detaliate care mi-au fost oferite. Am descoperit o serie de informații, instrumente, termeni noi pe care cu siguranță le voi utiliza în procesul de muncă”, „Mulțumesc frumos formatorilor. Prezentări interesante, utile și prezentate cu suflet. Formatori profesioniști”, „Apreciez profesionalismul și competențele formatorilor”, „Am acumulat cunoștințe noi cu referire la funcția de bibliotecar. Vă mulțumim pentru timpul acordat!”, „Все

было очень познавательно и интересно. Узнала много новой информации и получила новые знания которыми смогу пользоваться в дальнейшем в библиотеке”, „A fost bine!”.

Pe parcursul a 30 de ani, una din prioritățile de bază a ABRM rămâne instruirea continuă a personalului de specialitate din biblioteci prin asumarea responsabilităților, implicarea în proiecte, organizarea ciclurilor de reuniuni profesionale. Cu noi idei, forțe și resurse, ABRM va continua și contribui la îmbogățirea cunoștințelor, abilităților, schimbului de experiențe la nivel național și internațional.

Referințe bibliografice:

1. POVESTCA, Lilia. Competențele digitale ale personalului de specialitate din bibliotecile instituțiilor de învățământ superior. In: Educația din perspectiva valorilor. București: Editura EIKON, 2020, pp. 230-236, ISBN 978-606-49-0372-3.

Participanții Academiei de Vară pentru Bibliotecari, 2021

POȚI FI ÎNTOTDEAUNA MAI BUN DECÂT AI CREZUT... Omagiu profesiei

Aliona TOSTOGAN,
Biblioteca Națională a
Republicii Moldova

Rezumat: Articolul scoate în evidență una dintre principalele activități ale Ligii Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău” – stimularea și încurajarea lecturii, educației prin lectură, a celor mai bune proiecte și publicații în domeniul biblioteconomiei și științelor informării prin acordarea Premiilor Naționale GALEX celor meritoși. Sunt prezentate nominalizările ediției anului 2021.

Cuvinte-cheie: Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău”; Premiile Naționale GALEX, Gala Laureatilor Premiilor Naționale GALEX.

Abstract: The article highlights the main activities of the „Alexe Rău” League of Librarians of the Republic of Moldova: stimulating and encouraging of reading, reading education, the best projects and publications in the field of library and information science that were mentioned by the GALEX National Award. The nominations of the 2021 edition are presented.

Keywords: „Alexe Rău” League of Librarians of the Republic of Moldova, GALEX National Award, GALEX National Award Laureates gala.

Cu 21 de ani în urmă, profesia de bibliotecar a fost marcată și printr-o zi înscrisă în calendar. Una din cele 365 (366) de zile, este rezervată celor ce și dedică viața activității în bibliotecă. Că a fost sau nu din întâmplare, această zi a fost stabilită chiar de 5 octombrie, de Ziua Internațională a Profesorului, pentru a evidenția contribuția pe care aceștia o aduc educației și cercetării, deoarece biblioteca rămâne a fi și parte indispensabilă a procesului educațional.

Prin munca lui cotidiană, tăcută, lipsită de spectaculozitate sau ostentație, bibliotecarul dăruiește ceva din înțelepciunea lumii, adunată prin milenii între copertile cărților. De aceea a meritat să aibă o zi concretă a profesiei. În anul 2010, prin De-

cretul președintelui Republicii Moldova nr. 189 din 8 februarie, s-a modificat data Zilei Bibliotecarului, aceasta fiind 23 aprilie, când se sărbătorește și Ziua Internațională a Cărții și a Dreptului de Autor. Această zi evidențiază importanța cărții, lecturii, artei, culturii și a bibliotecii în societate.

Promovată în lumea bibliotecară, ziua profesională începe să ocupe un loc aparte în chiar existența bibliotecarilor, fiind proiectată și pusă în practică o serie de programe care să facă mai vizibilă existența profesiei. Această zi se marchează printr-o serie de acțiuni simbolice care țin de specificul activității. Sărbătoarea se derulează în incinta și în afara instituției, după un program ce urmărește să evidențieze valoarea cărții și să indice discret meritele unei pro-

fesii prea des și nemeritat lăsată în conul de umbră al interesului public.

Această sărbătoare este un prilej potrivit pentru întreaga societate de a aprecia la justa valoare rolul cărții ca mijloc unic de susținere a culturii, educației, comunicării și vieții sociale. Această zi, de asemenea, oferă ocazia de a aprecia și importanța bibliotecarilor ca mediatori între lumea cărții și cea a cititorilor.

Asociațiile profesionale obștești au un rol deosebit în promovarea și asigurarea vizibilității profesiei și a reprezentanților acesteia. În acest context este merituosă activitatea Ligii Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău”. Înființată în anul 2010, Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău” s-a lansat cu o viziune nouă asupra strategiilor relaționale ale bibliotecii cu societatea, utilizatorii, fondatorii și partenerii, reliefând întâietatea cerințelor și solicitărilor persoanelor care beneficiază de serviciile bibliotecii. Biblioteca va exista atât timp, cât slujitorii ei se vor gândi mai întâi la ce să dăruiască, și abia apoi, la ce să ceară (<https://ligabib.wordpress.com/despre/>).

Una din modalitățile principale de recapitulare/stimulare a reușitelor privind promovarea cărții, educarea lecturii, a proiectelor în care sunt investite speranțe de viitor, de cointerensare a societății și a cetățe-

nilor sunt Premiile Naționale GALEX, instituite de Liga Bibliotecarilor „Alexe Rău” și de Biblioteca Națională.

Gala Premiilor Naționale GALEX, organizată anual în contextul Zilei profesionale a Bibliotecarului, vine să încununeze o activitate în care investesc an de an talentul, vocația bibliotecarii, reușind să producă servicii moderne și calitative pentru utilizatori.

Gala Premiilor Naționale GALEX este o manifestare importantă în lumea bibliotecară, având drept obiectiv promovarea și stimularea activității bibliotecarilor și a persoanelor fizice și juridice, care, prin acțiunile lor, susțin dezvoltarea bibliotecii ca structură infodocumentară de importanță strategică, fiind cel mai important serviciu civil de stocare și difuzare a informației. Anual sunt stabilite următoarele nominalizări:

- Cel mai bun om politic susținător al bibliotecilor
- Cel mai bun fondator de bibliotecă
- Cel mai bun scriitor promotor al cărții și lecturii
- Cel mai bun editor susținător al bibliotecilor
- Cel mai bun promotor și susținător al bibliotecilor, cărții și lecturii în mass-media
- Cel mai bun prieten filantrop al Bibliotecii Naționale

- Cel mai bun susținător al politicilor și programelor de valorificare a moștenirii culturale scrise

- Cel mai bun bibliotecar din Biblioteca Națională a Republicii Moldova

- Cel mai bun bibliotecar din sistemul național de biblioteci

- Cel mai bun proiect biblioteconomic

- Cea mai bună lucrare (publicație) în biblioteconomie și științe ale informării.

În funcție de specificul fiecărui an, sunt incluse nominalizări speciale. Astfel, pentru anul 2021 a fost instituită o nominalizare specială: Cel mai bun autor de manual digital pentru bibliotecari.

Juriul național, constituit de Liga Bibliotecarilor și Biblioteca Națională a Republicii Moldova, a decis privind decernarea Premiilor Naționale GALEX, ediția anului 2021, după cum urmează:

- Cel mai bun om politic susținător al bibliotecilor - Constantin Codreanu, președintele Comisiei pentru comunitățile de români din afara granițelor din cadrul Camerei Deputaților a Parlamentului României;

- Cel mai bun fondator de biblioteci - Igor Miclaș, primarul satului Crihana Veche, raionul Cahul;

- Cel mai bun scriitor promotor al cărții și lecturii - prozatorul și eseistul Vladimir Beșleagă și criticul literar Maria Pilchin;

- Cel mai bun editor susținător al bibliotecilor - Gheorghe Erizanu, directorul Editurii „Cartier”;

- Cel mai bun promotor și susținător al bibliotecilor, cărții și lecturii în mass-media - Corina Gamurari, reporter la postul TVR Moldova, și scriitorul și jurnalistul Val Butnaru;

- Cel mai bun prieten filantrop al Bibliotecii Naționale - artistul plastic Iurie Brașoveanu;

- Cel mai bun susținător al politicilor și programelor de valorificare a moștenirii culturale - Anatolii Kalinin, ambasadorului extraordinar și plenipotențiar al Republicii Belarus în Republica Moldova;

- Cel mai bun autor de manual digital pentru bibliotecari - Natalia Grău, secretar de stat în domeniul educației

- Cel mai bun bibliotecar din Biblioteca Națională a Republicii Moldova - Aliona Muntean, director adjunct al Bibliotecii Naționale, și Ecaterina Dmitric, șefa secției Dezvoltare în biblioteconomie și științe ale informării;

- Cel mai bun bibliotecar al anului din bibliotecile sistemului național de biblioteci - Elena Belschi, director, Biblioteca Publica Orășenească „Ion Creangă”, Florești;

- Cel mai bun proiect biblioteconomic - Programul Național *Lectura Central*, ediția a 3-a, 2020;

- Cel mai bun proiect pentru bibliotecile publice - Educația mediatică pentru bibliotecari;

- Cea mai bună lucrare (publicație) în biblioteconomie - lucrarea „Biblioteconomie și științe ale informării: Manual practic”.

Astfel, Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău” apreciază în mod deosebit contribuția excepțională pe care bibliotecarii și alte persoane o aduc la creșterea și educația noilor generații în spiritul valorilor autentice. Fie ca Lumina Cărții, pe care o răspândesc laureații Premiilor Naționale GALEX, să lumineze și în anii ce vin sufletele și cugetele noastre, îndrumându-ne către viitorul cel bun!

O CARTE CÂT UN OM: MONOGRAFIA BIOBIBLIOGRAFICĂ „VERA OSOIANU ȘI BIBLIOTECA DIN OGLINDA UNUI DESTIN”

Ludmila CORGHENCI,
Biblioteca Națională a Republicii
Moldova

Rezumat: *Articolul prezintă monografia biobibliografică „Vera Osoianu și Biblioteca din oglinda unui destin”, elaborată în colecția „BiblioLeader” sub egida Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova. Colecția „BiblioLeader” este inițiată ca un proiect științific bibliografic, inserând ediții motivaționale, gen monografii aniversare, biobibliografii, culegeri in honorem și alte lucrări despre personalul de specialitate din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, precum și din bibliotecile sistemului național. Acestea includ rezultate ale cercetărilor bibliografice, bibliometrice, scientometrice pe marginea publicațiilor; articole, lucrări inedite.*

Cuvinte-cheie: *monografie biobibliografică, colecția „BiblioLeader”, cercetare bibliografică.*

Abstract: *The article presents the bio bibliographic edition “Vera Osoianu and the Library from the mirror of a destiny”, published in collection “BiblioLeader” under the auspices of the National Library of the Republic of Moldova. The “BiblioLeader” collection was initiated as a scientific bibliographic project, that includes motivational publications, such as anniversary monographs, bio bibliographies, honorary collections and other works about the specialized staff of the National Library of the Republic of Moldova, as well as of other libraries from the National Librarianship System. These include results of bibliographic, bibliometric, scientometric research on publications, articles, and unpublished works.*

Keywords: *bio bibliographic monograph, „BiblioLeader” collection, bibliographic research.*

Recent a văzut lumina tiparului o lucrare inedită și impresionantă – „Vera Osoianu și Biblioteca din oglinda unui destin” [4]. Fiind un rezultat impunător al unui efort științific bibliografic, lucrarea este parte integrantă a colecției „BiblioLeader”, inițiată de Biblioteca Națională a Republicii Moldova (BNRM).

Colecția „BiblioLeader” este inițiată ca un proiect științific bibliografic, acesta urmărind câteva scopuri. În primul rând, este vorba despre responsabilitățile și atribuțiile BNRM în calitate de Centru Biblioteconomic Național, care contribuie la poziționarea vizibilă și pregnantă atât a bibliotecii în societate, cât și a personalului din cadrul acesteia. În al doilea rând,

colecția are scopul de a scoate în prim-plan și de a promova oamenii, care își dedică/și-au dedicat viața îmbunătățirii continue și asigurării maxime a funcționării Bibliotecii, a poziționării acesteia drept componentă strategică a comunității [2]. În al treilea rând, proiectul este orientat de a susține cercetarea bibliografică și asigurarea acesteia cu suport documentar metodologic și de organizare a elaborării lucrărilor de acest fel. Și nu în ultimul rând, este vorba despre contabilizarea rezultatelor cercetării specialiștilor din domeniul biblioteconomiei și științelor informării și crearea unui produs convingător de demonstrare și argumentare a activității.

Colecția „BiblioLeader” integrează ediții

motivaționale, gen monografii aniversare, biobibliografii, culegeri în onoare și alte lucrări despre personalul de specialitate din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, precum și din bibliotecile sistemului național. Acestea includ rezultate ale cercetărilor bibliografice, bibliometrice, scientometrice pe marginea publicațiilor, articole, lucrări inedite.

Cum este identificat protagonistul lucrărilor din cadrul colecției? De regulă, în calitate de protagonist/protagonistă a lucrărilor sunt persoane din cadrul BNRM, Sistemului Național de Biblioteci, cadre didactico/științifice din domeniul biblioteconomiei și științelor informării, specialiști-reprezentanți ai autorităților publice centrale și locale (cu merite incontestabile pentru dezvoltarea bibliotecilor), autori de publicații de diferite tipuri. Monografia biobibliografică poate fi elaborată în contextul consemnării unei aniversări/jubileu, inclusiv în memoriam.

Inițiată în anul 2020, colecția „Biblio-Leader” deja include 4 volume, dedicate personalităților de referință din domeniu: doctor habilitat Nelly Țurcan [1], Vera Osoianu [4], Ludmila Corghenci [3], Lidia Kulikovski (în curs de editare).

Revenind la monografia biobibliografică „Vera Osoianu și Biblioteca din oglinda unui destin”, menționăm încă odată faptul că este o lucrare amplă, cu un conținut științifico-bibliografic avansat. Este întocmită în baza unui studiu amplu al lucrărilor de profil, semnate de către protagonista acesteia – director adjunct al BNRM, cercetător, biblioteconomist merituos, „o personalitate-simbol a integrității domeniului biblioteconomic din Republica Moldova”, reprezentant al generației de aur în biblioteconomia națională, care „a manifestat un înalt devotament profesiei, demonstrând că nu a fost aleatorie alegerea bibliotecii ca scop al efortului creator, depus pe parcursul carierei sale profesionale” [4, p. 6-7].

Reliefând nemijlocit conținutul științific al monografiei biobibliografice, este de menționat că acesta este logic și consecvent structurat în următoarele compartimente:

- *Articole introductive* (în total 6) - pot fi categorisite în patru categorii în funcție de

semnatarii și conținutul acestora:

- Nota asupra ediției, semnată de către autorul Margareta Cebotari (o „poartă” a lucrării, care facilitează înțelegerea și lectura monografiei);

- Trei articole dedicate/despre protagonista lucrării, semnate de către Elena Pintilei, Ludmila Corghenci, Margareta Cebotari, Ecaterina Dmitric (omagiu, analiză bibliometrică a publicațiilor, expozeu biografic);

- Un articol semnat chiar de către protagonista lucrării „Prefața unei lucrări sau imaginara Postfață a unei urcări” (articolul conferă un caracter deosebit, inovațional lucrării, oglindind reflecțiile Verei Osoianu pe marginea monografiei și conexiunilor acesteia; articolul a fost scris la finalul elaborării lucrării, chintesența fiind prezentată în citatul ce urmează: „Între aceste coperte este o porțiune din activitatea mea și din istoria Bibliotecii Naționale, în care se regăsesc colegi, prieteni de suflet și prieteni ai Bibliotecii, întâmplări și evenimente care fac viața personală și activitatea profesională mai frumoase, mai cu esență și mai de preț. Este pentru prima dată când mă privesc, atât de clar, prin ochii altora. Recunosc că îmi place ce văd, chiar dacă conștientizez faptul că motivul unei aniversări impune un tratament special. După 43 de ani de activitate în BNRM, nu știu dacă pot afirma că toate cuvintele de apreciere scrise aici sunt un avans, dar recunosc că întotdeauna am considerat că în activitatea profesională permanent este loc de mai bine” [4, p. 11];

- Chestionarul fulger, prin intermediul căruia sunt specificate abilitățile și competențele, calitățile virtuozității protagonistei; În viziunea colegilor din mai multe biblioteci publice teritoriale Vera Osoianu este un model de profesionalism.

- *Compartimentul „Aprecieri profesionale. Omagii aniversare...”* include 18 articole, semnate de către personalități notorii din domeniul biblioteconomiei și științelor informării, din țară și străinătate;

- Nu putea fi lipsă în monografie *compartimentul „...Gratitudini pentru colegi”*, în care sunt integrate articole, semnate de către Vera Osoianu, dedicate persoanelor,

care au îmbrățișat aceeași profesie (10 articole);

- Cele mai semnificative *studii, cercetări, contribuții relevante în dezvoltarea domeniului* sunt prezentate într-un compartiment aparte (9 articole);

- Compartimentul „Bibliografie” include 410 descrieri bibliografice (unele conținând abstracte), demonstrând diversitatea tipologică și funcțională a lucrărilor, semnate de către Vera Osoianu: monografii/volume, articole științifice în culegeri și periodice, de popularizare, interviuri etc. Publicațiile despre protagonistă (circa 40 de descrieri bibliografice) sunt reflectate într-un subcompartiment aparte; Prezintă interes deciziile metodologice ale autorilor monografiei biobibliografice (de exemplu, în descrierea bibliografică numele autorului/autorilor este indicat doar în zona de responsabilitate; nu sunt utilizate abrevieri/acronime etc.); Compartimentul „Bibliografie” are un caracter analitic, fiind prezente adnotări, descrieri ale conținutului;

- E impresionantă varietatea indexurilor auxiliare (cinci în total), acestea având menirea de a facilita regăsirea publicațiilor semnate de către Vera Osoianu și despre ea;

- Într-un final, monografia se încheie cu „Galeria foto”, prezentând protagonistă în diverse ipostaze: în familie, în activități științifice și profesionale și oferind o video-linie a vieții.

Prin conținutul său, monografia biobibliografică „Vera Osoianu și Biblioteca din oglinda unui destin” transmite un triplu mesaj către cei, care o vor lectura: este un omagiu adus persoanei, care contribuie substanțial la dezvoltarea domeniului biblioteconomic; este o bornă de referință pentru reprezentarea instituției prin oamenii profesioniști și nu în ultimul rând prezintă un model de fidelitate și creativitate în profesie, de implicare în sporirea competitivității și atractivității instituției, pentru recunoașterea națională și internațională.

Referințe bibliografice:

1. CERCETĂTORUL și profesorul Nelly Țurcan model de dezvoltare în profesie. Monografie biobibliografică. Chișinău, 2021. 232 p. ISBN 978-9975-3425-9-9. [citată 24 august 2021]. Disponibil: <https://zenodo.org/record/4740114#.YSTp4tQzblU>
2. INSTRUCȚIUNE-algoritm privind elaborarea monografiilor biobibliografice/biobibliografiilor în cadrul colecției „BiblioLeader”. Discutată și aprobată la ședința din 18 martie 2021 a Consiliului Redacțional al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova. 3 p. Manuscris.
3. LUDMILA Corghenci: Omul din Templul Cărții și Științei. Monografie biobibliografică. Chișinău, 2020. 172 p. ISBN 978-9975-3425-6-8. [citată 24 august 2021]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/index.php/publicatii/biobibliografii>; Disponibil: <http://moldlis.bnrm.md/handle/123456789/1286> Disponibil: <https://zenodo.org/record/4395537#.YSTR7NQzblU>
4. VERA Osoianu și Biblioteca din oglinda unui destin. Monografie biobibliografică. Chișinău, 2021. 384 p. Colecția „BiblioLeader”. ISBN 978-9975-3425-8-2. [citată 24 august 2021]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/Biobibliografie%20Osoianu.pdf>; Disponibil: <https://zenodo.org/record/4537262/export/geojson#.YSSKaNQzblU>; Disponibil: <http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1309/Biobibliografie%20Osoianu%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

ȘOLDĂNEȘTI – PE FIR...

Ludmila CORGHENCI,
Biblioteca Națională a Republicii
Moldova

Rezumat: Prezentul material este axat pe lucrarea „Cetățeni de onoare ai orașelului Șoldănești”, elaborată în anul 2020 de către Rita Melnic, sub egida Bibliotecii Publice Orășenești Șoldănești. Autorul relevă specificul și impactul studiului, considerându-l un exemplu de preluat de către bibliotecile publice teritoriale.

Cuvinte-cheie: studiu biobibliografic; cercetare bibliografică, impact al cercetării.

Abstract: This material is focused on the work : „Honorary citizens of Soldanesti”, developed in 2020 by Rita Melnic, under the auspices of the Soldanesti Public Library. The author reveals the feature and impact of the study, considering it an example to approve by the territorial public libraries.

Keywords: biobibliographic study; bibliographic research, research impact.

Titlul de mai sus este preluat din studiul bibliografic asupra căruia insistăm în prezentul material – „Cetățeni de onoare ai orașelului Șoldănești” (Șoldănești, 2020, 43 pagini). Autorul lucrării – Rita Melnic, fiind editată sub egida Bibliotecii Publice Orășenești Șoldănești.

Activitatea de cercetare ține de fiecare bibliotecă, indiferent de apartenența funcțională a acesteia – națională, publică teritorială, din instituțiile de învățământ, specializată. Afirmția este fundamentată pe prevederile cadrului legislativ și de reglementare, aprobat în ultimii ani (*Legea cu privire la biblioteci* (nr. 160 din 20.07.2017), *Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a bibliotecii publice* (art. 7, alin. 6), *Regulamentul privind evaluarea bibliotecii publice* (art. 9, domeniul de evaluare D), *Regulamentul privind activitatea metodologică în cadrul Sistemului Național de Biblioteci din Republica Moldova*).

Activitatea de cercetare a personalului de specialitate din biblioteci are drept scop creșterea performanțelor și a competitivității instituționale și individuale; augmentarea vizibilității și a recunoașterii la nivel instituțional/local, național și internațional;

dezvoltarea de noi servicii/produse; conexiunea evaluării performanțelor cu rezultatele cercetării; alinierea la tendințele moderne, cerințele societății și strategiile naționale și europene/internaționale.

Eficiența și impactul cercetării de bibliotecă sunt influențate în mare măsură de reușita îmbinării organice a intereselor individuale cu cele instituționale.

Cercetarea în bibliotecă este realizată în direcțiile: statistică, biblioteconomică, bibliografică, de marketing și altele, în funcție de specificul bibliotecii.

Evaluarea bibliotecilor publice teritoriale (pe parcursul anului 2021) a reliefat multitudinea, interesul, dar și experiențele acestora la capitolul cercetarea bibliografică. Este vorba despre parteneriate (cu fondatori, cercetători, muzeografi etc.) în editarea monografiilor privind istoria localităților cu prezența compartimentelor bibliografice, elaborarea/editarea studiilor biobibliografice despre personalitățile originare din localitate, listelor bibliografice despre istoria diferitor actori din localitate (biserici, biblioteci, muzee), contabilizarea bibliografică a istoriei locale (ținerea la zi a bazelor de date gen „Satul/raionul/orașul/

municipiul... în publicații”, personalități ale localității) etc. În mare parte produsele cercetări bibliografice sunt bibliografii de semnalare (în care predomină doar descrierile bibliografice), dar specificăm și prezența unora de caracter analitic (descrierile bibliografice fiind însoțite de adnotare, abstract).

Mai jos ne vom referi la o cercetare bibliografică inedită cu titlul „Cetățeni de onoare ai orașelului Șoldănești” (anul 2020). Caracterul inedit al studiului, la părerea noastră, este confirmat prin următoarele:

- tema bibliografiei – mai puțin cercetată bibliografic, și mai puțin experimentată de către bibliotecile publice teritoriale;
- „Introducere” – elaborată de utilizatorul bibliotecii! (scrisă din suflet, atractiv, inspirând și încurajând lectura studiului);
- compartimentul „Șoldănești pe fir” – include scurte articole semnate de către avocați, studenți, elevi, casnice – locuitori ai Șoldăneștilor, acestea contribuind la creșterea interesului pentru orașul natal, istoria și oamenii acestuia);
- atragerea/implicarea utilizatorilor, membrilor comunității în colectarea datelor, elaborarea studiului biobibliografic (deci, este vorba despre contribuția bibliotecii orășenești la promovarea Științei participative ori a Științei cetățenilor prin dezvoltarea abilităților de cercetare);
- compartimente biobibliografice – includ informația gen CV pentru fiecare protagonist (cetățeni de onoare ai Șoldăneștilor – 5 persoane), articole despre aceștia, semnate de către cadre didactice, ziariști și reprezentanți ai altor profesioni

și reliefând meritele privind conferirea titlului de cetățean de onoare. Informația bibliografică este mai puțin reliefată (limita cronologică constituind anul 2020), acest fapt diminuând potențialul informațional al studiului biobibliografic.

Evident, este o primă experiență care merită apreciere și preluare (este important de a disemina această experiență). Considerăm că o astfel de cercetare poate fi îmbunătățită prin: atribuirea codului ISBN; asigurarea accesului la formatul electronic al lucrării (presupunând posibilități limitate de editare tradițională a lucrării), augmentarea potențialului informațional al lucrării (mai multe articole despre protagonist, publicații de autor și despre acesta, lărgirea surselor de selectare a informației etc.), includerea indexurilor auxiliare (de nume cel puțin, pentru a facilita utilizarea lucrării), asigurarea continuității studiului în cadrul cercetării „Personalității din Șoldănești”, care ar integra și un compartiment „Cetățeni de Onoare”.

De ce am insistat asupra acestui studiu biobibliografic? Este vorba despre impactul vizibil al acestui produs al Bibliotecii Orășenești Șoldănești: o poziționare favorabilă a bibliotecii în comunitate, în relațiile cu fondatorul; contribuție la dezvoltarea/studiul istoriei locale; augmentarea rolului bibliotecii publice ca arhivă documentară a comunității. Nu în ultimul rând este un bun exemplu de implicare a bibliotecii publice teritoriale pentru o mai bună înțelegere de către public a procesului de cercetare.

AUTORII ARTICOLELOR

ADASCALIȚA, Lucia – doctorandă, lector universitar, Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie
E-mail: lucia.adascalita@ntp.utm.md

AGATIEV, Victoria – specialist principal, Sala de lectură, Biblioteca Publică Raională „Alexandru Donici”, Orhei
E-mail: victoria.agatiev@gmail.com

AMORȚITU, Angela – coordonator al Centrului de Informare al Uniunii Europene, Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova
E-mail: amortitu@lib.ase.md

ANTOCI, Mariana – bibliotecar principal, Biblioteca Publică Orășenească „Ion Creangă”, Florești
E-mail: florbib@mail.ru

BALEANU, Rodica – specialist principal, secția Marketing și comunicare socio-culturală, Biblioteca Națională a Republicii Moldova
E-mail: rodicabaleanu29@gmail.com

BALINSCHI, Elena – șef secție Cercetare bibliografică, Biblioteca Națională a Republicii Moldova
E-mail: ebalinschii@mail.ru

BELSCHI, Elena – director, Biblioteca Publică Orășenească „Ion Creangă”, Florești
E-mail: belschie@mail.ru

BORDEI, Raisa – bibliotecar principal, Biblioteca Publică Teritorială pentru Copii Țibirica, raionul Călărași
E-mail: bordei.raisa@mail.ru

BORȘ, Veronica – director adjunct, Biblioteca Națională a Republicii Moldova
E-mail: vbors@bnrm.md
ORCID 0000-0002-5739-3324

BREHOI, Lucia – șef secție Relației cu publicul și marketing, Biblioteca Publică Raională „Alexandru Donici”, Orhei
E-mail: lucia.brehoi@gmail.com

CARA, Lilia – șef secție Resurse umane, Biblioteca Națională a Republicii Moldova
E-mail: cadre@bnrm.md

CHERADI, Natalia – doctor, director, Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova
E-mail: cheradi@lib.ase.md

CIOBANU, Lilia – bibliotecar, Filiala „Ovidius”, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Chișinău
E-mail: tudorgciobanu@yahoo.fr

CORGHENCI, Ludmila – șef secție, Centrul de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării, Biblioteca Națională a Republicii Moldova
E-mail: lcorghenci@bnrm.md
ORCID: 0000-0002-0248-9108

COSOVAN, Veronica – șef secție Carte veche și rară, Biblioteca Națională a Republicii Moldova
E-mail: vcosovan@mail.ru

DMITRIC, Ecaterina – șef secție Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării, Biblioteca Națională a Republicii Moldova
E-mail: dbiblio@bnrm.md

DONICI, Tamara – bibliotecar principal, Biblioteca Publică Raională „Andrei Ciurunga”, Cahul
E-mail: donicitamara64@gmail.com

EȘANU, Andrei – doctor habilitat, profesor cercetător, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, membru de onoare a Academiei Române
E-mail: andrei_esanu@yahoo.com

EȘANU, Valentina – doctor în istorie, cercetător științific, Institutul de Istorie, MEC

GAJA, Viorica – director, Biblioteca Municipală „Mihail Sadoveanu”, Soroca
E-mail: gaja.viorica@gmail.com

GHEICEANU, Tatiana – șef secție Lectura publică, Biblioteca Națională a Republicii Moldova
E-mail: t.gheiceanu@gmail.com

GHIMPU, Natalia – specialist principal, secția Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării, Biblioteca Națională a Republicii Moldova
E-mail: nghimpu@bnrm.md

GHIMPU, Vlad D. – doctor conferențiar, colaborator științific, coordonator la Muzeul Național de Istorie a Moldovei
E-mail: vladd.ghimpu@mail.ru

GONTEA, Lidia – șef secție Dezvoltare în biblioteconomie și științe ale informării, Biblioteca Publică Raională „Julian Filip”, Drochia
E-mail: lidiagontea@gmail.com

HABAȘESCU, Silvia – șef secție, Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova
E-mail: habasescu@lib.ase.md

IEȚCU Elena – profesor, Școala gimnazială „Justin Pîrvu”, Poiana Teiului, județul Neamț, România
E-mail: elenaiețcu@yahoo.com

KIRIAKOV, Mariana – specialist principal, secția Relații internaționale și suport managerial, Biblioteca Națională a Republicii Moldova
E-mail: mkiriakov@yahoo.com

MANCIU, Aliona – șef serviciu Asistență metodologică de specialitate, Biblioteca Publică Raională „Dimitrie Cantemir”, Ungheni
E-mail: manciualiona@gmail.com

MARDARI, Daniela – studentă, Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie
E-mail: daniela.mardari@dtp.utm.md

Protoiereul MELINTI, Maxim – doctor în istorie, parohul Bisericii „Acoperământul Maicii Domnului”, satul Ghidighici, mun. Chișinău
E-mail: bisghidighici@gmail.com

OLĂRESCU, Angela – director, Biblioteca „Hristo Botev”, filiala Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, Chișinău
E-mail: bibliobotev@gmail.com

OUȘ, Ludmila – director, Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu”, Bălți
E-mail: ous.ludmila@gmail.com

POVESTCA, Lilia – specialist principal, Centrul de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării, Biblioteca Națională a Republicii Moldova
E-mail: lpovestca@bnrm.md

RAILEAN, Elena – bibliotecar principal, Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova
E-mail: marketol@lib.ase.md

ROTARU, Dana – studentă, Academia de Studii Economice din Moldova
E-mail: rdana1895@gmail.com

STAVER, Mihaela – bibliotecar principal, Centrul de Cercetare și activitate metodologică, Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo”, Bălți
E-mail: staver.mihaela@mail.com

TANOVA, Nadejda – director, Biblioteca Publică Raională Taraclia
E-mail: tanova-nadin@mail.ru

TOSTOGAN, Aliona – director adjunct, Biblioteca Națională a Republicii Moldova
E-mail: a.tostogan@bnrm.md

ȚÎCU, Victoria – bibliotecar principal, Serviciu Dezvoltare în biblioteconomie și științe ale informării, Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu”, Bălți
E-mail: avizier.vica@gmail.com

TOPALO, Valentina – bibliotecar principal, Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo”, Bălți
E-mail: valeandrew@gmail.com

VASILIEV, Nicoleta – studentă, Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie
E-mail: nicoleta.vasiliev@dtp.utm.md

ZAVTONI, Elena – șef, Biblioteca Publică de Drept, filiala Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, Chișinău
E-mail: zavtoni.elena1@gmail.com

КЁСЯ, Анна – главный библиотекарь, Библиотека Комратского Государственного Университета
E-mail: biblkdu@yandex.ru

ГАРЧУ, Наталия – главный библиограф, Комратского Государственного Университета
E-mail: biblkdu@yandex.ru

1. Cerințele privind prezentarea articolelor în revista „Magazin bibliologic” sunt elaborate în baza prevederilor Regulamentului cu privire la evaluarea, clasificarea și monitorizarea revistelor științifice, aprobat prin decizia nr. 6 din 18 decembrie 2018 a Consiliului de conducere al Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare.

2. Conform Politicii Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova privind Accesul Deschis, revista „Magazin bibliologic” se declară publicație cu Acces Deschis în baza licenței Creative Commons, care permite altora să distribuie, remixeze, regleze și să creeze pe baza operelor autorului, chiar și în scop comercial, atât timp cât ei creditează opera (licența Atribuire CC BY):

<http://www.bnrm.md/files/biblioteca/Politica-Acces-Deschis-BNRM-ro.PDF>

<http://www.bnrm.md/files/biblioteca/Policy-Open-Acces-BNRM-en.PDF>

3. Colegiul de redacție își asumă dreptul de a organiza recenzarea (inclusiv anonim) a articolelor prezentate spre publicare.

4. Sunt pasibile pentru publicare gratuită articole de conținut fundamental și aplicativ ale autorilor din Republica Moldova și din alte țări, din domeniul Biblioteconomiei și Științelor Informării, precum și celor adiacente

5. Limbile de publicare – limba română și limbile de circulație internațională. Publicarea articolelor în limbile de circulație internațională nu va depăși 1/4 din volumul revistei.

6. Autorii vor respecta următoarele cerințe tehnice la prezentarea articolelor spre publicare:

- prezentare generală – font Times New Roman;

- titlul articolului (centrat, scris cu majuscule, bold, size 12, spațiu între rânduri 1);

- numele, prenumele autorului, afilierea instituțională, funcția deținută, gradul științific și titlul didactic, adresa de e-mail (aliniere dreapta; size 12; numele autorului este indicat cu litere majuscule);

- poza autorului (autorilor) – imagine în JPEG cu o rezoluție cât mai bună;

- rezumat/abstract în limbile română și engleză (stânga-dreapta, size 11; spațiu între

rânduri 1; cursiv; nu va depăși 200 de semne);

- cuvinte-cheie în limbile română și engleză (stânga-dreapta, size 11; cursiv; spațiu între rânduri 1);

- textul articolului (size 12; spațiu între rânduri 1,5; volumul unui articol nu va depăși 10-15 pagini A4); fiecare articol va fi însoțit de referințe bibliografice (a se vedea poziția 9 din prezentul Ghid);

- la redactarea manuscriselor se vor respecta normele ortografice precizate în Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române (DOOM), ediția 2005, precum și Hotărârea Adunării generale a Academiei Române din 17.02.1993 privind revenirea la scrierea cu „â” și „sunt” în grafia limbii române;

- opțional, în caz de necesitate, pot fi incluse în articol tabele/grafice/imagini, cu trimitere din text către acestea; ele vor fi expediate redacției separat, odată cu articolul, în format jpeg/png/tiff. În cazul tabelelor, deasupra se scrie, „Tabelul nr. X: titlu”, iar în cazul imaginilor, hărților etc., dedesubt se scrie „Figura nr. X: titlu”;

- abrevieri: În cazul utilizării în publicație a abrevierilor, lista acestora urmează a fi anexată. În cazul unui număr infim de abrevieri (1-3), ele pot fi indicate între paranteze în text.

7. Pentru fiecare articol va fi atribuit indexul Clasificării Zecimale Universale (CZU) – aceasta fiind responsabilitatea Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova.

8. Autorii dețin întreaga responsabilitate pentru caracterul original și conținutul articolelor prezentate.

9. Referințele bibliografice vor fi prezentate la sfârșitul textului articolului, format Times New Roman; size 10; space 1, cu caracterele originale ale documentului. Structura referinței bibliografice corespunde prevederilor standardului SM ISO 690-2012 „Informare și documentare. Reguli pentru prezentarea referințelor bibliografice și citarea resurselor de informare (aprob. prin hotărârea nr. 871-ST din 05.04.2012 a Institutului Național de Standardizare și Metrologie). Prezentarea și citarea referințelor bibliografice este realizată conform Sistemului Harvard (autor / an de apariție).

Referințele se ordonează alfabetic (fiind elaborate în funcție de caracterele originale ale documentului, în prim-plan fiind am-

plasate cele cu caractere latine), după numele autorului ori titlu, scrise cu majuscule, și se numerotează în mod continuu.

Mostre de prezentare a referințelor bibliografice:

Cărți:

BOTEZAT, E. A., Dobrescu, E. M., Tomescu, M. Dicționar de comunicare, negociere și mediere. București: Editura C.H. Beck, 2007. ISBN 978-973-115-052-9.

PETERS, Tom. Cercul inovației: drumurile bătătorite nu duc spre succes. București: Publica, 2011. 553 p. ISBN 978-973-1931-82-1.

VASILICA, Victoria, Dmitric, Ecaterina. Biblioterapie. Chișinău: Primex-Com, 2016. 45 p. ISBN 978-9975-9696-7-3.

СТЕПАНОВ, В. К. Применение Интернета в профессиональной информационной деятельности. Москва, 2009. 304 p. ISBN 978-5-8183-1401-3.

Articole din revistă:

CEBOTARI, Margareta. JuniorBuildings: program informațional/formativ pentru adolescenți, organizat la Biblioteca „Onisifor Ghibu”. In: Bibliopolis. 2014, nr. 5, pp.185-188. ISSN 1811-900X.

OSOIANU, Vera, CORGHENCI, Ludmila. Formarea continuă a bibliotecarilor – prioritate strategică pentru anii 2017-2020. In: Magazin bibliologic. 2015, nr. 1/2, pp. 77-85. ISSN 1857-1476.

Игумнова, Н. П. Библиоэтнология как научная и учебная дисциплина. В: Библиотековедение. 2017, nr. 6, pp. 616-622. ISSN 0869-608X.

Articole din culegeri:

CORGHENCI, Ludmila. Cercetarea științifică la DIB în contextul Anului Creativității și al Inovării – 2009. In: Symposia Investigatio Bibliotheca: [simpozion național, 28 ian. 2010, Chișinău]. Chișinău, 2010, pp. 34-44.

Publicații oficiale:

CODUL cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova: nr. 259-XV din 15 iulie 2004. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr. 125-129, pp. 12-70.

LEGE cu privire la bibliotecă: nr. 160 din 20.07.2017. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2017, nr. 301/315, pp. 141-147.

Постановление Правительства Республики Молдова о Национальной стратегии развития информационного обще-

ства «Цифровая Молдова 2020»: № 857 от 31.10.2013. В: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2011, nr. 252/257, pp. 37-45.

Autoreferate. Teze de doctorat:

BORZIAC, Ilie. Paleoliticul superior din spațiul carpato-nistean: (cronostratigrafie, cronologie și periodizare culturală). Autoreferat al tezei de doctor habilitat în științe istorice. Chișinău, 2008. 53 p.

POSTICĂ, Gheorghe. Civilizația medievală timpurie din spațiul pruto-nistean (secolele V-XIII). Teză de doctor habilitat în științe istorice. Chișinău, 2006. 413 p. [citat 7 martie 2017]. Disponibil: http://www.academia.edu/13334679/Gheorghe_Postic%C4%83_Civiliza%C5%A3ia_medieval%C4%83_timpurie_din_spa%C5%A3iul_pruto-nistean_secolele_V-XIII_Tez%C4%83_de_doctor_habilitat_%C3%AEn_%C5%9Ftiin%C5%A3e_istorice_Chi%C5%9Fin%C4%83u_2006_413_p.

ВИШНЯКОВ, И. В. Модели и методы оценки коммерческих банков в условиях неопределенности: диссертация ... канд. экон. наук. Москва, 2002. 234 p.

Resurse electronice:

KULIKOVSKI, Lidia. Inovația în management – soluția schimbării în domeniul infodocumentar. Oportunități, probleme, roluri [on-line]. [citat 6 martie 2017]. Disponibil: <https://www.slideshare.net/BMHasdeu/lidia-kulikovski-inovaia-n-management-ca-factor-de-supravieuire-ischimbare-a-bibliotecii>.

POPA, Ana, Prohnițchi, Valeriu. Sectorul de cercetare, dezvoltare și inovare din Moldova: este oare necesară o reformă? Versiune preliminară [online]. Chișinău: Expert-Grup, 2011 [citat 2 octombrie 2018]. Disponibil: http://www.expert-grup.org/library_upld/d360.pdf.

КЛЮЕВ, В. К. Менеджмент ресурсного потенциала библиотеки. Москва, 2011. 136 p. [дата обращения: 7 марта 2017]. Режим доступа: http://www.library.ru/1/kb/articles/kluev/1/04_menegment.pdf.

Articolele în varianta electronică pot fi transmise la Direcția Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie (BNRM, blocul 2, etajul 2, biroul 20). Persoane de contact: Ludmila Corghenci, lcorghenci@bnrm.md, sau Ecaterina Dmitric, dbiblio@bnrm.md.

Articolele prezentate fără respectarea cerințelor expuse anterior vor fi respinse.